

Jitka Doležalová

Politický cyklus
a fiskální politika:
význam jejich vztahu
pro hospodářskou
politiku

MASARYKOVA UNIVERZITA

Politický cyklus a fiskální politika:
význam jejich vztahu pro hospodářskou politiku

Jitka Doležalová

muni
PRESS

Recenzovali:

prof. Ing. Milan Žák, CSc.

doc. Ing. Šárka Laboutková, Ph.D.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této elektronické knihy nesmí být reprodukována nebo šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu vykonavatele majetkových práv k dílu, kterého je možno kontaktovat na adrese – Nakladatelství Masarykovy univerzity, Žerotínovo náměstí 9, 601 77 Brno.

Politický cyklus a fiskální politika:
význam jejich vztahu pro hospodářskou politiku

JITKA DOLEŽALOVÁ

Masarykova univerzita

Brno

2014

Publikace vznikla díky podpoře ze specifických výzkumů „Vybrané aspekty institucionálního prostředí (VASIP)“ (MUNI/A/ 0912/2010), „Vybrané aspekty institucionálního prostředí II (VASIP)“ (MUNI/A/0786/2011) a „Hospodářská politika v ČR“ (MUNI/A/0799/2012) na katedře ekonomie Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v letech 2011–2013.

Citace:

DOLEŽALOVÁ, Jitka. *Politický cyklus a fiskální politika: význam jejich vztahu pro hospodářskou politiku*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7142-1. DOI 10.5817/CZ.MUNI.M210-7418-2014.

© 2014 Masarykova univerzita

© 2014 Jitka Doležalová

ISBN 978-80-210-7418-7 (online : pdf)

ISBN 978-80-210-7142-1 (brož. vaz.)

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.M210-7418-2014

OBSAH

1. Úvod	7
2. Teoretické pojetí výzkumu politicko-rozpočtového cyklu	11
2.1 Historie výzkumu politicko-rozpočtového cyklu	11
2.1.1 Metodologická východiska výzkumu politicko-rozpočtového cyklu.....	11
2.1.2 Výzkum politicko-ekonomického cyklu.....	12
2.1.3 Výzkum politicko-rozpočtového cyklu.....	17
2.1.4 Shrnutí	23
2.2 Charakteristika jednání voliče a politika.....	24
2.2.1 Zdroje lidského jednání.....	25
2.2.2 Racionální lidské jednání	27
2.2.3 Racionální jednání voliče v podání Anthony Downse.....	30
2.2.4 Racionální ignorace voliče v pojetí Gordona Tullocka	33
2.2.5 Kritika racionální ignorace voliče vedená Donaldem Wittmanem..	35
2.2.6 Koncept racionální iracionality voliče Bryana Caplana	36
2.2.7 Koordinace jednání voliče a politika	41
2.3 Teoretický model politicko-rozpočtového cyklu	47
3. Empirická analýza politicko-rozpočtového cyklu	55
3.1 Předpoklady analýzy modelu politicko-rozpočtového cyklu	55
3.1.1 Stanovení předpokladů.....	55
3.1.2 Charakteristiky demokracie	62
3.1.3 Index otevřenosti demokracie	70
3.1.4 Shrnutí	76
3.2 Stanovení hypotéz pro odhadovaný model politicko-rozpočto- vého cyklu	77
3.3 Specifikace modelu politicko-rozpočtového cyklu.....	82
3.4 Výsledky empirické analýzy politicko-rozpočtového cyklu	87
3.4.1 Příjmová strana státních rozpočtů	87
3.4.1.1 Celkové příjmy státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné	89

6 POLITICKÝ CYKLUS A FISKÁLNÍ POLITIKA

3.4.1.2 Běžné příjmy státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné	94
3.4.1.3 Příjmy z daní z příjmu fyzických osob v pozici vysvětlované proměnné	98
3.4.1.4 Příjmy z daní z příjmu právnických osob v pozici vysvětlované proměnné.....	100
3.4.1.5 Shrnutí	103
3.4.2 Výdajová strana státních rozpočtů	105
3.4.2.1 Celkové výdaje státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné	107
3.4.2.2 Běžné výdaje státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné	112
3.4.2.3 Kompenzace vyplácené státním zaměstnancům v pozici vysvětlované proměnné	116
3.4.2.4 Sociální výdaje v pozici vysvětlované proměnné.....	120
3.4.2.5 Otevřenost demokracie	123
3.4.2.6 Shrnutí	126
3.4.3 Salda státních rozpočtů v % HDP	131
3.4.4 Shrnutí výsledků empirické analýzy politicko-rozpočtového cyklu.....	139
4. Závěr.....	145
Summary	153
Literatura	155
Příloha	163

1. ÚVOD

Výzkum politicko-rozpočtového cyklu mapuje chování vlád v minulých volebních obdobích a odkrývá jejich tendenci podléhat krátkodobým volebním cílům. Politicko-rozpočtový cyklus je definován jako opakované zneužití fiskální politiky vládami za účelem jejich znovuzvolení (Brender, Drazen, 2004). Projevuje se snížením daňových příjmů nebo nárůstem veřejných výdajů v letech voleb, které mohou mít za následek zhoršení sald státních rozpočtů.

V krátkém období může záměrná předvolební fiskální expanze vychýlit ekonomiky z jejich rovnováhy. Rostoucí agregátní poptávka má za následek růst produktu (resp. pokles nezaměstnanosti) a cenové hladiny. Pokud se v ekonomikách prosazují autoregulační mechanismy trhu, dojde po určitém čase k navrácení produkce (resp. nezaměstnanosti) na její původní úroveň při vyšší cenové hladině. Reálné efekty fiskální expanze na ekonomiky jsou pak nulové.¹

Z dlouhodobého hlediska může vést opakovaná iniciace politicko-rozpočtového cyklu k neschopnosti vlád vymanit se z rostoucích rozpočtových deficitů. Zadlužení států se tímto zvyšuje. Deficity státních rozpočtů jsou hrazeny především pomocí státních dluhopisů s různou délkou splatnosti. Státní dluhopisy jsou na finančních trzích nabízeny domácím i zahraničním subjektům. Zvyšující se počet vydaných dluhopisů může vyústit v růst úrokových sazeb. Státy totiž vyššími úroky z dluhopisů motivují ekonomické subjekty k jejich koupi. V portfoliích ekonomických subjektů pak zbývá méně volných peněžních prostředků pro rizikovější firemní investice. Nízká míra investic je považována za překážku technologického pokroku. Politicko-rozpočtový cyklus tedy může přispívat k působení tzv. efektu vytěsnění, který nepříznivě ovlivňuje výkonnost ekonomik.

První teoretické modely politicko-rozpočtového cyklu byly publikovány na přelomu 80. a 90. let 20. století. Navázaly na výzkum tzv. politicko-ekonomického cyklu. Jeho cílem bylo najít vztah mezi vývojem hlavních makroekonomických veličin – inflací, nezaměstnaností a hospodářským růstem – a jednáním voličů (Drazen, 2002). Politicko-ekonomický cyklus byl vysvětlován prostřednictvím Phillipsovy křivky a uváděn v činnost pomocí monetární politiky. Odklon od použití Phillipsovy křivky byl v teoretických modelech politicko-rozpočtového cyklu motivován akceptací teorie racionálních očekávání. Konstrukce modelů se nově (v neoklasické tradici) opírala o užitkovou funkci voliče a politika (Rogoff and Sibert, 1988; Rogoff, 1990). V rámci reálné hospodářské politiky pak došlo ve zmiňovaném

¹ Důležitým předpokladem pro fungování těchto mechanismů je však racionální jednání voličů.

období k posilování nezávislosti centrálních bank. Moc vlád nad monetární politikou se vytratila či získala nepřímý charakter. Jediným nástrojem k ovlivnění ekonomik v rukou vlád se tak stala fiskální politika. Výzkum politicko-rozpočtového cyklu byl následně podložen celou řadou teoretických modelů i empirických analýz. Jeho přítomnost byla odhalena v různých skupinách zemí, které se od sebe lišily ekonomickou vyspělostí (Shi and Svensson, 2004), rozvinutostí demokracie (Brender and Drazen, 2004; Brender and Drazen, 2006; Brender and Drazen, 2007), nastavením politického systému (Persson et al., 2003; Persson et al., 2006), efektivitou fiskální politiky (Alt and Lassen, 2003; Benito and Bastida, 2009) nebo nástroji k jejímu vynucení (Rose, 2005; Mink and de Haan, 2005; Donahue and Warin, 2006), apod.

V návaznosti na zmíněný výzkum je cílem této knihy ověřit, zda vlády zemí Evropské unie inklinovaly k vytváření politicko-rozpočtového cyklu. Empirická analýza bude provedena na vzorku 23 členských zemí Evropské unie. Z důvodu nedostupnosti vybraných statistických dat do něj nebudou zařazeny Bulharsko, Kypr, Malta a Rumunsko. Základním zkoumaným obdobím budou léta 1995–2008. Rozšíření časové řady před rok 1995 neumožnil proces transformace, který probíhal v postkomunistických zemích. Aktuálnější data z let 2009–2012 pak byla významně ovlivněna světovou ekonomickou krizí. Jejich zařazení do odhadovaného modelu by mohlo vést k nežádoucím zkreslením jeho výsledků. Výzkum politicko-rozpočtového cyklu bude založen na analýze panelových dat zohledňujících tzv. country fixed effects. Doplněna bude o přístup HAC. Tento přístup je v ekonometrii využíván, pokud počet zemí ve vzorku pozorování překročí zkoumaný počet let.

Výzkum bude rovněž zaměřen na institucionální faktory, které mohou podporovat vznik politicko-rozpočtového cyklu v zemích Evropské unie. Konkrétně se bude jednat o tyto institucionální faktory (resp. jejich kombinace): charakter voleb, termín jejich konání, délku existence demokratického politického systému, ideologii politických stran u moci a otevřenost demokracie. Otevřenost demokracie bude představovat inovativní prvek, jehož vliv na výskyt politicko-rozpočtového cyklu dosud nebyl empiricky ověřen. Předpokládá se, že větší sklon zneužívat fiskální politiky k volebním účelům budou mít vlády v zemích, ve kterých dochází ke zhoršení otevřenosti demokracie. Nedostatečné fungování kontrolních mechanismů demokracie totiž umožňuje vládám chovat se ve vyšší míře neefektivně. Ke každému z institucionálních faktorů pak bude stanovena samostatná hypotéza, jejíž platnost bude ověřena pomocí empirické analýzy.

Použité metody zkoumání se budou v teoretické a analytické části knihy lišit. Teoretická část bude obsahovat rešerši literatury vztahující se ke

zkoumanému tématu. Podrobnější analýze bude podrobena chování voliče a politika. Metoda abstrakce, která vyzvedává charakteristické vlastnosti zkoumaných jevů a vzájemných vztahů mezi nimi, bude použita při formulaci teoretického modelu politicko-rozpočtového cyklu. Pomocí ní budou stanoveny základní předpoklady modelu, které budou reflektovat chování voliče a politika. Teoretický model tedy bude vycházet z metodologického individualismu při respektování racionálního jednání subjektů. Na navržený model pak bude nutné nahlížet jako na zjednodušený obraz skutečnosti. Jeho cílem bude postihnout vazby, procesy či mechanismy, které mezi zkoumanými jevy existují.

V empirické části knihy bude uplatněn makroekonomický pohled na zkoumanou problematiku. Definován bude odhadovaný model politicko-rozpočtového cyklu. Vybraná statistická data do něj budou vložena, bude proveden jeho odhad a analýza získaných výsledků. Součástí analýzy bude rovněž ověření pravdivosti/nepravdivosti stanovených hypotéz. Čím lépe bude model odpovídat předpokladům, tím více bude považován za úspěšný. Formulace závěrů bude vycházet z metod indukce a syntézy. Metoda indukce umožní z pozorovaných faktů odvodit obecné zákonitosti. Syntéza následně spojí jednotlivá zjištění do celku. Poznatky budou čerpány z několika vědních oborů: ekonomie, politologie, sociologie a matematiky. V oblasti ekonomie se bude kniha pohybovat jak na úrovni pozitivního, tak i normativního vědeckého poznání.

Z výše uvedeného je patrné, že kniha bude rozdělena do částí. První (tj. kapitola 2.) bude věnována teoretickému pojetí výzkumu politicko-rozpočtového cyklu. Přiblížen bude jeho historický vývoj, popsány proměny pohledu na jednání voliče a politika na půdě školy veřejné volby a formulován teoretický model politicko-rozpočtového cyklu. Druhá část (tj. kapitola 3.) bude mít analytický charakter. V jejím úvodu budou vymezeny základní předpoklady modelu, z nich budou odvozeny zkoumané hypotézy a specifikován odhadovaný model politicko-rozpočtového cyklu a prezentovány jeho výsledky. Jednotlivé odstavce pak budou rozděleny podle typu vysvětlované proměnné odhadovaného modelu na příjmovou část státního rozpočtu, výdajovou stránku státního rozpočtu a z nich plynoucí salda státního rozpočtu. Shrnutí všech poznatků bude obsahovat závěr knihy.

2. TEORETICKÉ POJETÍ VÝZKUMU POLITICKO-ROZPOČTOVÉHO CYKLU

2.1 Historie výzkumu politicko-rozpočtového cyklu

2.1.1 Metodologická východiska výzkumu politicko-rozpočtového cyklu

Výzkum politicko-rozpočtového cyklu spadá mezi podobory, kterými se zabývá jeden z dynamicky se rozvíjejících směrů současné makroekonomie tzv. nová politická ekonomie. Vznikla integrací tří přístupů, které po řadu let existovaly paralelně vedle sebe bez většího kontaktu mezi sebou navzájem. Jednalo se o teorii veřejné volby, teorii racionálních očekávání a teorii racionální volby, která byla používána v politologii (Persson and Tabellini, 2000). Středem její pozornosti se staly politické trhy, k jejichž zkoumání využívala nástrojů ekonomické teorie. Díky jejich aplikaci mohla nová politická ekonomie vysvětlit mnohé z příčin neefektivností ve výkonu státní moci a následně i v ekonomické sféře (Gregor, 2005).

Teorie veřejné volby byla primárním východiskem učení školy veřejné volby. Škola veřejné volby vznikla na přelomu 50. a 60. let 20. století, kdy se zařadila na okraj tehdejšího ekonomického názorového spektra. Hlavním ekonomickým proudem, který dominoval ekonomické teorii a ovlivňoval praktickou hospodářskou politiku západních zemí, bylo v této době keynesiánství. Keynesiánství podporovalo vyšší zapojení státu do chodu ekonomik a učinilo ze státu důležitého hráče, který měl moc ovlivňovat výkonnost těchto ekonomik. S tímto rostla mezi ekonomy potřeba zkoumat možné důsledky politik státu na ekonomiku. Stát byl považován za abstraktní celek, jehož cílem bylo usilovat o co nejvyšší blahobyt společnosti. Tento pohled na stát však škola veřejné volby odmítla – mimo jiné v reakci na Arrowův teorém nemožnosti (Gregor, 2005). Navrátila se zpět k metodologickému individualismu, který využívala neoklasická ekonomie, a nově se začala dívat na politiky, byrokraty či členy zájmových skupin jako na jedince, kteří mají své sobecké zájmy a snaží se maximalizovat svůj osobní užitek (Holman, 2001). Svým jednáním tak mohou ekonomikám prospět i uškodit. V případě negativního vlivu jednání politiků na ekonomiku hovořili představitelé školy veřejné volby o tzv. vládních selháních. Mezi významné představitelé školy veřejné volby patřili Anthony Downs, James Buchanan, Gordon Tullock či aktuálně Bryan Caplan, jejichž výsledky zkoumání se stanou součástí této práce.

Teorie racionálních očekávání byla v 70. letech 20. století rozpracována americkým ekonomem Robertem E. Lucasem. Lucas předpokládal, že lidé tvoří svá očekávání nejenom podle informací z minulosti, ale také podle informací, které mají o současnosti a o budoucnosti. Racionální očekávání měla zásadní vliv zejména na interpretaci vztahu mezi inflací a nezaměstnaností, který byl znám pod názvem Phillipsova křivka. Lucas tvrdil, že pokud subjekty očekávají změny hospodářských politik, nemají tyto změny žádné reálné efekty na ekonomiku. Phillipsova křivka se proto bude nacházet na úrovni přirozené míry nezaměstnanosti a nebude se z ní vychylovat (Holman, 2001). Tímto Lucas významně ovlivnil předpoklady, na jejichž základě bylo dále zkoumáno chování voliče i politika.

Teorie racionální volby, která byla rozvíjena v rámci politologie, si kládla za cíl analyzovat politické a společenské události či jevy před jejich pouhým popisem a posuzováním, jak bylo v minulosti pro tento vědní obor typické (Shepsle and Bonchek, 1997). Vycházela z metodologického individualismu, který byl používán v ekonomii, ovšem její přístup k preferencím voličů byl mnohem širší. Vedle materiálních potřeb zahrnoval volbu náboženských hodnot, morálních pravidel, ideologie, vztahu k rodině, třídě, etnické skupině, atd. Racionálně se podle této teorie chovali ti lidé, kteří jednali ve shodě se svými preferencemi ve vztahu ke konečným výsledkům a s vírou v efektivitu činností, které jim k tomu byly k dispozici.

Poznatky těchto tří směrů zkoumání se vzájemně propojily v průběhu 90. let 20. století, kdy byla nová politická ekonomie akceptována jako nový směr ekonomického myšlení. V té době měl za sebou výzkum účelové manipulace ekonomikou před volbami téměř dvacetiletou historii. Reflekoval v sobě jak zjištění výše uvedených ekonomických teorií, tak i změny, které se odehrály v rámci reálné světové politiky a ekonomiky. Odrazem toho byl posun výzkumu od prvopočáteční tvorby modelů politicko-ekonomického cyklu a snahy o jejich empirické ověření k současné analýze politicko-rozpočtových cyklů.

2.1.2 Výzkum politicko-ekonomického cyklu

Pravděpodobně první důkladně zpracovanou studii o vlivu makroekonomických veličin na hlasování voličů ve volbách publikoval v roce 1971 ekonom G. Kramer (Drazen, 2002). Za hlavní dvě determinanty, které podle jeho názoru ovlivňovaly rozhodování amerických voličů ve volebním roce, si zvolil ve svém výzkumu růst reálného příjmu na obyvatele a růst míry inflace.

V roce 1972 poskytl silný impulz ke zkoumání účelové manipulace ekonomikou před volbami sám vývoj na politické scéně ve Spojených státech (Drazen, 2002). Republikánský prezident Richard Nixon se tehdy snažil v rámci předvolební kampaně znovu obhájit svůj post. Nixon byl přesvědčen, že pokud stimuluje americkou ekonomiku tím správným způsobem, viditelný hospodářský růst mu zajistí volební vítězství. Nixon vycházel z negativní zkušenosti, která byla spojena s volební porážkou republikánů v kongresových volbách v letech 1954 a 1958 a jeho vlastním neúspěchem v prezidentských volbách v roce 1960.² Za viníka těchto volebních neúspěchů prohlásil slabou předvolební výkonnost americké ekonomiky. Proto se rozhodl použít expanzivní fiskální a monetární politiky jako nástroje ke svému volebnímu vítězství. Jak píše ve své knize Tufte (1978): „Ačkoliv fiskální i monetární politika měly svůj podíl na procesu zrychlení růstu reálného disponibilního příjmu voličů v roce 1972, bylo to právě podzimní zvýšení transferových plateb, které vytvořilo okamžité předvolební vzednutí se ekonomiky.“ Nixon účelně zneužil americký systém sociálního zabezpečení k výhře ve volbách. Uvědomil si, že demokracie ovládaný Kongres bude chtít před volbami získat politické body pro svého kandidáta a bude nakloněn zvýšení příspěvků na sociální zabezpečení. Nixon toho využil a navrhl jejich zvýšení o 5 %. Kongres ve snaze prezidentův návrh překonat, schválil zvýšení o výrazných 20 %. Podobný postup byl zvolen i u dalších transferů, jako byly příspěvky pro veterány. Osobním dopisem pak v říjnu 1972, tj. těsně před prezidentskými volbami, Nixon voliče informoval, že to byl právě on, kdo podepsal příslušné zákony, které pozvednou jejich osobní příjmy. Tato Nixonova strategie vedla k zamýšlenému cíli a skutečně mu zajistila jeho znovuzvolení. Po volbách se však musel Nixon díky nárůstu rozpočtových deficitů některých svých předvolebních slibů a opatření vzdát (Tufte, 1978).

Jednání prezidenta Nixona ve volebním roce 1972 motivovalo ekonomy k hlubší analýze vztahů mezi makroekonomickými veličinami a hlasováním voličů. Podnětnými se v tomto směru staly studie „The Economic Effect of Economic Events on Votes for President“ Ray C. Faira a kniha „Political Control of the Economy“ Eduarda R. Tufta (Drazen, 2002). Fair podrobil zkoumání americké prezidentské volby v letech 1916–1976 a dospěl k závěru, že se voliči před volbami zajímali nejvíce o vývoj svých reálných příjmů a změny v míře nezaměstnanosti. Při pohledu do minulosti se pak neohlíželi více jak dva roky nazpět. Tufte (1978) soustředil svoji pozornost pouze na prezidentské volby, které se konaly ve Spojených

² Nixon prohrál v souboji s demokratickým kandidátem Johnem F. Kennedym velmi těsným poměrem hlasů. Kennedy získal 34 226 731 hlasů voličů (49,7 %) a Nixon 34 108 157 (49,5 %) (Tufte, 1978).

státech po druhé světové válce. Podrobně však analyzoval důsledky předvolebního chování amerických politiků na ekonomiku. Formuloval dvě obecná východiska, která byla klíčová pro iniciaci dalšího výzkum této problematiky: „stav ekonomiky před volbami ovlivňuje rozhodnutí voliče o přidělení jeho volebního hlasu politické straně“ a „politici jsou si této skutečnosti vědomi a snaží se jí co nejvíce využít ve svůj prospěch“ (Drazen, 2002).

V roce 1975 byl rovněž W. D. Nordhausem vypracován první model politicko-ekonomického cyklu, který vystihoval vztah mezi vývojem makroekonomických veličin a jednáním voličů (Drazen, 2002). Vysvětlován byl pomocí Phillipsovy křivky. Hybným mechanismem modelu se stala monetární politika. Nordhaus ve svém modelu pracoval s oportunistickými politiky a iracionálními voliči. Oportunismus politiků vyjadřoval jejich snahu zapůsobit na voliče bez ohledu na jejich politické zaměření. Iracionality voličů se odvíjela od jejich krátkodobé paměti. Voliči se v modelu rozhodovali pouze na základě informací z minulosti a nebyli tak prozíraví směrem do budoucnosti. Tento předpoklad jim umožňoval opakovat jejich chyby v úsudku.

Jednotlivé fáze politicko-ekonomického cyklu zachycené v modelu pomocí Phillipsovy křivky probíhaly následujícím způsobem. Vláda ve snaze naklonit si voliče stimulovala v předvolebním období ekonomiku k rychlejšímu růstu. Využívala k tomu monetární politiku, jejímž důsledkem byla expanze peněžních prostředků v oběhu. Ekonomika se posunovala po krátkodobé Phillipsově křivce k bodu s nižší mírou nezaměstnanosti a vyšší inflací. Voliči preferovali nízkou nezaměstnanost a současně nebyli díky své krátkozrakosti schopni vnímat nárůst agregátní cenové hladiny. Ocenili tedy vládu ve volbách za vyšší výkonnost ekonomiky. Po volbách upravili voliči svá očekávání týkající se inflace a Phillipsova křivka se posunula směrem nahoru. Vláda po volbách přistoupila k monetární restrikci, aby eliminovala zvýšenou inflaci a celý postup se opakovat s tím, že se Phillipsova křivka navrátila na svoji původní úroveň.

Moc nad monetární politikou umožňovala vládě v Nordhausově modelu ovlivňovat nominální i reálné ekonomické veličiny (Drazen, 2002). Pro vládu byla rozhodující krátkozrakost voličů. Vedla k adaptivnímu přizpůsobení očekávání voličů změnám v ekonomice a poskytovala vládě prostor pro opakované zneužívání ekonomiky k volebním účelům.

Na Nordhausův model oportunistického politického-ekonomického cyklu navázal svojí studií Hibbs (Drazen, 2002). Zdůraznil, že politici u moci neusilují pouze o osobní zisky, které jim plynou ze znovuzískání úřadu. Podle jeho názoru chtějí uskutečnit také maximum ze svého politického programu. Hibbs proto vytvořil model, v němž politici náleželi ke

dvěma ideologicky protikladným politickým stranám. Uvědomoval si, že voliči mají různé ideologické preference, které musí politici ve své předvolební kampani postihnout. Náklonnost voličů k levé či k pravé straně ideologického spektra je totiž čini různě citlivými na změny makroekonomických veličin. Voliči s nízkými příjmy se ve vyšší míře zajímají o to, zda jim budou zachována jejich pracovní místa. Naopak voliči s vyššími příjmy se obávají inflace, která může znehodnotit jejich majetek (Frey, 1997).

Přes odlišné ideologické zaměření si však i nadále zachovali voliči v Hibbsově modelu iracionální charakter svého chování, tzn., že svá očekávání tvořili adaptivním způsobem (Drazen, 2002). Cíle politických stran Hibbs vyjádřil stejně jako Nordhaus pomocí krátkodobé Phillipsovy křivky. Pravicová strana v jeho modelu upřednostňovala takový bod na Phillipsově křivce, který odpovídal nízké míře inflace a vyšší nezaměstnanosti. Levicová strana spatřovala své volební šance v iniciaci vyššího hospodářského růstu, který vedl k nižší nezaměstnanosti. Obě politické strany pak v závislosti na tom, která z nich byla u moci, využívaly k dosažení svého cíle monetární politiky. Ve shodě s Nordhausovým modelem tak mohly ovlivnit nominální i reálné ekonomické veličiny.

Nordhausův i Hibbsův model politicko-ekonomického cyklu se však poměrně záhy staly terčem kritiky (Drazen, 2002). Vlna nesouhlasu se zvedla vůči jejich předpokladu iracionálního chování voličů. Iracionalita bránila voličům, aby na základě nabytých zkušeností rozpoznali, že politici u moci opakovaně manipulují ekonomikou před volbami, tj. před volbami provádí monetární expanzi s cílem podpořit výkonnost ekonomiky a po volbách ji naopak restrikcí utlumují. Tento předpoklad byl podle mnohých v rozporu s realitou. Řešení v tomto směru poskytla teorie racionálních očekávání, která současně změnila pohled na výklad fungování Phillipsovy křivky v modelech politicko-ekonomického cyklu. V průběhu 80. let 20. století byly postupně tvořeny racionálně oportunistické modely politicko-ekonomického cyklu, jejichž autory byli například K. Rogoff, A. Sibert, T. Persson a G. Tabellini. Racionálně ideologický model poprvé prezentoval A. Alesina v roce 1987.

Racionální očekávání, která se stala součástí modelů politicko-ekonomického cyklu, umožňovala voličům rozhodovat se před volbami na základě všech dostupných informací (Drazen, 2002). Neznamenalo to však, že všichni voliči disponovali stejným typem informací a nedopouštěli se ve svých úsudcích chyb. Podle teorie racionálních očekávání se díky své různorodosti měly chyby voličů tendenci vyrušit. Voliče jako celek to pak směřovalo k efektivnímu většinovému rozhodnutí. Racionální očekávání v modelech politicko-ekonomického cyklu dovolovala voličům pružně reagovat na změny hospodářských politik vlád. Pokud politici u moci využili

před volbami monetární expanze ke stimulaci ekonomiky, voliči toto jednání očekávali a přizpůsobili se mu. V případě zobrazení Phillipsovy křivky to znamenalo, že zůstala na úrovni přirozené míry nezaměstnanosti. Politici tak monetární expanzí pouze zvýšili v povolebním období míru inflace, kterou byli následně nuceni zkrotit. Racionální očekávání tedy v modelech politicko-ekonomického cyklu nedovolovala vládám měnit reálné veličiny, a tak v nich jedinou pohyblivou veličinou zůstala míra inflace.

Z hlediska empirického výzkumu byly oportunistické modely politicko-ekonomického cyklu testovány více než modely ideologické (Drazen, 2002). Platnost oportunistických teoretických modelů byla ověřována, jak na vývoji hlavních makroekonomických agregátů, tak na datech, která měla vystihnout změny nástrojů hospodářských politik. Ekonomové většinou dospěli k závěru, že předvolební vývoj HDP (resp. HNP) či nezaměstnanosti neodpovídal předpokladům teoretických modelů. Úspěšnější byly výsledky jejich zkoumání v případě inflace, která měla tendenci v povolebním období narůstat. Přesvědčivé důkazy o existenci politicko-ekonomického cyklu byly nalezeny mezi nástroji monetární politiky, a to u množství peněžních prostředků v oběhu. Peněžní agregáty M1 a M2, pomocí nichž je množství peněz v ekonomice měřeno, obvykle zaznamenaly v roce voleb vyšší růst. Úrokové sazby centrálních bank či povinné minimální rezervy zůstávaly v tomto směru nedotčeny. Potvrzení relevance ideologických teoretických modelů bylo ztíženo neexistencí konsenzu o tom, jak skutečně pracují.³ Empiricky byl u nich prokázán pouze pozitivní vztah mezi politickým cyklem a růstem domácího produktu.

Ekonomové si tedy na základě empirických zjištění kladli otázku: „Co stojí za očividným rozporem mezi obtížností odhalit předvolební změny u veličin, jako byl výstup ekonomiky či nezaměstnanost, a povolebním nárůstem inflace, který byl ve studiích prokázán?“ Zmiňována byla tři možná vysvětlení, která promluvila do dalšího výzkumu účelové manipulace ekonomikou před volbami. Objevily se názory, které vyvracely samu existenci politicko-ekonomického cyklu s tím, že je pro politiky u moci nesmírně těžké zvolit vhodné načasování manipulace ekonomikou tak, aby přineslo své ovoce právě v době konání voleb. Pozornost se začala více obracet k fiskální politice, o níž se předpokládalo, že může mít reálné efekty na ekonomiku, i když jsou její změny voliči očekávány. V neposlední řadě bylo zvažováno, zda růst ekonomiky zůstává nedotčen proto, že se cílem změn v hospodářské politice vlády stávají pouze vybrané skupiny voličů a efekt expanzivní politiky na ekonomiku jako celek je díky tomu pouze malý.

³ Spory se týkaly problematiky mzdových a cenových rigidit.

2.1.3 Výzkum politicko-rozpočtového cyklu

Příčiny přechodu výzkumu od politicko-ekonomického cyklu k politicko-rozpočtovému cyklu se nacházely ve dvou rovinách. První spočívala v teoretickém výkladu ekonomie. Pramenila z akceptace teorie racionálních očekávání, která zpochybnila interpretaci o reálných efektech změn monetární politiky na hospodářství. Druhá se odvíjela od praktické hospodářské politiky. V poslední třetině 20. století docházelo celosvětově k posilování nezávislosti centrálních bank. Uplatnění vlivu vlád na monetární politiku se vytrácelo nebo mělo nepřímý charakter.⁴ Fiskální politika se stala jediným potenciálním nástrojem manipulace v rukou vlád (Drazen, 2002). Ve stejném období se u některých vyspělých západních ekonomik začaly vyskytovat rozsáhlé rozpočtové deficity, které měly tendenci se s postupem let kumulovat (Alesina et al., 1999). Na počátku 90. let mělo mnoho vyspělých zemí trvale vysoký poměr státního dluhu k HDP, který přesahoval i 100 % HDP (případ Belgie nebo Itálie) (Franzese, 1998). Ekonomové se proto ptali, proč se zvyšují rozpočtové deficity (resp. zadlužení státu) jen u vybraných vyspělých zemí, zvláště když se žádná z nich neúčastní válečného konfliktu. Odpověď se snažili nalézt v chování vlád.⁵

V 90. letech začaly vznikat první modely, jejichž cílem bylo zachytit vzájemný vztah mezi jednotlivými fázemi politického cyklu a změnami ve fiskální politice vlád. Největší publikační boom zaznamenaly modely politicko-rozpočtového cyklu na počátku 21. století, kdy současně docházelo k jejich empirickému ověření. Modely politicko-rozpočtového cyklu se soustředily na nejrůznější dimenze fiskální politiky, které mohly přispívat k tzv. selhání vlád. Zkoumána byla politická a ekonomická vyspělost zemí, ve kterých byla fiskální politika uskutečňována, institucionální nastavení fiskální politiky, její transparentnost či směřování vůči vybraným

⁴ Nepřímý vliv vlád na centrální banky je podle ekonomů závislý na jejich institucionální struktuře. Může mít podobu:

- přítomnosti představitelů vlád v radě centrální banky;
- explicitních či implicitních závazků centrální banky přizpůsobit se fiskální police;
- neformálních kontaktů mezi státní správou a centrální bankou;
- práva představitelů výkonné moci jmenovat radu centrální banky a jejího guvernéra;
- snahy centrální banky nezbudit svojí politikou nelibost u politiků ze strachu ze ztráty výsad či omezení její nezávislosti, apod. (Alesina et al., 1999).

⁵ Vznikly teoretické modely, které upozorňovaly na skutečnost, že současné vlády mohou využívat v předvolebním období fiskální politiky k akumulaci státního dluhu za účelem omezení fiskálních politik budoucích vlád. Studie o strategickém využití státního dluhu však byly pouze jedním z publikovaných vysvětlení vysokého zadlužení vyspělých zemí. Další přístupy je možno nalézt v Alesina et al. (1999).

zájmovým skupinám. Inovativním prvkem teoretických modelů byla konstrukce užitkové funkce voliče a politika v souladu s principy neoklasické ekonomie. Opuštěna tak byla keynesiánská ztrátová funkce, která byla používána pro vyjádření vztahu mezi inflací a nezaměstnaností u modelů politicko-ekonomického cyklu. Empirické modely se obvykle zaměřovaly na potvrzení výskytu politicko-rozpočtového cyklu u velkého souboru zemí. Na jejich zjištění tak bylo třeba nahlížet spíše jako na potvrzení určitých trendů či tendencí než jako na pravidla platná pro každou ze zemí, která byla zařazena do zkoumání.

Průkopnické teoretické modely politicko-rozpočtového cyklu byly publikovány ve studiích Rogoff and Sibert (1988) a Rogoff (1990). Byly založeny na tzv. morálním hazardu politiků. Rogoff (1990) považoval ve svém modelu voliče za racionální jedince. Současně však předpokládal, že ne všichni voliči disponují dokonalými informacemi o kompetentnosti vlády. Kompetentnost představovala v Rogoffově modelu faktor, který rozhodoval o znovuzvolení politiků u moci. Ti na rozdíl od voličů své kompetence dobře znali. Kompetentnost politiků byla chápána především jako schopnost prosadit předkládané návrhy zákonů na půdě parlamentu. Musela trvat po delší dobu, která byla v Rogoffově modelu ztotožněna s jedním funkčním obdobím vlády. Mezi voliči a vládou tudíž vznikla informační asymetrie, která motivovala politiky k signalizaci jejich kompetencí pomocí fiskální politiky.

Když se politici vládnoucí strany v Rogoffově (1990) modelu na počátku volebního roku rozhodovali o míře zdanění, vysílali tímto směrem k voličům signály o své kompetentnosti. Angažovali se v tzv. hře s ohněm. Před volbami si záměrně vybírali takovou fiskální politiku, která zhoršovala fiskální rovnováhu země. Politici se domnívali, že voliči budou dávat své hlasy té politické straně, která bude schopna vzniklou nepříznivou situaci řešit nejlépe. Jinak řečeno, čím menší množství daní bude vláda potřebovat od voličů k uhrazení veřejných výdajů, tím více bude považována za kompetentní. Disponibilní příjmy voličů budou díky nižšímu zdanění dosahovat vyšších hodnot a subjektivní užitek voličů bude růst. Po volbách vyprchá u politiků důvod k signalizaci. Nebudou proto dále motivováni k prohlubování rozpočtových deficitů, spíše naopak.

Předpoklady Rogoffova teoretického modelu politicko-rozpočtového cyklu poskytly ekonomům dva důležité podněty k diskuzi. První se týkal vymezení šíře kompetencí politiků, kteří se nacházeli u moci. V modelu byly odvozeny od jejich schopnosti prosadit návrhy fiskálních změn na půdě zákonodárného orgánu státu. V realitě však jsou politici nuceni čelit problémům různorodé povahy. K jejich řešení potřebují rozsáhlejší škálu dovedností než pouze ty, které slouží ke korigování fiskální politiky. Politici

nemohou přesně vědět, jakým problémům budou během svého funkčního období čelit a zda budou k jejich vyřešení disponovat adekvátními schopnostmi a dostatečnými zkušenostmi. Politici budou pracovat podobně jako voliči s prvkem nejistoty, který jim neumožní znát jejich kompetence ex ante.

Druhá část diskuze ekonomů se věnovala tomu, zda může opakovaná signalizace kompetencí politiků vzbuzovat u voličů důvěru. Rogoff ve svém modelu vycházel z předpokladu, že informace o kompetentnosti politiků jsou vždy platné pro dané funkční období vlády a nevstupují do rozhodování voličů v tom následujícím. Voliči si tak před každými volbami vytvářejí nový názor na kompetentnost vlád. Opakované narušení fiskální rovnováhy před volbami by však mělo voliče spíše motivovat k potrestání, nikoliv k ocenění politiků u moci. Racionální voliči, kteří pouze odhadují kompetentnost vlád, na základě zkušeností vědí, že pokles daní v předvolebním období může vést k deficitu státního rozpočtu. Aby ho vláda mohla splatit, musí po volbách daně opět zvýšit. Přebytek disponibilního příjmu, který vznikne voličům po snížení daní před volbami, tak bude odčerpán povolebním růstem daní. Racionální voliči tedy raději tento přebytek uspoří a použijí ho ke krytí vyšších daní po volbách tak, aby zůstalo jejich bohatství nezměněno. Za těchto okolností je pak reálný efekt zneužití fiskální politiky vládou na ekonomiku jako celek minimální.⁶

První z námitek vůči Rogoffově modelu politicko-rozpočtového cyklu zohlednili ve své studii Shi and Svensson (2004a). Modifikovali chování politiků u moci tak, aby nemohli znát své kompetence ex ante. Signalizace kompetencí probíhala v jejich modelu prostřednictvím nastavení míry zdanění a nově i velikostí vládních výpůjček. Autoři předpokládali, že čím nižší bude informovanost voličů a čím vyšší budou renty, které politici získají udržením se u moci, tím větší bude jejich ochota poskytovat více veřejných statků. Výhodou výpůjček na rozdíl od daní je, že jejich výši lze před voliči lépe zamlžit. Individuální monitoring výpůjček je totiž zásluhou často složitých účetních technik ve veřejném sektoru pro voliče příliš nákladný.

Na formulaci teoretického modelu autoři navázali empirickým výzkumem, který uskutečnili na rozsáhlém vzorku 85 zemí. Zajímalo je, zda lze politicko-rozpočtový cyklus považovat za univerzální jev. V souladu s předpoklady teoretického modelu se dále snažili ověřit, zda je výskyt politicko-rozpočtového cyklu podpořen institucionálními faktory, jako je vyšší míra korupce nebo malá informovanost voličů. Shi and Svensson (2004a) dospěli k závěru, že politicko-rozpočtový cyklus je fenoménem

⁶ Analogie Ricardova teorému ekvivalence. Ten se však v několika ohledech rozchází s realitou – změny daní u různých příjmových skupin, progresivní zdanění, mezi-generační redistribuce bohatství, nedokonalosti v rámci úvěrových trhů, apod.

spíše méně rozvinutých zemí než zemí vyspělých. Svůj podíl na tom mají podle jejich zjištění právě zvolené institucionální faktory. Pro rozvíjející se země je obvykle typické, že trpí vyšší mírou vnímání korupce a jejich média nejsou považována za zcela nezávislá. Motivace politiků zneužívat fiskální politiku je tudíž v těchto zemích vyšší.

Na model tzv. nepříznivého výběru z rukopisu Shi and Svensson (2004a) navázali svojí studií Alt and Lassen (2003). Jejich pozornost se soustředila na průhlednost při nakládání s veřejnými prostředky. Zdůraznili, že neznalost velikosti vládních výpůjček před volbami způsobuje, že voliči pouze odhadují kompetentnost politiků u moci. Možnost vlády iniciovat politicko-rozpočtový cyklus tímto roste. Autoři z výše uvedeného odvodili předpoklad, že čím nižší je fiskální transparentnost země, tím snáze mohou politici u moci manipulovat fiskální politikou před volbami. Platnost teoretického modelu autoři ověřovali na vzorku devatenácti zemí, které byly členy OECD. K výzkumu použili část dotazníkového šetření OECD, která se vztahovala k jejich státním rozpočtům. Výsledky jejich analýzy potvrdily, že země s vyšší fiskální transparentností mají v roce konání voleb nižší deficity a přispívají tak méně k zadlužení státu. Tyto země se obecně vyznačují značnou konkurencí v rámci jejich politického systému, silným prezidentským mandátem nebo britským typem práva. Ke shodným výsledkům dospěli rovněž Benito and Bastida (2009). Podle jejich zjištění existuje mezi velikostí sald státních rozpočtů a transparentností vlád pozitivní vztah. Vyšší transparentnost vlád navíc zvyšuje zájem voličů o politiku, což se projevuje nárůstem jejich volební účasti.

Poznatky o politicko-rozpočtovém cyklu studie Shi and Svensson (2004a) se rovněž staly důležitou inspirací pro empirický výzkum Brender and Drazen (2004). Autoři ho realizovali na rozsáhlém souboru 106 demokratických zemí. Jejich pozornost se zaměřila na několik potenciálních determinant zneužití fiskální politiky vládou. Jednalo se o ekonomickou vyspělost zemí, úroveň demokracie, typ ústavního systému (prezidentský versus parlamentní), předčasné stanovení data voleb či jejich načasování. Brender and Drazen (2004) na základě provedené analýzy zjistili, že politicko-rozpočtový cyklus nezávisí na stupni ekonomického rozvoje zemí, ale na délce, po kterou v nich demokracie trvá. U zemí s krátkou demokratickou historií docházelo v roce voleb ke zřetelnému nárůstu veřejných výdajů, který se negativně podepsal na výši deficitů státních rozpočtů. U zemí s tzv. zavedenou demokracií se autorům nepodařilo zvýšení veřejných výdajů v roce voleb prokázat. Jako statisticky významný se projevil pokles příjmů státního rozpočtu, ovšem výši rozpočtových deficitů v zemích se zavedenou demokracií neovlivnil. Autoři vysvětlovali výše uvedené výsledky mírou informovanosti a zkušenosti voličů, která je v zemích

s dlouhou demokratickou historií podstatně vyšší. Voliči v těchto zemích vědí, že pokud politici budou účelně zvyšovat veřejné výdaje před volbami, bude po volbách následovat fiskální restrikce. Proto politiky za toto jednání neocení (tzv. konzervatismus voličů). Naopak snížení daní má pro voliče vyšší motivační efekt. Pro země s krátkým trváním demokracie je naproti tomu typická nezkušenost a špatná informovanost voličů, která z vyšších veřejných výdajů činí vhodný nástroj politiků k dosažení volebního vítězství. Brender and Drazen (2004) dále zdůraznili, že politicko-rozpočtový cyklus má tendenci se v těchto zemích po čtyřech po sobě jdoucích demokratických volbách vytrácet.

Výsledky tohoto empirického výzkumu však sami autoři částečně vyvrátili ve své novější studii Brender and Drazen (2006). Konstatovali, že bez ohledu na ekonomickou vyspělost zemí, úroveň jejich demokracie nebo druh politického a volebního systému, zvýšení veřejných výdajů a prohlubování deficitů ve volebním roce nenapomáhá politikům ke zvolení. Voliči obecně trpí averzí vůči zhoršené fiskální rovnováze.

V několika následujících studiích se autoři společně s ekonomkou Marcelou Eslava snažili hledat odpovědi na dvě stěžejní otázky: „Z jakého důvodu nelze prokázat zhoršení fiskální rovnováhy v roce voleb?“ a „Proč se objevuje politicko-rozpočtový cyklus v zemích s krátkou demokratickou historií přesto, že ho voliči neocení?“.

Drazen and Eslava (2006) vytvořili teoretický model, který reflektoval situaci, v níž je v ekonomice zachována fiskální rovnováha i přes předvolební zneužití fiskální politiky vládou. Autoři předpokládali, že existují skupiny voličů, které jsou více citlivé na růst veřejných výdajů (resp. snížení daní) před volbami. Náklonnost těchto skupin voličů je pak z pohledu politiků klíčová pro volební úspěch. Zacílí fiskální expanzi k těmto voličům a činí tak na úkor ostatních voličů, k nimž tok veřejných výdajů naopak sníží (resp. zvýší jejich daně). Státní rozpočet v souhrnném vyjádření zůstane tímto jednáním politiků nedotčen. Politici si tak i nadále zachovají respekt vůči konzervatismu voličů. Drazen and Eslava (2006) se ve svém modelu zaměřili výhradně na veřejné výdaje, které směřují k vybraným skupinám voličů – tzv. pork barrel spending. Ty mohou nabývat podoby investičních projektů, podpory specifických demografických skupin nebo územních celků. Charakteristickou vlastností těchto výdajů je, že jsou rozprostřeny do delšího časového období, podporují reputaci politiků a vyjadřují jejich politické preference⁷ (Drazen and Eslava, 2003). Autoři navázali konstrukcí modelu na svoji starší studii Drazen and Eslava (2003), která mimo jiné empiricky ověřila použití tzv. pork barrel spending na případu

⁷ Např. podporu zbrojení, geneticky upravených zemědělských plodin, regulaci zahraničního obchodu, apod.

územních celků v Kolumbii. Problematikou pork barrel spending se Drazen rovněž zabýval ve své samostatné studii z roku 2006. S nejnovější podobou teoretického modelu přicházejí autoři ve studii Drazen and Eslava (2008), v níž vztahují zkoumanou problematiku ke kompetentnosti politiků a snaze vlád signalizovat voličům trend jejich povolební hospodářské politiky.

Brender and Drazen (2007) se pak snažili objasnit výše uvedené dilema, proč politici v zemích s krátkou demokratickou historií přistupují před volbami k navyšování veřejných výdajů (resp. prohlubování deficitů státního rozpočtu), přestože vědí, že toto jednání vzbuzuje u voličů nevoli. Z jakého důvodu politici riskují volební porážku? Autoři se domnívají, že politici chtějí pomocí fiskální expanze deklarovat, jak úspěšné je fungování ekonomiky pod novým politickým systémem. Vycházejí z přesvědčení, že nezkušenost a menší informovanost voličů v nových demokraciích způsobuje, že se voliči soustředí na výkonnost ekonomiky jako celku a nespojují ji explicitně s růstem veřejných výdajů, který probíhá v předvolebním období. Politici si uvědomují, že v době voleb je při špatné výkonnosti ekonomiky demokracie nejvíce nakloněna kolapsu. Důležitá je v tomto směru role mas, kdy nespokojenost většiny obyvatelstva vyjádřená ve volbách může přispět k návratu původního autoritativního politického systému. Příčiny iniciace politicko-rozpočtového cyklu v zemích s krátkou demokratickou historií jsou tedy podle Brender and Drazen (2007) kombinací křehkosti demokratického systému a nezkušenosti jejich voličů.

V ekonomické literatuře se můžeme setkat s dalšími rozličnými obměnami modelů politicko-rozpočtového cyklu. Persson et al. (2003) se specializovali na problematiku institucionálního nastavení politických systémů. Vytvořili teoretický model, který se věnoval vlivu většinového a poměrného volebního systému na sestavování vlád a vyvodili z něj možné důsledky pro předvolební fiskální politiku politiků u moci. Autoři předpokládali, že pokud vládne pouze jediná politická strana, která se opírá o většinu v parlamentu, probíhá boj o voliče výhradně mezi ní a opozicí. Jestliže má vláda koaliční charakter, voliči hodnotí činnost jejich jednotlivých stran, což vytváří konflikt uvnitř koalice. Tento konflikt má za následek, že růst veřejných výdajů před volbami je u koaličních vlád větší než u tzv. jednobarevných vlád. Většinový volební systém nahrává vytváření velkých, silných politických stran, a tím i jednobarevných vlád. U poměrného volebního systému je tomu naopak. Svoji roli v tomto směru může sehrát i velikost volebních obvodů. Persson et al. (2003) dospěli k závěru, že efekt volebního pravidla na velikost fiskální expanze před volbami je pouze nepřímý a odvíjí se od rozmanitosti stranického systému a složení vlád. Své závěry potvrdili empirickým výzkumem, který se však omezil pouze na analýzu

celkových vládních výdajů. Ke stejným poznatkům dospěli i ve studii Persson et al. (2006).

Analyzován byl rovněž předpoklad o eliminaci rozpočtových deficitů v době voleb v důsledku přijetí zákonů o vyrovnaném rozpočtu a zákonů o zákazu přenášení rozpočtových deficitů do dalších let (Rose, 2005). Empirický výzkum prokázal, že v zemích, které dbaly na dodržování těchto zákonů, se politicko-rozpočtový cyklus vytratil. Podobný účinek na manipulaci fiskální politikou ze strany vlád měla mít opatření typu Maastrichtských kritérií a Paktu stability a růstu. Empirickému ověření existence politicko-rozpočtového cyklu v členských zemích Evropské unie se věnovali studie Mink and de Haan (2005) nebo Donahue and Warin (2006). Jejich výsledky však byly nejednoznačné. Důvodem mohlo být porušování těchto pravidel členy Evropské unie. Vlivem voleb na fiskální politiku členských a nečlenských zemí Eurozóny se rovněž zabývala studie Efthyvoulou (2010). Saporiti and Streb (2008) a Streb and Torrend (2009) dále zkoumali účinek rozdělení moci státu na politicko-rozpočtový cyklus. Moc státu členili pouze na moc zákonodárnou a výkonnou. Moc soudní byla v jejich studii zanedbána. Autoři dospěli k závěru, že oddělení moci státu napomáhá legitimitě rozpočtových zákonů a zvyšuje kredibilitu závazku vlády neuchylovat se v roce voleb k zneužití fiskální politiky.

Jiná skupina studií (Schuknecht, 1998; Block, 2002; Barreira and Balaras, 2004) zkoumala, který mix vládních výdajů zabezpečí vládám vítězství ve volbách (transfery versus veřejné investice). Poznatky těchto studií se rozcházely v závislosti na zkoumaném vzorku zemí. Výčet prezentovaných studií, které zkoumaly vazbu mezi fiskální politikou vlád a volebním cyklem, však tímto nekončí. S dalšími typy studií se můžeme setkat v pracích, které shrnují výzkum politicko-ekonomického či politicko-rozpočtového cyklu (např. Drazen, 2000; Drazen, 2002; Mueller, 2009; Shi and Svensson, 2004b nebo Eslava, 2006).

2.1.4 Shrnutí

Z výše uvedeného je patrné, že ekonomové věnovali výzkumu politicko-ekonomického, resp. politicko-rozpočtového, cyklu značnou pozornost. Formulovány byly nejrůznější typy teoretických modelů. Následně docházelo k jejich empirickému ověřování. Výsledky empirických analýz se však poměrně často rozcházely. Jasně byl prokázán pouze předpokládaný nárůst inflace v povolebním období v případě politicko-ekonomického cyklu. Potvrzení účelné manipulace fiskální politikou vládami v letech voleb záviselo obvykle na zvoleném souboru zemí. Ty autoři studií vybírali v závislosti

na jejich geografické poloze, ekonomické výkonnosti, typu politického systému a řady dalších institucionálních faktorů. Pokud se ekonomům nepodařilo prokázat přítomnost politicko-rozpočtového cyklu na celkových veličinách (tj. na příjmech a výdajích státních rozpočtů nebo na saldech státních rozpočtů), obrátili svoji pozornost na jejich dílčí části. Domnívali se, že vlády mohou zaměřit svoji předvolební fiskální politiku pouze na specifické skupiny voličů. Tehdy vlády upravují pouze dílčí části státních rozpočtů tak, aby celkové veličiny zůstaly nezměněny. Snaží se tímto vyhovět tzv. konzervatismu voličů, o kterém hovořili Brender and Drazen (2004) a současně jimi mohou signalizovat svoji kompetentnost. Tato část zkoumání však zůstává na svém počátku. Studií, které se zabývají výzkumem politicko-rozpočtového cyklu, neustále přibývá, což svědčí o tom, že se jedná o aktuální téma.

2.2 Charakteristika jednání voliče a politika

V předchozím oddílu byl stručně popsán vývoj výzkumu politicko-ekonomického (resp. politicko-rozpočtového) cyklu, který probíhal v posledních čtyřech desetiletích jak na teoretické, tak na empirické úrovni. Cílem následujícího textu bude zachytit proměny v chápání chování voliče (resp. politika), které se uskutečnily primárně na půdě školy veřejné volby a nabídnout vlastní pohled na tuto problematiku. Analýze chování voliče bude věnováno výrazně více prostoru než chování politika. V 50. letech minulého století byla právě ekonomy školy veřejné volby opuštěna vize, v níž vlády vystupovaly jako „anonymní celky“, které usilovaly o růst blahobytu společnosti. Po vzoru trhů začali tito ekonomové uvažovat o politických subjektech jako o jedincích, kteří se rozhodují na základě svých sobeckých zájmů a maximalizují svůj osobní prospěch. Všeobecná shoda panovala v tom, že hlavním cílem politiků je snaha udržet se u moci. Jen získání moci opravňuje politiky k nakládání s veřejnými prostředky, pomocí nichž si mohou zvýšit svoji prestiž či se soukromě obohatit. Zkoumání strategie jednání politiků se pak odvíjelo zejména od institucionálního rámce (tj. typu politického systému, nastavení volebního systému či členění stranického systému). Jednání politiků tak bylo považováno za lépe čitelné a kvantifikovatelné než tomu bylo u voličů. Cíl voličů byl definován jako maximalizace užítku z budoucích politik vlád. V jejich případě však nebylo (a dosud není) zcela jasné, jak přistupují ke svému rozhodnutí koho zvolit, zda se vůbec voleb zúčastnit nebo nakolik je způsob rozhodování voličů proměnlivý v čase. Tento oddíl se proto nejprve soustředí na obecnou analýzu lidského jednání. Bude reagovat na otázky typu: co se skrývá pod

pojmem lidské jednání? Jaké zdroje ho uvádějí v činnost? Na jakých principech pracuje? Která omezení ho svazují? Dále se bude zabývat tím, čím je specifické v případě voliče a jak se proměňovalo jeho chápání mezi vybranými představiteli školy veřejné volby. Na závěr budou vymezeny nejdůležitější charakteristiky chování voliče a politika, které budou použity při formulování teoretického modelu politicko-rozpočtového cyklu v oddílu 2.3.

2.2.1 Zdroje lidského jednání

Lidské jednání je složitý mechanismus, jehož přesné fungování nám přes veškerá zjištění moderní neurologie zůstává záhadou (Třešňák, 2010). Lidské jednání je ovlivněno dvěma částmi psychiky – nevědomím a vědomím. V dávných dobách archaických společností bylo lidské jednání vedeno tzv. individuální vnitřní vizí. Jinak řečeno, člověk naslouchal svému vnitřnímu hlasu, jehož radami se řídil. Nebyl si v dnešním slova smyslu vědom sebe sama, svých činů a pocitů. Jeho život byl ovládán zevnitř (tj. nevědomím). Přibližně v 6. století před naším letopočtem se z lidské psychiky vydělilo vědomí. O vědomí hovoříme, pokud si je člověk vědom sám sebe, tj. je schopen sebereflexe. Vědomí je ten obsah myslí, který si dovedeme vybatvit. Často se spojuje s pojmem „ego“ (z latinského „já“). Podíl vědomí na lidské psychice však dodnes zůstává poměrně malý. Rozvoj vědomí souvisel s formováním jazyků (resp. písma) a vznikem zemědělských osad (později měst). Akumulace velkého počtu lidí na omezené ploše si vyžádala změnu uspořádání jejich vztahů. Jedinec ztrácel svoji svobodu a rostla jeho závislost na společnosti. Ztráta svobody spočívala v odpoutání se od hlasu svého vnitřního já a přivyknutí uvažovat v kontextu vzájemných interakcí mezi lidmi (Heffernanová, 2008).

Život uvnitř společnosti s sebou přinesl potřebu usměrňovat lidské jednání pomocí pravidel. Pravidla chování se tvořila po mnoho let. Vznikala na základě osobních zkušeností lidí. Procesem selekce byla vybrána ta, která sloužila zájmům jednotlivce (skupiny) nejlépe. V primárním slova smyslu umožňovala přežít (Hayek, 1994). Z důvodu jednoduchosti přenosu byla pravidla chování vtělena do příběhů, které se staly součástí náboženské víry (např. Starý zákon).⁸ Na jejich dodržování tak nejprve dohlížela církev. Dnes ji na tomto postu vystřídal stát se svojí soudní mocí. Zároveň již není termín víra spojován výhradně s náboženstvím, ale nabývá podoby „ismů“, tj. ideologií. Ideologie podobně jako náboženství říkají, jaký by svět měl

⁸ Taleb (2011) uvádí, že příběhy, mýty či pověsti propůjčily neuspořádanému vnímání lidí a „chaosu lidské zkušenosti“ řád.

být (Heywood, 1994). Jejich obsah má vždy určitý politický, ekonomický, sociální či kulturní rozměr.⁹ Víra – ať v podobě tradičních náboženství nebo pro účel této knihy důležitějších ideologií – tedy tvoří nedílnou součást lidského jednání. Její výklad je dvojsmyslný. Zastřešuje soubor pravidel, která člověk přijímá za své (tj. vymezuje pomyslné mantinely lidského chování). Současně poskytuje člověku odpovědi tam, kde on sám nedisponuje dostatečným množstvím informací pro vlastní úsudek (tj. představuje vzor, který čerpá z životních zkušeností jiných lidí).

Z hlediska lidské psychiky se tedy stala vírou zastřešená pravidla chování prostředkem k usměrnění její nevědomé složky. Bylo by však chybou tvrdit, že pravidla chování dokázala vliv nevědomí na lidské jednání plně potlačit. Jak píše Hayek (1994): „Nejsme dost zralí, abychom se jakkoli dlouho podřídili disciplíně rozumu a nedovolovali svým emocím neustále prorážet jeho omezení.“ Jinak řečeno, nevědomí je spojováno s lidskými emocemi. Za nástroj vědomí je považován rozum.

Emoce a rozum se mohou vzájemně doplňovat nebo stát proti sobě. Emoce jsou schopny svojí silou v člověku umocnit pocit naléhavosti uspokojení jeho potřeb. Rozum naopak umí potřeby vzniklé v reakci na podněty utlumit. Rozum představuje formu sebekázně. Podle Misesa (2006) emoce zvyšují náklady a výnosy lidského jednání. Člověk, který je rozvášněn svými pozitivními emocemi, považuje zpravidla výnosy svého jednání za daleko vyšší a náklady, které mu vznikají za nižší, než kdyby měl chladnou hlavu. U negativních emocí je tomu naopak. Pravidla chování mají za úkol zmenšit rozpětí mezi těmito výnosy a náklady, resp. „přivést člověka k rozumu“.¹⁰

Emoce jsou svojí podstatou pro ekonomii jako vědu špatně uchopitelné. Vyznačují se jedinečností, která vyplývá z naturelu každého jedince. Formování emocí probíhá mimo vůli člověka, a proto je nelze aplikovat jako

⁹ Ve své krajní podobě se mohou ideologie stejně jako náboženství vyznačovat uctíváním svých „bohů“, tak jak se to v minulosti prokázalo na příkladu nacismu (A. Hitler) či komunismu (kult J. V. Stalina). Ideologie mohou mít také své symboly (jako ty výše uvedené hákový kříž versus srp a kladivo), ke kterým jejich stoupenci vzhlížejí (Caplan, 2007).

¹⁰ Způsob, jakým to pravidla chování činí, popsal ve své knize „Teorie mravních citů“ Adam Smith (2005). Užší provázaností vztahů uvnitř společnosti se zintenzivnila snaha člověka přizpůsobovat své chování druhým. Pro člověka se stalo důležitým, jak ho druhí hodnotí (jaký je v jejich očích). Síla jeho vlastního emocionálního prožitku proto byla druhým lidem záměrně přizpůsobena. Schopnost empatie ostatních lidí totiž nikdy nemůže dosáhnout míry, v níž určitá událost zasáhne samotného člověka. Proto vyvolávají příliš vyhrcované emoce (ať už kladné či záporné) v druhých lidech spíše opovržení než sounáležitost a chválu. Společnost tímto nutí člověka, aby tlumil své emoce na všeobecně přijatelnou úroveň (tj. respektoval pravidla chování).

prostředek zkoumání. U emocí nemůžeme použít důkazové postupy jako v případě rozumu. V ekonomii je tak lidské jednání oproštěno od emocí a probíhá výhradně na rozumové (tj. vědomé) bázi. Ekonomie pracuje s předpokladem racionality lidského jednání.

2.2.2 Racionální lidské jednání

Ekonomii jako vědu v tomto směru značně ovlivnilo již v době jejího vzniku učení francouzského filozofa Reného Descarta (Sedláček, 2009). Lidské jednání bylo v jeho pojetí ryze logickým uvažováním. Descartes oživil antickou představu oddělení mysli a těla, která byla součástí učení Platona. Nadřazenost mysli tělu považoval Descartes za výchozí znak racionality. Toto pojetí nezávisle existující substance mysli, která stojí mimo kosmos přírody, bylo později spojováno s termínem karteziánský dualismus. Descartes tedy odmítal přijmout za pravdivé cokoliv, co nemohlo být rozumově (logicky) odvozeno z jasně vymezených předpokladů a vzbuzovalo tak pochyby o své platnosti. Metody zkoumání se měly podle jeho názoru vyznačovat systematičností a objektivitou (Hayek, 1994).

Následovníci Descarta se principu racionality zcela oddali. Věřili, že racionální je pouze takové jednání, které je možné podložit známou a prokazatelnou pravdou. Karteziánství, jak se nazýval filozofický směr, který na Descarta navázal, pak pracovalo s konceptem úplné racionality. Úplná racionalita s sebou nesla ve vztahu k lidskému jednání požadavek dokonalé znalosti všech relevantních informací. Měla být zárukou objektivitu vědeckého výzkumu. Předpoklad „vševědoucnosti“ se však příliš odklonil od reality (Hayek, 1994).

Karteziánství přesunulo celou váhu vysvětlení lidského jednání na rozum (tj. vědomí), aniž by vzalo v úvahu, že i on má své meze. Je těžko představitelné, že by člověk vždy dokázal obsáhnout všechny relevantní informace, které jsou důležité pro jeho rozhodnutí. Přes všechny jeho osobní kvality, kterými může disponovat, je to nemožné. Kapacita lidské mysli má své hranice a může pojmout pouze omezené množství informací. Hayek (1994) uvádí: „Rozum nemůže přímo zvládnout všechny jednotlivosti.“ A dále: „Úspěch jednání ve společnosti závisí na mnohem větším počtu jednotlivých faktů, než jaký může kdokoli znát.“ Hayek (1994) zastává názor, že ve vlastnictví člověka je pouze malý zlomek ohromných znalostí lidstva. Některá fakta mu známa jsou, jiná jsou mu skryta a drží je v mysli někdo jiný. Ve svém celku nejsou všechna fakta známa nikomu.

Prostřednictvím spontánního procesu přizpůsobení se faktům však může člověk vytěžit ze znalostí ostatních lidí.¹¹

Vědomí nedokonalé znalosti všech relevantních informací přivedlo Hayeka (1994) k závěru, že „celá naše civilizace v důsledku toho spočívá a musí spočívát na věření mnohému, jehož pravdivost nemůžeme v karteziánském smyslu znát“. Jinak řečeno, pravdivost každé informace, kterou má člověk k dispozici, nelze z důvodu vysokých nákladů ověřit. Nevlastní-li člověk dostatek objektivních informací, spoléhá se při svém rozhodování na svoji víru. Víra představuje, jak bylo uvedeno již dříve, ztotožnění se se souborem pravidel chování, které jsou výsledkem opakované spontánní selekce mezi nabytými zkušenostmi velkého počtu lidí. V podstatě se jedná o jistou formu simplifikace lidského jednání vytvořenou na racionálních základech. Vědomé lidské jednání tedy čerpá ze dvou pramenů poznání: známých faktů a víry.

Shrme-li tyto poznatky, co je obsahem termínů racionální versus iracionální lidské jednání? Mises (2006) říká, že „opakem k jednání není iracionální chování, ale reaktivní odpověď na stimuly ze strany orgánů a instinktů, které vůli dané osoby nepodléhají“. Jedná se o pochody fyziologického původu, které se mohou projevit prostřednictvím emocí. Iracionální tedy neznamená „nevědomí“ ve smyslu neschopnosti znát veškeré informace. Mises (2006) je stejně jako Hayek (1994) přesvědčen, že iracionalita nevyplývá z nedostatku informací: „Je fakt, že lidský rozum není neomylný a že člověk ve volbě a použitých prostředcích velmi často chybuje. Jednání nevhodné k dosažení sledovaného cíle nenaplní očekávání. Příčí se svému účelu, ale je racionální, to znamená, že je výsledkem rozumného, ačkoli chybného uvažování a pokusu, jakkoli nefunkčního dosáhnout konkrétního cíle.“

Racionální lidské jednání vychází z účelné rozumové úvahy, ovšem není ze své podstaty synonymem pro „vševědoucnost“. Člověk může jednat racionálně a přesto chybovat, protože:

- v daném okamžiku mu nedovolí dostupné poznání lidstva jednat jinak. Dojde ke střetnutí s hranicí lidského vědění, která je dočasně nepřekonatelná;¹²
- je schopen soustředit se pouze na několik málo obsahů, které dále zpracovává. Při svém rozhodování člověk používá nejen

¹¹ Viz analogie přínosu dělby práce v ekonomii.

¹² Pro vysvětlení je používán příklad schopnosti meteorologů správně předvídat změny počasí. Jejich úspěšnost byla před sto lety nižší, než je dnes. Příčinou nebylo jejich menší pracovní nasazení, ale horší znalosti, které byly odvozeny od tehdejší úrovně poznání a technické vybavenosti. Jejich jednání bylo racionální, protože v rámci daných možností udělali maximum.

nedostatečný počet relevantních informací, ale často uvažuje ve zjednodušených myšlenkových režimech, které mohou být zdrojem chyb v úsudku (snaha dávat jevy a události do souvislosti a zdůvodňovat je, snaha přizpůsobit neznámé známému, apod.) (Heffernanová, 2008; Taleb, 2011);¹³

- jedná v podmínkách nejistoty směrem do budoucna. Čím vyšší je nejistota, s tím nižší pravděpodobností je schopen odhadnout důsledky svého jednání.

Proč je racionální lidské jednání považováno za účelové? Za lidským jednáním stojí touha člověka odstranit nepříjemné pocity nedostatku či nespokojenosti. Lidské jednání je podle Misesse (2006) definováno jako „působící vůle uvedená v činnost směřující k cílům, jako smysluplná odpověď ega na podmínky a stimuly z jeho prostředí, jako vědomé přizpůsobení se člověka stavu světa, jenž určuje jeho život“. Jinak řečeno, vědomí si sebe sama podnítilo v člověku vznik vůle. Vůle představuje vnitřní sílu, která aktivuje člověka s cílem splnit jeho přání. Společným rysem všech přání je pak touha vypořádat se s pocíťovaným nedostatkem či nespokojeností. Tyto negativní pocity souvisejí v první řadě se základními potřebami člověka. Jejich uspokojení mu umožňuje přežít a rozmnožovat se. Ostatní typy potřeb se v člověku probouzely souběžně s rozvojem společnosti, kdy v něm sílilo utkvělé přesvědčení o nutnosti poměřovat se se svým okolím (Smith, 2005).¹⁴

Pocity nedostatku či nespokojenosti, a tímto i přání, mají ze své podstaty subjektivní charakter. Různí se mezi lidmi a v průběhu času. Touha splnit si přání je u člověka spojena s nutností stanovit si hierarchii cílů, která povede k jejich dosažení. Volba cílů, resp. hodnocení jejich správnosti, však přesahuje rámec zkoumání ekonomie jako vědy. Jedná se o volní

¹³ Taleb (2011) například tvrdí, že chyby v úsudku člověka vyplývají z:

- falešné víry v confirmaci (tj. člověk má tendenci vidět to, co potvrzuje jeho poznání a nikoliv to, co poukazuje na jeho nevědomost či nepochopení);
- podléhání klamu narativity (tj. člověk má sklon podívat se na určitou sekvenci faktů a cítí nutnost podávat k nim vysvětlení tak, aby fakta působila stmelene, lépe se pamatovala a dávala větší smysl. Touha po jasnějších strukturách vede člověka k použití příběhu jako nástroje, který dává jeho zkušenostem řád);
- němeho svědectví (tj. historické záznamy nám poskytují špatný příklad o tom, nakolik je výskyt určitých událostí pravděpodobný. Historii nepíší ani mrtví ani poražení. Člověk je povrchní a bere v úvahu jen to, co vidí nebo je schopen si vybavit či představit);
- snahy zaměřit se na „normální“ případy s vyloučením extrémů, apod.

¹⁴ Smith (2005) používá k vysvětlení tohoto principu lidského jednání výstižný dobový příklad: „Luxusní manikúra je rozmařilost, po které zahořel touhou snad každý z nás, kdo chtěl dát na odiv své společenské postavení. Kdyby se však ocitl sám na pustém ostrově, potřeba vlastnit tuto roztomilou věcičku by mu vůbec nepřišla na mysl.“

proces. Slovo racionální se proto ve vztahu k lidskému jednání nepoužívá pro stanovení cílů, ale výhradně pro vymezení prostředků k jejich naplnění. Mises píše (2006): „Ekonomie je vědou o prostředcích používaných k dosažení zvolených cílů, nikoliv vědou o volbě cílů.“ Racionální lidské jednání je tedy založeno na rozumové úvaze podmíněného charakteru aplikované na metody, které slouží k naplnění cílů jednotlivce.

2.2.3 Racionální jednání voliče v podání Anthony Downse

Racionální lidské jednání se stalo klíčovým prvkem analýzy chování voliče, kterou provedl na sklonku 50. let minulého století Anthony Downs. Downs (1985) si uvědomoval, že myšlenkové procesy člověka nejsou založeny výhradně na logických postupech, ale formují je také emoce. Zdůrazňoval však, že lidské jednání nelze podrobit zkoumání, pokud neprobíhá podle předvídatelného vzorce. Downs respektoval, že racionalita je spojena s prostředky, nikoliv cíli lidského jednání. Při svých úvahách se pak nechal inspirovat ekonomickou analýzou chování spotřebitele. Racionální lidské jednání pro něj bylo synonymem efektivního chování. Předpokládal, že člověk – v jeho případě volič – plní své cíle způsobem, při němž využívá co nejmenší množství vzácných zdrojů na jednotku výstupu. Dodával však, že tak činí s ohledem na své znalosti. Výzkum Downse se tedy soustředil na vztah mezi náklady a výnosy voliče ve dvou oblastech: při rozhodování, kterou z politických stran si zvolit a při rozhodnutí, zda se vůbec voleb aktivně zúčastnit.

Downs (1985) od počátku své analýzy upozorňoval, že se volič může i přes svoji snahu o efektivní jednání dopouštět ve svých logických úsudcích chyb. Vzněl proto otázku: „Jak odlišit chyby v racionálním jednání voliče od iracionálního chování?“ Východiskem se pro něj stala schopnost voliče napravovat chyby. Downs tvrdil, že volič, který systematicky chyboval, napraví své chování v okamžiku, kdy svůj omyl objeví a náklady eliminace chyby budou menší než výnosy voliče z nového způsobu jednání. Ovšem jak rozeznat stabilní chybu z nedostatku informací od iracionality, na to Downs nedokázal zcela uspokojivě odpovědět. Za iracionální tedy označil takové jednání, které se vyznačuje nelogickým sklonem opakovat chyby. Jinak řečeno, volič, který by svého cíle (tj. maximalizace užítka z budoucích politik) mohl dosáhnout efektivně, tak nečiní, přestože by mohl.

Downs (1985) se při hledání příčin chyb v uvažování voliče zamýšlel nad odlišnostmi jeho jednání v porovnání se spotřebitelem. Dospěl k závěru, že hlavní rozdíl mezi nimi spočívá ve značné nejistotě, kterou volič trpí

ve vztahu k budoucnosti. Volič může pouze odhadovat, s jakou pravděpodobností politická strana, které dal svůj volební hlas, uspěje. Dále si není jistý, zda jím zvolená politická strana bude disponovat dostatečnou silou na vládní úrovni¹⁵, nebo zda skutečně naplní svůj volební program. Jediným prostředkem ke zmírnění/odstranění nejistoty voliče byl podle Downse zisk dodatečných informací.

Downs (1985) předpokládal, že získání dodatečných informací je pro voliče spojeno s náklady (ať už explicitními či implicitními). Protože mohou v realitě dodatečné informace voliče nejen utvrdit, ale i zvíkat v jeho názorech, držel se Downs zásady, že čím více informací volič má, tím více věří ve správnost svého jednání. Zároveň však dodával, že větší důvěra voliče ve správnost jeho volby bude snižovat jeho touhu opatřit si další informace. Jinak řečeno, jeho přínos z dodatečné informace bude klesat. Downs si uvědomoval, že dodatečné informace nemají pro voliče význam, pokud je není schopen interpretovat. Volič tedy musí mít jak dobré znalosti, tak i dostatečné informace o dané oblasti rozhodování. Dodatečné náklady vynaložené na vzdělání jsou však obvykle v realitě vyšší než ty na získání informací. Aby Downs zjednodušil předpoklady své analýzy, postavil z hlediska výše dodatečných nákladů znalosti a informace na stejnou úroveň a označil je obecným názvem „information“.

Downs (1985) zdůrazňoval, že díky rozvoji informačních technologií jsou některé z informací voliči dostupné zdarma nebo při vynaložení poměrně nízkých nákladů. Za důležitého zprostředkovatele informací považoval nezávislá média. Připouštěl však, že i přes jejich nezávislost musí volič počítat s určitým interpretačním zkreslením. I velmi nízké náklady se však mohly stát překážkou pro ochotu voliče investovat do dodatečných informací. Důvodem byla zmiňovaná nejistota, která snižovala výnosy voliče z dodatečných informací na zanedbatelnou úroveň. Výnosy voliče se odvíjely od jeho touhy vidět jednu z politických stran u moci. Tato touha byla výsledkem kalkulace, při níž volič srovnával výkon současné vlády s hypotetickým výkonem opozice. Nejistota mohla snížit výnos voliče z dodatečné informace o výkonu vlády až na úroveň, na které nepokrývala ani náklady jeho obětovaného času.

Podobnou kalkulaci podle Downse (1985) prováděl volič nejen při svém rozhodování, kterou z politických stran zvolit, ale také při uvažování o tom, zda se vůbec volebního aktu zúčastnit. Na straně výnosů pak vstupovala do jeho úvah vedle touhy vidět konkrétní politickou stranu u moci také blízkost voleb nebo očekávaná volební účast. Čím větší byl očekávaný počet voličů, kteří měli přijít k volbám, tím nižší byl výnos individuálního

¹⁵ Tento problém často vzniká, pokud jsou v zemi uplatňována pravidla poměrného volebního systému.

voliče. Pravděpodobnost, že právě jeho volební hlas bude mít výlučný vliv na budoucí politiky, se totiž s nárůstem celkového počtu voličů snižovala. Downs dospěl k závěru, že racionální volič ve svém úsudku chybuje a činí tak záměrně, když po uskutečnění ryze logické kalkulace převýší jeho dodatečné náklady očekávané dodatečné výnosy z volby. Volič za těchto okolností nemá důvod za účelem zisku dodatečných informací investovat ani peněžní prostředky ani svůj čas. Vybrané politické straně dá svůj volební hlas náhodným způsobem nebo k volbám nepřijde vůbec. Toto jednání voliče Downs nazval racionální ignorací politiky.

Downs (1985) si proto kladl otázku: „Co motivuje voliče, aby vložil svůj hlas do volební urny, pokud jeho dodatečné náklady převýší výnosy?“ Downsova argumentace vycházela ze dvou extrémních situací. V prvním případě převáží u voliče pocit, že význam jeho hlasu je zanedbatelný, a proto nejde volit. Pokud se stejně zachovají všichni voliči, demokracie zkolabuje. V druhém případě se volič může domnívat, že se lidé z jeho okolí nechystají voleb zúčastnit. Pravděpodobnost, že právě jeho volební hlas bude určující pro budoucí politiky, se tímto zvýší. Budou-li shodně přemýšlet i ostatní voliči, volební účast bude vysoká a vliv individuálního voliče na náplň budoucích politik se stane téměř nulovým. Další volby budou voliči ignorovat a důsledek pro demokracii bude stejný jako v prvním případě.

Downsovo (1985) řešení této situace spočívalo v rozlišení mezi časovými horizonty, v nichž volič uvažuje. Downs tvrdil, že v demokracii je racionální volič vázán smyslem pro společenskou odpovědnost, která je nezávislá na jeho krátkodobých (sobeckých) kalkulacích. Pokud volič zařadí tuto formu odpovědnosti mezi položky výnosů z účasti ve volbách, může dojít k jejich převýšení nad náklady. Ocenění života v demokracii se tak odráží v morální povinnosti voliče zajišťovat svojí účastí ve volbách její plynulý chod.

Podle Downse (1985) tedy budou mít větší motivaci přijít k volbám ti voliči, kteří jeví o politiku zvýšený zájem. Dodatečné informace jim budou sloužit spíše k potvrzení jejich stanovisek než ke změnám jejich názoru. Voliči, jejichž dodatečné náklady na informace převýší výnosy, nebudou cítit potřebu opatřovat si další informace o politice a tím zvyšovat racionality svého jednání. Pokud se dostaví k volbám, budou tím plnit především svoji občanskou povinnost a jejich volba bude mít náhodný charakter.

Downs (1985) učinil z racionálního lidského jednání klíčový předpoklad své analýzy. Za iracionální prohlásil takové jednání, při němž volič nedosahuje svého cíle efektivně, přestože by mohl. Downs zařadil pod iracionální jednání i to, které je vedeno jinými motivy než ryze politickými. Downs připouštěl, že se voliči mohou ve svých úsudcích dopouštět syste-

matických chyb. Děje se tak zejména, pokud náklady na dodatečné informace o politice (tj. fakta i vzdělání) převýší výnosy z nich. Pokud je výsledek této kalkulace negativní, pak je pro voliče racionální politiku ignorovat, tj. nezajímat se o ni a svůj volební hlas přidělit některé z politických stran náhodným způsobem nebo se voleb vůbec nezúčastnit. Důležitým omezením správného úsudku voliče je nejistota. Nejistotu považuje Downs za hlavní zdroj chyb ve voličově jednání. Dalšími omezeními racionálního lidského jednání, které byly popsány v odstavci 2.2.2, se explicitně nezapomíná. Z Downsovy analýzy však nepřímo vyplývá, že omezení dané mírou vzdělanosti je rovněž významné. Při nízké vzdělanosti nejsou voliči schopni informace o politice adekvátně zpracovat, čelí vysokým dodatečným nákladům informovanosti, které přispívají k jejich dlouhodobé ignoraci politiky (tj. chybným úsudkům či apatii vůči účasti ve volbách). Racionalitu tedy Downs spojuje s prostředky (tj. použitím kalkulace nákladů a výnosů) k dosažení cílů voličů, nikoliv s konečnými výsledky (resp. důsledky) jejich jednání.

2.2.4 Racionální ignorace voliče v pojetí Gordona Tullocka

Na Downsovu analýzu chování voliče navázal další významný představitel školy veřejné volby Gordon Tullock. Tullock zdůrazňoval, že rozhodnutí o věcech soukromého charakteru mají pro voliče zpravidla větší váhu než ta o věcech veřejných. Běžný volič se nachází v postavení, v němž nemůže přímo ovlivnit běh veřejných záležitostí.¹⁶ Rozhodnutí o nich jsou mu vzdálená. Motivace voliče být informován o politice proto zůstává nízká, pokud mu z výsledků voleb neplyne konkrétní – pro něj hmatatelný – přínos (Tullock, 2005).

Tullock (2005) tvrdil, že největší zájem o informace o police projevují voliči, kteří vnímají politiku jako své hobby. Tullock je přirovnal k fanouškům baseballového týmu. Fanoušci neprahnou po novinkách baseballu proto, aby se rozhodli, kterému z týmů budou letos fandit. Chtějí cítit sounáležitost se svým týmem a informace jsou prostředkem k jejímu dosažení. Tullock tímto podpořil výrok Downse (1985), který říkal, že dodatečné informace slouží mnohým voličům pouze k potvrzení stanovisek, které již zastávají.

Tullock (2005) předpokládal, že pokud není politika ve středu zájmu voličů, budou o ní jen chabě informováni. Přinejmenším část z nich pak bude s každými volbami měnit svoji politickou příslušnost. Je určitým

¹⁶ Tullock pomíjí nástroje přímé demokracie (např. referendum), které jsou uplatňovány v některých zemích.

paradoxem, že se právě tento typ voličů může stát klíčovým pro volební vítězství politických stran. K této situaci dochází, pokud jsou síly politických stran před volbami vyrovnány. Pozornost politických stran se pak soustředí na tyto „přelétavé“ voliče a nikoliv na ty, kteří jsou s jejich politikou názorově spjati. Loajalita voličů představuje formu diskvalifikace v rámci předvolebního boje.

Tullock (2005) se rovněž věnoval způsobu, jakým voliči přijímají informace, které k nim proudí prostřednictvím médií.¹⁷ Voliče následně rozdělil podle množství informací, které mají k dispozici. Voliči, které označil za „ignoranty“ (tzv. ignorant), nevěnují podle jeho názoru politice žádnou pozornost. Znalost politiky druhého typu voličů vychází z příčinné souvislosti s informacemi, které mají z jiných oblastí svého zájmu (tzv. casually informed). Třetí skupina voličů je považována na dobře informovanou (tzv. well-informed). Míra informovanosti se však podle Tullocka neodvíjí od schopností voličů učinit z dostupných informací správný závěr, ale od množství myšlenek, které voliči danému tématu věnují. Voliče nelze striktně zařadit do výše zmíněných kategorií. Tullock předpokládal, že k určitým politickým tématům budou voliči lhostejní, o jiných budou mít povšechnou povědomost a u jednoho či dvou témat pro ně bude výhodné být dobře informováni.

Tullock (2005) tvrdil, že rozdílné rozložení pozornosti voličů mezi jednotlivá politická témata je způsobeno jejich racionální selekcí informací. Cílem politických stran je tudíž vyzdvihnout ta témata, která stojí ve středu zájmu voličů. U voličů bez jasně vymezených politických názorů je pak tento úkol pro politiky těžší než u těch, které politika zajímá, nebo se v ní aktivně angažují. Čím více témat jsou schopny politické strany ve volební kampani obsáhnout (nikoliv obecně, ale na konkrétní úrovni), tím méně voličů, kteří politiku ignorují, zbývá. Ukrojením dílu voličů, kteří by jinak umístili svůj volební hlas náhodným způsobem, se zvyšuje šance politických stran na výhru ve volbách.

Tullock (2005) tedy dospěl k podobnému závěru jako Downs (1985). Ochota voličů přijít k volbám a rozhodnout o budoucím směřování politik vlád bude záviset na jejich informovanosti. Množství informací voličů bude přímo úměrné jejich zájmu o politiku. V Tullockově pojetí však měla informovanost voličů pouze dílčí povahu, tj. týkala se výhradně vybraných politických témat. V případě faktorů, které mohou ovlivnit výnosy voliče (blízkost voleb, počet voličů), zastával Tullock shodný názor jako Downs (1985). K vysvětlení důvodů, proč se voliči účastní voleb, přestože jsou jejich náklady vyšší než výnosy, použil Tullock (2005) opět příklad

¹⁷ Média považoval Tullock za krátkodobý zdroj informací. Dlouhodobý zdrojem bylo vzdělání a názory učitelů, kteří ho poskytují.

sportovního týmu. Konstatoval, že fanoušci baseballu jsou si vědomi, že jejich přítomnost na stadionu a skandování má jen malý vliv na výkon jejich týmu. Považují však za svoji morální povinnost tým podpořit. Na základě stejné logiky se dostávají voliči k urnám. Chtějí deklarovat, že jsou si vědomi společenské důležitosti tohoto aktu v demokratické zemi.

Tullock (2005) vzal při své analýze chování voliče v úvahu zejména omezení lidské mysli, tj. její neschopnost pojmout veškeré informace a sklon soustředit se na několik málo oblastí zájmu, které člověk jejím prostřednictvím dále rozvíjí. Tento proces Tullock nazval racionální selekcí informací. Ve shodě s Downsem (1985) dospěl k závěru, že aktivními voliči budou zejména ti, kteří o politiku jeví zájem. Čím více témat budou politické strany schopny svými volebními programy obsáhnout, tím více voličů mohou získat na svoji stranu. Konkrétní dílčí zájem může voliče přimět k účasti ve volbách a zabránit náhodnému charakteru jeho volby.

2.2.5 Kritika racionální ignorace voliče vedená Donaldem Wittmanem

Mezi kritiky konceptu racionální ignorace voličů patřil Donald A. Wittman. Wittman (1995) byl přesvědčen, že racionální ignorace politiky ze strany voličů nemůže mít tak neblahé důsledky, jak naznačovali autoři uvedení výše. Pokud by chování voličů skutečně přispívalo k selhání demokracie, muselo by mít vážnější vady než pouhý nedostatek informací. Wittman se snažil prokázat, že autoři, kteří pracovali s racionální ignorací voličů, zaměnili zkreslené úsudky za zkreslené informace, případně jejich nedostatky. Přecenili totiž náklady voličů na získání informací a podcenili množství informací, které voliči vlastní. Wittman se proto rozhodl s pomocí závěrů empirických studií obhajovat předpoklad vyšší informovanosti voličů.

Wittman (1995) uváděl hned několik důvodů, proč voliči nenesou vysoké náklady související se získáním dodatečných informací. Mnoho informací je voličům dostupných v podstatě zdarma.¹⁸ Na formální úrovni se tak děje prostřednictvím sdělovacích prostředků a neformálně pak běžnou konverzací s přáteli. Pokud se voliči zajímají o konkrétní politické téma, mohou jím být nápomocny postoje zájmových skupin. Náklady informovanosti voličů navíc účelně snižují samotné politické strany, když udržují styk s médii, kterým poskytují řadu informací. Voliči rovněž potřebují mnohem méně informací o politice, jestliže se orientují podle ideologií politických stran nikoliv podle názorů jejich jednotlivých kandidátů. Poté stačí voličům

¹⁸ Viz každodenní sledování zpráv v televizi, kdy neplatíme za jednotlivé pořady, ale za signál/přijímač jako celek.

zjistit, která z politických stran se nachází nejbliže jejich vlastní pozici na ideologické škále. Této politické straně dají svůj volební hlas. V neposlední řadě Wittman nezapomněl apelovat na nesobeckost voličů. Voliči se podle jeho názoru dostávají k volbám, aby splnili svoji občanskou povinnost bez ohledu na poměr jejich nákladů a výnosů z volby.

Veškeré tyto postupy měly podle Wittmana (1995) ulehčit nákladové straně kalkulace voliče a oslabit tak předpoklad racionální ignorace. Je však třeba podotknout, že vyjmenované návrhy snížení nákladů na informace nebyly v podání Wittmana ničím novým. Objevily se již v dílech autorů Downse (1985) a Tullocka (2005). Jediný rozdíl spočíval v tom, že Wittman se snažil podložit svoji argumentaci výsledky empirických prací.

Při zdůvodnění racionality jednání voliče se Wittman (1995) obrátil k výzkumu kognitivní psychologie. Podle kognitivní psychologie činí jedinec ve svém jednání chyby a jeho pohled na svět podléhá zkreslení. Proto je vnímána část jeho jednání jako iracionální. Wittman však nesouhlasil s laboratorními podmínkami, v nichž kognitivní psychologie své závěry tvoří. Zastával názor, že jsou příliš vzdáleny od reálného života v celé jeho složitosti. Wittman připouštěl, že se lidé mohou dopouštět chyb, ale z jeho pohledu mají pouze náhodnou povahu. Jejich efekty se vyruší, pokud vezmeme v úvahu působení zákona velkých čísel (tzv. law of large numbers).

Wittman (1995) byl tedy přesvědčen, že voliči pracují při svém rozhodování s dostatečně velkým počtem informací. Náklady na tyto informace jsou podle jeho názoru výrazně nižší, než předpokládali autoři školy veřejné volby. Chyby v úsudku voličů se podle Wittman mohou vyskytovat, ovšem v menším měřítku. Náhodný charakter chyb navíc přispěje k jejich vzájemnému vyrušení. Hloupost voličů, resp. jejich špatný úsudek, by musela mít jiný/vážnější důvod než omezené množství informací.

2.2.6 Koncept racionální iracionality voliče Bryana Caplana

Na Wittmanovu kritiku konceptu racionální ignorace voličů navázal současný představitel školy veřejné volby Bryan Caplan. Nebezpečím tzv. „hlouposti voličů“, které se snažil Wittman (1995) svojí argumentací oslabit, se začal Caplan (2007) vážně zabývat. Tvrdil, že demokracie není ohrožena ignorací politiky ze strany voličů tak, jako jejich iracionalitou. Ignorace je pouhým projevem neochoty voličů opatřovat si dodatečné informace o politice. Voliči, kteří ignorují politiku, nemusí nutně špatně vyhodnotit její důsledky. Iracionalita však podle Caplana představuje „aktivní vyhýbání se pravdě“, kdy mají na úsudek voličů vliv i jiné faktory než samotná fakta. Caplan vycházel z poznatku, že „selský rozum nám říká, že

emoce a ideologie – nikoliv fakta a způsob jejich zpracování – jsou tím, co mocně hýbe našim úsudkem“. Dokládal to příkladem, v němž uvedl, že averzi voličů vůči zahraniční konkurenci lze jen stěží z mysli voličů odstranit dodatečnými informacemi, pokud je podpořena jejich vášnivými emocemi a je součástí jejich léta udržovaného pohledu na svět. Zjištěné emoce mohou navíc u voličů napomáhat vzniku tzv. efektu stáda. V okamžiku jeho působení se voliči nechají strhnout lavinou emocí davu a zapomínají na svůj racionální úsudek se všemi negativními důsledky, které z toho vyplývají. Iracionalita tedy není závažným problémem, vyskytuje-li se u jediného voliče, ale stává se nebezpečnou, získá-li na síle agregací.

Caplan (2007) zastával názor, že demokracie může fungovat pod téměř jakýmkoliv rozsahem racionální ignorace voličů. Připomenul, že racionální ignorace vede voliče k více méně náhodnému výběru politických stran. Dojde-li k uplatnění tzv. zázraku agregace¹⁹, problém selhání demokracie se zcela vytratí. Zázrak agregace totiž vychází z předpokladu, že dopouští-li se jedinci náhodných chyb, tyto chyby se navzájem vyruší. Každá z politických stran, které se zúčastní voleb, tak získá shodný díl náhodně zvolených volebních hlasů. Zvítězí tedy ta z politických stran, která přesvědčí více dobře informovaných voličů. Informovaní voliči tvoří pouze malou část populace, ovšem na konečný výsledek voleb mají podle této teorie největší vliv. Jejich znalosti podporují správnost jejich racionálního rozhodování, a tím i efektivitu budoucích politik.

Při uplatnění tzv. zázraku agregace by volby vedly k optimálním výsledkům a selhání demokracie by nebylo třeba zkoumat. Caplan (2007) však byl vůči působení zázraku agregace skeptický. Zastával názor, že chyby voličů nejsou náhodné, ale mají systematický charakter. Zdrojem systematických chyb v jednání voličů jsou pak jejich přesvědčení. Přesvědčení představují kombinaci výše zmíněných emocí a ideologií, které ovlivňují jednání voličů.

Caplan (2007) tedy obsáhl termínem přesvědčení (tj. beliefs) standardně využívaný pojem ideologií a rozšířil ho o emoce. Vyhnul se tak kategorizaci názorů výhradně podle ideologické škály. Byl si vědom toho, že ideologická škála může být poměrně striktním nástrojem členění politických subjektů. Přináší s sebou zejména problém disharmonie mezi teoretickým vymezením a politickou praxí. Definice přesvědčení poskytla Caplanovi prostor pro vytvoření jeho vlastní klasifikace.

Caplan (2007) provedl na základě výzkumu „Survey of Americans and Economists on the Economy“ (SAEE) srovnání odpovědí laické veřejnosti a ekonomů na vybraná ekonomická témata. Z jeho výsledků vyvodil, že se lidé bez ekonomického vzdělání dopouštějí ve svých názorech na fungování

¹⁹ Obdobu zákona velkých čísel, který jsem zmínila u Wittmana.

hospodářství systematických chyb, které přenášejí do svých rozhodnutí v pozici voličů. Tyto systematické chyby měly podle Caplana nejčastěji podobu:

- protitržního sklonu, tj. tendence podceňovat ekonomické přínosy tržních mechanismů;
- negativního sklonu k zahraničí, tj. tendence podceňovat ekonomické přínosy vztahů se zahraničními subjekty;
- sklonu k přezaměstnanosti, tj. tendence podceňovat ekonomické přínosy zániku pracovních míst za účelem růstu produktivity práce;
- sklonu k pesimismu, tj. tendence přeceňovat vážnost ekonomických problémů a podceňovat minulou, současnou i budoucí výkonnost ekonomiky.

Voliči byli v jejich případě zasaženi určitým typem obav, které formovaly jejich přesvědčení. Obavy voličů nabývaly na síle s tím, jak rostla nejistota, za níž se museli rozhodovat. Caplan tudíž pracoval ve své analýze s prvkem nejistoty podobně jako Downs (1985). V postupu, jakým chtěli nejistotu voličů řešit, se však tito ekonomové rozešli. Podle Caplana (2007) nemohli voliči snížit svoji nejistotu spojenou s volbami pouhým získáním dodatečných informací. Informace nemají pro voliče žádnou hodnotu, pokud je nejsou schopni adekvátně zpracovat. V porovnání s Downsem (1985) tak položil Caplan větší důraz na vzdělání voličů. Současně zdůraznil, že nemá na mysli obecné znalosti, ale výhradně ekonomické vzdělání. I chemik s vysokoškolským titulem bez povědomostí o principech ekonomie se totiž může dopouštět stejných systematických chyb jako dělník pracující v automobilce.

Caplan (2007) následně učinil z přesvědčení statek jako každý jiný. Tvrdil, že voliči mají své preference ohledně přesvědčení stejně jako u běžných statků. Tyto preference pak ovlivňují tvar křivky poptávky po přesvědčeních. Množství přesvědčení, které voliči poptávají, Caplan chápal jako odchylku od nezakreslených přesvědčení o stavu světa. Cena přesvědčení byla dána ztrátou bohatství, kterého se museli voliči vzdát, pokud se rozhodli spotřebovat dodatečnou jednotku přesvědčení navíc. Díky tomuto postupu zůstali voliči nadále racionální ve způsobu, kterým dosahovali svých cílů. Iracionalita obsažená v jejich přesvědčeních (konkrétně emocích) se stala součástí prostředků k jejich naplnění. Tento přístup k jednání voličů nazval Caplan racionální iracionalitou.

Jak ovlivňuje podle Caplana (2007) racionální iracionalita voličů výsledky voleb? Caplan předpokládal, že investice do vzdělání představuje pro voliče vysokou nákladovou položku, která předčí výnosy, které z ní plynou. Motivace voličů získat dodatečné ekonomické znalosti za účelem lepšího volebního rozhodnutí je proto velmi malá. S poklesem ochoty

voličů zdokonalovat své ekonomické znalosti se naopak zvyšuje jejich touha využívat při rozhodování přesvědčení. Výnosy voličů z jednání, které je založeno na přesvědčeních, rostou.

V části 2.2.3 bylo uvedeno, že v případě racionální ignorace vedla velká účast voličů ve volbách k podstatnému snížení jejich výnosů a neochotě přijít k volbám. Naproti tomu racionální iracionalita voliče od účasti ve volbách přímo neodrazuje. Činí je však méně rozvážnými při vlastním rozhodování. Voliči se domnívají, že i když se rozhodnou podle „špatných“ přesvědčení, ztratí se jejich hlas v záplavě těch ostatních. Chybovat v úsudku je totiž pro samotného voliče nenákladné. Problém ovšem podle Caplana nastává v okamžiku, kdy se tímto způsobem zachová většina voličů. Negativní dopady racionální iracionality voličů na společnost jako celek pak mohou být významné.

Pokud Caplanovo (2007) vysvětlení jednání voličů odpovídá realitě, jak by mohly ekonomiky demokratických zemí nadále fungovat na základě tržních mechanismů a dosahovat dobrých výsledky, když se voliči v těchto zemích rozhodují na základě „špatných přesvědčení“? Caplan upozorňoval, že k volbám přicházejí častěji lidé s vyšším vzděláním, u nichž existuje předpoklad, že se v ekonomické problematice orientují či lépe se o ni aktivně zajímají. Tento jev je pak viditelný zejména při nižší volební účasti. Ti, kteří potřebu tohoto poznání nemají, a tudíž více podléhají svým přesvědčením, dávají svojí absencí u voleb prostor pro zavedení efektivnějších politik. Caplan se tak v podstatě navrátí k řešení, k němuž se uchýlili už jeho předchůdci.

Ve své knize navrhl Caplan (2007) tři možná řešení racionální iracionality voličů. V prvním se zasazoval o posílení tržních mechanismů v rámci ekonomiky. Byl si vědom toho, že vyspělé demokratické země mají poměrně vysoký podíl účasti státu na hospodářství. Navrhl proto v duchu odkazu Adama Smithe omezit aktivity státu jen na ty nejnütnější, tj. na tvorbu práva, jeho vymáhání či na vnitřní a vnější bezpečnost. V rámci druhého řešení racionální iracionality Caplan apeloval na růst vzdělanosti voličů v oblasti politiky a ekonomie. Třetím východiskem bylo v Caplanově podání omezení volebního práva pro ty voliče, kteří trpí nejvyšší mírou iracionality. Tento návrh se však stal okamžitě terčem kritiky ze strany ekonomů. Autoři jako Colander (2008) nebo Roháč (2009) se ptali: Lze se vůbec domnívat, že názory (pohled na svět) ekonomů jsou lepší než neekonomů? Copak neplatí, že co ekonom to jiný názor? Nemohou úsudky ekonomů rovněž podléhat zkreslení? Toto Caplanovo řešení se nesetkalo s širokou podporou.

Caplan (2007) učinil ve směru analýzy chování voliče nekonvenční krok a zapojil do ní jak vědomou tak i nevědomou část lidské mysli.

Nevědomá část voličovy mysli pak získávala na síle v závislosti na míře jeho ekonomického vzdělání. Čím méně byl volič v ekonomické sféře vzdělán, tím více se orientoval podle svých přesvědčení. Neschopnost vhodně interpretovat ekonomická data ho nutila opírat se při svém úsudku o některou z ideologií. Jak bylo zmíněno již v části 2.2.2, jedná se o běžný postup, k němuž lidé inklinují, pokud se potýkají s nedostatečnými znalostmi či množstvím informací. Ideologie jsou souhrnem společenských norem, které říkají, jaký by svět měl být. Pro voliče je výhodné používat je, protože obvykle čerpají z dlouhodobých zkušeností jiných lidí. Caplan však nepřistupoval ke všem ideologiím shodným způsobem. Za racionální považoval ty, které podporují prosazení tržních mechanismů na národní i mezinárodní úrovni. Ty, které je omezují, prohlásil za iracionální a včlenil je do přesvědčení voličů. Emoce (jako druhá složka přesvědčení) pak mohly vliv těchto netržně zaměřených ideologií ve voličově úsudku umocnit.²⁰ Caplan ovšem účinek emocí na rozhodování voliče dále nerozvíjel. Neviděl například eskalaci emocí jako možný prostředek ke zvýšení volební účasti, kdy volič rozvášněný emocemi může považovat náklady své účasti ve volbách za nižší a výnosy za výrazně vyšší, než kdyby si zachoval „jasnou mysl“ (viz Mises, 2006). Aby se Caplan (2007) vyhnul možným metodologickým problémům, které vyplývaly z využití nevědomé části lidské mysli (tj. té, která nemá žádný řád a je ze své podstaty jedinečná), učinil z přesvědčení statek jako každý jiný. Pro vysvětlení jeho role v rozhodování voličů uplatnil principy indifferenční analýzy. Caplan na základě své analýzy chování voliče tvrdil, že racionální iracionalita voliče nevede k selhání demokracie, protože voliče primárně neodrazuje od účasti ve volbách. Může však být nebezpečná ve vztahu k tržním principům, resp. efektivitě, zvláště pokud předpokládáme, že vlády činí to, co voliči chtějí. Caplan se domníval, že k odklonu vlád od tržních ekonomik v realitě nedochází, protože volby

²⁰ Jinak řečeno, Caplan (2007) používal termín přesvědčení pro vyjádření obav voliče z konkurence v rámci tržního systému. Existuje však důvod, proč by měl trh ve voliči vyvolávat obavy? Trh je založen na vzájemných interakcích velkého množství subjektů, které vede jeho „neviditelná ruka“ k dosažení optimálních výsledků. Při omezené kapacitě lidské mysli není pro voliče možné tyto interakce obsáhnout a stávají se tak pro něj neuchopitelnými. Spoléhání se na spontánní řád trhu ve voličích nezbuzuje důvěru. Naopak stát, který má moc zasahovat do fungování ekonomiky, má pro voliče konkrétní podobu. Nabývá jí prostřednictvím vlády, jejíž členové v podstatě veřejně převzali za chod ekonomiky odpovědnost. Pokud jsou voliči zasaženi nejistotou, která v nich vzbuzuje obavy směrem do budoucna, hledají konkrétní formu opory. „Ochranu“ nalézají v institutu vlády. Z uvedeného vyplývá, že aby voliči upřednostnili tržní mechanismy před zásahy státu a důvěřovali jim, musejí být znalí principů jejich fungování (tj. musí mít zmiňované ekonomické vzdělání).

zpravidla rozhodují dobře informovaní (tj. v Caplanově případě ekonomicky vzdělaní) voliči. V tomto řešení se Caplan držel argumentace svých předchůdců ze školy veřejné volby.

2.2.7 Koordinace jednání voliče a politika

Z obsahu předchozích odstavců je zřejmé, že analýza chování voliče prošla na půdě školy veřejné volby od 50. let minulého století do současnosti řadou proměn. Její představitelé se zprvu soustředili výhradně na vědomou a později také na nevědomou část voličovy mysli. Shodně považovali za racionální způsob, jakým volič vybíral prostředky k dosažení svého cíle.²¹ Výsledek procesu, v němž volič poměřoval náklady vůči výnosům ze zisku informací (resp. provedení samotné volby), však mohl mít negativní důsledky jak pro demokracii (viz interpretace Downse, 1985 a Tullocka, 2005) tak pro fungování tržního systému (viz tvrzení Caplana, 2007). Důvodem byly vysoké náklady spojené se zvyšováním vzdělanosti voliče nebo pořízením potřebných informací. Podle představitelů školy veřejné volby byla eliminace těchto nákladů obtížná a měla za následek (trvalé) chyby ve voličově úsudku. Záchranou před kolapsem demokracie, resp. vážným omezením tržních mechanismů se v jejich podání stala malá skupina informovaných, resp. (ekonomicky) vzdělaných voličů. Ti byli schopni nejen dobře implementovat své znalosti na dostupné informace a učinit z nich správný úsudek, ale byli také mnohem aktivnější, tj. motivovaní účastnit se voleb. Vzdělaní voliči představovali v analýze Downse, Tullocka i Caplana pomyslný jazýček na vahách, který zabezpečoval dobrý (demokracii ani tržní ekonomiku) neohrožující výsledek voleb.

Z výzkumu ekonomů školy veřejné volby tedy vyplynulo, že se chyby v úsudku voliče mohou vyskytovat ze dvou (vzájemně se nevylučujících) důvodů. Volič při rozhodování:

- nedisponuje potřebnými informacemi;
- postrádá nezbytné znalosti k jejich zpracování.

Pravděpodobnost odstranění jednoho či obou nedostatků může být v realitě malá. Vysoké náklady související se změnou chování mohou být pro voliče dlouhodobě nepřekonatelnou překážkou. Jeho chyby v úsudku se pak mohou vyznačovat nikoliv náhodným, ale systematickým charakterem, jak uvedl Caplan (2007). Soukromé řešení tohoto problému se může stát neprůchodným.

²¹ Cíl voliče byl definován jako maximalizace užitku z budoucích politik vlád.

V návaznosti na tyto poznatky je třeba zdůraznit, že ve většině zemí²² reguluje distribuci informací stát – a to jak ve smyslu informační otevřenosti samotných státních institucí, tak ve směru zákonného vymezení působnosti informačních zprostředkovatelů. Stát je zároveň tím, kdo v těchto zemích plní funkci poskytovatele vzdělání.²³ Schopnost voliče eliminovat chyby v úsudku tak nemusí být pouze otázkou jeho osobní motivace, ale může představovat systémový problém. Náprava chyb systému je obvykle podmíněna celospolečenskou poptávkou, která vytváří tlak na jejich odstranění. Ke snížení (resp. odstranění) chyb v úsudku voliče je pak nutné provést tyto systémové změny:

1. prosadit vyšší transparentnost státních institucí (v čele s vládou);
2. zajistit jejich nezávislý monitoring informačními zprostředkovateli (médií nebo institucemi občanské společnosti);
3. poskytnout příležitost k vyššímu (ekonomickému) vzdělání populace země jako celku.

Zkreslený úsudek voliče může být výsledkem nenaplnění kterékoli z těchto změn. Nejméně příznivá je pro voliče situace, v níž netransparentní vlády účelně znesnadňují dohled informačních zprostředkovatelů a nepodporují vzdělanost národa. Empirické studie potvrzují vzájemnou provázanost zejména mezi jednáním vlád a fungováním informačních zprostředkovatelů (Brunetti and Weder, 2003; Ahrend, 2002; Freile et al., 2007 a další). Netransparentní jednání vlád spojují s výskytem korupce a dospívají k závěru, že rostoucí nezávislost médií, jako hlavního informačního zprostředkovatele, přispívá k poklesu vnímání korupce. Opačný kauzální vztah (tj. že korupce je příčinou zhoršení svobody tisku) nebyl těmito studiemi prokázán. Jinak řečeno, omezování působnosti informačních zprostředkovatelů je obvykle způsobeno potřebou vlád skrýt jejich neefektivní jednání před voliči.²⁴ Nelze tudíž předpokládat, že by transparentní (tj. informačně otevřené) vlády bránily informačním zprostředkovatelům v provádění jejich činnosti. Na volnost přístupu voličů k informacím logicky

²² V souladu s cílem práce uvažujeme především o členských zemích Evropské unie.

²³ Jedná se přinejmenším o základní vzdělání. Ve většině evropských zemí však stát disponuje dominantním postavením také v případě středoškolského a vysokoškolského vzdělání.

²⁴ Freile et al. (2007) zjistili, že je zhoršené vnímání korupce důsledkem rostoucího vlivu politiků na činnost vlád. Politické vlivy mohou mít podobu zasahování do obsahu publikovaných zpráv, zabránění zveřejnění informací nebo vyvíjení tlaku na samotné novináře ať už formou zastrašování nebo věznění. Autorům se naopak nepodařilo prokázat, že míra vnímání korupce podléhá zákonné úpravě působení médií ve zkoumané skupině zemí.

navazuje jejich schopnost interpretovat je.²⁵ Selhání jak na úrovni zdroje (vlád), tak informačních zprostředkovatelů (médií a občanské společnosti) nebo příjemce informací (voličů) zvyšuje náklady informovanosti voličů. Jejich kombinací se nepříznivý efekt na úsudek voličů dále násobí. Předpokládá se tedy, že nedojde-li k odstranění všech těchto selhání, mohou voliči stabilně chybovat ve svém úsudku.

Shrnu-li se výše uvedená zjištění, k výraznému snížení nákladů na zisk informací nemůže dojít bez synchronizace touhy po lepší informovanosti jak na straně voličů, tak i vlád. Nezbytná je koordinace činností obou stran. Selže-li některá z nich, další zlepšení nenastane.

Konkrétně řečeno, vlády mohou poskytovat informace o svých aktivitách voličům přímo nebo prostřednictvím informačních zprostředkovatelů. Informační zprostředkovatele mohou vlády ovlivňovat skrze právní normy upravující podmínky jejich působení nebo aktivní vstup do jejich činnosti. Ve všech těchto případech je však nutné, aby vlády jednaly transparentně. Jejich monitoring se tím stává lehčí. Větší otevřenost vlád usnadňuje voličům přístup k informacím, snižuje náklady jejich pořízení a umožňuje voličům vytvořit si úsudek na základě rozsáhlejšího souboru faktů. S poklesem nákladů na informace jsou voliči ochotni obstarat si nejenom jejich větší množství, ale stávají se současně aktivními ve veřejném životě.²⁶ Znamená to, že vyšší dostupnost informací podporuje obsahovou hodnotu voličova úsudku, zvyšuje jeho motivaci účastnit se voleb a zintenzivňuje jeho zájem o kontrolu efektivitu vlád při nakládání s veřejnými prostředky.

V obecné rovině dále platí, že touha člověka (v tomto případě voliče) vlastnit informace se zvyšuje s úrovní jeho vzdělání. Růst (ekonomického) vzdělání patří mezi kompetence vlád ať už v rovině kvantitativní nebo kvalitativní. Vlády mohou přispět svojí podporou vyššího vzdělání k tomu, že voliči budou vyžadovat více informací pro svůj úsudek, budou schopni informace lépe zpracovat a stanou se celkově aktivnějšími ve veřejném životě.

²⁵ Djankovič et al. (2001) tvrdí, že v rozvíjejících se zemích s netransparentními vládami u moci se média nacházejí převážně ve vlastnictví státu. Tato forma vlastnictví brání médiím v nezávislém provádění jejich činnosti. Současně se tyto země vyznačují horšími podmínkami pro vzdělávání svých obyvatel. Ahrend (2002) ve své studii zdůrazňuje, že v zemích, které mají dobře propracovaný monitoring vlád, vyšší vzdělanost přispívá k snížení vnímání korupce. Výsledky jeho empirické analýzy dále ukazují, že pokud dochází k zvyšování vzdělanosti v zemích, v nichž není svoboda tisku plně respektována, může naopak docházet k zhoršení vnímání korupce. Vyšší vzdělání využívají lidé k ucházení se o pracovní místa ve státní správě a zneužívají získané funkce k osobnímu obohacení.

²⁶ Na důležitost vzájemné propojenosti poukazuje ve své studii Zook (2009). Studie se konkrétně věnuje případu Finska.

Kdo může vlády motivovat k tomuto jednání? Vlády získají mandát od voličů, kteří jim vyjadřují svoji podporu v parlamentních volbách. Voliči dávají prostřednictvím veřejného mínění politickým stranám signál o svých preferencích. Politické strany upravují své volební programy podle preferencí voličů tak, aby získaly v parlamentních volbách co nejvíce hlasů a dostaly se k moci. Ochota pro změnu tudíž musí vzejít z obou stran, tj. od voličů i od politiků.

Pokud zůstanou náklady na informace vysoké, upřednostní voliči při tvorbě svého úsudku ideologie před fakty. Jak jsme uvedli v části 2.2.2, volič tvoří svá rozhodnutí na základě dostupných faktů a víry. Víra je u voliče ztotožněna s ideologií. Fakta voliči říkají, jaký svět je, kdežto ideologie, jaký by svět měl být. Při vysokých nákladech na získání informací se ideologie stávají pro voliče relativně levnějším prostředkem rozhodování. Mohou se však stát nebezpečnými zvláště ve své krajní podobě. Volič se k nim uchyluje zejména v případech eskalace negativních emocí (viz historicky nacismus, fašismus, komunismus)²⁷. Velké obavy totiž vytvářejí ve voliči potřebu prosazovat extrémní řešení.²⁸

Fakta a ideologie představují pro voliče substituty. Ani jeden však nelze z hlediska nastavení lidské mysli plně negovat. Ovlivnitelný je pouze poměr, v němž každý z nich do voličova rozhodnutí vstupuje. Pokud volič neformuje svůj úsudek převážně na základě faktů o prováděných či zamýšlených politikách vlády, ale spíše podle svého přesvědčení o tom, jaké by měly být, ponechává vládám prostor pro jeho klamání.

Jestliže je vládám umožněno díky vysokým nákladům na informace voliče o svých aktivitách klamat, nebudou nuceny chovat se efektivně. Jakákoliv z ideologií, kterou budou vlády reprezentovat, pak bude „špatná“, pokud vlády nebudou nakládat s veřejnými prostředky, které jim byly svěřeny, hospodárně. Pozice vlád na pravé či na levé straně ideologické škály se stane irelevantní. Například pravicově orientované vlády mohou v souladu se svými preferencemi snížit daně. Důsledkem může být pokles daňových příjmů, který při neschopnosti vlád omezit veřejné výdaje, může vést ke zhoršení sald státních rozpočtů a případnému zadlužení států. Podobně nadměrná expanzivní fiskální politika levicových vlád, kterou tyto

²⁷ Například De Bromhead et al. (2012) svým empirickým výzkumem dokazují, že nástup pravicových extrémistických stran v době hospodářské krize v 30. letech 20. století byl skutečně způsobem vážným zhoršením výkonnosti ekonomik. Zároveň dodávají, že byl podpořen institucionálními faktory v podobě relativně krátké demokratické historie zemí nebo nastavením volebních systémů, které umožňovaly snadný vstup extrémistických stran do parlamentu. Nástup krajně pravicových stran k moci v důsledku vážného poklesu HDP na obyvatele potvrzují také Brückner and Grüner (2010).

²⁸ Negativní emoce (tj. nevědomí) tak plní funkci umocňovatele voličova rozhodnutí.

vlády nedokážou financovat, může opět vyústit v růst státních dluhů. Život na dluh ve většině případů nesvědčí ani o kompetentnosti ani o efektivním jednání vlád. Jedná se o přesouvání odpovědnosti na budoucí vlády (resp. generace).²⁹

Může být pro vlády výhodné voliče klamat? Hlavním cílem vlády, resp. politika, je udržet se u moci. Jen tak je mu umožněno rozhodovat o výběru a vynaložení veřejných prostředků. Mezi výnosy, které politikovi plynou z jeho vládní funkce, patří tzv. renta.³⁰ Renta může mít podobu nepeněžní, kdy je spojena s prestiží, kterou s sebou vládní funkce přináší. Získané renomé ve vládní funkci může politikovi pomoci v jeho další kariéře (např. znovuzvolení ve funkci, získání jiné vysoké veřejné funkce nebo působení ve významné mezinárodní instituci). Tento typ renty svojí podstatou odrazuje politika od neefektivního jednání. Peněžní forma renty má opačné důsledky. Je projevem zneužití úřadu vlády, kdy se politik snaží nejrůznějšími způsoby odčerpat veřejné prostředky, které mu byly svěřeny, pro svoji osobní potřebu nebo se jinak finančně obohatit z titulu své funkce. Pokud u politika převáží touha po peněžní firmě renty, je motivován vytvářet institucionální prostředí, v němž může voliče klamat tak, aby zastřel svoji nekompetentnost a udržel se u moci. Schopnost klamat voliče se pro politika stává výhodou.

Ochota klamat voliče může být u politika podpořena rovněž délkou volebního období. Čtyřleté (resp. pětileté) volební období může být příliš krátké na to, aby na jeho konci došlo k projevení výše popsaných systémových změn. Jejich pozitivní efekt je často viditelný až v delším časovém horizontu. Z pohledu politika, který se snaží udržet se u moci, se stává delší časové období irelevantním. Voliči ho totiž nebudou moci za pozitiva systémových změn ocenit v okamžiku, kdy bude usilovat o své znovuzvolení. Pozdější ocenění je pro politika bezvýznamné, zvláště pokud ve volbách neuspěje. Tento problém typicky nastává jak u reforem vzdělání, tak u reforem fungování veřejné správy. Motivace politika přistupovat k těmto systémovým změnám tudíž může být nízká.³¹

Snaha klamat voliče se může u politika objevit, ať už se zajímá výhradně o vytěžení peněžní renty nebo o znovuzískání úřadu. V obou případech

²⁹ Přesouvání odpovědnosti na budoucí vlády je důležitým prvkem studií, které pojednávají o tzv. war of attrition (Alesina and Drazen, 1989).

³⁰ Dle užitkové funkce politika, tak jak s ní pracuje politická ekonomie (Drazen, 2002; Persson and Tabellini, 2000).

³¹ Alesina et al. (2011) však upozorňují, že obavy politiků z neznovuzvolení v důsledku provedení zásadních reforem jsou liché. Autoři se zaměřili při svém zkoumání výhradně na reformy, které vedly v zemích OECD k významné redukci deficitů státních rozpočtů. Nenalezli žádné empirické důkazy o tom, že by rozsáhlé fiskální restrikce vedly k nezvolení vlád v následujících parlamentních volbách.

se může politikovo neefektivní jednání obrátit v čirý záměr. Odstranění systémových chyb se pro něj stává nežádoucím, protože by odhalilo jeho nekompetentnost. Netransparentním vedením úřadu může politik udržovat voliče účelně v nevědomosti.

Transparentnost tedy snižuje náklady voliče na získání informací přímo od vlády nebo skrze informační zprostředkovatele. Umožňuje voliči formovat jeho úsudek převážně na základě známých dat. Volič je pomocí nich schopen zhodnotit kompetentnost (resp. efektivitu výkonu) vlády a ocenit ji ve volbách. Lehká dostupnost dat činí z kompetentnosti vlád hlavní centrum voličova zájmu. Ideologie vstupují výrazněji do rozhodování voliče, jestliže nejsou data o aktivitě vlády k dispozici. Čím více vláda omezuje dostupnost těchto dat, tím více jsou voliči nuceni rozhodovat se na základě obecně laděných ideologií. Voliči nejsou schopni zhodnotit, jaký výkon vlád skutečně je, proto se rozhodují na základě své představy o tom, jaký by měl být. Ideologie představuje pouze povrchní sdělení charakterizující směřování vlády (resp. politických stran).

Z výše uvedeného vyplývá, že trvalé chyby v úsudku voliče jsou výsledkem deformace vztahu mezi vládou a voličem. Jejich odstranění není možné bez systémových změn, které vzejdou z projevených potřeb u obou subjektů. V původním slova smyslu deleguje volič svým volebním hlasem část pravomocí na vládu, od níž očekává, že bude jednat v jeho zájmu. Vláda má díky svěřeným pravomocem povinnost voliče otevřeně informovat o svých aktivitách tak, aby ji za ně mohl ocenit (tj. znovuzvolit ji) nebo potrestat (tj. poslat ji do opozice). V tomto podání se jedná o analogii fungování vztahu mezi vlastníkem a managementem firmy. V realitě je však tento vztah obvykle narušen netransparentní činností vlád, která znesnadňuje jak přímý dozor voliči, tak nepřímý dozor informačním zprostředkovateli. Nákladnost zisku informací znemožňuje voliči činit plnohodnotné rozhodnutí o kompetentnosti vlád a může ho od zájmu o politiku odradit. Klesá tak nejen jeho touha po zisku informací, ale také jeho zájem angažovat se ve veřejném životě. Vztah voliče a vlády je tímto narušen a u obou stran může chybět motivace k nápravě. Vládě umožňuje netransparentnost klamat voliče z důvodu vytěžení renty či touhy po znovuzvolení. Voliči netransparentnost brání v dozoru nad vládou a může ho uvrhnout do „pohodlné“ letargie. Volič pak nenutí vládu k nápravě jejího chování a nedožaduje se vyšší transparentnosti, na kterou má ze své pozice právo. Bez nápravy na obou stranách je tedy odstranění systematických chyb ve voličově úsudku těžko představitelné.

2.3 Teoretický model politicko-rozpočtového cyklu

V předchozím oddílu jsme dospěli k závěru, že netransparentní vlády poskytují voličům pouze omezené množství informací o své činnosti, čímž jim znemožňují odhalit míru jejich kompetentnosti. Nutí voliče, aby se při přidělení volebního hlasu rozhodovali spíše podle jimi deklarované ideologie (resp. ideologie politických stran, které jsou ve vládách zastoupeny). Ideologie však voličům říkají pouze to, jaké by mělo směřování výkonu vlád být, nikoliv jaké ve skutečnosti je. Vlády tímto voličům (cíleně) znesnadňují úsudek a nedovolují jim ocenit či potrestat je za jejich skutečný výkon ve funkci. Čím méně informací vlády voličům poskytují, tím více je mohou klamat. Motivace politiků klamat voliče může být vedena touhou vytěžit peněžní rentu, která jim ze získané funkce plyne, nebo zneužit fiskální politiku za účelem jejich znovuzvolení.

Interpretací druhého z jevů se zabývá teoretický model politicko-rozpočtového cyklu Alt and Lassen (2003). Navržený model plně nekoresponduje s argumenty, které byly uvedeny v části 2.2.7. Svojí konstrukcí se jim však velmi blíží. Jediný rozdíl spočívá v tom, že větší sklon zneužívat fiskální politiku k signalizaci své kompetentnosti mají podle autorů levicové vlády. Popis teoretického modelu Alt and Lassen (2003) proto bude použit k objasnění funkce transparentnosti vlád v rámci volebního cyklu.

Model vychází z průkopnické studie Rogoffa (1990), na kterou navázali Shi and Svensson (2004a). Snaha vlád klamat voliče se v modelu politicko-rozpočtového cyklu Alt and Lassen (2003) projevuje ve výši státního dluhu, kterou jsou voliči nuceni při nedostatku informací před volbami odhadovat.

Teoretický model politicko-rozpočtového cyklu Alt and Lassen (2003) vychází z následujících předpokladů:

- politici zneužívají za účelem svého znovuzvolení pouze fiskální politiku;
- volební soutěž probíhá mezi dvěma politiky (resp. politickými stranami);
- politici se od sebe liší ideologií, kterou zastávají;
- politici se od sebe liší mírou kompetentnosti;
- kompetence politiků jsou v různých obdobích na sobě nezávislé;
- v okamžiku rozhodování o určité politice není míra kompetentnosti politika známa ani jemu samotnému ani voliči;
- volební období se skládá ze dvou let;
- velikost populace je konstantní;
- voliči jsou racionální;
- voliči při výběru politické strany zvažují jak kompetentnost politiků, tak jejich ideologické zaměření.

Voliči v modelu Alt and Lassen (2003) upřednostňují kompetentnější politiky před těmi méně kompetentními. Jejich schopnost odhalit kompetentnost vlády je však závislá na ochotě vlády poskytovat informace o svých aktivitách. Vláda si je vědoma preferencí voličů, což ji může motivovat ke zneužití státního dluhu tak, aby vypadala před voliči kompetentnější. Nízká transparentnost daná nejčastěji složitými účetními postupy umožňuje vládě skrýt před voliči v předvolebním období skutečnou výši státního dluhu. Vláda nastaví před volbami míru zdanění a poskytne voličům více veřejných statků, aby je získala na svoji stranu. Pokud není její činnost transparentní, mohou voliči pouze odhadovat, zda je zvýšené množství veřejných statků spíše dílem lepších schopností vlády nebo vyššího zadlužení. Jinak řečeno, jestliže voliči nemohou jednoduše monitorovat nakládání vlády s veřejnými prostředky, vláda bude mít tendenci navyšovat množství veřejných statků bez obavy, že bude voliči včas odhalena, a bude tímto přispívat k akumulaci státního dluhu.

Užitková funkce voliče i v čase t má v modelu Alt and Lassen (2003) tuto podobu:

$$U_t^i = g_t + \alpha^i u(c_t), \quad (2.1)$$

kdy g_t představují veřejné a c_t soukromé statky, které volič spotřebovává v čase t . Funkce u má konkávní tvar, který značí, že každá další spotřebovaná jednotka soukromého statku přináší voliči nižší pocíťovaný užitek. Soukromá spotřeba voliče c_t podléhá rozpočtovému omezení ve tvaru $c_t = y - \tau_t$, v němž y je exogenně daný příjem a τ_t míra zdanění v čase t . Čím vyšší je míra zdanění τ_t , tím nižší je disponibilní příjem voliče, a tím menší je i jeho soukromá spotřeba c_t . Model tedy vychází z předpokladu, že volič celý svůj disponibilní příjem utratí a nevytváří úspory. Parametr α^i užitkové funkce představuje relativní váhu, kterou volič přičítá soukromé spotřebě. Parametr podléhá rovnoměrnému rozdělení, které je vyjádřeno $[1-1/2\zeta, 1+1/2\zeta]$. Hodnota 1 náleží středními voliči a ζ označuje hustotu rozdělení.

Veřejné statky g_t jsou poskytovány politiky. V modelu Alt and Lassen (2003) politici přísluší k jedné z politických stran, kdy $j \in \{A, B\}$. Politik j má v čase t tuto užitkovou funkci:

$$V_t^j = g_t + \alpha^j u(c_t) + \chi, \quad (2.2)$$

v níž χ reprezentuje rentu, kterou politik získá za svého působení v úřadu. Autoři v tomto případě vnímají rentu jako moc politika předkládat návrhy, které řeší problémy nesouvisející primárně s fiskální politikou. Politik, který preferuje vyšší podíl veřejných výdajů (tj. vyšší míru přerozdělení) je

v modelu označen písmenem A. Jeho parametr α^A je tak nižší než člena politické strany B ($\alpha^A < \alpha^B$). Protože je hodnota parametru α pro středního voliče rovna jedné, Alt and Lassen (2003) předpokládají, že ideologicky se budou politické strany nacházet na opačných stranách vůči střednímu voliči (tj. $\alpha^A < 1 < \alpha^B$).

Tvorba veřejných statků podléhá následujícímu rozpočtovému omezení:

$$g_t = \tau_t + d_t - D(d_{t-1}) + \eta_t^j \quad (2.3)$$

v němž jsou veřejné statky g_t v čase t financovány z daní τ_t a vládních výpůjček (resp. prostřednictvím státního dluhu) d_t . Poskytované množství veřejných statků se pak snižuje o výši nákladů, které souvisejí se splácením dluhu státu z minulého období $D(d_{t-1})$. Autoři vycházejí z předpokladu, že $D(0)=0$, $D' > 0$, $D''(0) \geq 1$ a $D''' > 0$. Dluh se tedy nebude vyskytovat, pokud budou voliči vlastnit všechny potřebné informace o aktivitách vlády a hypoteticky v roce, ve kterém se volby nekonají. Kompetentnost politiků je v rozpočtovém omezení (2.3) označena η . Její odvození se odvíjí od procesu klouzavých součtů MA (1), kdy je hodnota kompetenčních šoků tvořena kombinací jejich hodnot v letošním roce a v roce, který mu bezprostředně předcházela:

$$\forall t \eta_t^j = \mu_t^j + \mu_{t-1}^j, j \in \{A, B\}, \quad (2.4)$$

kdy μ má nulovou střední hodnotu, je rozložen dle distribuční funkce F a je v čase nekorelovaný. Jak bylo uvedeno v úvodu tohoto oddílu, politici, kteří se nacházejí u moci, disponují různými schopnostmi, které sami ex ante neznají. Voliči znají pouze minulé kompetenční šoky politiků. Ty současně odvozují v průběhu volebního roku na základě úspěšnosti, s jakou se politikům daří při stanovené výši zdanění transformovat tyto příjmy do podoby veřejných statků.

Načasování jednotlivých událostí probíhá ve volebním roce následovně: na začátku volebního roku t politik, který se nachází u moci, zná jak výši minulého zadlužení τ_{t-1} , tak míru kompetentnosti μ_{t-1} , kterou prokázal při řešení minulých politických úkolů. Politik se rozhoduje o výši zdanění τ_t a velikosti vládních výpůjček d_t . Aktuální kompetentnost politika se projevuje během volebního období t na základě jeho schopnosti transformovat získané prostředky z daní na veřejné statky pro voliče. Volič tedy při dané úrovni transparentnosti odhaduje očekávanou aktuální kompetentnost politika podle výše τ_t a g_t . Volby se konají na konci roku t . Volič se v nich rozhoduje o setrvání současného politika u moci či o jeho nahrazení kandidá-

tem opoziční politické strany, jehož kompetence mu nejsou známy (resp. nemůže je odvodit).

Pokud mezi voliči a politikem u moci neexistuje informační asymetrie (tj. politik je transparentní), volič vždy pozoruje skutečnou výši vládních výpůjček. Politik nemůže voliče klamat o míře své kompetentnosti. Jeho optimální strategií pro vítězství ve volbách je nevytvářet dluh. Politik j pak vybírá ve volebním roce t takovou výši zdanění, pro kterou platí:

$$\hat{\tau}^j \equiv \hat{\tau}_t^j = y - u_c^{-1}\left(\frac{1}{\alpha^j}\right). \quad (2.5)$$

Preferovaná výše zdanění závisí na ideologii politika. Realizovaná výše veřejných výdajů je rovna:

$$g_t^j = \hat{\tau}^j + \eta_t^j. \quad (2.6)$$

Alt and Lassen (2003) předpokládají, že se ve volebním roce nachází u moci politik A . Úroveň zdanění a množství veřejných statků, které voliči za jeho vlády očekávají v povolebním období, je vyjádřena jako:

$$E_t = [g_{t+1}^A] = \hat{\tau}^A - E_t[D(\hat{a}_t^A)] + E_t[\mu_t^A]. \quad (2.7)$$

Volič bude při přidělení svého volebního hlasu preferovat politika A před politikem B , pokud:

$$E_t [U_{t+1}^i(A)] \geq E_t [U_{t+1}^i(B)]. \quad (2.8)$$

Tento vztah lze podrobněji rozepsat jako:

$$\begin{aligned} E_t[U_{t+1}^i(A)] &= (\hat{\tau}^A - E_t[D(\hat{a}_t^A)] + E_t[\mu_t^A]) \\ &\quad + \alpha^i u(y - \hat{\tau}^A) \geq E_t[U_{t+1}^i(B)] \\ &= (\hat{\tau}^B - E_t[D(\hat{a}_t^A)]) + \alpha^i u(y - \hat{\tau}^B). \end{aligned} \quad (2.9)$$

Po jeho úpravě autoři dostali tuto podmínku:

$$E_t [\mu_t^A] \geq \gamma^i \equiv \alpha^i [u(y - \hat{\tau}^B) - u(y - \hat{\tau}^A)] - (\hat{\tau}^A - \hat{\tau}^B), \quad (2.10)$$

v níž $\hat{\tau}^j$ představuje optimální výši zdanění preferovanou politikem j . Tato výše zdanění je v čase neměnná. Parametr γ^j vyjadřuje užitek voliče, který mu přináší upřednostnění volebního programu politika B před politikem A .

Pokud je γ^i negativní, volič inklinuje při rozhodování k politikovi A. Volič, který se ztotožňuje s větší mírou přerozdělení veřejných statků, se pak bude podle Alt and Lassen (2003) méně soustředit na kompetentnost politika. Důležitější než kompetentnost politika pro něj bude jeho ochota přijmout jím preferované politiky.

Cílem politika A je zvítězit ve volbách. Politik A může vypočítat očekávaných počet volebních hlasů, které získá jako:

$$\begin{aligned}
 V^A(\mu_t^A, \hat{t}^A, \hat{t}^B) &= Pr\{E_t[\mu_t^A] \geq \alpha^i [u(y - \hat{t}^B) - u(y - \hat{t}^A)] \\
 &\quad - (\hat{t}^A - \hat{t}^B)\} \\
 &= \frac{1}{2} \frac{\xi}{u(y - \hat{t}^B) - u(y - \hat{t}^A)} E_t[\mu_t^A] - \frac{\xi}{u(y - \hat{t}^B) - u(y - \hat{t}^A)} \gamma^m,
 \end{aligned}
 \tag{2.11}$$

v rovnici (2.11) je γ^m vyjádřením γ^i pro $\alpha^i=1$, tj. jedná se o zisk užitku středního voliče, který mu přináší upřednostnění volebního programu politika B před politikem A. Pokud politici disponují stejnými schopnostmi a navrhují volební programy indiferentní vůči střednímu voliči, může politik A očekávat, že obdrží právě polovinu volebních hlasů. Neschopnost voličů pozorovat skutečnou kompetentnost politiků však otevírá prostor pro klamání. Pokud si je politik vědom, že voliči nemohou okamžitě pozorovat skutečnou výši státního dluhu, využije této situace a zvýší veřejné výdaje, aby voličům signalizoval svoji vyšší kompetentnost. Promítnutí vyšších veřejných výdajů do státního dluhu nebude pro voliče dočasně viditelné, ovšem politik zvýší svoje šance na znovuzvolení.

Transparentnost je tedy klíčovým předpokladem pro schopnost voliče sledovat jednání politika a vyhodnotit přesnou výši státního dluhu před volbami. Alt and Lassen (2003) spojují stupeň transparentnosti jednání politika s pravděpodobností p , s níž volič pozoruje skutečnou výši státního dluhu ve volebním roce t . Od této pravděpodobnosti volič odvozuje kompetentnost politika před volbami η_t^A . S pravděpodobností $1-p$ pak volič není schopen tohoto monitoringu a musí odhadovat \tilde{d}_t na základě pozorovaných veličin τ_t a g_t .

Při plné transparentnosti odvozuje volič kompetence politika A dle rovnice:

$$\tilde{\mu}_t^A = g_t^A - \hat{t}^A - d_t - \mu_{t-1}^A,
 \tag{2.12}$$

ovšem v případě, kdy nevlastní potřební informace o jednání politika A, musí jeho kompetence $\tilde{\mu}_t^A$ odhadovat prostřednictvím předpokládané výše státního dluhu \tilde{d}_t , tj.:

$$\tilde{\mu}_t^A = g_t^A - \hat{\tau}^A - \tilde{d}_t - \mu_{t-1}^A = \mu_t^A + (d_t - \tilde{d}_t). \quad (2.13)$$

Politik A vyhraje volby, pokud bude jeho očekávaný podíl volebních hlasů (ať už při plné či částečné informovanosti voliče) vyšší či roven jedné polovině. Vložení μ_t^A a $\tilde{\mu}_t^A$ do rovnice (2.14) pak:

$$\begin{aligned} \rho(\mu_t^A, \hat{\tau}^A, \hat{\tau}^B) = & Pr\left\{ p \left(\frac{1}{2} + \frac{\xi}{u(y - \hat{\tau}^B) - u(y - \hat{\tau}^A)} (\mu_t^A - \gamma^m) \right) + (1 - p) \right. \\ & \left. \left(\frac{1}{2} + \frac{\xi}{u(y - \hat{\tau}^B) - u(y - \hat{\tau}^A)} (\mu_t^A + d_t - \tilde{d}_t - \gamma^m) \geq \frac{1}{2} \right) \right\}. \end{aligned} \quad (2.14)$$

Rovnici (2.14) lze upravit do tvaru:

$$\rho(\mu_t^A, \hat{\tau}^A, \hat{\tau}^B) = 1 - F\left((1 - p)(\tilde{d}_t - d_t) + \gamma^m\right), \quad (2.15)$$

kdy vyjadřuje šance politika A na znovuzvolení.

Hlavním cílem politika A je maximalizovat očekávaný užitek, který získá, pokud bude znovuzvolen. K dispozici má dva nástroje – úroveň zdanění a výši státního dluhu. Optimální výše zdanění politika $\hat{\tau}^A$ se odvíjí od jím preferovaného množství veřejných statků, které je vyjádřeno parametrem α^A . Alt and Lassen (2003) tudíž chápou $\hat{\tau}^A$ (a $\hat{\tau}^B$) jako dané a zvažují pouze optimální výši dluhu iniciovanou politikem A .

Maximalizační problém politika A pak má tuto podobu:

$$\begin{aligned} \max_{d_t \geq 0} \Phi^A = & E_t \left[\hat{\tau}^A - d_t + \eta_t^A + \alpha^A u(y - \hat{\tau}^A) + \chi \right. \\ & \left. + \left[1 - F\left((1 - p)(\tilde{d}_t - d_t) + \gamma^m\right) \right] \right. \\ & \left[\hat{\tau}^A - D(d_t) + \eta_{t+1}^A + \alpha^A u(y - \hat{\tau}^A) + \chi \right] \\ & \left. + F\left((1 - p)(\tilde{d}_t - d_t) + \gamma^m\right) \right. \\ & \left. \left[\hat{\tau}^B - D(d_t) + \eta_{t+1}^B + \alpha^A u(y - \hat{\tau}^B) \right] \right]. \end{aligned} \quad (2.16)$$

Zjednodušením podmínky prvního řádu autoři získají:

$$1 + f\left((1 - p)(\tilde{d}_t^A - d_t) + \gamma^m(1 - p)(\chi - \gamma^A) - D'(d^A)\right) = 0. \quad (2.17)$$

Optimální dluh vytvořený politikem A je pak ten, jehož očekávaná výše se rovná té skutečné ($d_t = \tilde{d}_t \equiv d^A$), což může být zapsáno jako:

$$1 + f(\gamma^m)(1-p)(\chi - \gamma^A) - D'(d^A) = 0, \quad (2.18)$$

kde $\gamma^A < 0$ a $f = F'$.

Z rovnice (2.18) vyplývá, že vznik dluhu je podmíněn netransparentností politika A , existencí renty, kterou získá po svém znovuzvolení a jeho odlišnou ideologií vůči politikovi B . Užitek politika A se zvyšuje s pravděpodobností, s níž bude moci čerpat rentu v povolebním období, a s možností implementovat jemu ideologicky blízké politiky. Transparentnost v jednání politika A eliminuje velikost vládních výpůjček (resp. dluhu) na nulu. V tomto okamžiku přestává politik A zneužívat dluh k přenosu informací o své kompetentnosti směrem k voliči. Transparentnost v modelu zvyšuje efektivitu jednání politiků, a tím i očekávané bohatství.

Čím větší netransparentností je postiženo jednání vlád v modelu Alt and Lassen (2003), tím více jsou voliči nuceni rozhodovat se dle ideologického zaměření vlád. Netransparentnost totiž zakrývá skutečnou kompetentnost vlád. Z nastavení modelu dále vyplývá, že větší sklon zneužívat vládní výpůjčky k signalizaci kompetentnosti mají vlády, které preferují vyšší míru poskytovaných veřejných výdajů. Jinak řečeno, v modelu Alt and Lassen (2003) inklinují k iniciaci politicko-rozpočtového cyklu více levicové než pravicové politické strany. V tomto směru se model Alt and Lassen (2003) rozchází tvrzením v části 2.2.7, v níž je uvedeno, že pokud jsou vlády netransparentní, budou mít tendenci chovat se neefektivně bez ohledu na deklarovanou ideologii.

Vliv transparentnosti jednání vlády na výskyt politicko-rozpočtového cyklu Alt and Lassen (2003) následně empiricky ověřovali pouze na menším vzorku zemí OECD. Transparentnost vlád totiž není žádnou z mezinárodních institucí systematicky sledována. Jeden z nejrozsáhlejších výzkumů publikovala právě OECD pod názvem International Budget Practices and Procedures Database (2008). Byl však proveden pouze pro rok 2007. Hodnocení transparentnosti vlád pro větší soubor zemí a delší časový horizont tak nelze pro zkoumání politicko-rozpočtového cyklu využít. Empirická analýza v kapitole 3. proto bude zaměřena na hlavní kanály, kterými v současnosti plynou informace od vlád směrem k voličům, a míru jejich propustnosti. Předpokládáme, že čím lépe fungují jednotlivé informační kanály, tím snazší je pro voliče získat informace o jednání vlád, a tím méně jsou samotné vlády motivovány ke klamání voličů (tj. k zneužívání fiskální politiky k volebním účelům).

3. EMPIRICKÁ ANALÝZA POLITICKO-ROZPOČTOVÉHO CYKLU

3.1 Předpoklady analýzy modelu politicko-rozpočtového cyklu

Než přistoupíme k samotné empirické analýze politicko-rozpočtového cyklu, je nezbytné stanovit si předpoklady, za nichž se očekává, že budou vlády motivovány zneužívat fiskální politiku k volebním účelům. Tyto předpoklady budou vyjmenovány, specifikovány a podloženy konkrétními daty, která se vztahují ke členským zemím Evropské unie.³² Základním zkoumaným obdobím budou léta 1995–2008. Argumentace použitá při vymezení předpokladů bude dále sloužit k zdůvodnění výběru hypotéz, které budou formulovány v oddílu 3.2.³³

3.1.1 Stanovení předpokladů

Rozhodnutí vlád manipulovat fiskální politikou v předvolebním období zpravidla nevzniká samo o sobě, ale je podmíněno institucionálními faktory, které k němu vybízejí nebo ho usnadňují. V oddílu 2.1 věnovaném historii politicko-rozpočtového cyklu bylo zmíněno mnoho studií, které zkoumaly vliv nejrůznějších institucionálních faktorů na jednání vlád. Pro účely analýzy politicko-rozpočtového cyklu v členských zemích Evropské unie z nich byly vybrány čtyři. Tyto institucionální faktory souvisejí s nastavením volebního systému, zkušeností subjektů s jeho fungováním nebo je jimi ovlivněno chování vlád. Konkrétně se jedná o charakter voleb, termín jejich konání, o délku existence demokratického politického systému a o ideologii politických stran, které se nacházejí před parlamentními volbami u moci.

Vlády se však mezi sebou neliší pouze svým ideologickým zaměřením, ale také efektivitou, s níž přerozdělují veřejné prostředky. Plak na vyšší efektivitu vlád vychází z podstaty demokratického politického systému (viz odd. 2.2.7). Je důsledkem větší otevřenosti demokracie, která je založena na aktivním přístupu voličů k veřejnému životu. Otevřenost demokracie je

³² Jak bylo uvedeno v úvodu knihy, zkoumaný vzorek zemí bude obsahovat 23 z celkového počtu 27 členských zemí Evropské unie.

³³ V oddílech 3.1.2 a 3.1.3 bude použita časová řada let 1997–2008. Důvodem jejího zkrácení byla neexistence potřebných institucionálních dat.

zcela novým institucionálním faktorem, jehož vliv na politicko-rozpočtový cyklus dosud nebyl empiricky ověřen.

Analýza politicko-rozpočtového cyklu v zemích Evropské unie tedy bude zohledňovat vliv těchto institucionálních faktorů:

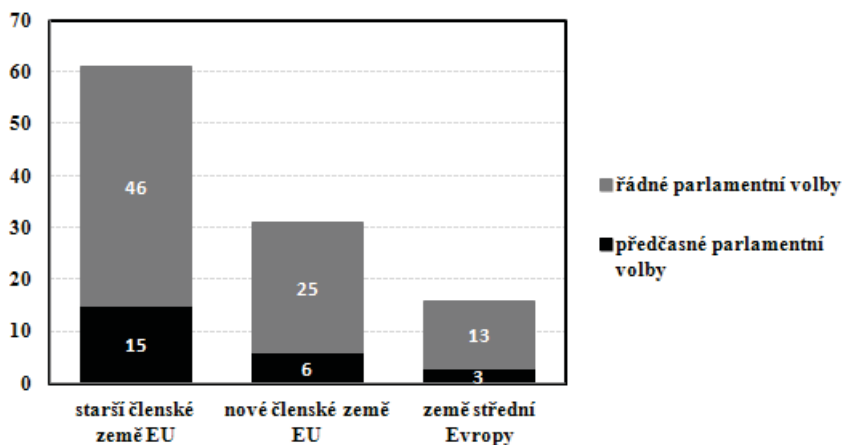
- charakteru parlamentních voleb;
- termínu konání parlamentních voleb;
- délky existence demokratického politického systému;
- ideologie politických stran u moci;
- otevřenosti demokracie.

Zdůvodnění výběru těchto institucionálních faktorů s ohledem na teoretické poznatky a reálná pozorování ve zkoumaném souboru zemí bude náplní tohoto (3.1.1) i následujících oddílů (tj. 3.1.2 a 3.1.3).

První z institucionálních faktorů se týká charakteru voleb. Parlamentní volby jsou v demokratických zemích vyhlašovány v řádném nebo v předčasném termínu. Pětiletým volebním obdobím je vymezeno působení vlád ve Francii, Irsku, Itálii, Lucembursku a Velké Británii.³⁴ Předčasně jsou parlamentní volby vyhlašovány, pokud vlády nejsou schopny nadále vykonávat svůj mandát. Důvodem může být rozpad vládních koalic, ztráta většiny v dolní komoře parlamentu, úspěšné vyslovení nedůvěry vládám, apod. Předčasné vyhlášení voleb může vládám ztížit podmínky pro zneužití fiskální politiky k volebním účelům. Změny ve fiskální politice vyžadují čas. Jejich návrh, schválení a reálná implementace s sebou přináší časová zpoždění. Slabé vlády, které čelí obhajobě svého mandátu v předčasných volbách, proto nemusí mít pro tyto změny ani politickou sílu, ani nezbytný časový prostor.

Z celkového počtu 92 parlamentních voleb, které se uskutečnily v zemích Evropské unie v letech 1995–2008, mělo plných 22 % předčasný charakter (viz graf 3.1).³⁵ Více než pětinový podíl předčasných voleb není zanedbatelný. Svědčí o poměrně častém narušení politické stability, které bylo způsobeno slabým postavením vlád. Podmínky pro iniciaci politicko-rozpočtového cyklu nebyly u těchto vlád příznivé. Předpokládá se proto, že větší sklon zneužívat fiskální politiku k volebním účelům měly vlády, které se ucházely o své znovuzvolení v řádném termínu. Pro prosazení změn s cílem získat volební hlasy voličů měly mnohem větší sílu i prostor.

^{34, 35} Data vztahující se k parlamentním volbám byla čerpána z celé řady zdrojů: internetových stránek statistických úřadů zemí Evropské unie, specializovaných internetových stránek Election Resources on the Internet (2011) a European Election Database (2011) nebo literárních zdrojů Cabada et al. (2004) a Strmiska et al. (2005).

Graf 3.1: Řádné a předčasné parlamentní volby v zemích EU v letech 1995–2008

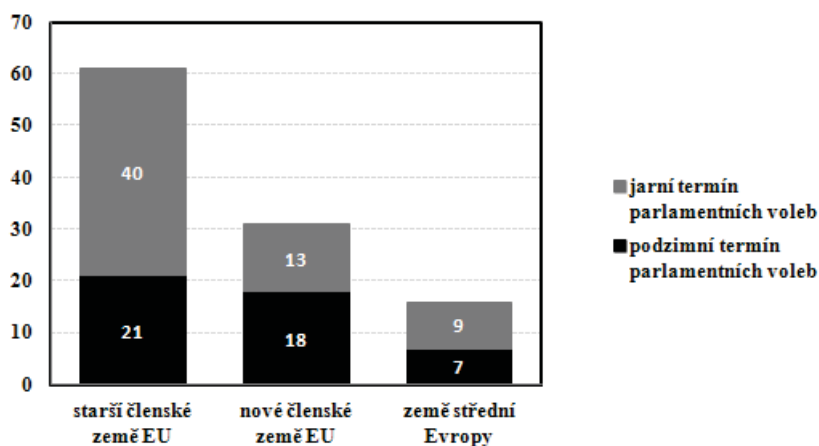
Zdroj: vlastní výpočty

Druhý z institucionálních faktorů se vztahuje k termínu konání parlamentních voleb. Stanoven je obvykle na jarní či podzimní měsíce. Vezme-li opět v úvahu časová zpoždění související s nabytím účinnosti fiskálních politik, mohou být vlády u jarního termínu voleb motivovány manipulovat fiskální politikou již v kalendářním roce, který mu předchází. Pokud se parlamentní volby konají v podzimním termínu, mají vlády pro uskutečnění změn ve fiskální politice dostatečný prostor v samotném roce voleb. Zahrnutí jarního termínu voleb do empirické analýzy vede k přesunu pozornosti z roku voleb na rok předcházející. Předpokládá se, že větší přesnost při vymezení termínu voleb může vést k posílení statistické významnosti regresního koeficientu volební proměnné v odhadovaném modelu. Jinak řečeno, specifikace termínu voleb může napomoci k odhalení (resp. upevnit zjištění o) přítomnosti politicko-rozpočtového cyklu.

V zemích Evropské unie neexistuje v tomto směru jednotná praxe. V jarním termínu se v letech 1995–2008 uskutečnilo 53 parlamentních voleb, z toho 40 ve starších a 13 v nových členských zemích (viz graf 3.2). Podzimní termín voleb byl méně frekventovaný, ovšem jeho rozložení mezi staré a nové členské země Evropské unie bylo téměř identické (21:18). Protože se volby v zemích Evropské unie konaly v jarním termínu častěji než v podzimním (53:39), bude přínosné empirickou analýzou ověřit, zda měly jejich vlády tendenci provádět fiskální expanzi již v roce, který

jarnímu termínu voleb předcházet tak, aby si „včas“ zajistily potřebné hlasy voličů.³⁶

Graf 3.2: Jarní a podzimní termín parlamentních voleb v zemích EU v letech 1995–2008

Zdroj: vlastní výpočty

Třetí institucionální faktor se věnuje délce trvání demokracie ve zvoleném souboru zemí. Rozdělení členských zemí Evropské unie na starší a na nové nevychází jen z data jejich vstupu do této mezinárodní organizace, ale vyplývá rovněž z historického kontextu. Díky vyloučení Bulharska, Kypru, Malty a Rumunska z empirické analýzy tvoří nové členské země Evropské unie výhradně ty, v nichž došlo na přelomu 80. a 90. let k pádu komunismu. Jejich zkušenost s fungováním demokratického politického systému je nepoměrně kratší než u zbytku zkoumaných zemí. Voliči se v nich museli nově seznámit s pravidly i průběhem volebního procesu. Byli svědky formování stranického systému a profilace hlavních politických hráčů. Museli se naučit rozlišovat mezi planými a vážně míněnými volebními sliby politických stran a relevancí fiskálních změn, které vlády uskutečnily před volbami. Vše probíhalo v prostředí, v němž si voliči zvykali aktivně se podílet na veřejném životě a v němž pracovali s omezeným množstvím informací. Také nezávislost médií procházela značným rozvojem, jak bude zmíněno v části 3.1.2. Předpokládá se tedy, že nezkušenost voličů s volebním procesem

³⁶ Data vztahující se k parlamentním volbám byla čerpána z celé řady zdrojů: internetových stránek statistických úřadů zemí Evropské unie, specializovaných internetových stránek Election Resources on the Internet (2011) a European Election Database (2011) nebo literárních zdrojů Cabada et al. (2004) a Strmiska et al. (2005).

umožnila politikům v nových členských zemích Evropské unie snáze iniciovat politicko-rozpočtový cyklus. Voliči se v těchto zemích teprve učili, že jejich volební hlas je mimo jiné prostředkem, kterým mohou potrestat vlády za účelové zneužití jejich moci v rámci volebního boje.³⁷

Čtvrtým institucionálním faktorem, který se bude nacházet v centru pozornosti, bude ideologie politických stran u moci. Ideologie je považována za důležitý nástroj k odlišení politických stran ve volebním boji. Jedná se o soubor názorů či morálních postojů, které se v reálném světě mění na konkrétní cíle hospodářských politik. S nimi předstupují politici před voliče a ucházejí se o jejich přízeň. Ideologická škála má ve své nejjednodušší podobě pouze dvě strany – pravici a levici. V tomto smyslu jí bylo využito v modelech politicko-ekonomického cyklu, v nichž pravicové strany usilovaly v roce voleb o nižší inflaci³⁸ a strany levicové podnikaly kroky za účelem snížení míry nezaměstnanosti³⁹. S odklonem pozornosti od modelů politicko-ekonomického cyklu však byl prvek ideologie upozaděn.

Důvody je možné hledat hned v několika rovinách. Ideologická škála ve skutečnosti podléhá podrobnějšímu členění. Svůj vliv na ní uplatňují nejenom prvky ekonomické, ale i sociální, kulturní apod. Dále je deklarovaná ideologie politických stran mnohdy v rozporu s jejich reálně prováděnou hospodářskou politikou. Charakterizovat politickou stranu podle bodů jejího politického programu je pro voliče snazší než podle jejích dílčích kroků na úrovni hospodářských politik. Komplikace se objevují také ve směru identifikace ideologického změření vlád. Vlády mohou mít podobu koalic a sdružovat v sobě politické strany různé ideologické orientace.

Podrobnějším pohledem na složení vlád v zemích Evropské unie lze zjistit, že ze 117 vlád, které byly jmenovány do úřadu v letech 1995–2008, bylo 75 % tvořeno ze dvou či více politických stran (viz graf 3.3).^{40, 41}

³⁷ Vznik politicko-rozpočtového cyklu mohl být v nových členských zemích podpořen rovněž nezkušeností politických stran, které se ocitly u moci. Křehkost stranického systému (tj. poměrně častý rozpad a vznik politických stran) mohla intenzivněji motivovat vládnoucí politické strany k provádění fiskální expanze za účelem zisku volebních hlasů. V souladu s argumentací vedenou v této práci však nebude tomuto aspektu věnována pozornost. Jeho ověření by vyžadovalo provedení samostatné analýzy.

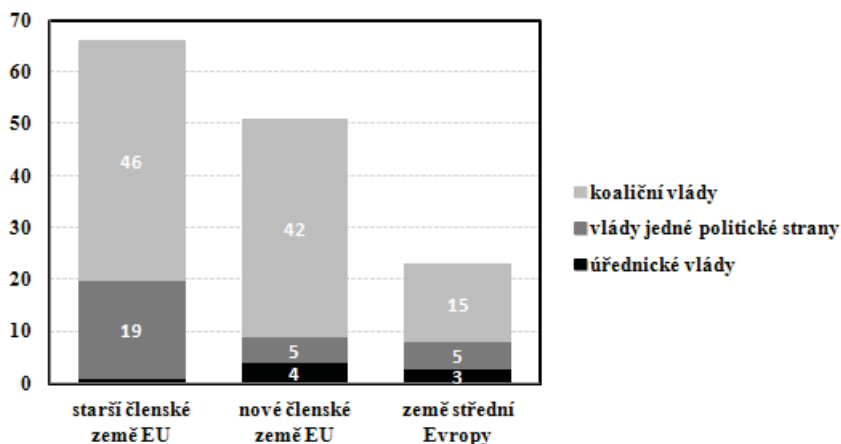
³⁸ Jejich voličské jádro tvoří zpravidla lidé s vyššími příjmy, kteří se obávají případného znehodnocení svého majetku.

³⁹ Voliči levicových stran patří k nižším příjmovým skupinám, jejich pracovní místa jsou méně chráněna a ztráta zaměstnání je vážnou hrozbou pro celkový příjem jejich domácnosti.

⁴⁰ Jednalo se o vlády, u nichž došlo ke změně politických stran, které se účastnily na vládnutí. Obnova stávajících vládních koalic či změny na postech ministrů byly v tomto případě irelevantní.

V zemích jako Belgie, Francie či Lotyšsko byly vlády založeny na spolupráci až šesti politických stran. Hledání kompromisu mezi tolika subjekty pak bylo nanejvýš obtížné.

Graf 3.3: Složení vlád v zemích EU v letech 1995–2008

Zdroj: vlastní výpočty

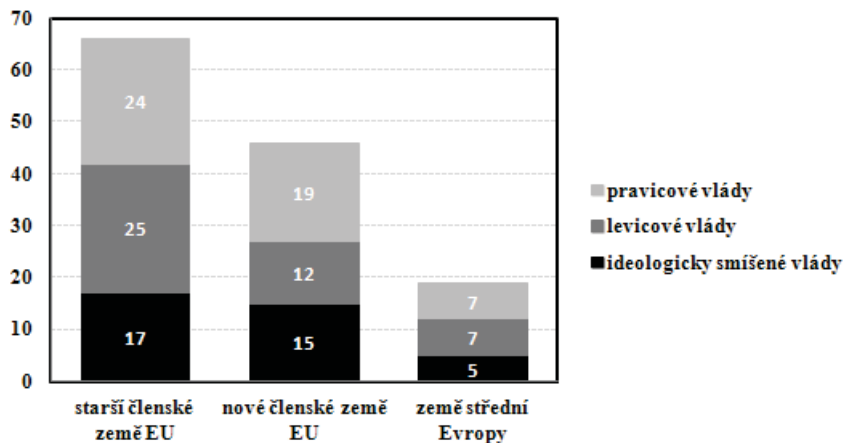
Při zkoumání politicko-rozpočtového cyklu nabývá ideologie vlád nových rozměrů. Vlády se díky své ideologii liší v preferenci nástrojů fiskální politiky. Předpokládá se, že pravicové vlády, které se orientují na pracující voliče s vyššími příjmy, prosazují v předvolebním období snížení daní. Nižší míra zdanění pak negativně ovlivní příjmovou stránku státního rozpočtu. Naopak levicové vlády mají tendenci zvyšovat výdaje státního rozpočtu. Jejich součástí jsou sociální transfery a dávky, na které dosáhnou spíše nízko-příjmové skupiny obyvatel. Tito voliči mají názorově blíže právě k levicovým vládám. U ideologicky smíšených vlád nelze jednoznačně určit jejich předvolební fiskální preference. Ideologická různorodost politických stran zastoupených ve vládách může sklon ke zneužívání fiskální politiky před volbami posílit i utlumit.

Bude-li pro účely modelování zachováno tyto prosté ideologické členění politických stran, poskytne nám hlubší analýza vlád v zemích Evropské unie následující výsledky: u moci se vystříдалo 43 pravicových, 37 levico-

⁴¹ Data vztahující se k parlamentním volbám byla čerpána z celé řady zdrojů: internetových stránek statistických úřadů zemí Evropské unie, specializovaných internetových stránek Election Resources on the Internet (2011) a European Election Database (2011) nebo literárních zdrojů Cabada et al. (2004) a Strmiska et al. (2005).

vých a 32 ideologicky smíšených vlád.^{42, 43, 44} Rozložení mezi těmito typy vlád bylo poměrně rovnoměrné, což svědčí o pravidelném střídání různé ideologicky zaměřených politických stran u moci (viz graf 3.4). Fungující systém politické konkurence v zemích Evropské unie tímto poskytuje dobrý základ pro ověření předpokladu o odlišném zaměření předvolební fiskální expanze v závislosti na ideologii politických stran.

Graf 3.4: Ideologické zaměření vlád v zemích EU v letech 1995–2008

Zdroj: vlastní výpočty

Jako poslední bude do analýzy politicko-rozpočtového cyklu vstupovat institucionální faktor, který se bude zabývat mírou otevřenosti demokracie. Otevřenost patří mezi hlavní charakteristiky demokracie. Její základ tvoří informace, resp. síla toku informací, které směřují od vlád směrem k voličům. Narušení tohoto toku informací znesnadňuje dozor voličů nad činností vlád a podněcuje vlády k neefektivnímu jednání. Neefektivní jednání vlád je obvykle spojováno s jevy jako jsou korupce, klientelismus či v knize zkoumaný volební populismus. Jeho důsledkem je potřeba vyšších

⁴² Pravicové koaliční vlády jsou vlády pravicových a středových politických subjektů. Podobně levicové koaliční vlády se skládají z levicových a středových politických stran. Ideologicky smíšené vlády jsou koalici politických subjektů napříč ideologickým spektrem. Ideologie politických stran je posuzována podle jejich oficiálně deklarovaného zaměření nikoliv podle jejich reálně prosazované hospodářské politiky.

⁴³ Zbývajících 5 vlád mělo úřednický charakter a nejsou proto brány v úvahu.

⁴⁴ Data vztahující se k parlamentním volbám byla čerpána z celé řady zdrojů: internetových stránek statistických úřadů zemí Evropské unie, specializovaných internetových stránek Election Resources on the Internet (2011) a European Election Database (2011) nebo literárních zdrojů Cabada et al. (2004) a Strmiska et al. (2005).

veřejných výdajů, která je v případě populistických politik soustředěna do volebních let. Vychází se tedy z předpokladu, že nižší míra otevřenosti demokracie (resp. její zhoršení) přispívá ke vzniku politicko-rozpočtového cyklu.

Otevřenost demokracie sledují mezinárodní organizace pouze na dílčí úrovni. Nelze si tak učinit ucelený obrázek o její úrovni v jednotlivých zemích Evropské unie. Aby byl odstraněn tento nedostatek, dojde ke zkonstruování indexu otevřenosti demokracie. Na jeho základě bude empiricky ověřen předpoklad o negativní vazbě mezi mírou otevřenosti demokracie a výší veřejných výdajů v letech voleb.

Protože je otevřenost demokracie institucionálním faktorem, který bude nově zařazen do analýzy politicko-rozpočtového cyklu, je nezbytné si ho blíže objasnit. V následujících odstavcích proto bude vymezen obsah jednotlivých charakteristik demokracie. Pozornost bude věnována způsobům jejich měření a zhodnocení výsledků odpovídajících institucionálních ukazatelů pro země Evropské unie. Podrobně bude popsán postup, který bude uplatněn při konstrukci indexu otevřenosti demokracie. Jeho výsledky budou prezentovány v absolutním vyjádření nebo jako změny mezi počátečním a konečným rokem zkoumaného období. Druhý přístup k hodnocení výsledků indexu se pak stane součástí analýzy politicko-rozpočtového cyklu. Dále bude zkoumán vztah mezi mírou otevřenosti demokracie v zemích Evropské unie a efektivitou/neefektivitou jejich vlád vyjádřenou pomocí ukazatelů mezinárodních organizací. Poznatky, získané v další části, budou představovat důležitý zdroj informací pro zdůvodnění výše stanovených předpokladů.

3.1.2 Charakteristiky demokracie

V současnosti se zabývá hodnocením demokracie celá řada ukazatelů (viz tab. 1 v Příloze). Prostřednictvím kvantitativního vyjádření rozlišují tyto ukazatele mezi autoritativními a demokratickými politickými systémy, posuzují podmínky pro rozvoj samotné demokracie, její kvalitu či se soustředí jen na její dílčí charakteristiky. Ukazatele jsou publikovány pro desítky, resp. stovky zemí, což umožňuje jejich vzájemné srovnání. Délka časových řad zahrnuje pouhých pár let (resp. jedná se o novější ukazatele jako Bertelsman Sustainable Governance Indicators, Democracy Ranking of the Quality of Democracy, Economist Intelligence Unit Democracy Index) nebo sahá až do 19. století (např. Polity IV Project, Vanhaen's Index of Democracy). Polovina z ukazatelů uvedených v tabulce 1 v Příloze vzniká agregací tzv. expertních hodnocení. Tato měkká data, která vycházejí ze

subjektivních názorů dotazovaných, však mohou podléhat mnohým zkreslením. Bývají proto často terčem kritiky. Druhá část ukazatelů na tento „nedostatek“ reaguje kombinací expertních hodnocení s tvrdými daty (typu HDP na obyvatele, ekonomické otevřenosti, inflace nebo volební účasti, zastoupení žen/menšin/apod. v parlamentu, délky volebního období atd.). Jediným z vyjmenovaných ukazatelů, který pracuje výhradně s tvrdými daty, je Vanhanen's Index of Democracy. Žádný z ukazatelů ovšem nenahlíží na charakteristiky demokracie z pohledu, který nabídli Halperin et al. (2005).

Halperin et al. (2005) navázali na studie, které se zabývaly vztahem mezi typem politického systému a hospodářským růstem. První skupina studií se zaměřila na hledání odpovědi na otázky, v rámci kterého z politických systémů dosahují ekonomiky lepších hospodářských výsledků. Przeworski and Limongi (1993) ukázali, že studie publikované na toto téma v průběhu 60.–80. let minulého století dospěly k rozporuplným výsledkům.⁴⁵ Od 90. let pak mezi ekonomy převládl názor, že demokracie je tím politickým systémem, který má pozitivní vliv na ekonomický růst. Přes rozdílné přístupy ke zkoumání se v tom shodli Fidrmuc (2003), De Haan et al. (2004), Tabellini (2005) nebo Persson and Tabellini (2006). Jiní považovali přímý vliv demokracie na ekonomický růst za slabý, zvláště, pokud rozvoj demokratických principů dosáhl v zemi vyšší úrovně (Barro, 1994; Barro, 1996). Důležitým se tak stal nepřímý pozitivní efekt demokracie, který vyplýval ze zlepšení podmínek pro vzdělávání a z nárůstu investic (Helliwell, 1994). Rozvoj demokracie mohl současně působit odlišným způsobem na různé segmenty ekonomiky, jak zdůraznili Aghion et al. (2007).

Druhá skupina studií se zajímala o to, jaké podmínky (politické vs. ekonomické) jsou vhodnější pro přechod země k demokracii. A dále, pokud ke změně politického systému skutečně dojde, co vede k jeho udržitelnosti a k dobrým hospodářským výsledkům. Giavazzi and Tabellini (2004) tvrdili, že z historického pohledu předcházely častěji politické liberalizace liberalizacím ekonomickým. Empirickým výzkumem však poukázali na to, že ekonomická výkonnost zemí, které provedly nejprve liberalizaci svých trhů a následně se staly demokraciemi, byla výrazně lepší. Tyto závěry potvrdili také Persson and Tabellini (2006). Halperin et al. (2005) zjistili, že chudé

⁴⁵ Vysvětlení se mohlo nacházet ve dvou rovinách. V politické – kdy od poloviny 80. let docházelo v celosvětovém měřítku k značnému poklesu počtu autoritativních režimů (Halperin et al. 2005). A v ekonomické – kdy například totalitní země východního bloku dosahovaly až do poloviny 70. let solidních ekonomických výsledků (Židek, 2007). V následujících letech začaly centrálně plánované ekonomiky stagnovat a prohlubovaly se jejich hospodářské problémy.

rozvíjející se země podstupovaly proces demokratizace a byly v něm úspěšné. Při pohledu na rozvíjející se země jako celek, dosahovaly ty s reprezentativním politickým systémem lepších výsledků než ty s autoritativním režimem. Jejich hospodářský růst byl stabilnější v míře kolísání i v čase.

Halperin et al. (2005) ovšem zdůraznili, že svobodné volby samy o sobě nezajistí v zemi rozvoj demokracie. Rozlišili tři základní charakteristiky demokracie – sdílení moci, adaptabilitu a otevřenost. Tyto charakteristiky jsou úzce propojeny. Dojde-li k oslabení libovolné z nich, zasáhne negativně tato změna zbylé z charakteristik. Stejný proces vzájemného ovlivňování pak probíhá i ve směru rozvoje demokracie. Společné naplnění těchto charakteristik je proto důležitou podmínkou správného fungování demokratického státu. Nyní budou jednotlivé charakteristiky (mj. v kontextu členských zemí Evropské unie) přiblíženy. Pro první dvě z nich mohou být použity k zhodnocení stávající ukazatele demokracie, které jsou součástí tabulky 1 v Příloze. V případě třetí z charakteristik, která je důležitá pro naplnění cíle této knihy, však tomu tak není.

Sdílení moci je formálně zakotveno v zákonných normách zemí (typicky v ústavě) a vystihuje rozdělení moci státu na zákonodárnou, výkonnou a soudní. Moc výkonná nesmí uzurpovat vládu sama pro sebe a bránit moci zákonodárné v tvorbě a moci soudní v kontrole dodržování práva. Respektování oddělení pravomocí státních institucí je v zemích Evropské unie běžným standardem. Dokazují to výsledky výzkumu Polity IV Project, který dlouhodobě sleduje fungování a vzájemné vztahy mezi subjekty státní moci (Marshall and Jagers, 2010). Nejvyššího hodnocení nedosáhlo v roce 2008 pouze pět zemí Evropské unie. Příčiny lze hledat ve specifikách jejich historického vývoje (např. odepření přidělení státního občanství ruské menšině v Estonsku a v Lotyšsku). Hodnocení jednotlivých zemí je součástí tabulky 2 v Příloze knihy.

Druhá z charakteristik demokracie – adaptabilita – je spojena s politickou stabilitou zemí. Klíčové je pro ni uznání principu respektování vůle voličů, který ústí ve střídání různých politických stran u moci. Pravidla volební soutěže pak mimo jiné počítají s vypsáním předčasných parlamentních voleb, pokud je působení současné vlády u moci neúspěšné. Politická stabilita může být ovlivněna nastavením volebního systému, zakotvením politických stran ve stranickém systému nebo silou a ideologickou jednotou vládních koalic. Jako jeden z klíčových ukazatelů ji ve svém výzkumu Governance Matters V. sleduje Světová banka (Kaufmann et al. 2010). V zemích Evropské unie podléhá hodnocení politické stability určité variabilitě. Absolutně je však stále politická stabilita starších členských zemí Evropské unie v průměru vyšší než těch, které do ní nově přistoupily. Z grafu 3.5 je patrné, že se dlouhodobě politická stabilita u těchto skupin

zemí vyvíjí opačným směrem. Starší členské země Evropské unie jsou zařazeny sestupným trendem politické stability. Nové členské země – a to především ty střeoevropské – se na konci sledovaného období jejich průměrným hodnotám velmi přibližují.

Graf 3.5: Politická stabilita v zemích EU v letech 1996–2008

Zdroj: Kaufmann, Kraay, Mastruzzi (2010); vlastní výpočty

Poznámka: Ukazatel politické stability nabývá hodnot od $-2,5$ (nejhorší výsledek) do $+2,5$ (nejlepší výsledek). V grafu jsou zobrazeny průměrné hodnoty ukazatele pro jednotlivé skupiny zemí za sledované období.

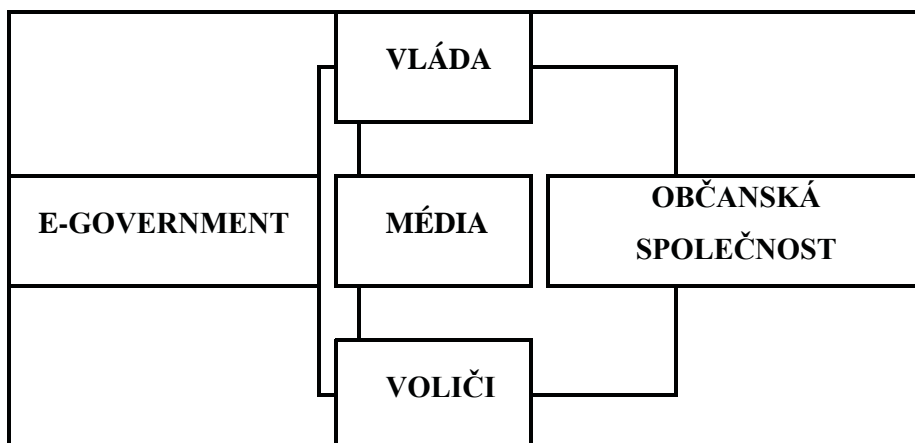
Poslední z charakteristik – otevřenost demokracie – představuje stěžejní předpoklad pro efektivní jednání vlád. Její základní kámen tvoří informace, které směřují od vlád směrem k ostatním subjektům. Přestože mají být tyto informace veřejnosti dostupné v co nejširší podobě, mohou být vlády motivovány poskytovat jich menší množství než je společensky optimální. Příčinou je tzv. renta, která představuje součást užitkové funkce politiků (Persson and Tabellini, 2000). Jak bylo uvedeno v části 2.2.7, její nepeněžní podoba souvisí s dosaženou prestiží a jako taková nemotivuje politiky k neefektivnímu jednání. Naopak peněžní forma renty je spojována například s korupcí, tj. se zneužíváním veřejné funkce k osobnímu obohacení politiků.

Tok informací od vlád směrem k voličům probíhá nejčastěji třemi informačními kanály (viz graf 3.6).⁴⁶ První – přímý – se uskutečňuje

⁴⁶ Jedná se o tři v současnosti nejvíce využívané informační kanály, tj. jejich výčet není ve vztahu k realitě konečný.

prostřednictvím e-government. Jedná se o nový informační zdroj, jehož vzestup byl podpořen rychlým rozvojem informačních technologií. Zbývající dva informační kanály se opírají o služby zprostředkovatelů. Rozumí se jimi nezávislá média a instituce občanské společnosti. Všechny tyto informační kanály umožňují voličům vykonávat dozor nad činností vlád. Funkčnost těchto kontrolních mechanismů je synonymem pro otevřenost demokracie. Při jejich nedostatečném prosazení ochota vlád poskytovat informace veřejnosti klesá.

Graf 3.6: Tok informací v demokratické společnosti

Zdroj: vlastní úprava

Kontrola činnosti vlád probíhá především skrze média. Za nezávislá jsou považována ta média, kterým není formálně (zákonnými normami) nebo neformálně (politiky či zájmovými skupinami) bráněno v publikování informací. Současně nejsou svými vlastníky zneužívána k prosazení jejich (ekonomických) zájmů. Média získávají informace z iniciativy samotné vlády nebo na vládu vyvíjejí tlak tak, aby veřejnosti poskytla větší množství informací, než původně zamýšlela. Média tedy informace zpracovávají, ověřují a upozorňují na nedostatky. Řešení odhaleného neefektivního jednání vlád však spočívá (paradoxně) na samotných institucích státu. Jejich nekonání nemůže veřejnost potrestat jinak, než nezvolením politických subjektů u moci v dalších parlamentních volbách.

Neméně důležitá je z hlediska otevřenosti demokracie silná občanská společnost. Její instituce mají nejčastěji podobu neziskových organizací či zájmových sdružení. Rozvoj občanské společnosti představuje důkaz o aktivním přístupu voličů k veřejným záležitostem. S růstem množství

funkčních institucí občanské společnosti se rozšiřuje paleta specifických činností státu, na kterou je voliči dohlíženo. Jejich osobní zájem je motivuje k vyvíjení tlaku na efektivní jednání vlád. Kontrolní činnost institucí občanské společnosti je usnadněna s prohloubením decentralizace státní moci. Přenos odpovědnosti za veřejné záležitosti z centra na nižší územně správní celky přibližuje rozhodovací procesy k voličům. Navíc zužuje agendu centrální vlády, což ulehčuje dohled nad ní samotnou. Aktivní přístup voličů k veřejným záležitostem tedy nutí vlády k větší odpovědnosti, zkvalitňuje poskytování veřejných statků a služeb a v neposlední řadě činí volební rozhodování voličů hodnotnějším.

Nejnověji jsou kontrolní mechanismy demokracie rozšířeny o přímý styk mezi voliči a vládou, který se uskutečňuje prostřednictvím webových stránek na internetu (tzv. e-government). Rychlý rozvoj informačních technologií umožnil z velké části nahradit papírové úřední vývěsky za rychleji a snáze dostupné informace na webových stránkách. Zvětšil se rovněž okruh informací, které jsou vládami zveřejňovány. Současně internet prostřednictvím sociálních sítí umožnil voličům pohotově se aktivovat, pokud jsou s činností vlády nespokojeni.

Mezinárodní instituce sledují otevřenost demokracie pouze na dílčí úrovni. Hodnocení nezávislosti médií se dlouhodobě věnuje organizace Freedom House. Časová řada jejího ukazatele svobody tisku sahá až do 70. let 20. století.⁴⁷ Složitá situace naopak panuje v případě hodnocení rozvoje občanské společnosti. V současnosti neexistuje ukazatel, který by se komplexně zabýval kvalitou občanské společnosti. Jinak řečeno, v centru jeho pozornosti by byly jak rozvíjející se, tak i vyspělé ekonomiky v pravidelně se opakující časový interval. Nejucelenější pohled na občanskou společnost nabízí opět organizace Freedom House. Její výzkum Nations in Transit se však zaměřuje výhradně na země, které prošly transformací.⁴⁸ S občanskou společností související decentralizaci státní moci lze vyčíslit pomocí dat dostupných ve statistické databázi Eurostat.⁴⁹ Index rozvoje e-govenment publikuje od přelomu tisíciletí organizace United Nations. Vedle hodnocení kvality informací, které jsou vládami poskytovány na

⁴⁷ Freedom House používá hodnotící škálu od nuly do sta a dále specifikuje charakter médií v jednotlivých zemích jako svobodná, částečně svobodná a nesvobodná. Nezávislá média jsou podle ukazatele svobody tisku v těch zemích, jejichž hodnocení se blíží k nule.

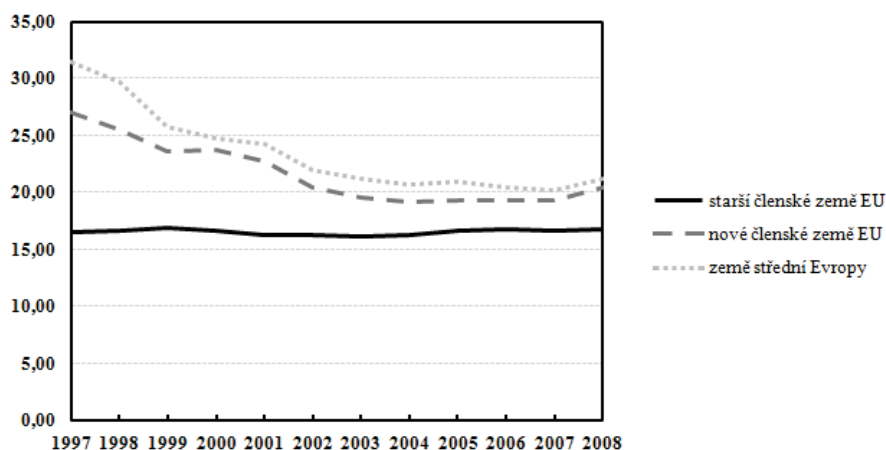
⁴⁸ Hodnotící škála pro občanskou společnost v rámci výzkumu Nations in Transit se pohybuje od jedné do sedmi. Země, jejichž hodnocení je rovno jedné, se mohou pyšnit plně rozvinutou občanskou společností.

⁴⁹ Decentralizace moci vyjadřuje podíl veřejných výdajů místních samospráv na celkových výdajích státu. Čím vyšší je dosažená hodnota ukazatele, tím větší je decentralizace moci v dané zemi.

jejich webových stránkách, index zohledňuje také dostupnost internetu pro veřejnosti a gramotnost jeho uživatelů.⁵⁰

Nyní se zaměříme na konkrétní výsledky těchto dílčích ukazatelů demokracie. Jejich hodnoty se liší mezi jednotlivými zeměmi i zvolenými skupinami zemí. Vypozorovat však lze určité trendy v jejich vývoji. Nezávislost médií se ve starých členských zemích Evropské unie v letech 1997–2008 udržovala v průměru na konstantní úrovni (viz graf 3.7). Největší pokles v hodnocení ukazatele svobody tisku zaznamenalo Rakousko. Důvodem bylo posílení vlivu rakouských politiků na činnost médií. V nových členských zemích Evropské unie došlo k výraznému zlepšení nezávislosti médií. Ukazatel svobody tisku Estonska a České republiky dosáhl v roce 2008 stejných hodnot jako u Německa či Velké Británie (viz tab. 4 v Příloze).

Graf 3.7: Ukazatel svobody tisku pro země EU v letech 1997–2008

Zdroj: Freedom House (2010); vlastní výpočty

Poznámka: Ukazatel svobody tisku nabývá hodnot od 100 (nejhorší výsledek) do 0 (nejlepší výsledek). V grafu jsou zobrazeny průměrné hodnoty ukazatele pro jednotlivé skupiny zemí za sledované období.

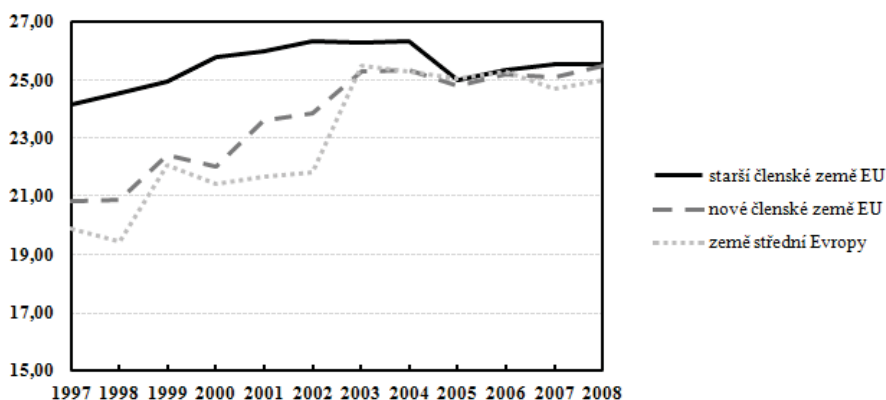
Hodnocení výzkumu Nations in Transit vévodily země střední Evropy – Česká republika, Maďarsko a Polsko (viz tab. 5 v Příloze). Stejně jako v ostatních postkomunistických zemích však u nich zůstává největším problémem vymezení organizační struktury a průhlednost financování neziskového sektoru. Z důvodu výše zmíněné neexistence dat nelze provést porovnání kvality občanské společnosti starých a nových členských zemí

⁵⁰ Index nabývá hodnot od nuly do jedné, kdy vyšší hodnocení svědčí o lepším využívání tohoto informačního zdroje.

Evropské unie. Můžeme pouze předpokládat, že kontinuální rozvoj demokratické společnosti umožnil ve starých členských zemích Evropské unie vybudovat občanskou společnost na pevnějších základech.

Zajímavá zjištění přinesl ukazatel decentralizace státní moci. Od roku 2005 nabývala míra decentralizace státní moci u starších a u nových členských zemí Evropské unie v průměru téměř identických hodnot. Největším podílem veřejných výdajů přerozdělovaných na místní úrovni se pyšnilo Dánsko. V roce 2008 dosáhl tento podíl plných 65 %. Dánsko pak následovaly zbylé severské země spolu s Nizozemskem. Na samém konci žebříčku zemí se nalézalo Řecko. V roce 2008 koncentrovala řecká vláda ve svých rukou plných 95 % moci. Nízký stupeň decentralizace státní moci byl typický i pro další země jižní Evropy – Španělsko a Portugalsko (viz tab. 6 v Příloze). Pořadí zemí ukazatele decentralizace státní moci tedy nebylo významně ovlivněno rozdělením na staré a nové členské země Evropské unie tak, jako tomu bylo v předešlých případech.

Graf 3.8: Decentralizace moci v zemích EU v letech 1997–2008

Zdroj: Eurostat (2010); vlastní výpočty

Poznámka: Ukazatel decentralizace moci nabývá hodnot od 100 (plná decentralizace) do 0 (plná centralizace). V grafu jsou zobrazeny průměrné hodnoty ukazatele pro jednotlivé skupiny zemí za sledované období.

První webová stránka byla uvedena do provozu před více než dvaceti lety. To by na rozdíl od předchozích ukazatelů otevřenosti mělo svědčit o shodných výchozích podmínkách zemí při hodnocení rozvoje e-government. Důležitou roli však v tomto směru sehrál stupeň technologického rozvoje. Ten byl na počátku sledovaného období v nových členských zemích nižší. Rychlost, s jakou však postupoval rozvoj informačních technologií vpřed, způsobila, že v současnosti je rozvoj e-government ve

vybraných starých a nových zemích Evropské unie na srovnatelné úrovni. Pro obě skupiny zemí pak rozvoj e-government skýtá nemalý potenciál směrem do budoucna (viz tab. 3 v Příloze).

Vymezení charakteristik demokracie a zhodnocení jejich ukazatelů provedené v této části přineslo důležité poznatky. Rozdělení moci státu na zákonodárnou, výkonnou a soudní představuje v zemích Evropské unie běžný standard. Mezi jednotlivými zeměmi v tomto ohledu neexistují zásadní rozdíly. Politická stabilita je více rozkolísaným ukazatelem. Její hodnocení však svědčí o postupném přibližování starších a nových členských zemí Evropské unie. Politický systém postkomunistických zemí se tak nyní svým nastavením a způsobem fungování příliš neliší od reality pozorované v zemích s dlouhou demokratickou historií. Největší rozdíly mezi zeměmi Evropské unie odkryly dílčí ukazatele otevřenosti demokracie. Pořadí zemí v jejich případě nepodléhá jasnému úzu. Nelze si proto vytvořit ucelený obrázek o míře otevřenosti demokracie v jednotlivých zemích a učinit tak mezi nimi srovnání. Tento nedostatek byl podnětem ke konstrukci indexu otevřenosti demokracie, která je náplní následující části.

3.1.3 Index otevřenosti demokracie

Index otevřenosti demokracie byl vytvořen s pomocí dat, která v uplynulých letech v rámci svého výzkumu publikovaly mezinárodní organizace Freedom House, United Nations a Evropská unie ve své statistické databázi Eurostat. Konstrukce zcela nového ukazatele nebyla možná ze dvou objektivních důvodů. Prvním byla organizační náročnost této činnosti. Druhým – pro analýzu podstatnějším – byla nutnost pokrýt fungování kontrolních mechanismů demokracie v zemích Evropské unie směrem do minulosti. Dostupná data mezinárodních organizací obsáhla vývoj otevřenosti demokracie v zemích Evropské unie pro období let 1997–2008.

Při konstrukci indexu otevřenosti demokracie byl zvolen následující postup. Hodnocení dílčích ukazatelů mezinárodních organizací byla převedena na jednotnou škálu od nuly do jedné. Vyšší hodnoty ukazatelů značily lepší funkčnost daného kontrolního mechanismu demokracie. Jednotlivým informačním tokům pak byly přiřazeny váhy v poměru, v němž vstupují do rozhodování voličů. Předpokládá se, že nejvíce informací přijímá veřejnost prostřednictvím médií. Váha médií odpovídala v indexu 75/100 v letech 1997–2000 a dále se snižovala s tím, jak rostla možnost voličů dohledat si informace přímo na webových stránkách vlád.

Váha občanské společnosti byla ponechána na stabilní úrovni 25/100 po celé sledované období. Zvolena byla na základě výzkumu veřejného mínění,

který byl proveden John Hopkins University na přelomu tisíciletí. Z jeho výsledků vyplynulo, že čtvrtinová organizovanost veřejnosti v institucích občanské společnosti představuje dolní hranici pro staré členské země Evropské unie a horní hranici pro ty nové. Předpokládá se proto, že v podobném poměru vstupují informace získané prostřednictvím institucí občanské společnosti do rozhodování voličů.

Občanská společnost má v rámci indexu otevřenosti demokracie dvě části, jejichž výpočet musí být rovněž objasněn. Zkoumána byla kvalita institucí občanské společnosti a stupeň decentralizace státní moci. Hodnocení kvality institucí občanské společnosti vycházelo u nových členských zemí Evropské unie z výzkumu Nations in Transit. Starým členským zemím bylo v duchu jeho hodnotící škály od jedné do sedmi přiřazeno shodně nejvyšší hodnocení jedna. Předpokládáme, že vyšší stupeň občanské společnosti je u této skupiny zemí historicky podmíněn. Po převedení původních dat na sjednocené hodnoty od nuly do jedné získala kvalita občanské společnosti váhu 2/3 a decentralizace státní moci váhu 1/3. Součet takto získaných hodnot vstoupil jako celek do indexu otevřenosti demokracie, kde mu byla přidělena výše uvedená váha 25/100.

Jako poslední byl do indexu otevřenosti demokracie zahrnut ukazatel rozvoje e-government. Součástí indexu se stal až v roce 2001. Jedná se o rok, kdy byl ukazatel United Nations poprvé publikován. Současně odpovídá době, kdy se stal internet dostupný široké veřejnosti. Váha ukazatele rozvoje e-government se v čase zvyšovala tak, jak pronikalo využití internetu do běžného života. Každým rokem rostla o 1,875 procentního bodu na úkor váhy přiřazené ukazateli nezávislosti médií. V roce 2008 tak v indexu otevřenosti demokracie disponoval informační tok e-government vahou 15/100, média 60/100 a občanská společnost 25/100.

Konstrukci indexu otevřenosti demokracie lze rovněž vyjádřit pomocí rovnic:

a) pro roky 1997–2000

$$odi_{it} = [75/100 * md_{it}] + [25/100 * ((2/3 * qcs_{it}) + (1/3 * dc_{it}))] \quad (3.1)$$

b) pro roky 2001–2008

$$odi_{it} = [((1,875 * n)/100) * egv_{it}] + [((75(1,875 * n))/100) * md_{it}] + [25/100 * ((2/3 * qcs_{it}) + (1/3 * dc_{it}))], \quad (3.2)$$

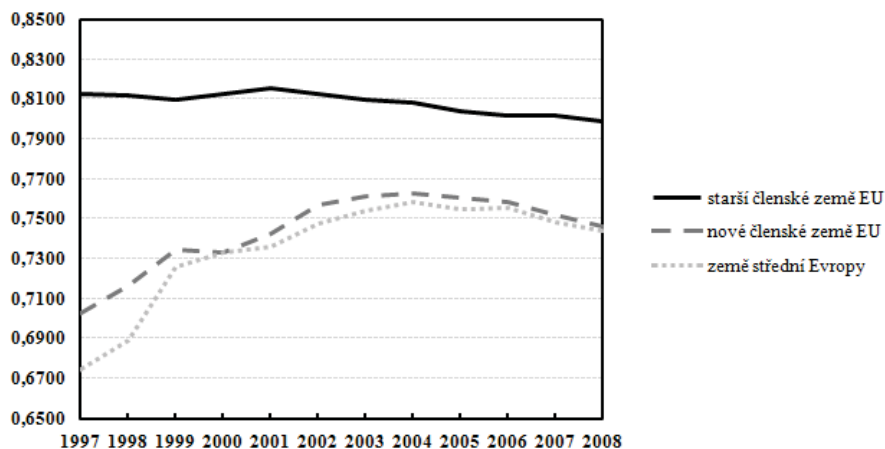
kdy $n = 1, \dots, 8$. Index otevřenosti demokracie pro zemi i v čase t je označen jako odi_{it} . Informační tok médií zachycuje proměnná med_{it} . Občanská

společnost se skládá v rovnicích (3.1) a (3.2) ze dvou částí – kvality občanské společnosti (qcs_{it}) a decentralizace státní moci (dc_{it}). Pod zkratkou egv_{it} se skrývá ukazatel rozvoje e-government. Přesun vah mezi médii a e-governmentem v průběhu let 2001 a 2008 vystihuje proměnná $n = 1, \dots, 8$.

Hodnoty indexu otevřenosti demokracie, které byly získány dosazením do rovnic (3.1) a (3.2), obsahuje tabulka 7 v Příloze textu. Nejvyšším stupněm otevřenosti demokracie se pyšní Dánsko. Na čele hodnocení se vedle něj a ostatních severských zemí nachází rovněž země Beneluxu. Na tomto složení zemí se nic nemění, ať už bereme v úvahu nejnovější data z roku 2008 nebo průměrné hodnoty otevřenosti demokracie za celé sledované období. Svoji dobrou pozici ztratily v průběhu let Německo a Rakousko. Zvláště Rakousko utrpělo výrazné zhoršení otevřenosti demokracie v důsledku poklesu nezávislosti jeho médií. Propad až na samý konec žebříčku zaznamenala Itálie spolu s Řeckem. Funkčnost jejich kontrolních mechanismů demokracie byla v roce 2008 horší než ve všech uvažovaných postkomunistických zemích. Z nových členských zemí Evropské unie si v roce 2008 nejlépe vedly Estonsko a Česká republika. Míra otevřenosti jejich demokracie je v současnosti srovnatelná s hodnocením Francie či Německa. Značný prostor pro zlepšení všech tří informačních toků zůstává u Slovinska a Slovenska.

Jak je patrné z grafu 3.9 na následující straně, míra otevřenosti demokracie je ve starších členských zemích Evropské unie stále vyšší než v těch, které do ní nově přistoupily. Otevřenost demokracie ve starších členských zemích v průběhu času mírně klesala. Naopak nové členské země zaznamenaly výrazné zlepšení, které bylo přibrzděno v roce 2005. Příčinou může být samotný vstup zemí do Evropské unie, který byl pro ně mimo jiné podmíněn určitým stupněm rozvoje demokratického politického systému.

Odlišný pohled na vývoj otevřenosti demokracie v zemích Evropské unie nabízí tabulka 3.1. Výsledky v ní obsažené vyjadřují rozdíl hodnot indexu otevřenosti demokracie mezi roky 1997 a 2008 pro každou ze zemí. Země jsou v tabulce rozděleny do dvou skupin. Mínusové znaménko značí zhoršení otevřenosti demokracie, naopak plusové znaménko je signálem jejího zlepšení. Při tomto vyjádření změny indexu otevřenosti demokracie dochází ke stírání hranic mezi starými a novými členskými zeměmi. Z vyšší míry otevřenosti demokracie se může těšit stejný počet starých i nových členských zemí Evropské unie (shodně šest). Tabulka 3.1 zároveň ukazuje, že se podmínky pro fungování kontrolních mechanismů demokracie nejvíce zhoršily v Rakousku a Německu. Premiantem v rozvoji otevřenosti demokracie se stalo Slovensko.

Graf 3.9: Vývoj indexu otevřenosti demokracie v zemích EU v letech 1997–2008

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Index otevřenosti demokracie nabývá hodnot od 0 (nejhorší výsledek) do 1 (nejlepší výsledek). V grafu jsou zobrazeny průměrné hodnoty ukazatele pro jednotlivé skupiny zemí za sledované období.

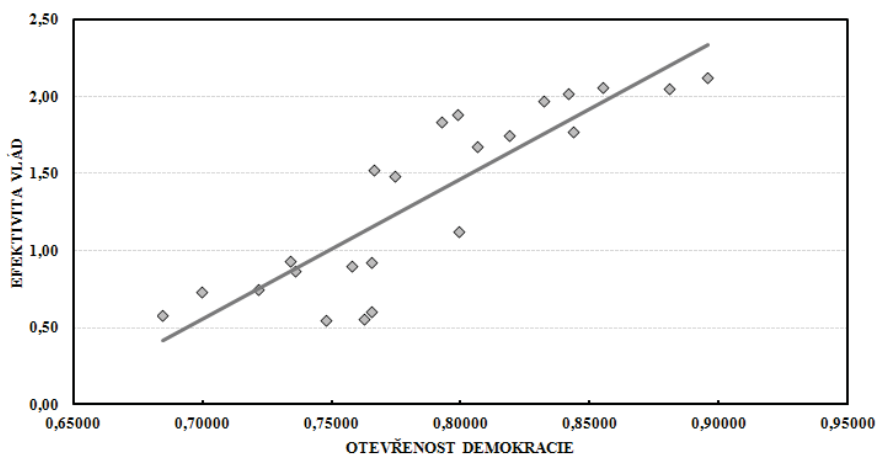
Tabulka 3.1: Změna indexu otevřenosti demokracie v zemích EU mezi lety 1997 a 2008

INDEX OTEVŘENOSTI DEMOKRACIE			
MINUS		PLUS	
Irsko	-0,0013	Slovensko	0,2288
Česká republika	-0,0050	Estonsko	0,0473
Lotyšsko	-0,0165	Maďarsko	0,0457
Itálie	-0,0174	Francie	0,0367
Portugalsko	-0,0200	Finsko	0,0263
Řecko	-0,0230	Spojené království	0,0263
Španělsko	-0,0356	Slovinsko	0,0247
Lucembursko	-0,0357	Litva	0,0113
Belgie	-0,0384	Polsko	0,0092
Německo	-0,0560	Nizozemsko	0,0076
Rakousko	-0,0763	Švédsko	0,0027
–	–	Dánsko	0,0019

Zdroj: vlastní výpočty

V následujícím kroku bude ověřeno, zda existovala v zemích Evropské unie pozitivní korelace mezi otevřeností demokracie a efektivitou vlád. Efektivitu vlád sleduje jako další z ukazatelů výzkumu Governance Matters V. Světová banka (Kaufmann et al., 2010). Hodnocení efektivity vlád vzniká na základě dotazování odborné a laické veřejnosti. Jedná se tedy o tzv. měkká data. V grafu 3.10 jsou znázorněny na ose x průměrné hodnoty indexu otevřenosti demokracie a na ose y průměrné hodnoty ukazatele efektivity vlád jednotlivých zemí Evropské unie za sledované období 1997–2008. Graf 3.10 potvrzuje, že čím lépe fungují kontrolní mechanismy demokracie, tím více je jednání vlád vnímáno jako efektivní.

Graf 3.10: Otevřenost demokracie versus efektivita vlád v zemích EU v letech 1997–2008

Zdroj: Kaufmann, Kraay, Mastruzzi (2010); vlastní výpočty

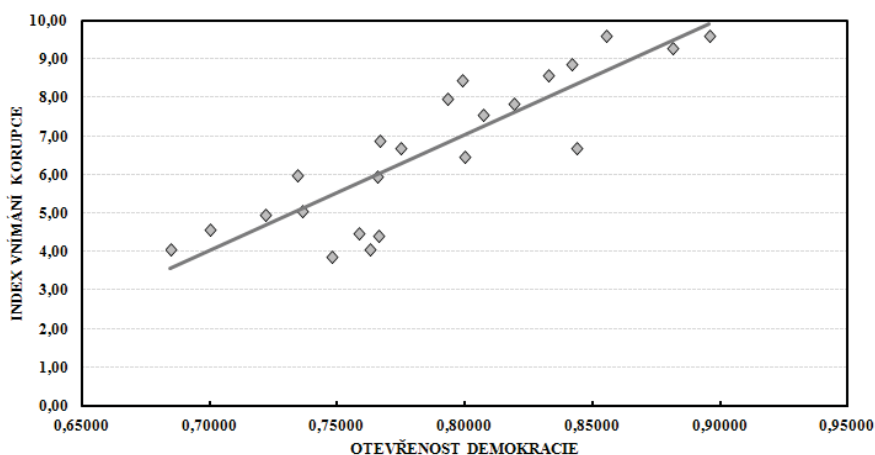
Poznámka: Ukazatel efektivity vlád nabývá hodnot od $-2,5$ (nejhorší výsledek) do $+2,5$ (nejlepší výsledek). Index otevřenosti demokracie značí s rostoucí hodnotou lepší funkčnost kontrolních mechanismů demokracie. V grafu jsou použity průměrné hodnoty ukazatelů jednotlivých zemí EU za období 1997–2008.

Stejný postup lze uplatnit, pokud se soustředíme na neefektivní jednání vlád. Za jeho zástupce je zvolena míra korupce, která je ve vztahu k veřejnému sektoru skloňována nejčastěji. Jak již bylo zmíněno výše, korupcí se rozumí zneužití veřejných prostředků (příp. svěřené funkce) představiteli státní moci k jejich osobním účelům. Korupci sleduje v mezinárodním měřítku od poloviny 90. let organizace Transparency International. Její index vnímání korupce je rovněž založen na převládajícím mínění veřejnosti v konkrétní zemi. Nejedná se tedy o objektivní způsob měření, který by spočíval např. ve kvantifikaci počtu osob odsouzených za toto protiprávní

jednání. Korupci je totiž ve většině případů těžké odhalit a ještě těžší prokázat. Při využití měkkých dat čelí index vnímání korupce mnoha kritikám. Index není imunní proti zkreslením typu odlišné averze národů vůči korupčním praktikám. Přesto je pro svoji ucelenou formu hojně používán/citován.

V grafu 3.11 jsou na ose x vyneseny průměrné hodnoty indexu otevřenosti demokracie a na ose y průměrné hodnoty indexu vnímání korupce v zemích Evropské unie v letech 1997–2008. Graf 3.11 opět potvrzuje, že s růstem otevřenosti demokracie veřejnost vnímá podnikatelskou i veřejnou sféru jako méně korupční. Jinak řečeno, čím více je veřejnost aktivně zapojena do veřejného života, tím více usiluje o transparentní nakládání s veřejnými prostředky a tím méně prostoru ponechává pro případnou korupci a její neodhalení.

Graf 3.11: Otevřenost demokracie versus index vnímání korupce v zemích EU v letech 1997–2008

Zdroj: Transparency International (2010); vlastní výpočty

Poznámka: Index vnímání korupce nabývá hodnot od 10 (nejhorší výsledek) do 0 (nejlepší výsledek). Index otevřenosti demokracie značí s rostoucí hodnotou lepší funkčnost kontrolních mechanismů demokracie. V grafu jsou použity průměrné hodnoty ukazatelů jednotlivých zemí EU za období 1997–2008.

Na předchozích stránkách byl s pomocí dat mezinárodních organizací sestaven index otevřenosti demokracie. Podrobně byl popsán postup při jeho vytváření včetně zdůvodnění kvantifikace jeho jednotlivých částí. Získané výsledky indexu byly následně zhodnoceny. Ukázalo se, že nejvyšší míru otevřenosti demokracie mají v absolutním vyjádření severské země a země Beneluxu. Své prvenství si udržely po celé sledované období let

1997–2008. Při pohledu na starší členské země Evropské unie jako celek se však zjistilo, že zaznamenaly v průměru mírný pokles otevřenosti demokracie. Naopak nové členské země učinily v případě rozvoje kontrolních mechanismů demokracie výrazný krok vpřed. V průběhu nového tisíciletí se jim podařilo v žebříčku zemí předběhnout Itálii či Řecko. Největším skokanem bylo v pozitivním slova smyslu Slovensko, které daleko za sebou nechalo zbývající země, které rovněž zlepšily svoji otevřenost demokracie. Vytvoření indexu současně umožnilo ověřit platnost vazby mezi efektivním (resp. neefektivním) jednáním vlád a mírou otevřenosti demokracie. Efektivní jednání vlád bylo zastoupeno ukazatelem efektivity vlád Světové banky, zatímco neefektivní jednání vlád bylo ztotožněno s indexem vnímání korupce organizace Transparency International. S jejich využitím byla potvrzena pozitivní korelace mezi zkoumanými veličinami. Poznátky této části tedy poskytují nejenom důležité argumenty pro vysvětlení jednoho z institucionálních předpokladů naší práce, ale současně slouží k dalšímu výzkumu politicko-rozpočtového cyklu.

3.1.4 Shrnutí

Cílem oddílu 3.1 bylo stanovit základní institucionální předpoklady, za nichž mohou mít vlády větší sklon iniciovat politicko-rozpočtový cyklus. Tyto institucionální předpoklady byly soustředěny do tří oblastí. První se týkala volebního procesu, resp. charakteru voleb a termínu jejich vyhlášení. Druhá oblast zohledňovala zkušenost subjektů s fungováním demokratického politického systému. Další předpoklady se zabývaly jednáním samotných vlád. Jednání vlád se lišilo ideologií nebo efektivitou, s níž vlády přerozdělovaly veřejné prostředky, které jim byly svěřeny. Motivace vlád jednat efektivně byla odvozena od funkčnosti kontrolních mechanismů demokracie. Za účelem jejich kvantifikace byl vytvořen index otevřenosti demokracie. Protože je otevřenost demokracie novým prvkem v analýze politicko-rozpočtového cyklu, byla jí v tomto oddílu věnována zvýšená pozornost. Jednotlivé institucionální předpoklady byly doplněny o konkrétní data vztahující se k souboru zemí Evropské unie. Stanovené předpoklady v oddílu 3.1 dále poslouží ke specifikaci hypotéz, jejichž platnost bude prostřednictvím empirické analýzy ověřována.

3.2 Stanovení hypotéz pro odhadovaný model politicko-rozpočtového cyklu

Náplní tohoto oddílu je formulace pěti hypotéz. Jejich platnost bude následně ověřena pomocí empirické analýzy na vzorku 23 členských zemí Evropské unie pro období 1995–2008. Formulace hypotéz vychází z teoretických poznatků o principech fungování politicko-rozpočtového cyklu (Drazen, 2002; Persson and Tabellini, 2000). Navazuje zejména na teoretické modely politicko-rozpočtového cyklu obsažené ve studiích Alt and Lassen (2003), Shi and Svensson (2004) a jejich empirická zjištění doplněná o závěry zkoumání studií Brender and Drazen (2004) nebo Brender and Drazen (2006) atd. Jedná se o studie často citované, obsáhlé a svým zaměřením blízké stanovenému cíli této knihy. Výběr hypotéz zároveň reflektuje reálná pozorování institucionálních podmínek tak, jak byla popsána pro členskou zemi Evropské unie v oddílu 3.1. Předpoklady výzkumu politicko-rozpočtového cyklu oddílu 3.1 jsou tedy přetransformovány v souladu s poznatky uvedených studií do konkrétního znění hypotéz.

Hypotézy pro analýzu politicko-rozpočtového cyklu v zemích Evropské unie jsou definovány takto:

Hypotéza 1

Politicko-rozpočtový cyklus se vyskytuje výhradně v zemích s krátkou demokratickou historií.

Formulace této hypotézy navazuje na jednu z nejrozsáhlejších studií, která byla věnována empirické analýze politicko-rozpočtového cyklu (Brender and Drazen, 2004). Její autoři dospěli k závěru, že se politicko-rozpočtový cyklus vyskytuje především v zemích s krátkou demokratickou historií. Svůj výzkum provedli na vzorku 106 zemí, jehož součástí byla většina zemí Evropské unie. V případě nových členských zemí Evropské unie však autoři zkoumali velmi krátký časový interval, který zahrnoval roky 1995–2001. Šestileté období odpovídalo pouze jednomu a půl volebnímu období, což velmi omezovalo vypovídací schopnost analyzovaných dat. V současnosti již může být použita výrazně delší časová řada o 14 pozorováních. Pokud se přihlédně k faktu, že se ani nové členské země Evropské unie nevyhnuly nutnosti vyhlášovat předčasné parlamentní volby (viz graf 3.1 odd. 3.1), odpovídá časový interval v průměru čtyřem volebním obdobím.

Ověření stanovené hypotézy se stává zajímavým také proto, že ve své další studii Brender and Drazen (2006) autoři výsledky své původní studie nepotvrdili. Politicko-rozpočtový cyklus se jim nepodařilo odhalit za

žádných institucionálních podmínek, které byly uvedeny v části 2.1.3. Nutno podotknout, že vzorek zemí, s nímž pracovali, byl menší („pouze“ 74 zemí) a časové období delší o dva roky.

Další autoři, kteří zkoumali politicko-rozpočtový cyklus výhradně v evropských zemích, jejich rozdělení podle délky trvání demokracie nevěnovali pozornost. Soustředili se raději na země eurozóny (Mink and de Haan, 2005) nebo na země tzv. západního bloku (Danahue and Warin, 2006). Bylo tomu tak přesto, že tento faktor (historicky) stál za přístupovou politikou Evropské unie. Jednou z nutných podmínek pro vstup zemí do této organizace bylo splnění tzv. Kodaňských kritérií.⁵¹ Jak bylo zmíněno v oddílu 3.1, díky tomu nové členské země Evropské unie, které tvořily země postkomunistické, odpovídaly zemím s krátkou demokratickou historií. Svým počtem (celkem 8) vůči starším členským zemím Evropské unie (celkem 15) pak představovaly dostatečně reprezentativní vzorek pro zkoumání.

Formulace hypotézy 1 tedy byla inspirována závěry studie Brender and Drazen (2004)⁵². Vycházela z předpokladu, že nezkušenost voličů s volebním procesem umožnila politikům v nových členských zemích Evropské unie iniciovat politicko-rozpočtový cyklus (viz 3.1.1). Společenství zemí Evropské unie představovalo v tomto směru ideální prostředí pro zkoumání. Nacházely se v něm vedle sebe jak země s dlouhou demokratickou historií tak země, které si po půl století komunismu na demokratickou formu vlády znovu přivykaly. Příznivým pro zkoumání byl rovněž poměr těchto zemí 15:8. Jejich rozdělení podle délky trvání demokracie bylo mezi dosud publikovanými studii o evropských zemích stále jedinečným. Výzvou se stala také delší časová řada dostupných statistických dat, která je při výzkumu politicko-rozpočtového cyklu považována za důležitou. Všechny tyto faktory přispěly k relevanci ověření první z hypotéz.

Hypotéza 2

Vlády mají větší prostor zneužívat fiskální politiku k volebním účelům, pokud se parlamentní volby konají v řádném termínu.

Formulace hypotézy 2 tímto navázala na předpoklad o charakteru voleb stanovený v části 3.1.1. Na úrovni empirického výzkumu stál kontrast mezi řádnými parlamentními volbami a nutností jejich vyhlášení v předčasném

⁵¹ Jejich součástí bylo tzv. politické kritérium, které vyžadovalo zavedení stabilních institucí garantujících demokracii, právní stát, ochranu lidských práv a respektování menšin (Evropská komise, 2012).

⁵² Brender and Drazen (2004) kladli primárně důraz na chování voličů nikoliv vlád (resp. politických stran u moci).

termínu v centru pozornosti celé řady studií. Vliv řádných voleb na sílu politicko-rozpočtového cyklu prokázali u rozvíjejících se ekonomik Shi and Svensson (2004a). Regresní koeficient volební proměnné u vyspělých ekonomik pak zůstal bez statistické významnosti jak u řádných, tak u předčasných voleb. Brender and Drazen (2006) zjistili, že u zemí s krátkou demokratickou historií je regresní koeficient volební proměnné statisticky významný, ať už uvažují řádné či předčasné volby. Opak byl pravdou u tzv. zavedených demokracií. V následující studii Brender and Drazen (2006) se však autorům vliv charakteru voleb na politicko-rozpočtový cyklus nepodařilo prokázat. Z dosud publikovaných studií se tedy zdá, že charakter voleb není sám o sobě dostačující podmínkou pro vznik politicko-rozpočtového cyklu, ale musí být podpořen dalšími institucionálními faktory. Teprve pak se projeví výhoda delšího časového období, které mohou vlády využívat k volebnímu boji před řádnými parlamentními volbami.

Reálná pozorování v zemích Evropské unie však dokládají, že v jejich případě nelze vliv charakteru voleb na politicko-rozpočtový cyklus zanedbat. Vyhlášení parlamentních voleb v předčasném termínu u nich představovalo standardní prostředek politického procesu. Ve starších i v nových členských zemích Evropské unie bylo využíváno přibližně u každých pátých voleb (viz graf 3.1 odd. 3.1.1). Narušení politické stability proto bylo v zemích Evropské unie poměrně častým fenoménem.

Možnost podpory hypotézy 2 jinými institucionálními faktory bude u zemí Evropské unie možné ověřit díky kombinaci stanovených hypotéz (viz závěr tohoto oddílu).

Hypotéza 3

Jarní termín parlamentních voleb nutí vlády manipulovat fiskální politikou už v roce, který parlamentním volbám předchází.

S ohledem na zpoždění provázející nabytí účinností změn ve fiskální politice vlád, může přispět specifikace termínu voleb k vyšší robustnosti získaných výsledků modelu politicko-rozpočtového cyklu (viz předpoklad uvedený v odd. 3.1.1). V dosud publikovaných studiích však nepřineslo upřesnění termínu konání parlamentních voleb na jarní a na podzimní výraznější výsledky. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné se vyskytovala spíše sporadicky. Brender and Drazen (2004) odůvodnili tyto výsledky nutností pracovat s ročními daty. Státní rozpočet je ve většině zemí schvalován pro daný rok a vývoj jeho jednotlivých částí podléhá během roku značným výkyvům. Použití čtvrtletních či měsíčních dat se tak stává nemyslitelným.

Shodná argumentace vede k využití ročních dat při analýze politicko-rozpočtového cyklu také u zemí Evropské unie. I přes tento nedostatek se však jeví jako přínosné, ověřit platnost stanovené hypotézy. V zemích Evropské unie se totiž ve sledovaném období 1995–2008 konaly parlamentní volby v jarním termínu častěji než v podzimním (53:39). Tento scénář pak byl typičtější pro starší členské země Evropské unie (viz graf 3.2 odd. 3.1.1).

Hypotéza 4

Rozhodnou-li se pravicové vlády zneužívat fiskální politiku k volebním účelům, lákají voliče na nižší zdanění. Jeho důsledkem je pokles (daňových) příjmů státu v roce voleb. Naopak levicové vlády nabízí voličům sociální výhody, které v roce voleb zatěžují výdajovou stránku státního rozpočtu.

Znění čtvrté hypotézy se opírá o předpoklad rozdílných preferencí voličů ve vztahu k používaným nástrojům fiskální politiky vlád (viz odd. 3.1.1). V zemích Evropské unie, které se vyznačují převážně poměrným volebním systémem do dolních komor parlamentů, představovala ideologie důležitý prostředek k odlišení politických stran ucházejících se o volební hlasy voličů. Střídání různě ideologicky zaměřených vlád u moci pak bylo průvodním znakem demokracie v těchto zemích. Účast pravicově laděných politických subjektů ve vládách lehce převyšovala nad levicově orientovanými subjekty (viz graf 3.3 odd. 3.1.1).⁵³

Podnětem k ověření této hypotézy se vedle důrazu kladeného na ideologii politických stran v zemích Evropské unie stala také skutečnost, že ideologii vlád nebyla v empirických studiích o politicko-rozpočtovém cyklu věnována zvláštní pozornost. Vlády byly zpravidla chápány jako oportunistické. Jejich oportunismus se řídil aktuálními preferencemi voličů. Jinak řečeno, vlády účelně přesouvaly centrum své pozornosti mezi příjmovou a výdajovou stranou státního rozpočtu v reakci na přání voličů. Vstup ideologie do modelu politicko-rozpočtového cyklu může být zároveň považován za volné navázání na tradici výzkumu modelů politicko-ekonomického cyklu.

⁵³ Ideologické členění vlád vycházelo ze specifikace prezentované v části 3.1.1.

Hypotéza 5

Zhoršení otevřenosti demokracie vytváří prostor pro neefektivní jednání vlád a zvyšuje pravděpodobnost výskytu politicko-rozpočtového cyklu.

Zkoumání vztahu mezi politicko-rozpočtovým cyklem a demokracií či politicko-rozpočtovým cyklem a neefektivním jednáním vlád probíhalo v dosud publikovaných studiích odděleně. Shi and Svensson (2004a) se soustředili na problematiku rent-seekingu a informovanosti voličů. Za zvolené proměnné dosadili hodnoty ukazatelů vybraných mezinárodních organizací. Dospěli k závěru, že čím více jsou patrné rent-seekingové aktivity vlád a čím méně jsou voliči informovaní, tím více mají vlády tendenci zneužívat fiskální politiky k volebním účelům. Alt and Lassen (2003) podmiňovali neefektivní jednání vlád transparentností, s níž vlády nakládají se svěřenými veřejnými prostředky. V jejich podání se tyto dva prvky vzájemně posilovaly. Brender and Drazen (2004) zařadili do své analýzy úroveň demokracie, kterou odvodili od formálního nastavení politického systému. Zjistili, že nižší úroveň demokracie podporuje vznik politicko-rozpočtového cyklu v nových, nikoliv v zavedených demokraciích. Je však nutné poznamenat, že nižší úroveň demokracie je typická pro země s krátkou demokratickou historií. Další výsledky empirických analýz je možné nalézt ve studiích uvedených v části 2.1.3.

Žádná z těchto studií se však nezabývala otevřeností demokracie s návazností na neefektivní jednání vlád v letech voleb. Ověření poslední z hypotéz tedy obsahuje inovativní prvek, který dosud nebyl v rámci analýzy politicko-rozpočtového cyklu zkoumán. V případě zlepšení (resp. zhoršení) otevřenosti demokracie se dle analýzy provedené v části 3.1.3 stíraly rozdíly mezi staršími a novými členskými zeměmi Evropské unie. Ověření hypotézy 5 se tímto může stát o to přínosnějším.

Formulací hypotéz byl učiněn další krok ve směru stanovení podmínek, za nichž se předpokládá, že budou mít vlády v zemích Evropské unie tendenci iniciovat politicko-rozpočtový cyklus. Hypotézy budou zkoumány jak jednotlivě, tak i v jejich vzájemných kombinacích. Při ověřování platnosti těchto hypotéz v oddílu 3.4 dojde k provázání zejména první a čtvrté hypotézy s hypotézou druhou. Kombinace těchto tří hypotéz pak bude figurovat při analýze třetí z hypotéz. Pátá hypotéza bude rozšířena o hypotézu jedna a čtyři. Cílem tohoto přístupu je odhalit případné vzájemné spolupůsobení institucionálních faktorů na přítomnost politicko-rozpočtového cyklu v zemích Evropské unie.

3.3 Specifikace modelu politicko-rozpočtového cyklu

Metodologie použitá pro empirické ověření výskytu politicko-rozpočtového cyklu v zemích Evropské unie bude vycházet ze studií Shi and Svensson (2004a) a Brender and Drazen (2004). Autoři obou studií pracují s rozsáhlým souborem zemí, na jejichž vývoj nahlíží z makroekonomického úhlu pohledu. Zohledňují ho jak při výběru proměnných, tak při volbě ekonometrických metod. Vzájemná návaznost studií se pak odráží ve větší preciznosti postupů jejich zkoumání. Obsah studií bude tvořit základní rámec výzkumu, který se bude dále rozvíjet dle hypotéz stanovených v oddílu 3.2.

Empirický odhad politicko-rozpočtového cyklu nebude proveden na kompletním počtu 27 členských zemí Evropské unie. Nebudou do něj zařazeny Bulharsko, Kypr, Malta a Rumunsko. Důvodem je u středomořských zemí neexistence vybraných institucionálních dat, která jsou nezbytná pro ověření platnosti hypotéz. U Bulharska a Rumunska se jedná zejména o délku časové řady ekonomických dat. V obou zemích probíhaly transformační procesy po pádu komunismu pomaleji než ve zbytku východní Evropy.⁵⁴ Zpoždění transformace se odrazilo také v publikaci dat. Mezinárodní organizace poskytují konzistentní časové řady dat pro Bulharsko i Rumunsko až od počátku tisíciletí.

Zbýlých 23 členských zemí Evropské unie bude rozčleněno do tří skupin. Jako „staré členské země“ budou označeny ty, které vstoupily do Evropské unie před rokem 2004. Mezi „novými členskými zeměmi“ tak budou výhradně země postkomunistické. Z nich pak bude vyčleněna užší skupina „zemí střední Evropy“, do nichž patří i Česká republika. Rozdělení zemí na starší a nové členské země Evropské unie bude reflektovat vymezení první z hypotéz. Výběr malé skupiny zemí střední Evropy bude sloužit pouze jako doplnění analýzy, které vyplývá z posuzování České republiky v kontextu tohoto regionu.

Za základní zkoumané období byla zvolena léta 1995–2008. Prodloužení časové řady do první poloviny 90. let nebylo možné, protože ve statistických databázích chybí mnoho potřebných dat pro starší i nové členské země Evropské unie. U nových členských zemí byl tento stav způsoben především probíhající transformací. Navíc nelze očekávat, že by vlády v době těchto zásadních politických a ekonomických změn inklinovaly ke zneužití fiskální politiky k volebním účelům. Z výzkumu byly rovněž vyloučeny roky 2009–2012, kdy bylo hospodaření států zasaženo světovou ekonomickou krizí. Zařazení těchto let do odhadu modelu by mohlo vyvolat nežádoucí zkreslení jeho výsledků. Rozšíření analýzy o roky 2009–2012

⁵⁴ Nebereme-li v úvahu balkánský poloostrov zasažený v 90. letech občanskou válkou.

rovněž bránila nedostupnost některých dat, která mezinárodní organizace nezveřejnily.

Faktor času hraje významnou roli také při vymezení charakteru voleb a termínu jejich konání. Za řádné parlamentní volby jsou považovány ty, které se uskuteční po uplynutí celého zákonem stanoveného volebního období. V zemích Evropské unie trvá standardně čtyři nebo pět let. Předčasné parlamentní volby jsou vyhlášeny, pokud vláda není schopna vykonávat svůj úřad a podá demisi ještě před uplynutím volebního období. Kvantifikace řádných a předčasných voleb ve volební proměnné modelu bude upřesněna níže v textu.

Stejný princip kvantifikace v rámci volební proměnné bude uplatněn, pokud budeme pracovat s přesnými termíny konání voleb. Volby, které se uskutečnily od měsíce ledna do června daného roku, budou považovány za volby v tzv. jarním termínu. Označení podzimní termín voleb se pak bude vztahovat k volbám, kterých se voliči zúčastnili od měsíce září do prosince. Stojí za povšimnutí, že politici nepočítají při úvahách o termínu voleb s měsíci červenec a srpen, kdy probíhají školní prázdniny a letní dovolené. Nejedná se o formu jejich ohleduplnosti, ale o čistě racionální jednání. Politici se tímto snaží vyhnout nízké volební účasti. Je totiž prokázáno, že rozhodnutí voličů jít k volebním urnám ovlivňují i takové maličkosti jako je vidina krásného počasí a „lépe/příjemněji“ stráveného času.

Při analýze politicko-rozpočtového cyklu nebudou členění podléhat pouze zkoumané země, ale i vlády. Jejich odlišení se bude zakládat na převažující ideologii vládnoucích politických stran. Situace v zemích Evropské unie není v tomto ohledu jednoduchá. Jak bylo zmíněno již v části 3.1.1, ideologie politických stran proto bude posuzována podle jejich oficiálně deklarovaného zaměření, které je náplní jejich volebních programů. Kvalifikace bodů volebního programu je snazší (ale transparentnější) formou jak odvodit ideologii politických stran. Hodnocení reálně prosazovaných kroků hospodářské politiky vlád tak zůstane mimo naši pozornost. Vlády budou rozděleny na pravicové, levicové a ideologicky smíšené. Pravicové koaliční vlády budou vlády pravicových a středových politických subjektů. Podobně levicové vlády budou složeny z levicových a středových politických stran. Ideologicky smíšené vlády budou představovat koalici politických subjektů napříč ideologickým spektrem. K odlišení ideologie vlád dojde opět v rámci volební proměnné modelu.

Poslední členění zemí, které bude uplatněno při zkoumání politicko-rozpočtového cyklu, bude probíhat v souladu s hypotézou 5. Země Evropské unie budou rozděleny do dvou skupin podle toho, zda v nich mezi léty 1997 a 2008 došlo ke zhoršení nebo ke zlepšení otevřenosti demokracie (viz tab. 3.1). Jak je patrné, byla při výpočtu indexu otevřenosti demokracie

použita kratší časová řada než pro samotný odhad modelu politicko-rozpočtového cyklu. Příčina leží v rovině dostupnosti institucionálních dat. Teprve pro rok 1997 publikovaly mezinárodní organizace většinu ukazatelů, které byly využity při konstrukci indexu otevřenosti demokracie. U téměř všech zemí však data indexu vykazovala trendový charakter. Chybějící dva roky tak nesnižují vypovídací schopnost provedeného srovnání.

Empirická analýza politicko-rozpočtového cyklu tedy bude provedena na souboru panelových dat, který bude ve své základní podobě obsahovat 23 zemí a časovou řadu o délce 13 pozorování. Počet zemí se bude v odhadovaném modelu měnit v závislosti na členění podmíněném aktuálně zkoumanou hypotézou (resp. jejich kombinacemi). Délka časové řady bude zkrácena o jedno pozorování. Důvodem je využití logaritmu diferencí, tj. tempa růstu, který odstraňuje potíže s prezentací dat v národních měnách a jejich trendovou složkou (v modelech s vysvětlovanou proměnnou příjmů nebo výdajů státních rozpočtů). V případě modelů s vysvětlovanou proměnnou sald státních rozpočtů budou data upravena pomocí prostých diferencí.

Shi and Svensson (2004a) a Brender and Drazen (2004) se při odhadech svých modelů politicko-rozpočtového cyklu opírali zejména o metodu GMM (Generalized Method of Moments). Tato metoda se používá u odhadů dynamických lineárních modelů panelových dat, které obsahují zpožděnou hodnotu vysvětlované proměnné. Tato proměnná však nebude součástí modelu politicko-rozpočtového cyklu. Rozhodnutí o jejím nezařazení vychází z výsledků předchozího výzkumu (Doležalová, 2011). Zpožděná hodnota vysvětlované proměnné v něm pouze mírně zvyšovala statistickou významnost modelu jako celku, ale sama o sobě byla statisticky významná jen výjimečně.

Analýza panelových dat bude provedena metodou zohledňující tzv. country fixed effects. Zařazení této proměnné do modelu má své opodstatnění, pokud je současně zkoumán větší počet zemí. Jedná se o proměnnou, která není přímo pozorovatelná, nemění se v čase a liší se u jednotlivých zemí. Zahrnuje v sobě nejrůznější faktory, které mají vliv na vysvětlovanou proměnnou, ale nebyly explicitně obsaženy ve vysvětlujících proměnných modelu (např. hustota sítě sociálního zabezpečení, struktura ekonomiky, složitost daňového systému, výše mezinárodních závazků atd.).

Analýza panelových dat bude dále doplněna o přístup HAC, který je založen na odhadu robustních směrodatných odchylek. Tento přístup je používán, pokud přesahuje počet zkoumaných zemí v odhadovaném modelu počet pozorování v čase. Jeho úkolem je odstranit potíže vznikající z důvodu přítomnosti heteroskedasticity či autokorelace v souboru dat. Jeho autorem je Arellano (2003).

Odhadovaný model politicko-rozpočtového cyklu bude mít v obecném vyjádření tuto podobu:

$$y_{it} = \sum_{j=1}^n \beta_j x_{it} + \gamma elec_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it}, \quad (3.3)$$

kdy y_{it} je vysvětlovaná proměnná modelu. Dolní index i bude vždy značit zkoumanou zemi a t časovou jednotku, kterou je v tomto případě kalendářní rok. Soubor kontrolních proměnných se skrývá pod symbolem x_{it} . Umělá volební proměnná nese název $elec_{it}$. β_j a γ jsou odhadované regresní koeficienty, kdy pro odhalení politicko-rozpočtového cyklu bude důležitá statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné $elec_{it}$. Odhadované „fixed effects“ pro jednotlivé země bude obsahovat proměnná α_i . Chyby, které se vyskytnou během analýzy, bude zahrnovat ε_{it} .

Za vysvětlovanou proměnnou modelu y_{it} budou postupně dosazována různá data. V souladu se studií Brender and Drazen (2004) se nejprve soustředíme na:

- celkové příjmy státních rozpočtů;
- celkové výdaje státních rozpočtů;
- výši sald státních rozpočtů vyjádřenou v procentech HDP.

Následně budou první dvě vysvětlované proměnné zpřesněny. Cílem bude dopátrat se konkrétních příjmů či výdajů státních rozpočtů, které jsou v zemích Evropské unie ovlivněny volebním cyklem. Celkové příjmy budou nahrazeny běžnými příjmy státního rozpočtu, které budou rozděleny na příjmy získané z daně z příjmu fyzických osob či daně z příjmu právnických osob. Stejný princip bude uplatněn také u výdajů státního rozpočtu (tj. na pozici vysvětlované proměnné modelu se postupně vystřídají celkové výdaje státního rozpočtu, běžné výdaje státního rozpočtu, kompenzace vyplácené státním zaměstnancům a sociální výdaje státu).

Soubor vysvětlujících proměnných x_{it} bude širší než ve studiích Shi and Svensson (2004a) a Brender and Drazen (2004). Shodně s těmito studiemi do něj budou zařazeny mezera výstupu a demografické faktory. Nově se objeví proměnné jako implicitní míra zdanění nebo počet státních zaměstnanců. Jiné proměnné pak budou použity pouze ve speciálních případech a s odlišnou interpretací než v původních studiích. Například otevřenost ekonomiky byla spojována s její větší zranitelností a nutností většího podílu státu v ekonomice. Stát měl plnit funkci „tlumiče“ externích šoků (Persson and Tabellini, 2003b). V tomto pojetí bude vyšší otevřenost ekonomiky vnímána jako rozšíření tržních příležitostí pro výrobce, kteří tak mohou navýšit své zisky. Vypuštěna budou vysvětlující proměnná typu logaritmu reálného HDP na obyvatele, která měla za cíl vymezit ekonomickou úroveň zkoumaných zemí. Složení souboru vysvětlujících proměnných a jejich

konkrétní význam bude vysvětlen vždy u každého z odhadovaných modelů politicko-rozpočtového cyklu.

Umělá volební proměnná $elec_{it}$ bude nabývat v modelech politicko-rozpočtového cyklu hodnoty 1 v roce konání voleb a 0 v ostatních letech. Při určení její hodnoty bude rovněž důležité, která z hypotéz (resp. jejich kombinací) budu aktuálně ověřována. Pokud bude zkoumán vliv řádných voleb na fiskální politiku vlád, označíme hodnotou 1 volby, které se uskutečnily v řádném termínu, a hodnotou 0 předčasné volby společně s roky, v nichž k volbám nedošlo. Budeme-li chtít odlišit jarní a podzimní termín parlamentních voleb, dojde u jarního termínu k přesunu hodnoty 1 z volebního roku na rok, který mu předcházeli. Vycházíme z předpokladu, že se vlády z časových důvodů přiklání k manipulaci fiskální politikou už v předvolebním roce. U podzimního termínu voleb bude jedničkou označen skutečný rok konání voleb. Systém jedniček a nul umělé volební proměnné rovněž umožní odlišit ideologické zaměření jednotlivých vlád. Pokud budou do analýzy politicko-rozpočtového cyklu zařazeny pouze pravicové vlády, budou číslem jedna označeny ty volby, před nimiž se u moci nacházely pravicové vlády. Ostatní roky budou označeny nulou. Stejným způsobem budeme postupovat, pokud budeme chtít zkoumat pouze levicové nebo smíšené vlády. Umělá volební proměnná je díky tomu klíčovou proměnnou odhadovaného modelu.

K obecnému nastavení modelu politicko-rozpočtového cyklu je třeba dodat, že vazba mezi otevřeností demokracie a tendencí politiků zneužívat fiskální politiku k volebním účelům bude zkoumána pouze, pokud budou vysvětlovanou proměnnou veřejné výdaje nebo z nich plynoucí salda státních rozpočtů. Jak bylo uvedeno v části 3.1.3, zhoršení otevřenosti demokracie vytváří prostor pro neefektivní jednání vlád, které se projevuje plýtváním veřejných výdajů. Negativní vliv na stranu příjmů státního rozpočtu je v tomto ohledu zanedbán.

Data pro odhadovaný model politicko-rozpočtového cyklu pocházejí ze statistických databází Eurostatu, IMF, OECD a ILO. K určení charakteru voleb, termínu jejich konání a k rozčlenění vlád podle jejich ideologie bude použita databáze politických institucí Světové banky (Beck et al., 2010), encyklopedie Wikipedia s odkazy instituce shromažďující výsledky voleb v dané zemi a politologické zdroje (Cabada et al., 2004; Strmiska et al., 2005). Určení ideologie politických stran je poměrně komplikovaným procesem. Získané údaje je třeba vždy ověřit hned v několika zdrojích, aby byla zaručena jejich správnost. Zdroje dat vztahující se k indexu otevřenosti demokracie byly podrobně uvedeny v části 3.1.3.

Na stránkách tohoto oddílu byla představena základní podoba modelu politicko-rozpočtového cyklu, který bude podroben empirické analýze.

Vymezen byl soubor zkoumaných zemí a jejich členění podle stanovených hypotéz. Zdůvodněna byla délka použité časové řady. Model byl formulován a obecně byly popsány proměnné, které budou jeho součástí. V závěru oddílu byly uvedeny zdroje dat, bez jejichž existence by nebylo provedení analýzy možné. V oddílu 3.4 budou prezentovány výsledky odhadu tohoto modelu.

3.4 Výsledky empirické analýzy politicko-rozpočtového cyklu

3.4.1 Příjmová strana státních rozpočtů

Obsahem tohoto odstavce bude empirická analýza modelů politicko-rozpočtového cyklu, jejichž vysvětlovanou proměnnou budou tvořit příjmy státních rozpočtů jako celek nebo jejich vymezená část. Provedení odhadů samostatně pro příjmy státních rozpočtů zemí Evropské unie bylo inspirováno studií Brender and Drazen (2004). Její autoři neprokázali účelné navyšování veřejných výdajů v letech voleb u tzv. zavedených demokracií. Zjistili však, že ve volebním období dochází v těchto zemích k poklesu příjmů státních rozpočtů, aniž by se výrazně prohloubila jejich rozpočtová nerovnováha. Brender and Drazen (2004) vysvětlili tyto empirické výsledky tzv. fiskálním konzervatismem voličů. Podle jejich názoru zkušenost voličů v zemích s dlouhou demokratickou historií říká, že pokud politici záměrně zvýší veřejné výdaje před volbami, po jejich konání obvykle přistoupí k fiskální restrikci. Voliči proto trpí averzí vůči zneužívání veřejných prostředků ke znovuzvolení vlád. Jinak je tomu u snížení daní v předvolebním období. Snížení daní může mít pro voliče motivační efekt, protože zvyšuje disponibilní důchod těm, kteří pracují (tj. neparazitují na sociálním systému státu).⁵⁵ V krátkém období však mohou mít nižší sazby daní negativní efekt na velikost prostředků vybraných na daních.

Prostřednictvím hypotézy 1, která byla stanovena v oddíle 3.2, bude ověřeno, zda závěry analýzy provedené Brender and Drazenem (2004) platí také pro země Evropské unie. Označení „zavedené demokracie“, které autoři použili, je z definice totožné se skupinou starších členských zemí Evropské unie. Cílem tedy bude prokázat (resp. vyvrátit), že ve starších členských zemích Evropské unie docházelo v letech voleb ke snížení příjmů státních rozpočtů. Tento jev by pak neměl být patrný u nových členských

⁵⁵ Autoři neberou v úvahu problém Ricardiánské ekvivalence.

zemí Evropské unie, které nemají tak dlouhou zkušenost s fungováním demokratického volebního systému.

V souladu se studií Brender and Drazen (2004) se nejprve soustředí pozornost na celkové příjmy státních rozpočtů zemí Evropské unie. Data, která jsou k dispozici ve statistické databázi Eurostat, umožní provést další zpřesnění na pozici vysvětlované proměnné. V tomto ohledu jde výzkum dále než dosud publikované studie o politicko-rozpočtovém cyklu. Od celkových příjmů budou odečteny příjmy kapitálové a za vysvětlovanou proměnnou budou nově dosazeny běžné příjmy státních rozpočtů. Nutno podotknout, že kapitálové příjmy zpravidla tvoří malou část celkových příjmů státních rozpočtů zemí Evropské unie. Předpokládá se, že kapitálové příjmy nejsou vládami využívány k volebnímu boji.⁵⁶ Z běžných příjmů pak budou vyčleněny zvláště příjmy státu z daní z příjmu fyzických osob a z daní z příjmu právnických osob.

Tato „zpřesnění“ na pozici vysvětlované proměnné mohou vzbuzovat otázky typu: proč by měli politici používat k ovlivnění rozhodování voličů právě daně z příjmu? Nakolik se mohou případné změny sazeb daní skutečně promítnout do výše vybraných prostředků na daních? Realita není v tomto ohledu jednoduchá. Uvedeme však několik základních argumentů. Pro vlády by mohlo být lákavé snížit nepřímé daně – konkrétně daně z přidané hodnoty – protože by touto změnou zasáhly celou škálu voličů. Příjmy z této daně jsou však stěžejní částí příjmů státních rozpočtů v zemích Evropské unie. Ve sledovaném období let 1995–2008 tvořily v průměru 31 % z celkových příjmů státních rozpočtů. Pro porovnání příjmy z daně z příjmu fyzických osob se na celkových příjmech podílely v průměru 19 % a příjmy z daně z příjmu právnických osob pouhými 7 %. Proti využití daně z přidané hodnoty ve volební soutěži hovoří rovněž její nižší citlivost na výkyvy hospodářského cyklu.⁵⁷ To z daně z přidané hodnoty činí stabilní formu příjmů státních rozpočtů. Výpadek příjmů státu způsobený snížením daně z přidané hodnoty v roce voleb by proto mohl výrazně narušit rozpočtovou rovnováhu zemí.

Oba typy daní z příjmu mají tedy z pohledu vlád tu výhodu, že tvoří menší podíl z celkových příjmů státních rozpočtů. Stále se však dotýkají podstatné části voličstva – ať už těch voličů, kteří pracují, nebo těch, kteří pracovní místa vytvářejí. Navíc mají onen motivační efekt, který zmiňují Brender and Drazen (2004). Nižší sazby daní z příjmu mohou ekonomické subjekty podpořit ve vyšší aktivitě, která utlumí část z poklesu daňových

⁵⁶ Myšleno k volebnímu boji na parlamentní úrovni, tj. během kampaně pro volby do dolní komory Parlamentu zkoumané země.

⁵⁷ Viz dokument Evropské komise s názvem „New and Updated Budgetary Sensitivities for the EU Budgetary Surveillance“ (2005).

příjmů. Krok směrem k nižšímu zdanění pak může být pro vlády méně bolestivý zejména v období hospodářského růstu.

Zjevnou komplikací se při prokazování přítomnosti politicko-rozpočtového cyklu může stát (zvláště u daně z příjmu fyzických osob) regrese, která je typická pro většinu zemí Evropské unie. Vlády se mohou rozhodnout snížit sazbu daně pouze u vybrané příjmové skupiny voličů. Efekt na celková – makroekonomická – data pak může být zanedbatelný (viz Doležalová, 2010). Tuto komplikaci nedokáže model, tak jak byl definován v oddíle 3.3, reflektovat. Částečně se s ní však lze vyrovnat, pokud je mezi vysvětlující proměnné modelu zařazena implicitní míra zdanění.

Model politicko-rozpočtového cyklu tedy bude měnit svoji podobu v závislosti na aktuálně zkoumané vysvětlované proměnné. Do modelu budou postupně vstupovat uvedené typy příjmů státních rozpočtů (tj. celkové příjmy, běžné příjmy, příjmy z daní z příjmu fyzických osob a daní z příjmu právnických osob) a s nimi bude docházet ke změnám na pozici vysvětlujících proměnných. Jednotlivé modely budou vždy popsány, vysvětlen význam jejich proměnných a zhodnoceny získané výsledky.

Výsledky modelu politicko-rozpočtového cyklu budou prezentovány s ohledem na stanovené hypotézy. Nejprve na ně bude nahlíženo globálně, tj. budou uvažovány všechny vlády za celý soubor 23 zemí Evropské unie⁵⁸. Pak budou zhodnoceny výsledky empirické analýzy zvláště pro soubor starších a nových členských zemí a doplněny o soubor zemí střední Evropy. V dalším kroku budou do hodnocení promítnuty výhradně řádné parlamentní volby. Širší pohled na výsledky pak poskytne rozčlenění vlád podle jejich ideologie. Celý proces vyhodnocení bude zopakován, pokud budou data umělé volební proměnné upravena v souladu s jarním a podzimním termínem konání voleb. Stejný přístup k rozboru výsledků modelu politicko-rozpočtového cyklu bude uplatněn i v dalších částech knihy.

3.4.1.1 Celkové příjmy státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné

Úvodní model politicko-rozpočtového cyklu je formulován takto:

$$ld_gg_rev_{it} = \beta_1 * gap_{it} + \beta_2 * ld_itr_{it} + \beta_3 * ld_ea_pop_{it} + \gamma * elec_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it}, \quad (3.4)$$

⁵⁸ V modelech, které budou obsahovat celkové příjmy státních rozpočtů a běžné příjmy státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou, nebude do vzorku pozorování zařazeno Řecko (tj. zkoumaný počet zemí se sníží na 22). Důvodem vyloučení Řecka ze souboru zkoumaných zemí je neexistence dostatečného počtu pozorování u vysvětlující proměnné implicitní míry zdanění.

kdy $ld_gg_rev_{it}$ představují celkové příjmy státního rozpočtu. Dolní index proměnných i se vždy vztahuje ke zkoumané zemi a t k danému roku. Zkratka ld před označením proměnné signalizuje transformaci dat logaritmem diferencí, tj. jejich převod na tempa růstu. Používána bude u všech proměnných modelu, u nichž jsou data vyjádřena v národních měnách nebo vykazují trendový vývoj.⁵⁹ První vysvětlující proměnnou modelu je mezera výstupu (gap_{it}). Jejím úkolem je zachytit citlivost vysvětlované proměnné na vývoj hospodářského cyklu. V době hospodářského růstu se vládám obvykle daří vybírat na daních více, než očekávaly, v recesi je tomu naopak. Další vysvětlující proměnnou je implicitní míra zdanění (ld_itr_{it}), kterou každoročně publikuje ve své databázi Eurostat. Implicitní míra zdanění zohledňuje průměrné efektivní daňové břemeno, které je uvaleno na pracovní sílu v každé ze zemí Evropské unie. Podle zákonitostí Lafferovy křivky, bude-li se implicitní míra zdanění nacházet v její levé části, bude růst implicitní míry zdanění vést ke zvýšení celkových příjmů státních rozpočtů. Populační změny v zemích Evropské unie jsou obsaženy v proměnné ekonomicky aktivního obyvatelstva ($ld_ea_pop_{it}$). Růst či pokles lidí v produktivním věku značí změny v největší skupině potenciálních plátců daní. Poslední vysvětlující proměnnou je umělá volební proměnná ($elec_{it}$). Přidělení hodnot 1 v roce voleb a 0 v ostatních letech se u ní bude řídit podle zvoleného klíče, který byl podrobně popsán v oddíle 3.3. Model je doplněn o odhadovanou hodnotu tzv. fixed effect pro každou ze zemí (α_i) a proměnnou zachycující chyby (ε_{it}), které se v analýze vyskytnou.

V tabulce 3.2 jsou uvedeny výsledky odhadu modelu politicko-rozpočtového cyklu, jehož vysvětlovanou proměnnou jsou celkové příjmy státních rozpočtů zemí Evropské unie. První sloupec tabulky obsahuje výsledky pro všechny vlády za celý soubor zemí Evropské unie. Regresní koeficienty vysvětlujících proměnných mezera výstupu (gap_{it}) a počet ekonomicky aktivních obyvatel ($ld_ea_pop_{it}$) vychází s kladnými znaménky, ovšem postrádají statistikou významnost. Silně statisticky významný je regresní koeficient implicitní míry zdanění (ld_itr_{it}). Jeho kladné znaménko značí, že zvýšení implicitní míry zdanění vedlo v zemích Evropské unie k růstu celkových příjmů státních rozpočtů. O tendenci politiků iniciovat politicko-rozpočtový cyklus rozhoduje statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$). Jak můžeme vidět v tabulce 3.2, má očekávané záporné znaménko a je statisticky významný na 10% hladině významnosti. Jinak řečeno, v letech konání parlamentních voleb klesalo v zemích Evropské unie tempo růstu celkových příjmů státních rozpočtů

⁵⁹ Zamezí se tak případným zkreslením výsledků odhadovaného modelu (ať už při jejich výpočtu či interpretaci).

o 0,53 procentního bodu. Tato hodnota pak odpovídá 8 % z průměrného tempa růstu celkových příjmů státních rozpočtů zemí Evropské unie v letech 1995–2008.

Po rozdělení zemí Evropské unie na starší členské, nové členské a země střední Evropy poskytla empirická analýza následující výsledky. Ve shodě se závěry studie Brender and Drazen (2004) se projevil jako statisticky významný regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) u starších členských zemí Evropské unie. Jeho statistická významnost však zůstala na 10% hladině významnosti. U nových členských zemí a z nich vyčleněných zemí střední Evropy se statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné neprokázala. Z tabulky 3.2 je patrné, že změna implicitní míry zdanění ($ld_{itr_{it}}$) měla významný vliv na celkové příjmy státních rozpočtů především ve starších členských zemích Evropské unie. U nových členských zemí Evropské unie nově nabýval na statistické významnosti regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}). Z jeho výsledků vyplývalo, že se hospodářský růst v těchto ekonomikách pozitivně odrážel ve výši vybraných prostředků z daní.

Pokud byly ve vzorku pozorování odhadovaného modelu ponechány pouze řádné parlamentní volby (viz tab. 10 v Příloze), zůstala statistická významnost regresních koeficientů u implicitní míry zdanění ($ld_{itr_{it}}$) a u mezery výstupu beze změny (gap_{it}). Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) měl i nadále záporné znaménko, ale vytratila se jeho statistická významnost jak pro celý soubor 22 zemí, tak i v členění na starší a nové členské země Evropské unie. Zajímavý výsledek se však objevil u zemí střední Evropy. V letech konání řádných parlamentních voleb docházelo v těchto zemích ke snížení tempa růstu celkových příjmů státních rozpočtů ve výši 0,89 procentního bodu. Tato hodnota představovala 10 % z průměrného tempa růstu celkových příjmů státních rozpočtů v zemích střední Evropy v letech 1995–2008. Na tomto výsledku se podílely zejména slovenské vlády, které se nacházely u moci v letech 1998 a 2002, či polská vláda, která působil v úřadu v roce 2001. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) se v tomto případě pohybovala na 1% hladině významnosti.

Tabulka 3.2 a tabulka 10 v Příloze rovněž zahrnují výsledky pro jednotlivé typy vlád – pravicové, levicové a ideologicky smíšené. Regresní koeficienty volebních proměnných ($elec_{it}$) si s jedinou výjimkou ponechaly záporné znaménko, ovšem nestaly se statisticky významným, a to jak pro soubor 22 zemí Evropské unie, tak pro soubor starších členských zemí. Nově se objevila statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u ideologicky smíšených vlád v nových členských zemích Evropské unie. Tato statistická významnost byla dále posílena, pokud

Tabulka 3.2: Odhad modelu PBC s celkovými příjmy státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	všechny		vlády u moci		všechny		vlády u moci		všechny		vlády u moci		všechny		vlády u moci	
GAP_it	0,0025 (0,0022)	0,0025 (0,0021)	0,0025 (0,0022)	-0,0011 (0,0019)	-0,0012 (0,0020)	0,0054** (0,0022)	0,0053** (0,0024)	0,0053** (0,0022)	0,0053** (0,0024)	0,0053** (0,0022)	0,0053** (0,0024)	0,0053** (0,0022)	0,0053** (0,0018)	-0,0017 (0,0019)	-0,0016 (0,0019)	-0,0011 (0,0019)
LD_ITR_it	0,3143*** (0,1132)	0,3084*** (0,1132)	0,3082*** (0,1132)	0,4557*** (0,0994)	0,3115*** (0,1115)	0,4650*** (0,0930)	0,4563*** (0,0988)	0,4626*** (0,0941)	0,4650*** (0,0994)	0,4626*** (0,0941)	0,4650*** (0,0988)	0,4626*** (0,0941)	0,4650*** (0,1122)	0,1104 (0,1116)	0,1195 (0,1104)	0,1112 (0,1085)
LD_FA_POP_it	0,3035 (0,4191)	0,3223 (0,4133)	0,3058 (0,4144)	0,9669 (0,6456)	0,2911 (0,4311)	0,9669 (0,6456)	0,9669 (0,6419)	0,9703 (0,6542)	0,9669 (0,6419)	0,9703 (0,6542)	0,9669 (0,6419)	0,9703 (0,6542)	0,9669 (0,6459)	0,1182 (0,4146)	-0,1561 (0,4463)	-0,1764 (0,4526)
ELFC_it	-0,0053+ (0,0029)	-0,0075 (0,0076)	-0,0013 (0,0090)	-0,0072+ (0,0037)	-0,0061 (0,0069)	-0,0072+ (0,0037)	-0,0052 (0,0066)	-0,0038 (0,0055)	-0,0095 (0,0090)	-0,0038 (0,0055)	-0,0027 (0,0061)	-0,0046 (0,0177)	-0,0197** (0,0081)	-0,0064 (0,0153)	0,0007 (0,0096)	-0,0173 (0,0126)
R ²	0,410	0,410	0,408	0,420	0,418	0,420	0,412	0,418	0,418	0,418	0,418	0,418	0,185	0,184	0,183	0,192
A.dj. R ²	0,354	0,353	0,352	0,360	0,357	0,360	0,352	0,357	0,357	0,357	0,357	0,357	0,094	0,087	0,054	0,064
F-statistika	7,237	7,227	7,181	6,992	6,703	6,992	6,772	6,916	6,735	6,916	6,735	1,889	1,943	1,427	1,415	1,495
P-hodnota (F)	1,57E-18	1,67E-18	2,25E-18	1,53E-12	1,96E-18	1,53E-12	4,03E-12	4,75E-12	4,75E-12	4,75E-12	4,75E-12	0,051	0,044	0,219	0,223	0,194
DW test	0,982	0,991	0,982	1,513	1,499	1,513	1,499	1,499	1,499	1,499	1,499	0,898	0,947	1,117	1,150	1,117
P-hodn. (úrov. konst.)	5,81E-19	5,13E-19	8,01E-19	0,015	0,013	0,015	0,015	0,014	0,014	0,014	0,014	0,063	0,061	0,044	0,044	0,049
Počet pozorování	286	286	286	182	182	182	182	182	182	182	182	104	104	104	52	52
Počet průřez. jedn.	22	22	22	14	14	14	14	14	14	14	14	8	8	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Ze souboru zkoumaných zemí bylo z důvodu chybějících dat u vysvětlující proměnné implicitní míry zdanění (LD_ITR_it) vyloučeno Řecko.

byly do vzorku pozorování zahrnuty pouze ty parlamentní volby, které se uskutečnily v řádném termínu. V případě zemí střední Evropy výsledky odhadovaného modelu ukázaly, že za statistickou významností jejich regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) v tabulce 10 sloupci 4 stojí právě vlády smíšeného ideologického charakteru.

Celá dosud zmíněná analýza politicko-rozpočtového cyklu byla provedena znovu, pokud byl v rámci volební proměnné ($elec_{it}$) zohledněn jarní a podzimní termín voleb (viz tab. 11 a 12 v Příloze). U souboru všech, starších i nových, členských zemí Evropské unie se znaménko regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) obrátilo do kladných hodnot. Regresní koeficienty však nevykazovaly statistickou významnost při zkoumání ani všech ani řádných parlamentních voleb. Výjimkou byl pouze soubor zemí střední Evropy. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) při analýze řádných parlamentních voleb dosáhl identického výsledku jako v tabulce 10. Stalo se tak i přesto, že se v České republice a v Maďarsku konaly řádné parlamentní volby obvykle v jarním termínu a v Polsku a na Slovensku na podzim. Specifikace termínu voleb se rovněž nepromítla do změny výsledků modelů v dělení podle ideologie vlád. Svoji statistickou významnost si i nadále udržel regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) ideologicky smíšených vlád nových členských zemí a zemí střední Evropy.

Odhadovaný model s celkovými příjmy státních rozpočtů na pozici vysvětlované proměnné tedy přinesl tyto výsledky. V jeho základní verzi, která obsahovala celý soubor zemí Evropské unie, mělo tempo růstu celkových příjmů státních rozpočtů tendenci v letech voleb klesat. Tento výsledek se následně nepotvrdil ani při uvažování výhradně řádných parlamentních voleb ani při zohlednění konkrétního termínu voleb. K poklesu tempa růstu celkových příjmů státních rozpočtů docházelo v letech voleb typicky u starších členských zemí Evropské unie. U nových členských zemí Evropské unie nebyl tento trend prokázán. V tomto směru se výsledky provedené analýzy nelišily od závěrů studie Brender and Drazen (2004). Po odstranění předčasných voleb ze vzorku zkoumání si udržel statistickou významnost pouze regresní koeficient volební proměnné u zemí střední Evropy. Z uvedeného vyplývá, že pokud vlády negativně ovlivňovaly svoji politikou celkové příjmy státních rozpočtů v letech voleb, činily tak bez ohledu na charakter voleb či termín jejich konání. Výjimkou byly pouze vlády zemí střední Evropy, které měly tendenci využívat daňové politiky k volebním účelům zejména před konáním řádných parlamentních voleb. Je však nutné podotknout, že v jejich případě nedosahoval odhadovaný model jako celek statistické významnosti.

Jiné, ovšem neméně zajímavé, výsledky poskytl odhadovaný model, pokud byly vlády u moci rozděleny podle převažující ideologie. Nyní se

pozornost přenesla k novým členským zemím Evropské unie. K poklesu tempa růstu celkových příjmů státních rozpočtů v letech voleb u nich docházelo především za vlád ideologicky smíšených politických stran. Statistická významnost tohoto výsledku byla dále posílena, pokud se staly součástí zkoumání pouze řádné parlamentní volby. K manipulaci daňovou politikou v předvolebním období pak inklinovaly ideologicky smíšené vlády z České republiky, Estonska, Lotyšska, Slovenska či Slovinska. Na statistické významnosti regresního koeficientu volební proměnné u zemí střední Evropy se tak podílely ideologicky smíšené vlády z České republiky a Slovenska.⁶⁰ Na těchto výsledcích se již nic nezměnilo, i když byl v odhadovaném modelu zohledněn jarní a podzimní termín voleb. Je však třeba dodat, že odhadované modely pro země střední Evropy přes uvedené výsledky nenabýly jako celek na statistické významnosti.

3.4.1.2 Běžné příjmy státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné

V této části bude zahájen proces „zpřesnění“ na pozici vysvětlované proměnné. Celkové příjmy státních rozpočtů ($ld_gg_rev_{it}$) z výše uvedeného modelu (3.4) budou nahrazeny běžnými příjmy státních rozpočtů. Odhadovaný model tedy bude mít tuto podobu:

$$ld_cur_rev_{it} = \beta_1 * gap_{it} + \beta_2 * ld_itr_{it} + \beta_3 * ld_ea_pop_{it} + \gamma * elec_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it}, \quad (3.5)$$

kdy vysvětlovaná proměnná $ld_cur_rev_{it}$ představuje logaritmus difference běžných příjmů státních rozpočtů v zemi i v čase t . Vysvětlující proměnné zařazené do modelu zůstávají ve stejném složení jako v rovnici (3.4). Nemění se ani jejich interpretace.

V prvním sloupci tabulky 3.3, který obsahuje výsledky empirické analýzy pro všechny vlády 22 členských zemí Evropské unie, si i nadále udržely regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}) a počtu ekonomicky aktivních obyvatel ($ld_ea_pop_{it}$) kladné znaménko bez statistické významnosti. Statistická významnost regresního koeficientu implicitní míry zdanění

⁶⁰ Zmiňovanou ideologicky smíšenou vládou byla v případě České republiky vláda, která působila v úřadu ve volebním období 1998–2002. O této vládě víme, že přistoupila před parlamentními volbami v roce 2002 ke snížení daně z příjmu fyzických osob u nižších příjmových skupin v reakci na rovnou daň, kterou slibovala zavést po svém zvolení nejsilnější opoziční strana. Nižší příjmové skupiny obyvatel byly typickou cílovou skupinou levicové České strany sociálně demokratické, které byla v tehdejší koaliční vládě nejsilnějším politickým subjektem.

(ld_itr_{it}) poklesla na 5% hladinu významnosti. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) disponoval předpokládaným záporným znaménkem, ovšem na rozdíl od tabulky 3.2 pozbyl na statistické významnosti.

V členění zemí na starší členské, nové členské a země střední Evropy si udržel svoji vysokou statistickou významnost regresní koeficient implicitní míry zdanění (ld_itr_{it}) u starších členských zemí a mezery výstupu (gap_{it}) u nových členských zemí Evropské unie (porovnání viz tab. 3.2). U starších členských zemí měl regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) záporné znaménko, ovšem nebyl statisticky významný. U nových členských zemí a zemí střední Evropy se regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) obrátil v kladné hodnoty a rovněž nevykazoval statistickou významnost.

Bez zásadních výsledků se ocitl regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$), pokud byly do odhadovaného modelu zařazeny pouze řádné parlamentní volby (viz tab. 13 v Příloze). S výjimkou souboru zemí střední Evropy byla jeho hodnota kladná a u žádné ze zvolených skupin zemí nebyla prokázána jeho statistická významnost.

Odhadovaný model politicko-rozpočtového cyklu však přinesl zajímavé výsledky, jestliže byla do vzorku pozorování volební proměnné ($elec_{it}$) promítnuta ideologie vlád. Statisticky významným se stal regresní koeficient volební proměnné u vlád se smíšenou ideologií nejen u nových členských, ale nově také u starších členských zemí Evropské unie (viz tab. 3.3). Po vyloučení předčasných parlamentních voleb z empirické analýzy získaly tyto výsledky na robustnosti. Z tabulky 13 v Příloze je zřejmé, že regresní koeficient volební proměnné měl u vlád se smíšenou ideologií záporné znaménko a byl v případě všech zkoumaných skupin zemí statisticky významný. Statistická významnost regresního koeficientu pak byla nejvyšší u nových členských zemí Evropské unie. V letech konání voleb v nich docházelo ke snížení tempa růstu běžných příjmů státních rozpočtů ve výši 2,55 procentního bodu. Jinak řečeno, tato hodnota tvořila 25 % z průměrného tempa růstu běžných příjmů státních rozpočtů nových členských zemí v letech 1995–2008. Pokles tempa růstu běžných příjmů státních rozpočtů pak u zemí střední Evropy činil 2,96 procentního bodu, tj. ve výše uvedeném vyjádření 34 %.

Po provedení kompletního odhadu modelu s přihlédnutím k jarnímu a podzimnímu termínu voleb se dospělo k závěru, že se jeho výsledky zásadně neliší od těch, které byly prezentovány v předchozí části. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) se objevila u ideologicky smíšených vlád nových členských zemí (u všech i řádných voleb) a zemí střední Evropy (u řádných voleb) (viz tab. 14 a 15 v Příloze). U zemí střední Evropy však žádný z odhadovaných modelů nedosáhl

Tabulka 3.3: Odhad modelu PBC s běžnými příjmy státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍEVROPY			
	vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené	
	všechny	pravivé	levicové	všechny	pravivé	levicové	všechny	pravivé	levicové	všechny	pravivé	levicové	všechny	pravivé	levicové	smíšené
GAP_it	0,0032 (0,0022)	0,0031 (0,0022)	0,0031 (0,0022)	0,0005 (0,0027)	0,0004 (0,0027)	0,0004 (0,0028)	0,0034** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	-0,0005 (0,0019)	-0,0004 (0,0020)	-0,0003 (0,0021)	0,0002 (0,0021)
LD_ITR_it	0,2897** (0,1161)	0,2867** (0,1170)	0,2872** (0,1170)	0,3696*** (0,1080)	0,3640*** (0,1143)	0,3628*** (0,1162)	0,2734 (0,2033)	0,2734 (0,2094)	0,2734 (0,2094)	0,2734 (0,2094)	0,2734 (0,2094)	0,2734 (0,2094)	0,1202 (0,1078)	0,1134 (0,1115)	0,1198 (0,1148)	0,1111 (0,1066)
LD_EA_POP_it	0,3019 (0,4147)	0,3118 (0,4140)	0,3083 (0,4093)	1,0598 (0,6808)	1,0614 (0,6838)	1,0563 (0,6927)	-0,1618 (0,2279)	-0,1537 (0,1926)	-0,1377 (0,1943)	-0,2589 (0,4408)	-0,2491 (0,2242)	-0,2589 (0,4408)	-0,2382 (0,4408)	-0,2044 (0,4129)	-0,2044 (0,4819)	-0,3097 (0,4420)
ELKC_it	-0,0027 (0,0044)	-0,0040 (0,0074)	0,0055 (0,0117)	-0,0082 (0,0066)	-0,0013 (0,0048)	-0,0063 (0,0121)	0,0027 (0,0072)	-0,0031 (0,0177)	0,0308* (0,0163)	-0,0178** (0,0080)	0,0019 (0,0085)	-0,0044 (0,0276)	0,0019 (0,0085)	-0,0044 (0,0276)	0,0216 (0,0108)	-0,0181 (0,0108)
R ²	0,398	0,398	0,398	0,354	0,349	0,351	0,200	0,200	0,200	0,200	0,200	0,200	0,209	0,209	0,227	0,221
A.dj. R ²	0,340	0,340	0,341	0,287	0,281	0,284	0,104	0,104	0,104	0,104	0,104	0,104	0,083	0,084	0,103	0,097
F-statistika	6,878	6,877	6,887	5,292	5,163	5,212	2,089	2,089	2,086	2,089	2,086	2,086	1,662	1,664	1,841	1,781
P-hodnota (F)	1,62E-17	1,63E-17	1,2E-17	3,10E-09	5,63E-09	4,48E-09	0,029	0,029	0,029	0,029	0,029	0,029	0,143	0,143	0,103	0,115
DW test	1,070	1,072	1,072	1,615	1,598	1,624	0,843	0,843	0,845	0,843	0,845	0,845	0,999	0,999	1,001	0,961
P-hodn. (úrov. konst.)	8,09E-18	7,75E-18	7,20E-18	0,081	0,079	0,072	0,043	0,043	0,044	0,043	0,044	0,044	0,024	0,024	0,035	0,0348
Počet pozorování	286	286	286	182	182	182	104	104	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	22	22	22	14	14	14	8	8	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Ze souboru zkoumaných zemí bylo z důvodu chybějících dat u vysvětlující proměnné implicitní míry zdanění (LD_ITR_it) vyloučeno Řecko.

statistické významnosti jako celek. V tomto směru byly výsledky odhadovaných modelů (3.4) a (3.5) konzistentní.

Zařazením běžných příjmů státních rozpočtů na pozici vysvětlované proměnné se vytratila slabá statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné, která byla zjištěna v modelu (3.4) jak u celého souboru zemí Evropské unie, tak u jejích starších členských zemí. Pokles tempa růstu běžných příjmů státních rozpočtů nebyl v letech voleb prokázán ani u nových členských zemí Evropské unie. Výsledky modelu zůstaly neovlivněny použitím výhradně řádných parlamentních voleb ve vzorku pozorování a upřesněním termínu konání voleb na jarní a na podzimní. V této specifikaci modelu se tedy nepodařilo potvrdit negativní vliv předvolebních politik vlád na tempa růstu běžných příjmů státních rozpočtů.

Situace se však výrazně změnila, pokud byla do odhadovaného modelu promítnuta ideologie vlád. Ukázalo se, že snížení tempa růstu běžných příjmů státních rozpočtů se v letech voleb vyskytovalo především za vlád ideologicky smíšených politických stran. Vedle nových členských zemí, u nichž byl tento trend zaznamenán již v modelu (3.4), se nově objevila statistická významnost regresního koeficientu také u starších členských zemí Evropské unie. Tyto výsledky byly dále posíleny zařazením výlučně řádných parlamentních voleb do vzorku pozorování a projevíly se statistickou významností regresního koeficientu volební proměnné u všech zkoumaných skupin zemí. U nových členských zemí navíc odhalily výsledky modelu tendenci ke zvyšování tempa růstu běžných příjmů státních rozpočtů v letech voleb za vlád levicových politických stran.

Z výše uvedeného vyplývá, že o snaze vlád zneužívat běžné příjmy státních rozpočtů ve volebním boji nerozhodovala délka trvání demokracie, která odpovídá rozdělení zemí na starší a na nové členské země Evropské unie. Klíčová byla ideologická orientace jednotlivých vlád. Výše běžných příjmů státních rozpočtů pak byla v letech voleb negativně ovlivněna zejména za působení ideologicky smíšených vlád. Příčiny tohoto jevu můžeme hledat mimo jiné v síle a v ideologické orientaci politických stran, které si ve volební soutěži konkurovaly. Častý nástup pravicových vlád po vládách smíšeného ideologického charakteru ukazuje, že zde v rámci volební soutěže existovala vysoká pravděpodobnost prosazení pravicových volebních programů. Jejich náplní je ve většině případů právě snížení daňového břemene. Ideologicky smíšené vlády pak využívaly možnosti ovlivnit daňovou politiku ve svůj prospěch, zvláště pokud věděly, že jim vypsaní parlamentních voleb v řádném termínu poskytne pro toto jednání dostatečný prostor.

3.4.1.3 *Příjmy z daní z příjmu fyzických osob v pozici vysvětlované proměnné*

V další fázi odhadů modelu politicko-rozpočtového cyklu budou dosazeny za vysvětlovanou proměnnou nejprve příjmy, které vlády vybraly na dani z příjmu fyzických osob, a následně na dani z příjmu právnických osob. V prvním případě bude model vycházet z rovnice:

$$ld_pers_tax_rev_{it} = \beta_1 * gap_{it} + \beta_2 * ld_ea_pop_{it} + \gamma * elec_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it}, \quad (3.6)$$

kdy $ld_pers_tax_rev_{it}$ označuje logaritmus diference příjmů státu i z daní z příjmu fyzických osob v čase t . Na rozdíl od rovnic (3.4) a (3.5) bude vyloučena z vysvětlujících proměnných modelu implicitní míra zdanění. Při její konstrukci jsou totiž vedle daně z příjmu fyzických osob použity i jiné formy daní. V úzké specifikaci vysvětlované proměnné není její zařazení do modelu relevantní. Význam ostatních vysvětlujících proměnných zůstává v modelu zachován.

Výsledky v tabulce 3.4 pro všechny vlády v 23 členských zemích Evropské unie ukazují, že regresní koeficienty zvolených vysvětlujících proměnných mají kladné znaménko a nedisponují statistickou významností. Po rozdělení zemí do jednotlivých skupin si ponechá regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) kladné znaménko u nových členských zemí, resp. u zemí střední Evropy. U zemí střední Evropy je však statisticky významný na 1% hladině významnosti, což naznačuje, že v letech voleb docházelo ke zvyšování tempa růstu příjmů z daní z příjmu fyzických osob o 2,62 procentního bodu. Jako záporný a statisticky významný se projevil regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) starších členských zemí Evropské unie. Jeho statistická významnost se zvýšila, pokud byly ponechány ve zkoumaném vzorku voleb pouze ty, které byly vyhlášeny v řádném termínu (viz tab. 16 v Příloze).

Při pohledu na výsledky odhadů modelů v tabulce 3.4 a tabulce 16 v Příloze z pohledu ideologie vlád se zjistí, že snížení tempa růstu příjmů z daní z příjmu fyzických osob v letech voleb bylo typické pro levicové vlády starších členských zemí Evropské unie. Opačný trend vývoje byl zaznamenán ve výsledcích u nových členských zemí. V nich se v letech voleb za levicových vlád tempo růstu příjmů z daní z příjmu fyzických osob zvyšovalo.

Tabulka 3.4: Odhad modelu PBC s příjmy z daní z příjmu fyzických osob jako vysvětlovanou proměnnou

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY												
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		
	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	
GAP_it	0,0032 (0,0027)	0,0033 (0,00267)	0,0032 (0,0028)	0,0027 (0,0027)	0,0000 (0,0027)	0,0001 (0,0027)	-0,0002 (0,0028)	0,0000 (0,0028)	0,0078*** (0,0028)	0,0081*** (0,0029)	0,0081*** (0,0028)	0,0079*** (0,0028)	0,0082 (0,0076)
LD_EA_POP_it	0,3859 (0,6416)	0,3993 (0,6412)	0,3820 (0,6426)	0,4166 (0,6404)	1,7107** (0,7210)	1,716** (0,7163)	1,7039** (0,7239)	1,7184** (0,7198)	-0,8495*** (0,2395)	-0,8857*** (0,2455)	-0,8427*** (0,2749)	-0,8319*** (0,2118)	-1,3829** (0,6829)
ELFC_it	0,0016 (0,0066)	-0,0101 (0,0094)	-0,0040 (0,0093)	0,0154 (0,0157)	-0,0086* (0,0049)	-0,0114 (0,0088)	-0,0175** (0,0073)	0,0086 (0,0189)	0,0195 (0,0148)	0,0052 (0,0188)	0,0271* (0,0159)	0,0075 (0,0200)	0,0567*** (0,0287)
R ²	0,215	0,217	0,216	0,218	0,173	0,172	0,177	0,170	0,186	0,177	0,183	0,177	0,127
Adj. R ²	0,144	0,145	0,144	0,146	0,094	0,092	0,098	0,090	0,098	0,089	0,095	0,089	0,011
F-statistika	2,999	3,023	3,001	3,040	2,180	2,160	2,238	2,129	2,124	2,003	2,080	2,066	1,091
P-hodnota (F)	5,50E-06	4,64E-06	5,40E-06	4,13E-06	0,006	0,007	0,005	0,008	0,030	0,042	0,034	0,041	0,382
DW test	1,327	1,324	1,323	1,336	1,421	1,417	1,443	1,437	1,349	1,313	1,349	1,320	1,599
P-hodn. (urov. konst.)	4,82E-06	4,11E-06	4,94E-06	3,89E-06	0,285	0,285	0,234	0,282	0,073	0,089	0,083	0,084	0,187
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 17 v Příloze dokládá, že se upřesnění termínu voleb na jarní a na podzimní nepromítlo do statistické významnosti regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u žádné ze zkoumaných skupin zemí. Pokud byly ze vzorku pozorování vyloučeny volby předčasného charakteru, objevila se statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u starších členských zemí a jejich ideologicky smíšených vlád (viz tab. 18 v Příloze). Podle prezentovaných výsledků rovněž klesalo tempo růstu příjmů z daní z příjmu fyzických osob v zemích střední Evropy za vlád ideologicky smíšených politických stran. V případě zemí střední Evropy je však nutné dodat, že žádný z modelů uvedených v tabulce 3.4 a tabulkách 16–18 v Příloze nebyl jako celek statisticky významný.

Další proces „zupřesnění“ na pozici vysvětlované proměnné modelu, kterou nyní představovaly příjmy z daní z příjmu fyzických osob, přinesl následující poznatky. Statisticky významný pokles tempa růstu příjmů z daní z příjmu fyzických osob byl zaznamenán pouze u starších členských zemí Evropské unie. Bez další specifikace modelu by byl tento výsledek v souladu s předpoklady Brender and Drazen (2004). Rozdělení vlád podle jejich ideologické orientace však navíc odhalilo, že za tímto výsledkem stály poněkud překvapivě levicové vlády (např. Německa, Francie, Španělska či Švédska). V souladu s modelem (3.5) se znovu projevil jako statisticky významný regresní koeficient volební proměnné levicových vlád u nových členských zemí Evropské unie. Za jejich působení docházelo v letech voleb ke zvyšování tempa růstu příjmů z daní z příjmu fyzických osob o 2,71 procentního bodu. Jednalo se zejména o vlády Litvy, Polska či Maďarska.

3.4.1.4 Příjmy z daní z příjmu právnických osob v pozici vysvětlované proměnné

Poslední odhadovaný model politicko-rozpočtového cyklu pro příjmovou část státních rozpočtů zemí Evropské unie byl formulován následovně:

$$ld_corp_tax_rev_{it} = \beta_1 * gap_{it} + \beta_2 * ld_ex_im_gdp_{it} + \gamma * elec_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it}, \quad (3.7)$$

kdy označení $ld_corp_tax_rev_{it}$ představuje logaritmus diferencí příjmů státu i z daní z příjmu právnických osob v čase t . Mezi vysvětlující proměnné modelu byla opět zařazena mezeru výstupu (gap_{it}), jejímž úkolem je zachytit vliv hospodářského cyklu na výši vybraných daní. Nově byl jako vysvětlující proměnná použit podíl součtu exportů a importů na hrubém

domácím produktu, tj. otevřenost ekonomiky ($ld_ex_im_gdp_{it}$). Předpokládáme, že čím větší je otevřenost ekonomiky, tím více mají producenti obchodních příležitostí a tím vyšší mohou být jejich zisky, z nichž odvádějí daň. Vysvětlující proměnné modelu samozřejmě doplňuje umělá volební proměnná ($elec_{it}$), tzv. fixed effect pro každou ze zemí (α_i) a proměnná zohledňující chyby a opomenutí (ε_{it}).

V prvním sloupci tabulky 3.5 jsou tradičně uvedeny výsledky odhadovaného modelu pro všechny vlády 23 členských zemí Evropské unie. Regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}) je v něm kladný, ovšem bez statistické významnosti. Kladný je rovněž regresní koeficient otevřenosti ekonomiky ($ld_ex_im_gdp_{it}$). Jeho statistická významnost se však pohybuje na 1% hladině významnosti. Z toho plyne, že se zvýšení tempa růstu otevřenosti ekonomiky pozitivně odráželo na zvyšování tempa růstu příjmů z daní z příjmů právnických osob. Vliv voleb na výběr daně z příjmu právnických osob se v tomto případě neprokázal.

U starších členských zemí Evropské unie se projevil se záporným znaménkem a jako statisticky významný regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}). Na jejich bedra se rovněž přesunul kladný vliv otevřenosti ekonomiky na výběr daní zaznamenaný v prvním sloupci tabulky 3.5. U nových členských zemí se ve shodě s předcházejícími modely politicko-rozpočtového cyklu objevilo kladné znaménko a statistická významnost u regresního koeficientu mezery výstupu (gap_{it}). Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) zůstal u všech skupin zemí bez statistické významnosti. Na těchto výsledcích se nic nezměnilo ani po vyloučení předčasných voleb ze souboru pozorování (viz tab. 19 v Příloze).

Pokud vstoupila do odhadovaného modelu ideologie vlád, stal se regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) u ideologicky smíšených vlád starších členských zemí Evropské unie záporným a statisticky významným na 5% hladině významnosti. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) nových členských zemí a zemí střední Evropy získal na statistické významnosti v případě levicových vlád. Vykazoval však kladné znaménko, tj. v letech voleb se zvyšovalo tempo růstu příjmů z daní z příjmu právnických osob o 8,53 procentního bodu. Jedná se o navýšení, které odpovídalo 69 % z průměrného tempa růstu příjmů z daní z příjmů právnických osob v nových členských zemích v letech 1995–2008. Tyto výsledky zůstaly zachovány, i když vzorek pozorování odhadovaného modelu obsahoval výhradně ty parlamentní volby, které se konaly v řádně vyhlášeném termínu.

Tabulka 3.5: Odhad modelu PBC s příjmy z daní z příjmu právnických osob jako vysvětlovanou proměnnou

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené
GAP_it	0,067 (0,0085)	0,069 (0,0084)	0,067 (0,0086)	0,067 (0,0086)	-0,0120** (0,0051)	-0,0117** (0,0052)	-0,0122** (0,0048)	-0,0124** (0,0051)	0,0231** (0,0105)	0,0231** (0,0111)	0,0233** (0,0104)	0,0234** (0,0107)	0,0039 (0,0131)	0,0038 (0,0108)	0,0043 (0,0125)	0,0024 (0,0147)
LD_EX_IM_GDP_it	0,3843*** (0,2162)	0,5923*** (0,2200)	0,5917*** (0,2201)	0,5807*** (0,2227)	1,0738*** (0,2478)	1,1003*** (0,2533)	1,0922*** (0,2473)	1,0609*** (0,2523)	0,1192 (0,2966)	0,1114 (0,2877)	0,0673 (0,2961)	0,1099 (0,3132)	0,3936*** (0,1394)	0,2486*** (0,0415)	0,3329** (0,1398)	0,3823*** (0,1258)
ELEC_it	-0,0128 (0,0234)	-0,0384 (0,0362)	0,0135 (0,0396)	-0,0237 (0,0225)	-0,0197 (0,0349)	-0,0269 (0,0416)	-0,0067 (0,0327)	-0,0564*** (0,0206)	0,0021 (0,0163)	-0,0259 (0,0641)	0,0853*** (0,0182)	-0,0194 (0,0302)	0,0083 (0,0184)	-0,1100 (0,0907)	0,0801*** (0,0133)	0,0445 (0,0610)
R ²	0,087	0,089	0,087	0,087	0,116	0,116	0,114	0,119	0,165	0,166	0,175	0,166	0,138	0,189	0,166	0,145
A.dj. R ²	0,003	0,006	0,003	0,003	0,032	0,031	0,029	0,034	0,076	0,077	0,087	0,076	0,023	0,081	0,054	0,031
F-statistika	1,041	1,071	1,034	1,040	1,372	1,364	1,342	1,402	1,841	1,856	1,979	1,849	1,197	1,752	1,488	1,273
P-hodnota (F)	0,414	0,377	0,422	0,414	0,151	0,159	0,172	0,140	0,064	0,061	0,044	0,063	0,266	0,131	0,204	0,289
DW test	1,753	1,753	1,755	1,755	2,178	2,168	2,179	2,170	1,331	1,330	1,383	1,335	1,838	1,770	1,948	1,832
P-hodn. (úrov. konst.)	0,796	0,781	0,795	0,792	0,996	0,995	0,996	0,995	0,457	0,451	0,491	0,464	0,241	0,196	0,333	0,205
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulky 20 a 21 v Příloze obsahují výsledky modelu po zohlednění jarního a podzimního termínu konání parlamentních voleb. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) levicových vlád nových členských zemí zůstal statisticky významným. Podobně tomu bylo i u regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) levicových vlád zemí střední Evropy, jehož statistická významnost však byla nižší. Zaznamenána byla jak u všech, tak u řádných parlamentních voleb. Jako silně statisticky významný a se záporným znaménkem se již tradičně projevil u zemí střední Evropy regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) ideologicky smíšených vlád.

Dosažené P-hodnoty F-testu v tabulce 3.5 a tabulkách 19–21 v Příloze však signalizují, že odhadované modely s vysvětlovanou proměnnou příjmů z daně z příjmů právnických osob byly jako celek statisticky významné pouze pro nové členské země Evropské unie. V případě ostatních skupin zemí nevysvětlily zvolené proměnné dostatečný podíl z celkového kolísání vysvětlované proměnné. Za relevantní tedy mohou být považovány pouze ty výsledky, které poukázaly na zvýšení tempa růstu příjmů z daní z příjmu právnických osob u levicových vlád v nových členských zemích Evropské unie.

3.4.1.5 *Shrnutí*

Náplní této části práce bylo empiricky ověřit, zda docházelo v zemích Evropské unie v letech konání parlamentních voleb opakovaně k poklesu tempa růstu příjmů státních rozpočtů. Na pozici vysvětlované proměnné odhadovaného modelu se postupně vystřídaly celkové příjmy státních rozpočtů, běžné příjmy státních rozpočtů a příjmy z daní z příjmu fyzických nebo právnických osob. Tento proces zpřesnění na pozici vysvětlované proměnné byl mimo jiné motivován snahou ověřit platnost tvrzení Brender and Drazen (2004) přímo na zemích Evropské unie. Proces zpřesnění byl umožněn díky dostupnosti statistických dat publikovaných ve statistické databázi Eurostat.

Odhadované modely byly ve většině případů statisticky významné jako celek. První výjimku představoval model s příjmy z daní z příjmu právnických osob na pozici vysvětlované proměnné, který byl robustní pouze pro skupinu nových členských zemí Evropské unie. U zbývajících zkoumaných skupin zemí P-hodnoty F-testu ukazovaly, že použité vysvětlující proměnné dostatečně neobjasnilo kolísání vysvětlované proměnné. Pro další hodnocení tak byly považovány za relevantní jen výsledky modelu pro nové členské země Evropské unie. Druhou výjimkou tvořily odhadované modely

zemí střední Evropy, které nedosáhly statistické významnosti jako celky pro žádnou ze specifikací vysvětlované proměnné.

V těch variantách modelu, které obsahovaly vysvětlující proměnnou implicitní míry zdanění, se projevil její pozitivní vliv na daňové příjmy u starších členských zemí Evropské unie. Nárůst zdanění pracovní síly přispíval v těchto zemích ke zvýšení příjmů státních rozpočtů. Nové členské země Evropské unie pak byly ve vyšší míře citlivé na vývoj hospodářského cyklu. Růst jejich ekonomik se významně podílel na zvyšování příjmů státních rozpočtů. Tyto trendy se ve výsledcích modelu prosazovaly bez ohledu na aktuální specifikaci volební proměnné, která byla v centru zájmu. V užších modifikacích modelu, jejichž vysvětlovanou proměnnou byly příjmy z daní z příjmu fyzických osob, se ve výši vybraných daňových prostředků pozitivně odrážel nárůst počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva. U nových členských zemí měl tento vztah inverzní charakter.

Hlavní pozornost však byla věnována volební proměnné. Odhadovaný model přinesl v jejím případě tyto výsledky. V základní verzi modelu s celkovými příjmy státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou se získané výsledky shodovaly se závěry Brender and Drazen (2004). Pokles tempa růstu celkových příjmů státních rozpočtů byl zaznamenán nejprve u všech a následně u starších členských zemí Evropské unie. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné se však pohybovala pouze na 10% hladině významnosti. Robustnost výsledků nebyla podpořena ani uvažováním výhradně řádných parlamentních voleb ani upřesněním termínu konání voleb. Vše nasvědčuje tomu, že pokud vlády zemí Evropské unie zneužívaly daňových politik k volebním účelům, neměly tyto dva institucionální faktory na jejich jednání zásadní vliv. Po dosažení běžných příjmů státních rozpočtů na pozici vysvětlované proměnné se jak u souboru všech, tak i starších členských zemí Evropské unie statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné vytratila. Jinak řečeno, u žádné ze zkoumaných skupin zemí se nepodařilo prokázat vliv voleb na pokles běžných příjmů státních rozpočtů. Tvrzení Brender and Drazena (2004) tím ovšem nelze zcela odmítnout. V užší modifikaci modelu s příjmy z daní z příjmu fyzických osob jako vysvětlovanou proměnnou se objevila statistická významnost volební proměnné znovu, a to opět u starších členských zemí Evropské unie. Na základě těchto výsledků mohou konstatovat, že posuzujeme-li výsledky modelu primárně z pohledu čtyř zkoumaných skupin zemí, tendence k poklesu příjmů státních rozpočtů v letech voleb se opakovaně objevila u starších členských zemí Evropské unie.

Zcela jiný pohled na snahu vlád manipulovat příjmovou stránkou rozpočtů v době voleb se naskytl při jejich rozdělení podle převažující ideologie. Výsledky odhadovaného modelu nepotvrdily tvrzení obsažené v hypo-

téze 4. V ní je uvedeno, že nižší daně využívají k volebním účelům pravicové vlády, což vede v letech voleb k poklesu (daňových) příjmů státních rozpočtů. Překvapivě se ukázalo, že tento scénář je typický pro vlády smíšeného ideologického charakteru. V porovnání s výsledky prezentovanými v minulé části získaly tyto výsledky na robustnosti, pokud byly do analýzy zařazeny pouze řádné parlamentní volby. Prokázala se tedy platnost hypotézy 2, která říká, že řádný termín konání parlamentních voleb dává vládám větší prostor pro zneužívání fiskální politiky k volebním účelům. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné smíšených vlád pak byla vyšší u nových členských zemí Evropské unie. U těchto zemí se současně projevil sklon k vyššímu tempu růstu příjmů státních rozpočtů za levicových vlád, a to pokud byly v pozici vysvětlované proměnné běžné příjmy státních rozpočtů a příjmy z daní z příjmu fyzických i právnických osob. Ideologie vlád se tedy stala významným prvkem při verifikaci modelů politicko-rozpočtového cyklu s příjmy státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné.

3.4.2 Výdajová strana státních rozpočtů

V návaznosti na předcházející výklad bude nyní pozornost věnována druhé části rozpočtů zemí Evropské unie, tj. jejich výdajové stránce. Opět na ni bude nahlíženo zcela samostatně a bude podrobena užší specifikaci (viz dále). Vycházet bude z následujícího předpokladu: vlády jsou v letech konání parlamentních voleb motivovány zvyšovat veřejné výdaje státních rozpočtů, protože si chtějí prostřednictvím jejich přerozdělení naklonit váhající voliče na svoji stranu. Při vhodné prezentaci a viditelném zvýšení disponibilních důchodů domácností si tímto způsobem mohou vlády zabezpečit své znovuzvolení. Ve zmiňované studii Brender and Drazen (2004) autoři tvrdí, že veřejné výdaje jsou zneužívány k volebním účelům především v zemích s krátkou demokratickou historií. Minimální zkušenost voličů s volebním cyklem jim brání v poznání, že předvolební fiskální expanze provedená vládou je zpravidla následována povolební restrikcí. Míra fiskální expanze může navíc zůstat voličům díky nižší informovanosti skryta přinejmenším do začátku dalšího kalendářního roku, kdy jsou publikována data státního závěrečného účtu. V tento okamžik je však již u moci nová vláda, jejíž potrestání voliči se v běhu času/událostí stává irelevantním. Zkušenost s tímto jednáním vlád vzbuzuje ve voličích v zemích s dlouhou demokratickou historií averzi vůči navyšování veřejných výdajů v letech voleb. Proto, jak argumentují Brender and Drazen (2004), se

nepodařilo výskyt politicko-rozpočtového cyklu u tohoto souboru zemí prokázat.

Soubor zemí s dlouhou demokratickou historií ze studie Brender and Drazen (2004) je v knize z definice shodný se staršími členskými zeměmi Evropské unie. Naopak fungování demokratického systému v nových členských zemích Evropské unie je díky komunistické etapě poměrně krátké.

V souladu se studií Brender and Drazen (2004) budou nejprve zařazeny na pozici vysvětlované proměnné modelu celkové výdaje státních rozpočtů zemí Evropské unie. Tato vysvětlující proměnná poskytuje globální pohled na zkoumanou problematiku. S cílem provést podrobnější analýzu poté budou od celkových výdajů státních rozpočtů odečteny kapitálové výdaje. Předpokládáme, že kapitálové výdaje se obvykle nestávají součástí volební soutěže, která probíhá na parlamentní úrovni. Získané běžné výdaje státních rozpočtů pak vstoupí jako vysvětlovaná proměnná do identicky formulovaného modelu jako v případě celkových výdajů státních rozpočtů. Z běžných výdajů budou dále vyčleněny ty, které jsou jako mzdy či jiné typy odměn vypláceny státním zaměstnancům. Stejně tak z nich budou vyjmuty sociální výdaje jako součet sociálních dávek a transferů. Vychází se z předpokladu, že státní zaměstnanci, rodiny s dětmi, důchodci či voliči ohrožení nezaměstnaností, ke kterým tyto úzce specifikované běžné výdaje státních rozpočtů směřují, představují ve volební soutěži tradiční cílové skupiny politických stran (resp. vlád). Modely, které budou obsahovat kompenzace vyplácené státním zaměstnancům a sociální výdaje, budou v souladu s těmito vysvětlovanými proměnnými redefinovány.

Pomocí takto definovaných modelů s různými typy veřejných výdajů na pozici vysvětlované proměnné pak budou podrobeny empirické analýze nejenom závěry studie Brender and Drazen (2004) odpovídající hypotéze 1, ale i ostatní hypotézy stanovené v oddílu 3.2. Nově bude ověřena platnost hypotézy 5, která se vztahuje k otevřenosti demokracie. Získané výsledky empirického odhadu budou prezentovány již zavedeným systémem z části 3.4.1, který zohledňuje nejen jednotlivé hypotézy, ale také jejich kombinace. Shrnutí výsledků bude uvedeno v závěru této části.

3.4.2.1 Celkové výdaje státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné

Základní model koncipovaný samostatně pro výdajovou část státních rozpočtů má tuto podobu:

$$ld_gg_exp_{it} = \beta_1 * gap_{it} + \beta_2 * ld_dem_p_{it} + \beta_3 * ld_pub_emp_{it} + \beta_4 * ld_child_{it} + \gamma * elec_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it}, \quad (3.8)$$

kdy vysvětlovaná proměnná $ld_gg_exp_{it}$ představuje celkové výdaje státních rozpočtů. Předpona ld u vybraných proměnných modelu označuje úpravu dat logaritmem diferencí, která má zamezit problémům vyplývajícím z trendového vývoje dat a používání odlišných měn ve zkoumaných zemích. Dolní index proměnných i se vždy vztahuje ke sledované zemi a t k danému roku. Stejně jako v předchozí části 3.4.1 je první vysvětlující proměnnou modelu mezera výstupu (gap_{it}), jejímž úkolem je zachytit citlivost vysvětlované proměnné na kolísání hospodářského cyklu. Na růst či pokles ekonomiky typicky reagují nejsilněji veřejné výdaje související s nezaměstnaností. Dojde-li k poklesu ekonomiky, počet nezaměstnaných má tendenci růst, což zvyšuje nároky na sociální systém státu. Druhou vysvětlující proměnnou v rovnici (3.8) je počet důchodců, resp. počet obyvatel země starších 65 let ($ld_dem_p_{it}$). Většina zemí Evropské unie je zasažena procesem stárnutí populace. Zvyšování počtu lidí v důchodovém věku v poměru k celkové populaci vytváří silný negativní tlak na výdajové stránky státních rozpočtů. Další skupinou, která má potenciál zatěžovat výdajové stránky státních rozpočtů, jsou státní zaměstnanci ($ld_pub_emp_{it}$). Růst počtu státních zaměstnanců je spojen s dodatečnými mzdovými nároky, které přispívají k růstu veřejných výdajů. Přílišná byrokratizace či přezaměstnanost ve státním sektoru je dalším často zmiňovaným problémem zemí Evropské unie. Vysvětlující proměnná ld_child_{it} zachycuje vývoj počtu dětí do věku 6 let v zemích Evropské unie. Pro stát jde o finančně nejnáročnější část života dítěte, protože v tomto věku dochází k výplatám porodního, mateřské a rodičovské dovolené společně s dalšími typy sociálních dávek. Předpokládá se tedy, že pokud dochází k růstu počtu dětí v tomto raném věku, veřejné výdaje státu se zvyšují. Umělá volební proměnná ($elec_{it}$) bude opět nabývat hodnot 1 v letech voleb a 0 v ostatních letech. Určení hodnot volební proměnné pak bude záviset na aktuálně zkoumané hypotéze (resp. kombinaci hypotéz), jak bylo uvedeno v oddílu 3.3. Model tradičně doplní tzv. fixed effect pro každou ze zemí (α_i) a proměnná zohledňující chyby a opomenutí (ε_{it}).

Takto definovaný model přinesl následující výsledky. V tabulce 3.6 v prvním sloupci jsou zachyceny hodnoty regresních koeficientů vysvětlující

jících proměnných pro celý soubor 23 členských zemí Evropské unie. Všechny koeficienty mají kladné znaménko. Pro vysvětlující proměnnou mezeru výstupu (gap_{it}) to znamená, že nesplňuje očekávaný vývoj, kdy by s kladným růstem mezery výstupu mělo docházet k poklesu tempa růstu celkových výdajů státních rozpočtů. U dalších vysvětlujících proměnných odpovídá kladné znaménko regresního koeficientu předpokladům. Růst počtu důchodců, státních zaměstnanců i dětí do věku šesti let zvyšuje nároky na veřejné výdaje. U žádné z dosud zmiňovaných vysvětlujících proměnných však nenabývá regresní koeficient na statistické významnosti. Jedinou statisticky významnou proměnnou se tak stává volební proměnná ($elec_{it}$). Její kladné znaménko implikuje, že v letech konání parlamentních voleb docházelo v zemích Evropské unie ke zvyšování tempa růstu celkových výdajů státních rozpočtů o 0,96 procentního bodu. Toto zvýšení tempa růstu pak odpovídalo přibližně 15 % z průměrného tempa růstu celkových výdajů státních rozpočtů zemí Evropské unie v letech 1995–2008.

Po rozdělení zemí na starší a nové členské země Evropské unie, resp. na země střední Evropy, si u starších členských zemí ponechal regresní koeficient mezery výstupu kladné znaménko (gap_{it}), ale stal se silně statisticky významným. Celkové výdaje státních rozpočtů pak byly u starších členských zemí významně ovlivněny nárůstem počtu státních zaměstnanců ($ld_pub_emp_{it}$). U nových členských zemí zůstaly všechny použité vysvětlující proměnné bez statistické významnosti. Ve zbývajícím souboru zemí střední Evropy měl regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}) předpokládané záporné znaménko a byl statisticky významný. Poukazoval tak na vyšší citlivost celkových výdajů státních rozpočtů na aktuální vývoj hospodářství. Vedle hospodářského cyklu pak byly celkové výdaje státních rozpočtů v zemích střední Evropy ovlivněny stárnutím populace. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) byl statisticky významný pouze u starších členských zemí Evropské unie. V těchto zemích docházelo v letech voleb ke zvyšování tempa růstu celkových výdajů státních rozpočtů o 0,86 procentního bodu (tj. o 19 % z jejich průměrného tempa růstu ve sledovaném období). Tento výsledek vyvrací závěry studie Brender and Drazen (2004), resp. je jejich opakem.

Tabulka 3.6: Odhad modelu PBC s celkovými výdaji státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍEVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0017 (0,0013)	0,0018 (0,0012)	0,0020* (0,0012)	0,00184 (0,0012)	0,0027*** (0,0009)	0,0027*** (0,0009)	0,0029*** (0,0009)	0,0028*** (0,0009)	0,0003 (0,0027)	0,0004 (0,0028)	0,0008 (0,0026)	0,0008 (0,0028)	-0,0124** (0,0039)	-0,0114** (0,0046)	-0,0117** (0,0050)	-0,0118** (0,0054)
LD_DEM_P_it	0,1390 (0,4676)	0,1446 (0,4389)	0,1381 (0,4425)	0,1434 (0,4593)	0,1688 (0,3412)	0,1668 (0,3383)	0,1668 (0,3303)	0,1958 (0,3305)	0,0743 (1,5064)	0,0629 (1,4771)	0,1893 (1,3277)	0,0579 (1,4314)	2,261*** (0,6528)	2,2137*** (0,6216)	2,300*** (0,3176)	2,2226*** (0,6617)
LD_PUB_EMP_it	0,2013 (0,1537)	0,2294 (0,1590)	0,1943 (0,1594)	0,2295 (0,1608)	0,3260*** (0,1079)	0,3638*** (0,1096)	0,3299*** (0,1064)	0,3612*** (0,1092)	0,0981 (0,2559)	0,1223 (0,2605)	0,1201 (0,2567)	0,1257 (0,2732)	0,5963 (0,7729)	0,6879 (0,7536)	0,5968 (0,7484)	-0,6592 (0,7384)
LD_CHILD_it	0,1755 (0,1921)	0,1661 (0,1914)	0,1609 (0,1836)	0,1649 (0,1916)	0,1904 (0,1456)	0,1787 (0,1479)	0,1809 (0,1455)	0,1898 (0,1454)	0,2659 (0,2862)	0,2569 (0,2970)	0,2214 (0,2563)	0,2292 (0,2949)	0,1008 (0,3343)	0,0390 (0,3163)	0,0972 (0,3280)	0,0578 (0,3350)
ELFC_it	0,0096* (0,0054)	-0,0011 (0,0099)	0,0223** (0,0088)	-0,0011 (0,0085)	0,0086*** (0,0029)	0,0071 (0,0039)	0,0096*** (0,0030)	0,0111** (0,0049)	0,0111 (0,0138)	-0,0087 (0,0283)	0,0506*** (0,0174)	-0,0115 (0,0135)	0,0176 (0,7332)	-0,0115 (0,0373)	0,0379** (0,0150)	0,0039 (0,0038)
R ²	0,361	0,357	0,367	0,357	0,534	0,523	0,529	0,527	0,132	0,130	0,153	0,130	0,212	0,207	0,227	0,205
Adj. R ²	0,298	0,293	0,304	0,293	0,483	0,471	0,478	0,476	0,018	0,015	0,041	0,015	0,065	0,060	0,083	0,057
F-statistika	5,680	5,570	5,815	5,570	10,537	10,107	10,347	10,281	1,154	1,128	1,366	1,133	1,443	1,403	1,578	1,387
P-hodnota (F)	6,90E-15	1,53E-14	2,89E-15	1,53E-14	2,12E-20	1,34E-19	4,99E-20	6,53E-20	0,328	0,348	0,197	0,344	0,207	0,223	0,160	0,229
DW test	1,512	1,521	1,565	1,520	1,982	1,986	1,987	1,996	1,417	1,434	1,554	1,434	1,796	1,873	1,909	1,833
P-hodn. (úrov. konst.)	1,57E-14	2,60E-14	8,51E-15	2,61E-14	1,81E-10	6,05E-10	3,18E-10	2,88E-10	0,094	0,096	0,087	0,106	1,796	0,120	0,173	0,124
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 22 v Příloze obsahuje výsledky odhadovaného modelu po vyloučení předčasných voleb ze vzorku pozorování. V souboru všech členských zemí Evropské unie si ponechal regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) kladné znaménko, ale nebyl statisticky významný. Vytratila se tak jeho nízká statistická významnost, která byla zaznamenána v tabulce 3.6. Statisticky významným, a to na 1% hladině významnosti, zůstal regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) pouze u starších členských zemí Evropské unie. Na dalších výsledcích modelu se vůči tabulce 3.6 z hlediska statistické významnosti proměnných nic nezměnilo.

Mnohem zajímavější výsledky poskytl odhad modelu po rozdělení vlád podle jejich ideologie. U všech zkoumaných skupin zemí byl regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) kladný a statisticky významný, pokud se v letech voleb nacházely u moci levicové vlády. Tendence zvyšovat tempo růstu celkových výdajů státních rozpočtů byla prokázána jak u starších, tak u nových členských zemí Evropské unie. V obou případech se pohybovala statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné na 1% hladině významnosti. U starších členských zemí pak docházelo v letech voleb ke zvyšování tempa růstu celkových výdajů státních rozpočtů o 0,96 procentního bodu a u nových členských zemí o 5,06 procentního bodu (tj. o 21 % z průměrného tempa růstu celkových výdajů státních rozpočtů u starších členských zemí, resp. o 51 % z průměrného tempa růstu celkových výdajů státních rozpočtů nových členských zemí v letech 1995–2008). Tempo růstu celkových výdajů státních rozpočtů tedy bylo v letech voleb u nových členských zemí vyšší než u těch starších. V případě nových členských zemí však odhadovaný model nenabyl jako celek na statistické významnosti. Zvolené vysvětlující proměnné podle koeficientu determinace (R^2) vysvětlily pouhých 15 % z celkového kolísání celkových výdajů státních rozpočtů. U starších členských zemí Evropské unie se pak projevil sklon k růstu veřejných výdajů v letech voleb také u ideologicky smíšených vlád. Získané výsledky zůstaly v platnosti, i když byly do vzorku pozorování zařazeny pouze řádné parlamentní volby.

Tabulky 23 a 24 v Příloze obsahují výsledky odhadovaného modelu po upřesnění termínu konání voleb na jarní a na podzimní. Výsledky regresní analýzy se liší od těch popsaných výše. Podobně jako v tabulkách 3.6 a 22 v Příloze se objevila malá statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné u souboru všech zemí Evropské unie a po vyloučení předčasných voleb ze vzorku pozorování zcela zmizela. Vliv voleb na růst veřejných výdajů se vytratil také u starších členských zemí, a to u všech zvolených typů vlád. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) byla naopak prokázána u nových členských zemí Evropské unie a následně jejich levicových vlád. Při uvažování řádných parla-

mentních voleb se stal regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) statistiky významný rovněž u zemí střední Evropy, resp. jejich pravicových a levicových vlád. V případě posledních dvou zmíněných skupin zemí však byly odhadované modely jako celek statisticky nevýznamné, což snížilo relevanci prezentovaných výsledků.

V souhrnu získané výsledky odhadovaného modelu prokázaly pro soubor všech členských zemí Evropské unie pouze slabou statistickou významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$). Při ponechání výhradně řádných parlamentních voleb ve vzorku pozorování se tato slabá statistická významnost vytratila a nepodařilo se tímto prokázat vliv voleb na celkové výdaje státních rozpočtů pro soubor všech 23 členských zemí Evropské unie. Stejná sekvence výsledků modelu nastala i po upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní a po provedení opětovné analýzy.

V druhé fázi zkoumání, která reflektovala rozdělení zemí podle délky jejich demokratické historie, byla nalezena silná statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u starších členských zemí Evropské unie. U nových členských zemí se nepodařilo prokázat vliv vlád na navyšování celkových výdajů státních rozpočtů v letech konání parlamentních voleb (jak pro vzorek všech, tak i řádných parlamentních voleb). Tyto výsledky byly v rozporu se závěry studie Brender and Drazen (2004), resp. byly jejich opakem. Vyplyvá z nich, že přestože mají voliči ve starších členských zemích dlouholetou zkušenost s fungováním volebního systému, slyší na předvolební populistické politiky vlád. Je těžko představitelné, že by se vlády v těchto zemích opakovaně uchylovaly k účelnému zvyšování veřejných výdajů před volbami, pokud by nebyly přesvědčeny, že tímto získají potřebné hlasy voličů. Výsledky tímto podporují předpoklad o krátkozrakosti voličů, pro které mají události posledních měsíců či týdnů větší význam než ty, které se udály před třemi či pěti lety. Voliči jsou nakloněni opakovat stále tu samou chybu a věřit, že populistické politiky zůstanou v platnosti i po parlamentních volbách. Krátkozrakost voličů je pak považována za projev iracionálního jednání voličů. Nelze se však domnívat, že by se tento základní vzor chování voličů výrazně lišil mezi staršími a novými členskými zeměmi Evropské unie. Rozdíl může spíše být ve schopnosti jejich vlád, resp. politických stran v nich zastoupených, účelně projevit svůj názor či moc. V nových členských zemích stále (i když pozvolněji) probíhá proces formování systému politických stran, kdy se politické strany znovu a znovu učí prosadit se a udržet se v jeho rámci. Ve starších členských zemích jsou politické strany do systému zpravidla etablovány a čerpají ze své historické zkušenosti. Manipulace veřejnými výdaji za účelem zisku volebních hlasů je tak pro ně snáze proveditelná.

Jiné, ovšem neméně zajímavé, výsledky přinesl odhad modelu po zohlednění ideologie vlád. Vyplývá z něj, že tendenci zneužívat veřejné výdaje k volebním účelům měly typicky levicové vlády, a to ve všech zkoumaných skupinách zemí. Potvrdila se tímto druhá část hypotézy 4 uvedené v oddílu 3.2. Levicové vlády pak byly motivovány k tomuto jednání bez ohledu na to, zda se parlamentní volby konaly v řádném či v předčasném termínu. Jedinou výjimkou byly v tomto směru smíšené vlády starších členských zemí Evropské unie, u nichž byl nalezen obdobný trend.

Výsledky odhadu modelu po upřesnění jarního a podzimního termínu voleb pak byly poměrně skromné (viz tab. 23 a 24 v Příloze). Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) se překvapivě objevila pouze u nových členských zemí Evropské unie a jejich levicových vlád. Jejich odhadovaný model však jako celek nenabyl na statistické významnosti. U starších členských zemí nebyla vládám prokázána snaha zneužívat celkové veřejné výdaje k volebním účelům. Ač to nemusí být na první pohled patrné, i tyto výsledky mohou podpořit tvrzení o krátkozrakosti voličů a z něj odvozeného jednání vlád. Přestože se volby konají v jarním termínu, jedná se zpravidla o měsíce květen či červen. Většina změn, které vlády uzákoní, vchází v platnost počátkem kalendářního roku. Vzniká tak dostatečný prostor, aby v následujících měsících voliči změny pocítili, resp. ocenili a přeměnili ve svůj volební hlas. Tyto změny však ovlivňují celkové výdaje státních rozpočtů až v samotném roce voleb. S ohledem na historickou zkušenost vlád (nikoliv voličů) tak můžeme tvrdit, že politikové ve starších členských zemích vědí, že „nemají kam spěchat“, kdežto politici v nových členských zemích „cítí potřebu se na volby předpřipravit“.

3.4.2.2 Běžné výdaje státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné

V rámci procesu „zpřesnění“ na pozici vysvětlované proměnné modelu budou v této části nahrazeny celkové výdaje státních rozpočtů ($ld_gg_exp_{it}$) běžnými výdaji státních rozpočtů. Odhadovaný model tedy bude vycházet z rovnice:

$$ld_cur_exp_{it} = \beta_1 * gap_{it} + \beta_2 * ld_dem_p_{it} + \beta_3 * ld_pub_emp_{it} + \beta_4 * ld_child_{it} + \gamma * elec_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it}, \quad (3.9)$$

v němž je vysvětlovaná proměnná logaritmu diference běžných výdajů státního rozpočtu v zemi i v čase t označena $ld_cur_exp_{it}$. Použité vysvětlující

jící proměnné modelu se shodují s rovnicí (3.8) a zůstává zachován rovněž jejich význam.

V prvním sloupci tabulky 3.7 jsou uvedeny výsledky odhadovaného modelu pro členské země Evropské unie jako celek. Regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}) má kladné znaménko a je statisticky významný na 1% hladině významnosti. Poukazuje na to, že přestože dosahovaly země Evropské unie hospodářského růstu, tempo růstu jejich běžných výdajů státních rozpočtů mělo tendenci se zvyšovat. Statistická významnost regresního koeficientu se objevila rovněž u státních zaměstnanců ($ld_{pub_emp_{it}}$), kdy zachytila pozitivní závislost mezi jejich počtem a běžnými výdaji. Vliv počtu důchodců a dětí do věku šesti let na vývoj běžných výdajů se nepodařilo prokázat. Výsledky dále ukázaly, že v letech voleb docházelo v zemích Evropské unie ke zvyšování tempa růstu běžných výdajů státních rozpočtů o 1,16 procentního bodu (tj. o 17 % z průměrného tempa růstu běžných výdajů zemí Evropské unie v letech 1995–2008).

Regresní koeficient volební proměnné pak se stal statisticky významným rovněž u všech zkoumaných skupin zemí. U starších členských zemí se v letech voleb zvýšilo tempo růstu běžných výdajů státních rozpočtů o 0,88 procentního bodu a u nových členských zemí o 1,54 procentního bodu (tj. o 19 % z průměrného tempa růstu běžných výdajů státních rozpočtů starších členských zemí a o 15 % z průměrného tempa růstu běžných výdajů státních rozpočtů nových členských zemí ve sledovaném období). Impuls, který vydávaly vlády v letech voleb směrem k běžným výdajům, byl tedy u starších a nových členských zemí téměř srovnatelný. U starších členských zemí Evropské unie se na zvyšování tempa růstu běžných výdajů podepsal rovněž růst počtu státních zaměstnanců a nárůst počtu dětí do šesti let věku. U nových členských zemí disponoval kladným znaménkem a statistickou významností pouze regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}). Ve zbývajících skupině zemí střední Evropy měl na zvyšování tempa růstu běžných výdajů vliv nárůst počtu důchodců. Mezi běžnými výdaji a počtem dětí do věku šesti let u nich existoval inverzní vztah, tj. přestože se počet dětí zvyšoval pomalejším tempem či dokonce klesal, nároky na veřejné výdaje dále rostly.

Pokud byly ve vzorku pozorování ponechány pouze řádné parlamentní volby (viz tab. 25 v Příloze), na silné statistické významnosti regresních koeficientů volební proměnné ($elec_{it}$) se u zkoumaných skupin zemí v porovnání s tabulkou 3.7 nic nezměnilo. Jinak řečeno, získané výsledky svědčily o tendenci vlád zneužívat veřejné výdaje k volebním účelům bez ohledu na to, zda byly parlamentní volby vyhlášeny v řádném či předčasném termínu (viz tab. 26 a 27 v Příloze).

Tabulka 3.7: Odhad modelu PBC s běžnými výdaji státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍEVROPY			
	výdaj u moci		výdaj u moci		výdaj u moci		výdaj u moci		výdaj u moci		výdaj u moci		výdaj u moci		výdaj u moci	
	všechny	pravice	levicové	smíšené	všechny	pravice	levicové	smíšené	všechny	pravice	levicové	smíšené	všechny	pravice	levicové	smíšené
GAP_it	0,0024*** (0,0008)	0,0025*** (0,0008)	0,0027*** (0,0008)	0,0025*** (0,0008)	0,0021*** (0,0005)	0,0021*** (0,0005)	0,0022*** (0,0005)	0,0021*** (0,0005)	0,0031*** (0,0015)	0,0033*** (0,0016)	0,0036*** (0,0015)	0,0035*** (0,0017)	0,0006 (0,0024)	0,0005 (0,0031)	0,0011 (0,0022)	0,0019 (0,0023)
LD_DEM_P_it	0,303 (0,3072)	0,2352 (0,3005)	0,2291 (0,3022)	0,2351 (0,2988)	-0,1020 (0,1602)	-0,0018 (0,1584)	-0,0164 (0,1715)	0,0077 (0,1592)	0,7978 (0,9717)	0,7659 (0,9578)	0,9102 (0,8357)	0,7735 (0,9321)	2,0573** (0,7968)	1,9616** (0,8864)	2,0759*** (0,5894)	1,8708** (0,8240)
LD_PUB_EMP_it	0,3013* (0,1551)	0,3309** (0,1606)	0,2972* (0,1627)	0,3327** (0,1620)	0,3034*** (0,0756)	0,3417*** (0,0673)	0,3006*** (0,0757)	0,3402*** (0,0672)	0,3069 (0,2251)	0,3264 (0,2646)	0,3358 (0,2691)	0,3394 (0,2839)	0,2677 (0,5117)	0,2650 (0,5392)	0,2628 (0,5095)	0,3450 (0,4907)
LD_CHILD_it	-0,0187 (0,1677)	-0,0299 (0,1644)	-0,0348 (0,1644)	-0,0299 (0,1689)	0,2219** (0,1008)	0,2101** (0,1031)	0,2127** (0,1008)	0,2166** (0,1019)	-0,1419 (0,1969)	-0,1606 (0,2015)	-0,1864 (0,1806)	-0,1733 (0,1938)	-0,6492*** (0,1695)	-0,6334*** (0,2025)	-0,6491*** (0,1448)	-0,6696*** (0,1257)
ELFC_it	0,0109*** (0,0027)	0,0029 (0,0068)	0,0228** (0,0096)	-0,0004 (0,0061)	0,0088*** (0,0024)	0,0011 (0,0028)	0,0115*** (0,0019)	0,0065 (0,0051)	0,0154*** (0,0057)	0,0067 (0,0183)	0,0524** (0,0246)	-0,0093 (0,0129)	0,0099*** (0,0029)	0,0263* (0,0137)	0,0321+ (0,0178)	-0,0215*** (0,0033)
R ²	0,537	0,528	0,544	0,527	0,732	0,713	0,728	0,715	0,192	0,180	0,231	0,180	0,317	0,336	0,350	0,324
Adj. R ²	0,490	0,480	0,499	0,480	0,703	0,682	0,698	0,684	0,085	0,071	0,129	0,072	0,190	0,212	0,229	0,198
F-statistika	11,625	11,206	11,981	11,193	25,142	22,839	24,616	23,138	1,802	1,660	2,273	1,669	2,491	2,719	2,895	2,574
P-hodnota (F)	1,16E-31	1,33E-30	1,51E-32	1,43E-30	2,92E-40	9,63E-38	1,08E-39	4,64E-38	0,059	0,089	0,014	0,087	0,026	0,016	0,011	0,022
DW test	0,727	0,741	0,768	0,748	1,543	1,567	1,527	1,565	0,654	0,652	0,792	0,678	1,154	1,095	1,234	1,208
P-hodn. (uvov. konst.)	4,63E-28	2,65E-27	1,01E-28	2,30E-27	3,99E-24	2,84E-22	1,32E-23	1,565421	0,035	0,045	0,025	0,045	0,014	0,014	0,028	0,020
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Specifikace ideologie jednotlivých vlád zemí Evropské unie nabídla jiný úhel pohledu na získané výsledky modelů. Stejně jako v odhadu, který byl proveden podle rovnice (3.8), byl regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) statisticky významný u levicových vlád všech zkoumaných skupin zemí. V porovnání s tabulkou č. 6 však získal u souboru všech a starších členských zemí Evropské unie na robustnosti. U zemí střední Evropy se objevila statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) také u pravicových vlád. Pro pravicové i levicové vlády však nepřekročila 10% hladinu významnosti. Záporné znaménko regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u ideologicky smíšených vlád zemí střední Evropy pak značilo, že za jejich působnosti docházelo v letech voleb ke snižování tempa růstu běžných výdajů státních rozpočtů. Tyto výsledky zůstaly v platnosti, i když byly ve vzorku pozorování ponechány pouze řádné parlamentní volby.

Po zohlednění jarního a podzimního termínu voleb v rámci volební proměnné přinesl odhad modelu tyto výsledky (viz tab. 26 a 27 v Příloze). Slabá statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) se projevila u souboru všech členských zemí Evropské unie. Po vyloučení předčasných parlamentních voleb z analýzy se však vytratila. Vliv voleb na běžné výdaje státních rozpočtů nebyl následně prokázán u žádné ze zkoumaných skupin zemí. Ani ideologie vlád do výsledků modelu zásadně nepromluvila. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) byl statisticky významný u levicových vlád nových členských zemí Evropské unie. Výsledky odhadu modelu jednotlivých typů vlád zemí střední Evropy kopírovaly výsledky z tabulky 3.7 a tabulky 25 v Příloze. Jejich statistická významnost však byla vyšší.

Z výše uvedeného vyplývá, že proces zpřesnění na pozici vysvětlované proměnné, kdy byly celkové výdaje státních rozpočtů v odhadovaném modelu nahrazeny běžnými výdaji státních rozpočtů, přispěl k vyšší robustnosti získaných výsledků. Na rozdíl od výsledků modelu (3.8) se vytratila jejich rozdílnost pro starší a nové členské země Evropské unie a snaha vlád navyšovat běžné výdaje státních rozpočtů v letech voleb byla prokázána u všech zkoumaných skupin zemí. Silné statistické významnosti dosáhl regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) nehledě na to, zda byly ve vzorku pozorování obsaženy všechny či pouze řádné parlamentní volby. Míra, s jakou se zvyšovalo tempo růstu běžných výdajů státních rozpočtů v letech voleb, pak byla ve starších i nových členských zemích Evropské unie téměř shodná. Dále byl potvrzen trend, který byl již zaznamenán ve výsledcích modelu (3.8), tj. že účelná manipulace veřejnými výdaji v letech voleb je doménou levicových vlád. Specifická situace nastala v tomto směru pouze u zemí střední Evropy, kdy pokoušení zneužívat veřejné výdaje v letech

voleb podléhaly jak levicové, tak i pravicové vlády. Naopak za vlád ideologicky smíšených mělo tempo růstu běžných výdajů státních rozpočtů tendenci klesat (s tímto výsledkem se znovu setkáme dále v textu). Po upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní prezentované výsledky v podstatě kopírovaly ty získané při odhadu modelu (3.8).

3.4.2.3 *Kompensace vyplácené státním zaměstnancům v pozici vysvětlované proměnné*

Třetí z odhadovaných modelů s výdaji státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné bude formulován pomocí rovnice:

$$ld_comp_emp_{it} = \beta_1 * gap_{it} + \beta_2 * ld_pub_emp_{it} + \gamma * elec_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it} \quad (3.10)$$

v němž vysvětlovaná proměnná $ld_comp_emp_{it}$ představuje logaritmus difference kompenzací, které byly vyplaceny v podobě platů či odměn státním zaměstnancům v zemi i v čase t . V modelu bude ponechána jako vysvětlující proměnná mezeru výstupu (gap_{it}). V době poklesu výkonnosti ekonomik vlády obvykle omezují zaměstnanost ve státním sektoru, aby odlehčily výdajové stránce státních rozpočtů. Naopak v časech ekonomického růstu si vlády mohou dovolit najmout více zaměstnanců. Na rozdíl od výše uvedených modelů (3.8 a 3.9) tedy existuje mezi mezerou výstupu a kompenzacemi, které jsou vypláceny státním zaměstnancům, pozitivní vztah. Druhou vysvětlující proměnnou zastoupenou v modelu je počet státních zaměstnanců ($ld_pub_emp_{it}$). Jejím úkolem je mimo jiné zachytit změny v počtu státních zaměstnanců způsobené reformami veřejné správy. K nim se ve sledovaném období uchýlila řada vlád Evropské unie ve snaze vypořádat se s nadměrnou byrokratizací. Cílem reform byl pokles počtu státních zaměstnanců a zefektivnění činnosti zaměstnanců stávajících. Razantnější pokles počtu státních zaměstnanců by se měl podle předpokladů projevit poklesem tempa růstu vysvětlované proměnné. Poslední vysvětlující proměnnou modelu je umělá volební proměnná ($elec_{it}$). Státní zaměstnanci představují poměrně početnou a z hlediska schopnosti organizovat se také silnou voličskou skupinu. Vlády mohou být motivovány zavděčit se těmto voličům a získat je tak na svoji stranu. Pokud vlády zemí Evropské unie inklinovaly k tomu jednání, předpokládáme, že docházelo v letech voleb ke zvyšování tempa růstu kompenzací vyplácených státním zaměstnancům. Model je tradičně doplněn o proměnnou tzv. fixed effect každé ze zemí (α_i) a proměnnou ε_{it} .

Empirický odhad popsaného modelu přinesl výsledky zaznamenané v tabulce 3.8. Souhrnný pohled na země Evropské unie nabízí první sloupec této tabulky. Regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}) má kladné znaménko a nedosahuje statistické významnosti. Kladné znaménko nese také regresní koeficient počtu státních zaměstnanců ($ld_pub_emp_{it}$), ovšem je statisticky významný na 5% hladině významnosti. Výsledek regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) pak potvrzuje, že v letech konání parlamentních voleb docházelo v zemích Evropské unie opakovaně ke zvyšování tempa růstu celkových prostředků vyplácených státním zaměstnancům o 0,93 procentního bodu (tj. o 14 % z průměrného tempa růstu kompenzací vyplácených státním zaměstnancům v zemích Evropské unie v letech 1995–2008).

Po rozdělení zemí do zkoumaných skupin si u starších členských zemí Evropské unie udržel svoji statistickou významnost pouze regresní koeficient počtu státních zaměstnanců ($ld_pub_emp_{it}$). Hospodářský a volební cyklus neměly v těchto zemích na vývoj vysvětlované proměnné zásadní vliv. U nových členských zemí pak byla prokázána snaha vlád opakovaně navyšovat prostředky vyplácené státním zaměstnancům v letech voleb. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) se v tomto případě nacházel na 1% hladině významnosti. Tempo růstu kompenzací vyplácených státním zaměstnancům se v letech konání parlamentních voleb zvyšovalo o 2,42 procentního bodu (tj. o 23 % z průměrného tempa růstu těchto výdajů v nových členských zemích Evropské unie ve sledovaném období). Tento výsledek se přenesl také do souboru zemí střední Evropy, u nichž navíc do tempa růstu kompenzací státním zaměstnancům významně promlouval počet státních zaměstnanců.

Provedením analýzy pouze se vzorkem řádných parlamentních voleb byla posílena statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) jak u souboru všech a nových členských zemí Evropské unie, tak u zemí střední Evropy (viz tab. 28 v Příloze). Jinak řečeno, výsledky odhadu modelu z tabulky 3.8 zůstaly zachovány, pouze se zvýšila jejich statistická robustnost.

Ideologie vlád vstoupila do výsledků analýzy u nových členských zemí Evropské unie, resp. z nich vyčleněných zemí střední Evropy. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) byl slabě statisticky významný u levicových vlád. V zemích střední Evropy to však byly pravicové vlády, za jejichž působení se v letech voleb zvyšovalo tempo růstu kompenzací vyplácených státním zaměstnancům. Po vyloučení předčasných voleb ze vzorku pozorování se u nových členských zemí objevila slabá statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) také u smíšených vlád. Z těchto skutečností vyplývá, že vlády v nových členských

Tabulka 3.8: Odhad modelu PBC s kompenzacemi vyplacenými státním zaměstnancům jako vysvětlovanou proměnnou

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené	
	všechny	pravavicové	levicové	všechny	pravavicové	levicové	všechny	pravavicové	levicové	všechny	pravavicové	levicové	všechny	pravavicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0011 (0,0016)	0,0011 (0,0016)	0,0013 (0,0016)	0,0011 (0,0017)	0,0001 (0,0009)	0,0001 (0,0010)	0,0001 (0,0009)	0,0001 (0,0009)	0,0001 (0,0009)	0,0019 (0,0030)	0,0021 (0,0029)	0,0022 (0,0029)	0,0018 (0,0032)	-0,0041 (0,0044)	-0,0032 (0,0048)	-0,0037 (0,0046)
LD_PUB_EMP_it	0,5561** (0,2483)	0,3820** (0,2488)	0,5551** (0,2490)	0,5776** (0,2471)	0,7613** (0,1539)	0,7636** (0,1572)	0,7578** (0,1601)	0,7625** (0,1567)	0,7625** (0,1567)	0,4010 (0,3637)	0,4259 (0,3854)	0,4388 (0,3905)	0,4232 (0,3703)	1,0494** (0,3811)	1,1264** (0,5313)	1,1589** (0,4831)
ELFC_it	0,0093** (0,0045)	-0,0001 (0,0095)	0,0171 (0,0115)	0,0098 (0,0109)	0,0003 (0,0036)	-0,0031 (0,0038)	0,0013 (0,0055)	-0,0002 (0,0018)	0,0002 (0,0018)	0,0242*** (0,0075)	0,0109 (0,0231)	0,0502* (0,0291)	0,0205 (0,0205)	0,0599** (0,0231)	0,0237 (0,0279)	0,0092 (0,0183)
R ²	0,507	0,502	0,509	0,503	0,619	0,621	0,619	0,619	0,619	0,211	0,187	0,222	0,191	0,256	0,305	0,224
Adj. R ²	0,462	0,456	0,464	0,458	0,583	0,585	0,583	0,583	0,583	0,126	0,099	0,139	0,105	0,157	0,212	0,133
F-statistika	11,229	10,993	11,319	11,070	16,937	17,055	16,944	16,936	16,936	2,480	2,132	2,656	2,203	2,581	3,285	2,164
P-hodnota (F)	2,29E-29	8,78E-29	1,38E-29	5,67E-29	8,93E-29	6,22E-29	8,74E-29	8,95E-29	8,95E-29	0,011	0,029	0,007	0,024	0,031	0,009	0,064
DW test	0,989	1,002	1,011	0,990	1,413	1,426	1,411	1,413	1,413	0,852	0,869	0,936	0,844	1,071	0,977	1,075
P-hodn. (úrov. konst.)	1,74E-27	3,31E-27	9,36E-28	2,79E-27	4,33E-11	3,30E-11	4,05E-11	5,28E-11	5,28E-11	0,014	0,021	0,013	0,016	0,020	0,016	0,019
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

zemích využívaly personálních politik k získání volebních hlasů státních zaměstnanců. Vymezit jejich ideologie pro celý soubor nových členských zemí však jednoznačně nelze. Po upřesnění dat dle jarního a podzimního termínu voleb si udržel regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) svoji statistickou významnost u levicových vlád nových členských zemí Evropské unie (viz tab. 29 v Příloze). Po zúžení skupiny na země střední Evropy se projevila tendence zvyšovat tempo růstu kompenzací státním zaměstnancům v letech voleb nejen u levicových, ale také u pravicových vlád. Použitím výhradně řádných parlamentních voleb ve vzorku pozorování se stal robustním regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) také u nových členských zemí bez ideologické specifikace a u pravicových vlád ve starších členských zemích Evropské unie (viz tab. 30 v Příloze).

Snaha vlád opakovaně navyšovat prostředky vyplácené státním zaměstnancům v letech voleb byla tedy prokázána pro soubor všech 23 členských zemí Evropské unie. Robustnost tohoto výsledku se dále zvýšila, pokud do odhadu modelu vstoupily výhradně řádné parlamentní volby. Naopak upřesnění termínu parlamentních voleb do výsledků nijak nepromluvalo. Jinak řečeno, vyššími platy či odměnami usilovaly vlády o zisk volebních hlasů státních zaměstnanců až v samotném roce voleb. Následně se ukázalo, že impuls pro toto jednání vycházel ze strany vlád v nových členských zemích Evropské unie. V jejich případě promlouvala do výsledků rovněž ideologie vlád. U nových členských zemí se objevila slabá statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u levicových vlád a po vyloučení předčasných voleb ze vzorku pozorování také u vlád ideologicky smíšených. Levicové vlády si pak udržely statistickou významnost regresního koeficientu volební proměnné i po upřesnění termínu konání voleb. U souboru zemí střední Evropy se nejprve objevily robustní výsledky u pravicových vlád a po opětovné analýze zohledňující jarní a podzimní termín voleb u vlád levicových. Výsledky odhadu modelu s kompenzacemi státním zaměstnancům v pozici vysvětlované proměnné jsou tedy jednoznačnější a robustnější pro rozdělení zemí podle délky trvání demokracie, než podle ideologie jejich vlád.

3.4.2.4 Sociální výdaje v pozici vysvětlované proměnné

Poslední odhadovaný model byl navržen v tomto znění:

$$ld_soc_ben_tranf_{it} = \beta_1 * gap_{it} + \beta_2 * ld_dem_p_{it} + \beta_3 * ld_child_{it} + \gamma * elec_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it}, \quad (3.11)$$

kdy vysvětlovanou proměnnou $ld_soc_ben_tranf_{it}$ je logaritmus difference sociálních výdajů v zemi i v čase t . Sociální výdaje jsou součtem sociálních dávek a transferů vyplácených státem. Mezera výstupu (gap_{it}), jako první vysvětlující proměnná zachycuje vliv hospodářského cyklu na tempo růstu sociálních výdajů. V době poklesu výkonu ekonomik typicky narůstá tlak na vyplácení vybraných sociálních výdajů. Pokud ekonomiky rostou a zvyšuje se zaměstnanost, záchranná sociální síť států je využívána méně. Druhou vysvětlující proměnnou představuje počet osob starších 65 let v dané populaci země ($ld_dem_p_{it}$). Jedná se tedy o počet osob v důchodovém věku, jehož nárůst zatěžuje výdajovou stránku státních rozpočtů. Podobně je tomu u vysvětlující proměnné ld_child_{it} , která označuje počet dětí do šesti let věku. Současně tvoří důchodci, rodiny s malými dětmi nebo obecně nízko-příjmové skupiny obyvatel tradiční cílové skupiny, na které se zaměřují volební programy politických stran. Motivace vlád zneužívat sociální výdaje za účelem získání volebních hlasů těchto skupin voličů tak může být poměrně velká. Umělá volební proměnná ($elec_{it}$) bude v modelu zohledňovat konání parlamentních voleb podle klíče, který byl stanoven v oddílu 3.3. Její regresní koeficient poukáže na případnou tendenci vlád opakovaně zneužívat sociální výdaje k volebním účelům. Model je již tradičně doplněn o proměnné α_i a ε_{it} .

První sloupec tabulky 3.9 obsahuje výsledky odhadu modelu pro soubor všech zemí Evropské unie. Kladné znaménko a silná statistická významnost regresního koeficientu mezery výstupu (gap_{it}) značí, že i přes ekonomický růst docházelo v zemích Evropské unie ke zvyšování tempa růstu sociálních výdajů. Jinak řečeno, bez ohledu na hospodářský cyklus se prohlubovala finanční náročnost sociálního systému zemí Evropské unie. Zvyšování počtu důchodců vedlo v zemích Evropské unie k nárůstu sociálních výdajů, ovšem nikoliv v míře, která by se odrazila na statistické významnosti této proměnné. Záporné znaménko regresního koeficientu proměnné dětí do šesti let (ld_child_{it}) ukázalo, že i přes nižší míru porodnosti v zemích Evropské unie zaznamenaly sociální výdaje rostoucí trend. Statistická významnost tohoto regresního koeficientu se pohybovala na 10% hladině významnosti. Jako silně statisticky významný se projevil regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$). V letech konání parlamentních voleb

docházelo v zemích Evropské unie ke zvyšování tempa růstu sociálních výdajů o 1,11 procentního bodu (tj. o 15 % z průměrného tempa růstu sociálních výdajů zemí Evropské unie v letech 1995–2008).

Regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}) zůstal nadále kladný a statisticky významný, i když došlo k rozdělení zemí na starší a na nové členské země Evropské unie. U nových členských zemí pak byl zaznamenán inverzní vztah mezi vývojem počtu dětí do šesti let a sociálními výdaji. Tento trend byl zachován rovněž u zemí střední Evropy, jejichž sociální výdaje navíc negativně ovlivňoval nárůst počtu obyvatel v důchodovém věku. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) byl silně statisticky významný u starších členských zemí a pouze slabě významný u nových členských zemí Evropské unie. V případě nových členských zemí se však vytratila statistická významnost odhadovaného modelu jako celku.

Při ponechání výhradně řádných parlamentních voleb ve vzorku pozorování došlo k mírnému snížení statistické významnosti regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u starších členských zemí Evropské unie (viz tab. 31 v Příloze). U nových členských zemí pak ani vyšší robustnost výsledků volební proměnné ($elec_{it}$) nepomohla k zisku statistické významnosti odhadovaného modelu jako celku. Vybrané vysvětlující proměnné nebyly v jeho případě schopny objasnit dostatečný podíl z celkového kolísání vysvětlované proměnné. Nově se stal statisticky významným také regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) u zemí střední Evropy.

Z hlediska ideologie vlád přinesly odhady modelů poměrně jednoznačné výsledky (viz tabulka 3.9 a tabulka 31 v Příloze). Tendenci zvyšovat tempo růstu sociálních výdajů v letech voleb měly levicové vlády všech zkoumaných skupin zemí. Impulz, který v tomto směru vydávaly levicové vlády v nových členských zemích, byl pak výrazně silnější (nárůst o 6,9 procentního bodu, tj. 63 % z průměrného tempa růstu sociálních výdajů v letech 1995–2008) než v těch starších (navýšení o 0,93 procentního bodu, tj. 18 % z průměrného tempa růstu sociálních výdajů daného období). V nových členských zemích se na tomto výsledky podílely zejména levicové vlády Litvy, následované vládami Maďarska, Polska, České republiky a Slovinska. Průměrné tempo růstu sociálních výdajů v letech voleb za litevských levicových vlád pak dosahovalo vysokých 22,2 %. Jedinou výjimkou ze zkoumaných typů vlád byly smíšené vlády zemí střední Evropy, v jejichž případě tempo růstu sociálních výdajů v letech voleb klesalo. Na získaných výsledcích modelu se nic zásadního nezměnilo ani po vyloučení předčasných voleb ze vzorku pozorování.

Tabulka 3.9: Odhad modelu PBC se sociálními výdaji jako vysvětlovanou proměnnou

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY																				
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVĚ ČLENSKÉ ZEMĚ EU												
	vlády u moci		smíšené		všechny		pravicové		levicové		smíšené		všechny		pravicové		levicové		smíšené		
GAP_it	0,0033*** (0,0010)	0,0034*** (0,0010)	0,0034*** (0,2656)	0,0034*** (0,0010)	0,0025*** (0,0009)	-0,1241 (0,2345)	0,0025*** (0,0009)	0,0026*** (0,0009)	0,0026*** (0,0009)	0,0046*** (0,0019)	0,0046*** (0,0019)	0,0046*** (0,0019)	0,0046*** (0,0019)	0,0046*** (0,0019)	0,0046*** (0,0019)	0,0046*** (0,0019)	0,0046*** (0,0019)	0,0046*** (0,0019)	0,0046*** (0,0019)	0,0046*** (0,0019)	
LD_DEM_P_it	0,2490 (0,3986)	0,2623 (0,3897)	0,2450 (0,3951)	0,2656 (0,3892)	-0,1426 (0,2393)	-0,1241 (0,2345)	-0,1419 (0,2440)	-0,1087 (0,2439)	-0,1087 (0,2439)	1,1652 (1,1451)	1,1652 (1,1451)	1,1603 (1,1278)	1,1603 (1,1278)	1,1603 (1,1278)	1,1603 (1,1278)	1,1603 (1,1278)	1,1603 (1,1278)	1,1603 (1,1278)	1,1603 (1,1278)	1,1603 (1,1278)	
LD_CHILD_it	-0,2438* (0,1359)	-0,2512* (0,1381)	-0,2616** (0,1325)	-0,2476* (0,1410)	0,1265 (0,1752)	0,1149 (0,1777)	0,1162 (0,1754)	0,1255 (0,1801)	0,1255 (0,1801)	-0,4453*** (0,1516)	-0,4453*** (0,1516)	-0,4493*** (0,1717)	-0,4493*** (0,1717)	-0,4493*** (0,1717)	-0,4493*** (0,1717)	-0,4493*** (0,1717)	-0,4493*** (0,1717)	-0,4493*** (0,1717)	-0,4493*** (0,1717)	-0,4493*** (0,1717)	-0,4493*** (0,1717)
ELFC_it	0,0111*** (0,0036)	0,0002 (0,0089)	0,0257** (0,0115)	0,0039 (0,0066)	0,0093*** (0,0033)	0,0045 (0,0050)	0,0093*** (0,0040)	0,0105 (0,0079)	0,0105 (0,0079)	0,0151* (0,0078)	0,0151* (0,0078)	-0,0071 (0,0223)	-0,0071 (0,0223)	-0,0071 (0,0223)	-0,0071 (0,0223)	-0,0071 (0,0223)	-0,0071 (0,0223)	-0,0071 (0,0223)	-0,0071 (0,0223)	-0,0071 (0,0223)	-0,0071 (0,0223)
R ²	0,464	0,456	0,473	0,456	0,628	0,615	0,620	0,618	0,618	0,137	0,137	0,128	0,128	0,128	0,128	0,128	0,128	0,128	0,128	0,128	0,128
Adj. R ²	0,412	0,404	0,422	0,404	0,590	0,576	0,581	0,579	0,579	0,034	0,034	0,024	0,024	0,023	0,023	0,023	0,023	0,023	0,023	0,023	0,023
F-statistika	9,046	8,771	9,383	8,780	16,695	15,639	15,964	15,827	15,827	1,328	1,328	1,227	1,227	1,223	1,223	1,223	1,223	1,223	1,223	1,223	1,223
P-hodnota (F)	2,52E-24	1,43E-23	3,09E-25	1,35E-25	5,67E-29	8,93E-28	3,10E-28	4,84E-28	4,84E-28	0,222	0,222	0,280	0,280	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283	0,283
DW test	1,060	1,067	1,091	1,064	1,518	1,514	1,529	1,511	1,511	1,025	1,025	1,037	1,037	1,037	1,037	1,037	1,037	1,037	1,037	1,037	1,037
P-hodn. (uvov. konst.)	6,13E-22	1,56E-21	1,77E-22	1,39E-21	6,90E-25	4,16E-24	2,23E-24	1,81E-24	1,81E-24	0,200	0,200	0,223	0,223	0,226	0,226	0,226	0,226	0,226	0,226	0,226	0,226
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	195	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	15	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Výsledky odhadu modelů dále ukázaly, že upřesnění jarního a podzimního termínu voleb nebylo pro snahu vlád ovlivňovat sociální výdaje před volbami určující (viz tab. 32 a 33 v Příloze). Jediný regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$), který si udržel kladné znaménko a statistickou významnost, byl koeficient levicových vlád nových členských zemí Evropské unie. V platnosti tyto výsledky zůstaly jak pro všechny, tak pouze pro řádné parlamentní volby zařazené do vzorku pozorování.

Podle výše uvedených zjištění tvořily sociální výdaje důležitý nástroj, který využívaly vlády zemí Evropské unie k ovlivnění rozhodování voličů. Výsledky modelu prokázaly, že v letech voleb docházelo v zemích Evropské unie opakovaně ke zvyšování tempa růstu sociálních výdajů. Robustnost získaných výsledků pak byla u starších členských zemí vyšší než v nových členských zemích. Situace se v tomto směru obrátila, pokud byly ze vzorku pozorování vyjmuty předčasné parlamentní volby. Je však třeba upozornit, že tempo růstu sociálních výdajů bylo v procentním vyjádření u nových členských zemí výrazně vyšší než u těch starších. Po zohlednění ideologie jednotlivých vlád v odhadovaném modelu se následně prokázalo, že to byly opět levicové vlády, které měly tendenci zneužívat sociální výdaje k volebním účelům, a to u všech zkoumaných skupin zemí. Jedinou výjimku tvořily ideologicky smíšené vlády v zemích střední Evropy, za jejichž působení tempo růstu veřejných výdajů klesalo. Shodně s výsledky modelů (3.8) – (3.10) se pak po upřesnění termínu voleb objevila statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné u levicových vlád v nových členských zemích Evropské unie.

3.4.2.5 Otevřenost demokracie

V následující části bude ověřena platnost hypotézy 5, které dosud nebyla v knize věnována pozornost. Tato hypotéza říká, že zhoršení otevřenosti demokracie vytváří prostor pro neefektivní jednání vlád a zvyšuje pravděpodobnost výskytu politicko-rozpočtového cyklu. Selhání fungování kontrolních mechanismů demokracie umožňuje vládám zacházet s veřejnými prostředky méně obezřetně, což obvykle vytváří tlak na jejich růst. V letech konání parlamentních voleb je toto neefektivní jednání vlád spojováno se zneužíváním veřejných prostředků k zisku volebních hlasů a tudíž se snahou vlád udržet se u moci i v dalším volebním období. K empirickému ověření platnosti této hypotézy bude postupně využita specifikace modelu (3.8) – (3.11) s danými typy veřejných výdajů v pozici vysvětlovaných proměnných. Na rozdíl od předcházejících odstavců však budou zkoumané země Evropské unie podléhat jinému členění. Na základě tabulky 3.1 v části

3.1.3 budou rozděleny do dvou skupin: na země, v nichž mezi lety 1997–2008 došlo ke zhoršení otevřenosti demokracie (označeny „open minus“) a ty, které v tomto období zapracovaly na zlepšení fungování svých kontrolních mechanismů demokracie (označeny „open plus“). V tomto dělení vstoupí zkoumané země Evropské unie do regresní analýzy. Ověřena pak u nich nebude pouze hypotéza 5, ale současně také hypotézy 2–4.

Tabulka 3.10 a tabulka 34 v Příloze obsahují výsledky odhadu modelu (3.8) s celkovými výdaji státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné. Slabá statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) se vyskytovala pouze u zemí, v nichž došlo v průběhu let 1997–2008 ke zhoršení otevřenosti demokracie. I ta však zmizela, pokud byly ve vzorku pozorování ponechány pouze řádné parlamentní volby. V této specifikaci, a to ani po úpravě dat dle jarního a podzimního termínu voleb, se nepodařilo prokázat vliv otevřenosti demokracie na zvyšování tempa růstu celkových výdajů státních rozpočtů v letech konání parlamentních voleb. Po zohlednění ideologie vlád se objevily robustní výsledky u levicových vlád obou zkoumaných skupin zemí. Levicové vlády zemí, které zaznamenaly pozitivní vývoj otevřenosti demokracie, si udržely statistickou významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) i po upřesnění termínu voleb. U druhé zkoumané skupiny zemí se naopak stal slabě statisticky významným regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) u pravicových vlád a dále posiloval po vyloučení předčasných voleb ze vzorku pozorování.

Nahrazením celkových výdajů státních rozpočtů běžnými výdaji státních rozpočtů na pozici vysvětlované proměnné se výrazně zvýšila robustnost výsledků modelu (3.9) (viz tab. 37–40 v Příloze). Na statistické významnosti však nabyl regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) u obou zkoumaných skupin zemí. U zemí se zhoršenou otevřeností demokracie se nacházel regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) na 1% hladině významnosti, u zemí, ve kterých došlo ke zlepšení fungování kontrolních mechanismů demokracie, pak na 5% hladině významnosti. Získané výsledky zůstaly zachovány i po vyloučení předčasných voleb ze vzorku pozorování. Po upřesnění termínu voleb si udržel slabou statistickou významnost pouze regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) u zemí označených „open plus“. Z hlediska ideologie vlád byla prokázána snaha manipulovat běžnými výdaji státních rozpočtů v letech voleb u pravicových i levicových vlád v zemích se zhoršenou otevřeností demokracie a výhradně u levicových vlád u zemí, v nichž se otevřenost demokracie v průběhu zkoumaných let zlepšovala. Vymezení jarního a podzimního termínu voleb se opětovně odrazilo ve statistické významnosti regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u levicových vlád zemí označených „open plus“.

Tabulka 3.10: Odhad modelu PBC s celkovými výdaji státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou

PARLAMENTNÍ VOLBY								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0019 (0,0017)	0,0020 (0,0015)	0,0022 (0,0017)	0,0021 (0,0018)	0,0014 (0,0018)	0,0014 (0,0018)	0,0016 (0,0016)	0,0016 (0,0017)
LD_DEM_P_it	-0,276434 (0,4596)	-0,276157 (0,4542)	-0,282312 (0,4311)	-0,245958 (0,4717)	0,638148 (0,9609)	0,647328 (0,9439)	0,669587 (0,9056)	0,648903 (0,9219)
LD_PUB_EMP_it	0,3743** (0,1529)	0,4266*** (0,1608)	0,3924** (0,1588)	0,4118*** (0,1489)	0,0791 (0,0791)	0,0955 (0,2237)	0,0691 (0,2177)	0,0944 (0,2251)
LD_CHILD_it	0,3631*** (0,0653)	0,3387*** (0,0651)	0,3416*** (0,0610)	0,3485*** (0,0796)	-0,0131 (0,3113)	-0,0072 (0,3231)	-0,0296 (0,2876)	-0,0227 (0,3154)
ELEC_it	0,0119* (0,0060)	0,0006 (0,0128)	0,0127*** (0,0047)	0,0118 (0,0118)	0,0075 (0,0084)	-0,0062 (0,0136)	0,0309** (0,0141)	-0,0078 (0,0112)
R ²	0,557	0,547	0,552	0,550	0,272	0,271	0,286	0,271
Adj. R ²	0,505	0,494	0,499	0,496	0,189	0,187	0,203	0,187
F-statistika	10,644	10,243	10,426	10,330	3,252	3,225	3,474	3,230
P-hodnota (F)	3,46E-16	1,19E-15	6,77E-16	9,11E-16	0,000	0,000	0,000	0,000
DW test	1,741	1,769	1,779	1,761	1,481	1,486	1,567	1,487
P-hodn. (úrov. konst.)	1,40E-13	4,41E-13	2,28E-13	3,02E-13	0,000	0,000	0,000	0,000
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Ve výsledcích modelu (3.10) s kompenzacemi státním zaměstnancům v pozici vysvětlované proměnné se objevila statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) jen u zemí, v nichž se otevřenost demokracie zlepšovala (viz tab. 41 v Příloze). Omezením vzorku pozorování na řádné parlamentní volby se stal slabě statisticky významným regresní koeficient volební proměnné zemí označených „open minus“ a pro země „open plus“ ještě více posílil (viz tab. 42 v Příloze). Opětovná analýza s upřesněním termínu voleb nepřinesla žádné robustní výsledky (viz tab. 43–44 v Příloze). Současně lze konstatovat, že ani ideologie vlád v tomto případě nehrála významnější roli.

Poslední vysvětlovanou proměnnou, která byla využita v modelu (3.11), byly sociální výdaje. Výsledky modelu ukázaly, že tendenci zvyšovat tempo růstu sociálních výdajů měly vlády v letech voleb v zemích označených „open minus“ vyšší než v zemích „open plus“ (viz tab. 45 v Příloze). Po vyloučení předčasných voleb se však robustnost těchto výsledků vyrovnala (viz tab. 46 v Příloze). Jinak řečeno, vlády zneužívaly sociální výdaje k volebním účelům bez ohledu na to, jakým vývojem prošla otevřenost demokracie ve zkoumaných zemích. Upřesněním termínu voleb byla posílena statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$)

zemí „open plus“, která byla zaznamenána již při odhadu modelu (3.9). Současně se ve shodě s modelem (3.8) a (3.9) objevila statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u levicových vlád v zemích, ve kterých se v letech 1997–2008 fungování kontrolních mechanismů demokracie zlepšilo (viz tab. 47 v Příloze). Tyto výsledky zůstaly zachovány také pro soubor pozorování složený výhradně z řádných parlamentních voleb (viz tab. 48 v Příloze). Doplněny byly slabou statistickou významností regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) pravicových vlád zemí označených „open minus“. Po upřesnění termínu voleb se typicky nacházely robustní výsledky u levicových vlád zemí označených „open plus“.

V případě výsledků modelu (3.8) se tedy nepodařilo prokázat vazbu mezi mírou otevřenosti demokracie a snahou vlád zvyšovat tempo růstu celkových výdajů státních rozpočtů v letech konání parlamentních voleb. S jedinou výjimkou nebyla nalezena žádná statistická významnost regresního koeficientu sledované volební proměnné ($elec_{it}$). Při zohlednění ideologie vlád nebyl pozorován, ať už z pohledu zkoumaných skupin zemí nebo samotných typů vlád, jasný trend, který by potvrzoval zneužívání celkových výdajů státních rozpočtů k volebním účelům.

Dosažením běžných výdajů státních rozpočtů na pozici vysvětlované proměnné modelu (3.9) pak byla výrazně posílena robustnost získaných výsledků. Tendence vlád cíleně manipulovat běžnými výdaji státních rozpočtů v letech voleb byla odhalena jak u zemí, v nichž se otevřenost demokracie v průběhu sledovaných let zhoršovala, tak u těch, které zaznamenaly opačný trend vývoje. Rozdíl spočíval pouze v dosažené statistické významnosti výsledků. Jinak řečeno, vyšší míra otevřenosti demokracie neodrazovala vlády od populistických předvolebních politik. Hypotéza 5 tímto nebyla naplněna. Dokazují to rovněž výsledky modelu (3.11), v němž analýza se sociálními výdaji v pozici vysvětlované proměnné přinesla podobné výsledky. Navíc modely (3.8), (3.9) a (3.11) spojuje nalezení statistické významnosti regresního koeficientu u levicových vlád v zemích, v nichž došlo ke zlepšení kontrolních mechanismů demokracie, a to i po upřesnění termínu konání voleb. Na závěr je třeba dodat, že také výsledky modelu (3.10) se přiklání na stranu zemí označených „open plus“.

3.4.2.6 *Shrnutí*

Cílem této části bylo prostřednictvím empirické analýzy zjistit, zda vlády zemí Evropské unie inklinovaly v letech konání parlamentních voleb ke zneužívání veřejných výdajů za účelem zisku volebních hlasů. Veřejné

výdaje podléhaly během empirického ověřování užšímu vymezení. Nejprve byly na pozici vysvětlované proměnné odhadovaných modelů dosazeny celkové výdaje státních rozpočtů. Následně je vystřídaly z nich vyčleněné běžné výdaje státních rozpočtů. V nejužší specifikaci pak vysvětlované proměnné obsahovaly kompenzace vyplácené státním zaměstnancům a sociální výdaje. Jednotlivé odhadované modely pak byly modifikovány výběrem vysvětlujících proměnných a obměnou dat v rámci umělé volební proměnné v souladu s aktuálně zkoumanými hypotézami.

Dosažené P-hodnoty F-testů v tabulkách 3.6–3.8 a v tabulkách 22–33 v Příloze prokázaly, že odhadované modely byly ve většině případů jako celek statisticky významné. Výjimku tvořily modely s celkovými výdaji státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné pro soubor nových členských zemí Evropské unie a zemí střední Evropy. V jejich případě nebylo dosaženo statistické významnosti modelů ani u žádné ze zkoumaných kombinací typů vlád ani při žádném faktickém či časovém určení termínu voleb. Hodnota koeficientu determinace se u nových členských zemí pohybovala v rozmezí 13–16 % a u zemí středních Evropy pak mezi 21–23 %. Problém s dosažením statistické významnosti modelů jako celku se objevil znovu u nových členských zemí Evropské unie ve specifikaci se sociálními výdaji v pozici vysvětlované proměnné. Netýkal se však modelů, které zkoumaly chování jejich levicových vlád, v jejichž případě zvolené vysvětlující proměnné objasňovaly dostatek z celkového kolísání tempa růstu sociálních výdajů.

Součástí všech odhadovaných modelů byla vysvětlující proměnná mezery výstupu (gap_{it}), jejímž úkolem bylo zachytit vliv hospodářského cyklu na vývoj tempa růstu veřejných výdajů. V naprosté většině zkoumaných kombinací modelů měl regresní koeficient mezery výstupu kladné znaménko, které bylo v rozporu s předpokládaným vztahem mezi těmito proměnnými.⁶¹ Tento výsledek svědčil o tom, že přes hospodářský růst docházelo v zemích Evropské unie ke zvyšování tempa růstu veřejných výdajů. Hospodářská politika vlád tak měla procyklický charakter. Pro vlády zemí Evropské unie tedy bylo typické, že v dobách hospodářského růstu měly tendenci dále rozšiřovat spektrum oblastí, do nichž směřovaly své veřejné výdaje. Výsledky modelů dále ukázaly, že stárnutí populace zásadně promlouvalo do zvyšování tempa růstu veřejných výdajů pouze v zemích střední Evropy. Statistická významnost regresního koeficientu obyvatel starších 65 let ($ld_dem_p_{it}$) byla v jejich případě vysoká nejen v obecném vymezení s celkovými výdaji státních rozpočtů v pozici vysvětlované

⁶¹ Jinak tomu bylo v případě modelu s kompenzacemi vyplácenými státním zaměstnancům jako vysvětlovanou proměnnou.

proměnné, ale také v užší specifikaci se sociálními výdaji.⁶² Ve starších členských zemích Evropské unie bylo tempo růstu veřejných výdajů významně ovlivněno změnami v počtu státních zaměstnanců ($ld_pub_emp_{it}$). O redukcí svého byrokratického aparátu usilovalo v tomto souboru zemí Německo, v němž klesající počet státních zaměstnanců přispíval k poklesu tempa růstu kompenzací vyplácených státním zaměstnancům. Opačný trend vývoje byl zaznamenán například u Francie. Vysoké statistické významnosti dosahoval regresní koeficient počtu státních zaměstnanců ($ld_pub_emp_{it}$) ve všech modelech (tj. 3.8–3.10) starších členských zemí Evropské unie. Robustní výsledky se v tomto směru objevily mimo jiné také u všech členských zemí Evropské unie v modelech s běžnými výdaji státních rozpočtů a kompenzacemi vyplácenými státním zaměstnancům v pozici vysvětlované proměnné. U starších členských zemí se rovněž projevil zatížení běžných výdajů státních rozpočtů díky nárůstu počtu dětí do věku šesti let (ld_child_{it}). U nových členských zemí, resp. z nich vyčleněných zemí střední Evropy, měl vztah mezi počtem dětí do věku šesti let a sociálními výdaji inverzní charakter. Přes absolutní pokles počtu dětí v populaci těchto zemí docházelo ke zvyšování tempa růstu sociálních výdajů, tj. k rozrůstání jejich záchranných sociálních sítí.

Poslední, ovšem klíčovou, vysvětlující proměnnou odhadovaných modelů byla umělá volební proměnná ($elec_{it}$). Pokud by se zůstalo pouze u empirické analýzy provedené po vzoru studie Brender and Drazen (2004) s celkovými výdaji státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné, lze konstatovat, že u zemí Evropské unie jako celku byla snaha vlád zneužívat tento typ výdajů k volebním účelům potvrzena pouze malou statistickou významností. I ta se však vytratila, jestliže byly do vzorku pozorování zařazeny pouze řádné parlamentní volby. Po rozdělení zemí podle délky trvání jejich demokratické historie se ukázalo, že sklon opakovaně zvyšovat tempo růstu celkových výdajů v letech konání parlamentních voleb mají vlády starších členských zemí Evropské unie. U nových členských zemí pak nebyl vliv parlamentních voleb na celkové výdaje státních rozpočtů prokázán. Tyto výsledky si udržely svoji platnost i po odstranění předčasných voleb ze vzorku pozorování. Navýšení tempa růstu dosahovala u starších členských zemí 21 % vůči průměrnému tempu růstu celkových výdajů státních rozpočtů v letech 1995–2008, u nových členských zemí pak pouhých 8 %. Situace se však zcela obrátila, pokud byl v rámci umělé volební proměnné ($elec_{it}$) zohledněn jarní a podzimní termín konání voleb. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) starších členských zemí zůstal bez

⁶² Jak bylo uvedeno, sociální výdaje jsou součtem sociálních dávek a transferů, kdy transfery tvoří z velké části právě důchody vyplácené lidem, kteří dosáhli důchodového věku.

statistické významnosti, kdežto u nových členských zemí se statistická významnost pohybovala na 5% hladině. Tato zjištění byla v rozporu ze závěry studie Brender and Drazen (2004). Na tomto místě je tedy možné se ptát, proč se vlády ve starších členských zemích uchýlovaly k navyšování celkových výdajů státních rozpočtů v letech voleb, pokud měli jejich voliči historickou zkušenost s jejich chováním v rámci volebního cyklu? Odpověď, která se nabízí, souvisí s krátkozrakostí voličů, pro které je čtyřleté volební období příliš dlouhé na to, aby se nenechali opakovaně zlákat vidinou (ač krátkodobého) zvýšení svého disponibilního důchodu. V této souvislosti se také můžeme přiklonit k názoru, že voliči se orientují spíše podle stavu „vlastní kapsy“ než podle důsledků účelné fiskální expanze pro ekonomiku jako celek. Tyto důsledky často nemohou voliči vzhledem k úrovni svého ekonomického vzdělání ani domyslet. Politikové (resp. vlády) by se tedy neuchylovali ke zvyšování veřejných výdajů v letech voleb, pokud by nebyli přesvědčeni, že jim nezajistí potřebné hlasy voličů. S ohledem na výsledky regresní analýzy, po upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní, je proto třeba hledat rozdíl nikoliv v chování voličů (dle argumentace Brender and Drazen, 2004), ale spíše v jednání samotných vlád. Výsledky naznačují, že zatímco vlády v nových členských zemích cítily potřebu se na volební rok „předpřipravit“, vlády ve starších členských zemích přistupovaly k fiskální expanzi až v samotném roce voleb. Příčinou tak může být nikoliv míra zkušenosti voličů, ale samotných politických stran zastoupených ve vládách. Stranický systém nových členských zemí Evropské unie se ve sledovaném období formoval. K moci se dostávaly politické strany, které dosud neměly s vládnutím žádnou zkušenost. Naproti tomu stranický systém ve starších členských zemích Evropské unie byl plně etablován.

Jiný pohled na zkoumanou problematiku se však naskytl s rozhodnutím podrobit vysvětlovanou proměnnou modelů procesu zpřesnění. Nahrazením celkových výdajů státních rozpočtů na pozici vysvětlované proměnné běžnými výdaji státních rozpočtů se podstatně zvýšila robustnost získaných výsledků. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) se stal silně statisticky významným nejen pro soubor všech zemí Evropské unie, ale také v dělení na starší a nové členské země Evropské unie (resp. země střední Evropy). Zvyšování tempa růstu běžných výdajů v letech voleb pak bylo potvrzeno bez ohledu na to, zda se parlamentní volby uskutečnily v řádném či předčasném termínu. Naopak jarní či podzimní termín voleb neměl na běžné výdaje státních rozpočtů významný vliv. Těmito výsledky však zcela nezaniká význam argumentace uvedený výše. Minimálně zůstává v platnosti tvrzení o krátkozrakém chování voličů. V podobném duchu se nesly rovněž výsledky modelů se sociálními výdaji v pozici vysvětlované proměnné. Oslabila pouze statistická významnost regresního koeficientu

volební proměnné ($elec_{it}$) u nových členských zemí a zcela se vytratila ve vzorku pozorování se všemi parlamentními volbami u zemí střední Evropy. V případě vysvětlované proměnné kompenzací vyplácených státním zaměstnancům se nepotvrdil vliv parlamentních voleb na jejich vývoj pouze u starších členských zemí Evropské unie. V obou specifikacích modelu se stalo upřesnění jarního a podzimního termínu voleb pro statistickou významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) nerelevantním. Jedinou výjimku tvořily nové členské země (resp. země střední Evropy) v modelu s kompenzacemi vyplácenými státním zaměstnancům jako vysvětlovanou proměnnou. Ve starších členských zemích Evropské unie tedy vlády využívaly k naklonění si přízně voličů především sociální výdaje. Nejvyšších temp růstu dosahovaly v letech parlamentních voleb sociální výdaje v zemích jižní Evropy (jmenovitě Řecku, Portugalsku a Španělsku) či v Irsku. V nových členských zemích se vlády v letech konání parlamentních voleb uchýlovaly jak k navyšování kompenzací vyplácených státním zaměstnancům (tj. o 23 % vzhledem k průměrnému tempu růstu této proměnné ve sledovaném období), tak i sociálních výdajů (tj. o 17 % vzhledem k průměrnému tempu růstu sociálních výdajů). V obou případech se svojí politikou podílely na vysokých tempech růstu především vlády pobaltských zemí a Maďarska. Po očištění celkových výdajů státních rozpočtů o ty kapitálové se tedy ukázalo, že motivaci zvyšovat tempo růstu běžných výdajů státních rozpočtů v letech voleb mají vlády napříč zeměmi Evropské unie. Liší se mezi sebou pouze ve výběru typu těchto výdajů – vlády starších členských zemí preferují sociální výdaje, zatímco vlády nových členských zemí se vedle sociálních výdajů orientují rovněž na mzdovou politiku státních zaměstnanců.

V rámci této části byla rovněž zkoumána ideologie vlád. Odhady modelů obsahující vysvětlovanou proměnnou celkových, běžných a sociálních výdajů státních rozpočtů přinesly shodný výsledek. Tendenci zneužívat tyto výdaje k volebním účelům měly především levicové vlády. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) se vyskytovala u všech zkoumaných skupin zemí. Impulz, který v tomto směru vydávaly levicové vlády nových členských zemí, pak byl výrazně vyšší než u těch starších. Konkrétně u sociálních výdajů bylo jejich tempo růstu v letech voleb navýšeno vůči běžnému průměru o 63 % u nových členských zemí, u starších členských zemí to bylo o „pouhých“ 18 %. V nových členských zemích se na těchto výsledcích podílely zejména levicové vlády Litvy, Maďarska a Polska, v starších členských zemích vlády Řecku, Portugalska či Španělska. Rozdílných výsledků bylo dosaženo pouze u zemí střední Evropy, jejichž regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) měl záporné znaménko a jeho statistická významnost naznačovala, že v těchto zemích

docházelo v letech konání parlamentních voleb k poklesu tempa růstu běžných či sociálních výdajů. Tento výsledek u nich zůstal zachován i po upřesnění termínu konání voleb na jarní a podzimní. Navíc se u zemí střední Evropy objevila silná statistická významnost také u pravicových vlád u modelů s celkovými a běžnými výdaji státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné. Z pohledu levicových vlád si udržel statistickou významnost pouze regresní koeficient volební proměnné nových členských zemí Evropské unie, a to u všech zmiňovaných typů výdajů. Méně jednoznačné pak byly výsledky modelů s kompenzacemi vyplácenými státním zaměstnancům v pozici vysvětlované proměnné. Nízká statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) se vyskytovala u levicových vlád nových členských zemí, naopak její silná statistická významnost byla zaznamenána u pravicových vlád zemí střední Evropy. Po upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní se robustnost výsledků přesunula výhradně k levicovým vládám nových členských zemí Evropské unie, resp. k zemím střední Evropy. Tuto část výzkumu tedy napříč jednotlivými modifikacemi modelů spojuje opakované snažení levicových vlád zvyšovat v letech konání parlamentních voleb tempo růstu veřejných výdajů. Potvrzena tímto byla platnost hypotézy 4, která říká, že levicové vlády mají tendenci prostřednictvím sociálních či jiných výhod zatěžovat v letech voleb výdajové stránky státních rozpočtů.

Na závěr empirické výsledky odhadovaných modelů ukázaly, že vyšší míra otevřenosti demokracie neodrazovala vlády od snah manipulovat výdajovými stranami státních rozpočtů v letech konání parlamentních voleb. Vliv voleb na vysvětlovanou proměnnou však byl prokázán až v užších specifikacích modelů, kdy se na pozici vysvětlované proměnné nacházely běžné a sociální výdaje státních rozpočtů či kompenzace vyplácené státním zaměstnancům. Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) pak nabýval na statistické významnosti jak u souboru zemí, v nichž došlo v průběhu let ke zhoršení otevřenosti demokracie, tak v těch, v nichž se funkčnost kontrolních mechanismů demokracie zlepšovala. Ani po zohlednění ideologie vlád či termínů voleb nebylo potvrzeno znění ověřované páté hypotézy.

3.4.3 Salda státních rozpočtů v % HDP

Odhadovaný model politicko-rozpočtového cyklu má tuto podobu:

$$d_bb_ \%gdp_{it} = \beta_1 * d_gap_{it} + \beta_2 * d_dem_p_{it} + \beta_3 * d_pub_emp_{it} + \beta_4 * d_child_{it} + \beta_5 * d_ea_pop_{it} + \gamma * elec_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it}, \quad (3.12)$$

kdy vysvětlovaná proměnná ($d_bb_ \%gdp_{it}$) představuje rozdíl sald státních rozpočtů vyjádřených v % HDP v zemi i v čase t . Koncept diferencí (tj. rozdílů sald státních rozpočtů) v modelu nahrazuje tempa růstu, pomocí nichž byla upravována data v modelech s příjmy a s výdaji státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné (viz odd. 3.4.1 a 3.4.2). Data sald státních rozpočtů nemohou být převedena na tempa růstu, protože sama podléhají značnému kolísání. Diference tak pomáhají odstranit trendovou složku zejména u vysvětlujících proměnných, které obsahují počty osob (viz dále v textu). Aby byla data vysvětlované proměnné souměřitelná, je použito jejich vyjádření v % HDP, nikoliv v národních měnách zkoumaných zemí. Vysvětlující proměnné modelu tvoří ty, které již byly součástí předchozích modelů politicko-rozpočtového cyklu (viz modely 3.4–3.11). První vysvětlující proměnnou modelu je mezera výstupu (gap_{it}), která zachycuje vliv hospodářského cyklu na salda státních rozpočtů. Ekonomický růst obvykle salda státních rozpočtů vylepšuje, kdežto pokles výkonu ekonomik má na ně zcela opačný efekt. Druhá vysvětlující proměnná vyjadřuje počet obyvatel starších 65 let věku ($d_dem_p_{it}$). Podobně jako u dalších tří vysvětlujících proměnných jsou hodnoty této proměnné převedeny na 1000 osob. Růst počtu důchodců v populaci země je často výraznou zátěží pro výdajovou stránku rozpočtů, a tímto může negativně ovlivňovat výši sald státních rozpočtů. Stejná argumentace platí rovněž pro vysvětlující proměnnou počtu státních zaměstnanců ($d_pub_emp_{it}$) a dětí do věku 6 let (d_child_{it}). U vysvětlující proměnné ekonomicky aktivních obyvatel ($d_ea_pop_{it}$) se naopak předpokládá, že s růstem jejich počtu se zvětšuje okruh plátců daní, které tvoří podstatnou část příjmové stránky státních rozpočtů. Vztah počtu ekonomicky aktivních obyvatel k vysvětlované proměnné má tudíž pozitivní charakter. Umělá volební proměnná ($elec_{it}$) nabývá hodnot 1 v letech konání parlamentních voleb a 0 v ostatních letech. Stanovení hodnoty 1 pak navíc podléhá aktuálně zkoumané hypotéze. Rovnice modelu je v neposlední řadě doplněna proměnnou, která vyjadřuje tzv. fixed effect pro každou ze zkoumaných zemí (α_i) a proměnnou obsahující chyby či opomenutí (ε_{it}).

Tabulka 3.11 má ve svém prvním sloupci výsledky odhadovaného modelu všech vlád zemí Evropské unie, které se v letech konání parlamentních voleb nacházely u moci. S výjimkou vysvětlující proměnné počtu ekonomicky aktivních obyvatel ($d_ea_pop_{it}$) se regresní koeficienty zbylých vysvětlujících proměnných modelu vyvíjely předpokládaným způsobem. Regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}) disponoval kladným znaménkem a silnou statistickou významností. Jinak řečeno, salda státních rozpočtů zemí Evropské unie se ve sledovaném období vyvíjela v souladu s hospodářským cyklem. V dobách hospodářského poklesu docházelo ke snižování

daňových příjmů a růstu veřejných výdajů, které se společně podílely na zhoršení sald státních rozpočtů (tj. snížení přebytků, vzniku či prohloubení deficitů státních rozpočtů). V letech hospodářského růstu tomu bylo naopak. Regresní koeficient počtu důchodců ($d_{dem_{it}}$) měl po provedení analýzy očekávané záporné znaménko, ale postrádal statistickou významnost. Naproti tomu růst počtu státních zaměstnanců ($ld_{pub_{emp_{it}}}$) o 1000 osob měl tendenci zhoršovat salda státních rozpočtů zemí Evropské unie vyjádřené v % HDP o $-0,4358$ procentního bodu. Podobně tomu bylo i u vysvětlující proměnné počtu dětí do věku 6 let ($d_{child_{it}}$). Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) měl pouze nízkou statistickou významnost na 10% hladině.

S rozdělením zemí se u nových členských zemí a u zemí střední Evropy vytratila statistická významnost modelů jako celku. Jedinou statisticky významnou vysvětlující proměnnou se v jejich případě stala mezera výstupu (gap_{it}), ovšem jako taková nedokázala vysvětlit dostatek z celkového kolísání vysvětlované proměnné. U starších členských zemí se vedle mezery výstupu (gap_{it}) objevila silná statistická významnost regresního koeficientu také u počtu státních zaměstnanců ($d_{pub_{emp_{it}}}$) a dětí do věku 6 let ($d_{child_{it}}$). Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) byl rovněž statisticky významný na 1% hladině významnosti. Jeho záporné znaménko značilo, že v letech konání parlamentních voleb docházelo ve starších členských zemích Evropské unie ke zhoršení sald státních rozpočtů ve výši $-0,6375$ procentního bodu. Pro porovnání, průměrný rozdíl mezi hodnotami přebytků/deficitů v % HDP v zemích Evropské unie v letech 1995–2008 činil kladných $0,3079$ bodu. Rozdilem těchto hodnot bylo zhoršení rozpočtových sald ve výši $-0,3296$ procentního bodu. Pokud se státní rozpočty starších členských zemí Evropské unie v letech 1995–2008 nacházely v průměru v deficitech ve výši $-1,3634$ % HDP, zhoršení sald státních rozpočtů starších členských zemí dosahovalo přibližně 24 % z této hodnoty.

Ponechání výhradně řádných parlamentních voleb ve vzorku pozorování se do výsledků modelů promítlo následovně (viz tab. 49 v Příloze). V případě souboru všech zemí Evropské unie se nově prosadila slabá statistická významnost u vysvětlujících proměnných počtu důchodců ($d_{dem_{it}}$) a ekonomicky aktivních obyvatel ($d_{ea_{pop_{it}}}$). Záporné znaménko regresního koeficientu počtu ekonomicky aktivních obyvatel ($d_{ea_{pop_{it}}}$) však naznačovalo, že přes růst jejich počtu o 1000 osob docházelo ke zhoršování sald státních rozpočtů. Jedním z možných vysvětlení může být výše míry nezaměstnanosti ve zkoumaných zemích, kdy místo toho, aby lidé v produktivním věku zvyšovali platbou daní příjmovou stránku státních rozpočtů, čerpají podpory v nezaměstnanosti či jiné sociální dávky, které jsou naopak zátěží pro výdajovou stránku rozpočtů.

Výsledkem je zhoršení sald státních rozpočtů. Regresní koeficienty mezery výstupu (gap_{it}), státních zaměstnanců ($d_{pub_emp_{it}}$) a dětí do věku 6 let ($d_{child_{it}}$) si u souboru všech zemí Evropské unie ponechaly silnou statistickou významnost podobně jako v tabulce 3.11. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) se však vytratila. Jinak řečeno, neprokázal se negativní vliv řádných parlamentních voleb na vývoj rozpočtových přebytků/deficitů. Výsledky odhadovaného modelu pro starší členské země kopírovaly ty získané pro soubor všech členských zemí Evropské unie. Jedinou výjimku tvořil regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$), který si udržel svoji silnou statistickou významnost z tabulky 3.11. Modely odhadnuté pro nové členské země a země střední Evropy nadále zůstaly jako celek statisticky nevýznamné.

Ideologie se stala důležitým faktorem regresní analýzy, pokud se v zemích Evropské unie v letech konání parlamentních voleb nacházely u moci levicové vlády (viz tab. 3.11 a tab. 49 v Příloze). Regresní koeficient volební proměnné ($elec_{it}$) dokazoval, že v letech voleb přispívaly levicové vlády svojí politikou ke zhoršení sald státních rozpočtů ve výši $-0,6600$ procentního bodu. S ohledem na výše uvedený postup výpočtu se jednalo přibližně o 20 % z průměrné výše deficitů státních rozpočtů zemí Evropské unie let 1995–2008. Robustnost výsledku se dále zvýšila, pokud byly ze vzorku pozorování vyloučeny předčasné volby (tj. zmiňované procento se zvýšilo téměř o 3/4). Bez ohledu na typ parlamentních voleb (řádne vs. předčasné) se objevila silná statistická významnost volební proměnné ($elec_{it}$) také u levicových vlád nových členských zemí a zemí střední Evropy. Zhoršení rozpočtových sald u zemí střední Evropy dosahovalo až $-1,8158$ procentního bodu. Na svědomí ho měly především maďarské vlády. Přesto statistická významnost regresních koeficientů volební proměnné ($elec_{it}$) obou skupin zemí nepřispěla k tomu, aby modely jako celek získaly na statistické významnosti. U starších členských zemí se na zhoršení rozpočtových rovnováh v letech voleb podílely pravicové a smíšené vlády. Po zařazení pouze řádných parlamentních voleb do vzorku pozorování se však tato statistická významnost vytratila a objevila se naproti tomu u levicových vlád. Rozdílnost těchto výsledků byla způsobena úpravou vzorku pozorování, kdy z nich byly vyloučeny pravicové vlády Portugalka, Nizozemka či Rakouska, které se vyznačovaly výrazně zápornou diferencí přebytků/deficitů v % HDP v letech voleb. Naproti tomu u levicových vlád do vzorku s řádnými parlamentními volbami nebyly začleněny vlády Řecka, Portugalska nebo Německa, jejichž difference byla kladná.

Po upřesnění termínu konání parlamentních voleb na jarní a na podzimní se neobjevila statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u žádné ze zkoumaných skupin zemí (viz tab. 50 a 51

v Příloze). Pokud vzorek pozorování obsahoval pouze řádné parlamentní volby, projevila se slabá statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u nových členských zemí a silnější pak u zemí střední Evropy. Pro oba typy modelů však nadále platilo, že nedosahovaly statistické významnosti jako celek (tj. výsledky volebních proměnných měly spíše informativní povahu). Rozlišení vlád podle jejich ideologie poté přineslo tyto výsledky. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) pravicových vlád se nacházela u souboru všech zemí Evropské unie. U starších členských zemí nebyl vliv na rozpočtová salda v letech voleb prokázán u žádného z typů vlád. Naproti tomu v nových členských zemích a z nich vyčleněných zemích střední Evropy se na zhoršení přebytků/deficitů státních rozpočtů v letech voleb podílely jak pravicové vlády, tak i vlády levicové. Impulz, který v tomto směru vydávaly levicové vlády, byl dvojnásobně větší než u vlád pravicových. Relevantnost těchto výsledků však byla opět marginální díky chybějící statistické významnosti modelů jako celku. Podobné výsledky přinesl odhad modelů i po vyloučení předčasných voleb ze vzorku pozorování. Jedinou výjimkou byla nově se vyskytující statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) u levicových vlád souboru všech členských zemí Evropské unie.

Součástí zkoumání bylo také ověření platnosti vztahu mezi vývojem otevřenosti demokracie a rozpočtových rovnováh v zemích Evropské unie. Vycházelo z předpokladu, že dojde-li v zemích Evropské unie ke zhoršení fungování kontrolních mechanismů demokracie, vlády se stávají při výkonu své funkce méně efektivní (tj. ztrácejí nad sebou „bič“ v podobě obzřetných voličů), čímž vytváří tlak na zvyšování veřejných výdajů. Tento růst veřejných výdajů pak může mít negativní vliv na salda státních rozpočtů. Jinak řečeno, zmenšení míry otevřenosti demokracie motivuje vlády ve vyšší míře k provádění politik, které v letech voleb zhoršují přebytky/deficity státních rozpočtů. Země Evropské unie byly v rámci zkoumání rozděleny do dvou skupin: země, v nichž došlo ke zhoršení otevřenosti demokracie v letech 1997–2008, byly označeny jako „open minus“ a země, které se těšily ze zlepšení otevřenosti demokracie, byly nazvány „open plus“ (viz tab. 3.1 odst. 3.1.3).

Tabulka 3.11: Odhad modelu PBC se saldy státních rozpočtů v % HDP jako vysvětlovanou proměnnou

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLEBY															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené	
	všechny	pravicové	levicové	všechny	pravicové	levicové	všechny	pravicové	levicové	všechny	pravicové	levicové	všechny	pravicové	levicové	smíšené
D_GAP_it	0,4613*** (0,0828)	0,7723*** (0,0795)	0,4573*** (0,0834)	0,4679*** (0,0802)	0,4830*** (0,0887)	0,5033*** (0,0887)	0,4792*** (0,0870)	0,4887*** (0,0873)	0,4412*** (0,1327)	0,4119*** (0,1219)	0,4337*** (0,1319)	0,4481*** (0,1245)	0,6957** (0,3156)	0,6899** (0,3109)	0,7277** (0,2733)	0,7015* (0,3555)
D_DEM_P_it	-0,0016 (0,0012)	-0,0020 (0,0012)	-0,0012 (0,0011)	-0,0016 (0,0012)	-0,0015 (0,0012)	-0,0022* (0,0012)	-0,0013 (0,0012)	-0,0016 (0,0013)	0,0186 (0,0200)	0,0192 (0,0196)	0,0169 (0,0245)	0,0187 (0,0218)	0,0129 (0,0264)	0,0163 (0,0246)	0,0099 (0,0343)	0,0145 (0,0296)
D_PUB_EMP_it	-0,0130*** (0,0048)	-0,0161*** (0,0050)	-0,0145*** (0,0049)	-0,0138*** (0,0050)	-0,0130*** (0,0047)	-0,0164*** (0,0049)	-0,0130*** (0,0050)	-0,0157*** (0,0050)	-0,0218 (0,0179)	-0,0222 (0,0191)	-0,0188 (0,0192)	-0,0228 (0,0189)	-0,0275 (0,0166)	-0,0297* (0,0166)	-0,0252 (0,0176)	-0,0291 (0,0175)
D_CHILD_it	-0,0097*** (0,0030)	-0,0097*** (0,0029)	-0,0098*** (0,0028)	-0,0096*** (0,0028)	-0,0118*** (0,0031)	-0,0116*** (0,0031)	-0,0116*** (0,0031)	-0,0117*** (0,0030)	0,0045 (0,0130)	0,0048 (0,0124)	0,0022 (0,0141)	0,0036 (0,0135)	0,0042 (0,0169)	0,0059 (0,0149)	0,0002 (0,0195)	0,0054 (0,0169)
D_EA_POP_it	-0,0013 (0,0008)	-0,0013 (0,0008)	-0,0013 (0,0008)	-0,0013 (0,0008)	-0,0013 (0,0008)	-0,0012 (0,0008)	-0,0013 (0,0009)	-0,0013 (0,0009)	0,0003 (0,0025)	0,0003 (0,0026)	0,0000 (0,0026)	0,0005 (0,0024)	0,0017 (0,0022)	0,0016 (0,0022)	0,0016 (0,0025)	0,0016 (0,0022)
ELKC_it	-0,4358* (0,2483)	-0,4353 (0,4968)	-0,6600** (0,2995)	-0,0134 (0,3860)	-0,6375*** (0,1558)	-0,8153** (0,3891)	-0,3855 (0,3540)	-0,5659* (0,3350)	-0,6009 (0,6009)	0,2104 (1,1845)	-1,2007*** (0,3544)	0,5320 (0,5265)	-0,3447 (1,0238)	0,5327 (2,3338)	-1,8158*** (0,4560)	-0,3660 (0,1177)
R ²	0,199	0,195	0,198	0,191	0,286	0,277	0,266	0,266	0,137	0,137	0,137	0,140	0,111	0,111	0,136	0,109
A.dj. R ²	0,116	0,111	0,115	0,107	0,204	0,194	0,181	0,182	0,012	0,013	0,013	0,027	0,016	-0,080	-0,049	-0,082
F-statistika	2,396	2,330	2,385	2,277	3,480	3,340	3,146	3,158	1,097	1,101	1,220	1,126	0,582	0,581	0,736	0,569
P-hodnota (F)	0,000	0,000238	0,000195	0,000416	4,22E-06	8,99E-06	0,000	0,000	0,372	0,369	0,278	0,348	0,804	0,805	0,674	0,815
DW test	1,884	1,880	1,902	1,884	1,644	1,650	1,631	1,629	2,081	2,089	2,136	2,097	2,013	2,016	2,064	2,037
P-hodn. (úrov. konst.)	0,546	0,542	0,543	0,544	0,152	0,153	0,196	0,155	0,827	0,823	0,795	0,815	0,721	0,708	0,658	0,727
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Výsledky odhadovaných modelů v tabulce 3.12 ukazují, že s výjimkou vysvětlující proměnné počtu ekonomicky aktivních obyvatel ($d_ea_pop_{it}$) měly všechny regresní koeficienty předpokládané znaménko. Silně statisticky významným se stal regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}) a počtu dětí do věku 6 let (d_child_{it}) u zemí „open minus“. Statistickou významnost na 1% hladině významnosti rovněž vykazoval regresní koeficient mezery výstupu (gap_{it}) a počtu státních zaměstnanců ($d_pub_emp_{it}$) u zemí „open plus“. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) byla zaznamenána u zemí, v nichž došlo ke zhoršení otevřenosti demokracie, ovšem pohybovala se pouze na 10% hladině významnosti. Po provedení odhadu modelu výhradně s řádnými parlamentními volbami ve vzorku pozorování se i tato slabá statistická významnost vytratila. Nepodařilo se tedy prokázat, že zhoršení otevřenosti demokracie vytváří v letech voleb vládám prostor pro iniciaci populistických politik, které mají negativní vliv na salda státních rozpočtů. Je však nezbytné dodat, že u zemí „open plus“ nebyly odhadované modely statisticky významné jako celek.

Významné zhoršení sald státních rozpočtů v letech voleb bylo prokázáno u levicových vlád zemí „open plus“. Po odstranění předčasných voleb ze vzorku pozorování se k levicovým vládám zemí „open plus“ přidaly rovněž levicové vlády zemí „open minus“. Zhoršení sald u levicových vlád zemí „open minus“ však bylo větší (tj. $-1,2420$ procentního bodu, který odpovídá 46 % z průměrné výše deficitů zemí Evropské unie v letech 1995–2008) než u levicových vlád zemí „open plus“ (tj. $-0,7257$ procentního bodu, což je 20 % z výše uvedené hodnoty).

Rozčlenění termínů voleb na jarní a na podzimní nevedlo v žádné z verzí odhadovaných modelů k prokázání vazby mezi otevřeností demokracie a saldy státních rozpočtů (viz tab. 53 a 54 v Příloze). Jedinou výjimku tvořily regresní koeficienty volebních proměnných ($elec_{it}$) u pravicových vlád zemí „open minus“ a u levicových vlád zemí „open plus“, které se staly statisticky významnými. V jejich případě byl vzorek pozorování složen jak z řádných, tak i předčasných parlamentních voleb. U zemí „open plus“ však nenabýly odhadované modely jako celek na statistické významnosti, tj. jejich dílčí výsledky pro jednotlivé vysvětlované proměnné ztratily na relevanci.

Tabulka 3.12: Odhad modelu PBC se saldy státních rozpočtů v % HDP jako vysvětlovanou proměnnou (otevřenost demokracie)

PARLAMENTNÍ VOLBY								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravivé	levicové	smíšené	všechny	pravivé	levicové	smíšené
D_GAP_it	0,4970*** (0,0853)	0,5071*** (0,0790)	0,4819*** (0,0828)	0,4931*** (0,0845)	0,4244*** (0,1432)	0,4328*** (0,1405)	0,4325*** (0,1413)	0,4410*** (0,1333)
D_DEM_P_it	-0,0007 (0,0019)	-0,0011 (0,0021)	-0,0005 (0,0018)	-0,0009 (0,0021)	-0,0058 (0,0068)	-0,0064 (0,0063)	-0,0041 (0,0074)	-0,0049 (0,0071)
D_PUB_EMP_it	-0,0154 (0,0119)	-0,0166 (0,0118)	-0,0156 (0,0117)	-0,0168 (0,0115)	-0,0146*** (0,0043)	-0,0159*** (0,0050)	-0,0138*** (0,0045)	-0,0153*** (0,0048)
D_CHILD_it	-0,0165*** (0,0049)	-0,0161*** (0,0048)	-0,0162*** (0,0047)	-0,0160*** (0,0047)	-0,0048 (0,0032)	-0,0051* (0,0030)	-0,0050 (0,0031)	-0,0048 (0,0032)
D_EA_POP_it	-0,0009 (0,0008)	-0,0010 (0,0008)	-0,0011 (0,0008)	-0,0011 (0,0008)	-0,0010 (0,0008)	-0,0009 (0,0008)	-0,0010 (0,0008)	-0,0009 (0,0008)
ELEC_it	-0,4874* (0,2767)	-0,4208 (0,7810)	-0,5230 (0,5227)	-0,0929 (0,3374)	-0,4386 (0,4152)	-0,5639 (0,6448)	-0,7658** (0,3054)	-0,0067 (0,5504)
R ²	0,272	0,264	0,265	0,260	0,157	0,154	0,159	0,150
Adj. R ²	0,179	0,171	0,172	0,167	0,053	0,050	0,055	0,045
F-statistika	2,937	2,826	2,845	2,773	1,514	1,480	1,535	1,433
P-hodnota (F)	0,000	0,001	0,001	0,001	0,098	0,111	0,091	0,130
DW test	1,637	1,627	1,659	1,646	2,062	2,061	2,079	2,056
P-hodn. (úrov. konst.)	0,223	0,237	0,240	0,222	0,833	0,820	0,821	0,831
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Na závěr můžeme konstatovat, že bez ohledu na typ parlamentních voleb (řádné vs. předčasné) či termín jejich konání (jarní vs. podzimní) se u souboru všech členských zemí Evropské unie nepodařilo prokázat negativní vliv voleb na salda státních rozpočtů. Následně výsledky odhadovaného modelu ukázaly, že zhoršení sald státních rozpočtů provázelo v letech voleb vlády starších členských zemí, nikoliv vlády nových členských zemí či z nich vyčleněných zemí střední Evropy. Situace se však z hlediska statistické významnosti regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) zcela obrátila, pokud došlo v odhadovaných modelech k upřesnění termínu konání voleb a zařazení výhradně těch řádných do vzorku pozorování. Výsledky odhadovaných modelů tedy byly v tomto směru konzistentní s těmi, které byly prezentovány v částech 3.4.1 a 3.4.2. Podle zavedeného ideologického členění vlád docházelo k výraznému zhoršení sald státních rozpočtů za působení levicových vlád – a to u souboru všech zemí Evropské unie, nových členských zemí a zemí střední Evropy. Velikost změn sald státních rozpočtů se vůči průměrnému deficitu každé z těchto skupin zemí Evropské unie pohybovala na úrovni 20 %, 31 % a 29 %. Na těchto výsledcích se podílely zejména levicové vlády Litvy, Itálie, Maďarska, Španělska či Švédska. U starších členských zemí se statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) přelévala mezi jednotlivými typy vlád

v závislosti na tom, zda byly ve zkoumaném vzorku pozorování obsaženy všechny či pouze řádné parlamentní volby. Po upřesnění termínu voleb se u starších členských zemí zcela vytratil vliv voleb na salda státních rozpočtů. U nových členských zemí a zemí střední Evropy se ke statistické významnosti regresního koeficientu volební proměnné ($elec_{it}$) levicových vlád přidaly rovněž vlády pravicové. Relevantnost výsledků pro nové členské země a země střední Evropy však byla nízká, protože ve všech uvažovaných specifikacích nebyly jejich modely statisticky významné jako celek (viz P-hodnota F-testu v tab. 3.11 a v tab. 49–51 v Příloze). Podobně jako v části 3.4.2 nebylo empirickou analýzou prokázáno, že zhoršení otevřenosti demokracie přispívalo k iniciaci politicko-rozpočtového cyklu v zemích Evropské unie.

3.4.4 Shrnutí výsledků empirické analýzy politicko-rozpočtového cyklu

Modely politicko-rozpočtového cyklu obsahovaly vedle volební proměnné, jejíž statistická významnost byla určující pro zjištění, zda vlády v zemích Evropské unie zneužívaly fiskální politiku k volebním účelům, řadu dalších vysvětlujících proměnných. Z jejich výsledků lze odvodit následující závěry. Ve starších členských zemích se vyvíjely především příjmy z daní z příjmu fyzických a právnických osob v souladu s hospodářským cyklem.⁶³ V letech hospodářského růstu tedy měly příjmy států získané na daních tendenci narůstat. Ke zvyšování tempa růstu celkových (resp. běžných) příjmů státních rozpočtů docházelo rovněž s nárůstem implicitní míry zdanění. Příjmy z daní z příjmu právnických osob pak byly pozitivně korelovány s vyšší otevřeností ekonomik. Na výdajové straně státních rozpočtů měly politiky uskutečňované vládami starších členských zemí procyklický charakter, tj. ke zvyšování veřejných výdajů docházelo, přestože ekonomiky procházely fází hospodářského růstu. Na zvyšování tempa růstu veřejných výdajů se ve starších členských zemích negativně podepisoval především nárůst počtu státních zaměstnanců a počtu dětí do věku 6 let.

Hospodářský růst přispíval k nárůstu příjmů (resp. daňových příjmů) státních rozpočtů rovněž v nových členských zemích Evropské unie. Tempo růstu příjmů z daní z příjmů fyzických osob se pak zvyšovalo, přestože docházelo k poklesu počtu ekonomicky aktivních obyvatel, tj. zmenšení pracovní síly. Pro veřejné výdaje bylo typické, že zvyšování tempa jejich růstu neustávalo ani v dobách dobré výkonnosti ekonomik. Konkrétně sociální výdaje těchto zemí narůstaly, i když počet dětí do věku 6 let

⁶³ Potvrzení vyšší citlivosti na hospodářský cyklus zmiňované v podkapitole 2.4.

v populaci klesal. Jinak řečeno, finanční náročnost sociálního systému se i ve vztahu k rodinám s dětmi zvyšovala.

V zemích střední Evropy měl vztah mezi tempem růstu příjmů z daní z příjmu fyzických osob vůči počtu ekonomicky aktivních obyvatel inverzní charakter. Na výši vybraných příjmů z daní z příjmů fyzických osob se pozitivně odrážela větší otevřenost ekonomik. Výdajová strana státních rozpočtů byla v zemích střední Evropy výrazně zatížena stárnutím populace. Počet dětí do věku 6 let klesal, ovšem tempo růstu veřejných výdajů se i nadále zvyšovalo.

Na pozici vysvětlovaných proměnných odhadovaných modelů se v první řadě nacházely celkové příjmy státních rozpočtů, celkové výdaje státních rozpočtů a z nich plynoucí salda státních rozpočtů vyjádřená v % HDP. První soubor jednotek, pro který byla ověřována přítomnost politicko-rozpočtového cyklu, se skládal ze všech 23 členských zemí Evropské unie. Na základě získaných výsledků lze konstatovat, že snaha vlád zneužívat fiskální politiku k volebním účelům byla u všech tří typů modelů podložena pouze slabou statistickou významností regresních koeficientů volební proměnné. Pokles sald státních rozpočtů dosahoval v letech konání parlamentních voleb $-0,4358$ procentního bodu a odpovídal tak pouhým 9 % z průměrné hodnoty sald státních rozpočtů zemí Evropské unie v letech 1995–2008. Pro všechny tři typy modelů shodně platilo, že po zařazení výhradně řádných parlamentních voleb do vzorku pozorování či po upřesnění termínu voleb na jarní a na podzimní se zmiňovaná slabá statistická významnost vytratila.

Podobně se u starších členských zemí Evropské unie projevila tendence vlád snižovat tempo růstu celkových příjmů státních rozpočtů v letech voleb. Nízká statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné však zmizela, pokud byly ze vzorku pozorování vyloučeny předčasné volby. Výrazné zhoršení sald státních rozpočtů starších členských zemí v letech voleb (tj. o $-0,6375$ procentního bodu) tak může být podle dosažených výsledků přisouzeno podstatnému nárůstu celkových výdajů státních rozpočtů. Tempo růstu celkových výdajů státních rozpočtů se ve starších členských zemích v letech voleb zvyšovalo o 19 % vůči průměrné hodnotě za sledované období. K navyšování celkových výdajů státních rozpočtů v letech voleb inklinovaly především vlády Irska, Portugalska, Řecka či Španělska. Robustnost výsledků modelů s celkovými výdaji a saldy státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné zůstala zachována, i když byla analýza provedena pouze se vzorkem řádných parlamentních voleb. Upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní se stalo pro všechny tři odhadované modely irelevantním. Závěrem je tedy třeba zdůraznit, že ve starších členských zemích Evropské unie využívaly vlády k získání voličské podpory

zejména veřejné výdaje, jejichž nárůst negativně ovlivňoval salda státních rozpočtů. Vlády starších členských zemí přistupovaly k manipulaci veřejnými výdaji až v samotném roce voleb, a to bez ohledu na to, zda se volby konaly v řádném či předčasném termínu.

U nových členských zemí Evropské unie se v žádném ze tří typů modelů nepodařilo prokázat vliv voleb na vysvětlované proměnné – a to ani ve specifikaci se všemi, ani s řádnými parlamentními volbami. Situace se však změnila po upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní. Ukázalo se, že vlády nových členských zemí, v nichž se volby konaly v jarním termínu, měly tendenci zvyšovat veřejné výdaje již v roce, který volbám předcházel. Nárůst veřejných výdajů se pak negativně odrážel na saldech státních rozpočtů zvláště, pokud byly volby vyhlášeny v řádném termínu.

Výsledky modelů pro země střední Evropy kopírovaly ty, které byly získány pro nové členské země Evropské unie. Po upřesnění termínu konání řádných parlamentních voleb statistická významnost regresních koeficientů volebních proměnných potvrdila, že vlády v letech voleb nejen zvyšovaly tempo růstu celkových výdajů, ale také snižovaly tempo růstu celkových příjmů, což obojí zhoršovalo salda státních rozpočtů o $-1,2386$ procentního bodu (tj. o 18 % z průměrné výše deficitů státních rozpočtů těchto zemí v letech 1995–2008). Za značné zhoršení sald státních rozpočtů pak byly odpovědné zejména maďarské vlády. Pro soubor zemí střední Evropy i pro širší soubor nových členských zemí však platilo, že se všechny uvedené typy modelů jako celek potýkaly s chybějící statistikou významností. Výše prezentované výsledky jejich volebních proměnných tak mají spíše ilustrativní charakter.

Nový náhled na výsledky odhadovaných modelů byl získán po zařazení ideologie vlád do vzorku pozorování. Výsledky dokládají, že ke snižování tempa růstu celkových příjmů státních rozpočtů v letech voleb inklinovaly zejména ideologicky smíšené vlády v nových členských zemích a v zemích střední Evropy. Jednalo se například o slovenské vlády. Zvyšování tempa růstu celkových výdajů státních rozpočtů v letech voleb pak bylo typické pro levicové vlády, a to napříč všemi zkoumanými skupinami zemí. V případě sald státních rozpočtů nebyla situace zcela jednoznačná, ovšem stále převažoval negativní vliv levicových vlád na jejich výši.

Analýza vazby mezi otevřeností demokracie a výskytem politicko-rozpočtového cyklu nepřinesla očekávané výsledky. Jak u modelů s vysvětlovanou proměnnou celkových výdajů státních rozpočtů, tak u modelů s vysvětlovanou proměnnou sald státních rozpočtů se objevila pouze slabá statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné u zemí, v nichž došlo ke zhoršení otevřenosti demokracie v letech 1997–2008. Tato slabá statistická významnost však zmizela, pokud byly ve vzorku pozoro-

vání ponechány pouze řádné parlamentní volby a také po upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní.

Nahrazení celkových veličin běžnými mělo pro výsledky odhadovaných modelů tyto důsledky. U žádné ze zkoumaných skupin zemí se neprokázalo, že vlády v letech voleb působily svými daňovými politikami na pokles tempa růstu běžných příjmů státních rozpočtů. Statistická významnost regresních koeficientů volební proměnné u nich nebyla nalezena v žádné ze specifikací modelů. Naopak u modelů s běžnými výdaji státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné získaly regresní koeficienty volebních proměnných na robustnosti. Jejich statistická významnost se vyskytla nejen u starších členských zemí, ale posílila u souboru všech 23 členských zemí a nově se objevila u nových členských zemí a zemí střední Evropy. Jinak řečeno, vlády zemí Evropské unie se v letech řádných i předčasných voleb uchylovaly k politikám, které významně zvyšovaly tempo růstu běžných výdajů státních rozpočtů. Zvýšení tempa růstu běžných výdajů státních rozpočtů pak bylo u starších členských zemí výraznější než u nových členských zemí resp. zemí střední Evropy (tj. navýšení dosahovalo u starších členských zemí 19 % z průměrného tempa růstu běžných výdajů státních rozpočtů v letech 1995–2008, u nových členských zemí pak 15 % a u zemí střední Evropy 11 %). Následné upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní nevedlo k zisku statistické významnosti regresních koeficientů volebních proměnných u zmiňovaných skupin zemí. V případě modelů odhadnutých pro země střední Evropy je však nutné poznamenat, že opakovaně nebyly schopny dosáhnout statistické významnosti jako celek.

Robustnost výsledků odhadovaných modelů, v nichž jsem se soustředila na ideologii vlád, rovněž posílila. Tendence snižovat tempo růstu běžných příjmů státních rozpočtů byla prokázána u ideologicky smíšených vlád nových členských zemí, zemí střední Evropy a nově také u starších členských zemí. U nových členských zemí byl navíc zaznamenán opačný trend vývoje u levicových vlád, kdy za jejich působení u moci tempo růstu běžných příjmů státních rozpočtů rostlo. Jednalo se především o levicové vlády Litvy, Maďarska či Polska. S ohledem na výrazný nárůst běžných výdajů státních rozpočtů v letech jejich vládnutí lze tvrdit, že uvedené navýšení běžných příjmů státních rozpočtů mělo zabránit hlubšímu propadu sald jejich státních rozpočtů. Na výdajové straně státních rozpočtů byla jasně potvrzena snaha levicových vlád zvyšovat tempo růstu běžných výdajů v letech voleb, a to u všech zkoumaných skupin zemí. Pozice starších a nových členských zemí se však obrátila. Zvýšení tempa růstu běžných výdajů státních rozpočtů, za které byly odpovědné levicové vlády v nových členských zemích, byl dvojnásobně vyšší než ve starších členských zemích (tj. u starších členských zemí představoval nárůst 25 % vůči průměrnému tempu růstu

běžných výdajů v letech 1995–2008, kdežto u nových členských zemí 51 %). Po upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní zůstala statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné pouze u nových členských zemí a zemí střední Evropy. Jedinou výjimku tvořily ideologicky smíšené vlády zemí střední Evropy, u nichž tempo růstu běžných výdajů v letech voleb naopak klesalo (i u nich tedy mohu využít vysvětlení zmíněné výše, ovšem v opačném sledu).

Ani zpřesnění na pozici vysvětlované proměnné v podobě běžných výdajů státních rozpočtů nepřispělo k potvrzení páté hypotézy. Výsledky analýzy ukázaly, že ke zvyšování tempa růstu běžných výdajů státních rozpočtů docházelo v letech voleb bez ohledu na to, zda v nich kontrolní mechanismy demokracie fungovaly lépe či hůře. Po upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní se navíc prosazovala statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné výhradně u zemí, v nichž se otevřenost demokracie v letech 1997–2008 zlepšila.

V nejúžeji vymezených modelech se na pozici vysvětlované proměnné vysvětlovaly příjmy z daní z příjmu fyzických a právnických osob, kompenzace vyplácené státním zaměstnancům a sociální výdaje. V případě modelů, které ověřovaly vliv voleb na vývoj příjmů z daní z příjmu fyzických osob, se nepodařilo prokázat platnost tohoto vztahu pro soubor všech 23 členských zemí a soubor nových členských zemí. U starších členských zemí docházelo v letech voleb k poklesu tempa růstu příjmů z daní z příjmu fyzických osob (např. u vlád severských zemí či Belgie). Ideologie vlád do výsledků modelů zásadně nepromluvila.

Ještě skromnější byly výsledky modelů s příjmy z daní z příjmu právnických osob jako vysvětlovanou proměnnou. Za zmínku stojí jen statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné u ideologicky smíšených vlád starších členských zemí, která poukazovala na pokles tempa růstu příjmů z daní z příjmu právnických osob v letech voleb. U levicových vlád nových členských zemí se pak vysvětlovaná proměnná vyvíjela opačným směrem. Většina modelů s příjmy z daní z příjmu fyzických a právnických osob jako vysvětlovanou proměnnou se však jako celek potýkala s chybějící statistickou významností.

Z výsledků modelů bylo dále patrné, že zvyšování tempa růstu kompenzací vypláceným státním zaměstnancům v letech voleb, které bylo potvrzeno statistickou významností regresního koeficientu volební proměnné u všech 23 členských zemí Evropské unie, může být po jejich rozdělení přiřknuto novým členským zemím. V nových členských zemích, resp. v zemích střední Evropy tedy využívaly vlády kompenzací vyplácených státním zaměstnancům k získání voličské podpory. Statistická významnost regresních koeficientů volební proměnné zůstala zachována i po upřesnění

termínu konání voleb na jarní a podzimní. V případě ideologie nelze v modelech vysledovat jasný trend.

Výsledky modelů se sociálními výdaji v pozici vysvětlované proměnné z větší části kopírovaly ty, které byly prezentovány (viz text dříve) u modelů s běžnými výdaji státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou. Tendence vlád zvyšovat tempo růstu sociálních výdajů v letech voleb byla prokázána u všech zkoumaných skupin zemí. Současně platilo, že sklon zneužívat sociální výdaje k volebním účelům byl u vlád ve starších členských zemích větší než v těch nových. Tempo růstu sociálních výdajů se ve starších členských zemích v letech voleb navyšovalo o 18 % vůči průměrným hodnotám tohoto ukazatele v letech 1995–2008. U nových členských zemí se jednalo o 14 %. Statistická významnost regresních koeficientů volebních proměnných dále ukázala, že navyšování sociálních výdajů v letech voleb měly na svědomí především levicově orientované vlády. V procentním vyjádření se však situace pro zkoumané skupiny zemí otočila. Výrazně silnější impulz ve směru zvyšování tempa růstu sociálních výdajů iniciovaly svými politikami levicové vlády v nových členských zemích (tj. zvýšení tempa růstu sociálních výdajů v starších členských zemích dosahovalo opět 18 % z jejich průměrné hodnoty ve sledovaném období, naproti tomu u nových členských zemí navýšení představovalo 63 %). Statistická významnost regresních koeficientů volební proměnné u nových členských zemí a zemí střední Evropy pak zůstala zachována i po upřesnění termínu voleb na jarní a podzimní. U zemí střední Evropy byl opět pozorován opačný trend vývoje vysvětlované proměnné, tj. pokles tempa růstu sociálních výdajů v letech voleb.

Modely s kompenzacemi vyplácenými státním zaměstnancům a sociálními výdaji v pozici vysvětlované proměnné byly rovněž použity pro ověření platnosti páté hypotézy. Ani v jejich případě se však nepodařilo prokázat, že lepší funkčnost kontrolních mechanismů demokracie přispívala k potlačení touhy vlád zemí Evropské unie iniciovat politicko-rozpočtový cyklus.

4. ZÁVĚR

Teoretická část této knihy byla uvedena popisem výzkumu politicko-ekonomického cyklu a na něj navazujícího zkoumání politicko-rozpočtového cyklu, které se uskutečnily v průběhu minulých čtyřiceti let. Následně bylo podrobněji charakterizováno jednání voličů a politiků. Charakteristika vycházela z poznatků školy veřejné volby a zohledňovala proměny přístupu k této problematice u jejích představitelů. Na tomto základě bylo konstatováno, že odstranění systematických chyb v chování voličů závisí na třech faktorech:

- transparentním jednání vlád;
- nezávislém působení informačních zprostředkovatelů (tj. médií a institucí občanské společnosti);
- (ekonomickém) vzdělání voličů.

Pokud některý z těchto faktorů selhává, je pro voliče obtížné získat či interpretovat informace o jednání vlád. Jejich náklady na informace převyšují výnosy z nich plynoucí. Voliči pak nejsou motivováni rozhodovat se podle skutečných faktů a využívají při svém rozhodování ideologii, které představují relativně levnější zdroj informací. Ideologie však voličům neříkají, jaké skutečně jednání vlád je, ale pouze jaké by mělo být.

Tyto poznatky se odrazily v interpretaci teoretického modelu politicko-rozpočtového cyklu, v němž byla větší transparentnost jednání institucionálním faktorem, který bránil vládám v účelné manipulaci fiskální politikou před parlamentními volbami. Na rozdíl od uvedené argumentace však mohla v teoretickém modelu politicko-rozpočtového cyklu Alt and Lassen (2003) touha voličů po naplnění ideologických cílů předčít pozitivní transparentního jednání vlád. Dělo se tak zejména, pokud voliči preferovali vyšší míru přerozdělení ze strany vlád.

Popsaná teoretická zjištění dále ovlivnila stanovení předpokladů empirické analýzy politicko-rozpočtového cyklu. Jednalo se především o předpoklad týkající se transparentnosti (resp. informační otevřenosti) vlád. Transparentnost jednání vlád není na objektivní úrovni v mezinárodním měřítku systematicky sledována. Proto se pozornost soustředila na propustnost informačních kanálů, kterými dnes proudí nejvíce informací mezi vládami a voliči. Lehčí přenos informací je ztotožňován s vyšší otevřeností demokracie, resp. s lepší funkčností jejich kontrolních mechanismů. Otevřenost demokracie představuje inovativní faktor, který dosud nebyl ve spojitosti s politicko-rozpočtovým cyklem zkoumán.

Další výběr předpokladů vycházel z dosud publikovaných studií o politicko-rozpočtovém cyklu a pozorované reality v členských zemích Evropské unie. Zahrnoval charakter parlamentních voleb (řádné versus předčasné),

termín jejich konání (jarní a podzimní), délku existence demokratického politického systému ve zkoumaných zemích a ideologii politických stran u moci.

Jednotlivé předpoklady se pak staly základem pro stanovení hypotéz. Platnost hypotéz (resp. jejich kombinací) byla ověřována pomocí empirické analýzy na vzorku 23 členských zemí Evropské unie pro období let 1995–2008. Hypotézy byly formulovány v tomto znění:

Hypotéza 1: Politicko-rozpočtový cyklus se vyskytuje výhradně v zemích s krátkou demokratickou historií.

Platnost hypotézy 1 nebyla empirickou analýzou potvrzena. Sklon vlád zneužívat fiskální politiku k volebním účelům byl častěji prokázán u zemí s dlouhou demokratickou historií. Ty byly ve zkoumaném vzorku zemí ztožněny se staršími členskými zeměmi Evropské unie. Nové členské země Evropské unie pak tvořily výhradně země postkomunistické.

Ve starších členských zemích docházelo v letech konání parlamentních voleb opakovaně k poklesu tempa růstu příjmů státních rozpočtů v modelech s vysvětlovanou proměnnou celkových příjmů státních rozpočtů. Podrobnějším zkoumáním se ukázalo, že na volební cyklus byly v tomto směru citlivé především příjmy z daní z příjmu fyzických osob. Současně byla u starších členských zemí prokázána silná tendence ke zvyšování tempa růstu veřejných výdajů v letech voleb. Konkrétně se jednalo o modely s vysvětlovanou proměnnou celkových, běžných a sociálních výdajů. Expanzivní fiskální politika vlád v starších členských zemích tak v letech voleb přispěla k prokazatelnému zhoršení sald jejich státních rozpočtů.

U nových členských zemí Evropské unie se vyskytoval politicko-rozpočtový cyklus pouze na výdajové straně státních rozpočtů. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné se objevila ve specifikacích modelů s běžnými výdaji státních rozpočtů, kompenzacemi vyplácenými státním zaměstnancům a sociálními výdaji. Účelné navyšování veřejných výdajů v letech voleb se u nových členských zemí na rozdíl od těch starších neprojevovalo podstatnějším zhoršením sald státních rozpočtů. Jejich vlády pokrývaly růst veřejných výdajů prostředky, které získaly zejména od podnikatelské sféry (tj. z příjmů z daní z příjmu právnických osob).

Zjištěné rozdíly ve způsobu, jakým vlády ve starších a v nových členských zemích vytvářely politicko-rozpočtový cyklus, zřejmě nevyplývaly z nezkušenosti voličů tak, jak se předpokládalo v dosud publikovaných studiích (Brender and Drazen, 2004). Předně ke zvyšování veřejných výdajů v letech voleb přistupovaly vlády v obou skupinách zemí, což značí, že předpokládaly krátkozraké jednání voličů (tj. preferenci pro dočasné

zvýšení jejich disponibilního důchodu prostřednictvím systému přerozdělení ze strany státu). Rozsah fiskální expanze však byl ve starších členských zemích větší, tj. rozšířen i o příjmovou stranu státních rozpočtů. Znamená to, že příčiny těchto rozdílů je třeba hledat jinde – například na druhé straně – u vládních politických stran. Politické strany ve starších členských zemích byly zpravidla ve stranických systémech dobře etablovány a čerpaly tak z mnohaletých zkušeností. Naopak v nových členských zemích se politické strany vládnout „učily“ (resp. stranický systém se u nich stále vyvíjel). Jejich nezkušenost s použitím nástrojů fiskální politiky mohla vést (paradoxně) k jejich neschopnosti využívat je komplexněji k volebním účelům. Tyto poznatky jsou cenné v tom ohledu, že mohou posloužit jako předpoklad pro další výzkum politicko-rozpočtového cyklu.

Hypotéza 2: Vlády mají větší prostor zneužívat fiskální politiku k volebním účelům, pokud se parlamentní volby konají v řádném termínu.

Znění druhé z ověřovaných hypotéz bylo potvrzeno pouze ve specifických případech. Ve většině odhadovaných modelů nevedlo odstranění předčasných voleb ze vzorku pozorování ke zvýšení robustnosti získaných výsledků. Jinak řečeno, statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné zůstávala na konstantní úrovni.

Vyhlášení voleb v řádném termínu motivovalo k účelné manipulaci fiskální politikou především vlády v zemích střední Evropy. Statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné byla posílena v modelech s osmi z celkových devíti použitých vysvětlovaných proměnných.⁶⁴ Středoevropské vlády tedy hojně využívaly prostor, který jim byl dán před řádnými parlamentními volbami k iniciaci politicko-rozpočtového cyklu jak na příjmové, tak na výdajové straně státních rozpočtů.

U souboru nových členských zemí, do kterého země střední Evropy spadají, tomu tak již bylo v menší míře. V případě starších členských zemí přispělo konání výhradně řádných parlamentních voleb k vyšší robustnosti výsledků zejména v modelech s vysvětlovanou proměnnou příjmů z daní z příjmů fyzických osob.

⁶⁴ Poznámka: a to včetně modelů zohledňujících ideologii vlád a předčasný termín konání voleb.

Hypotéza 3: Jarní termín parlamentních voleb nutí vlády manipulovat fiskální politikou už v roce, který parlamentním volbám předchází.

Rozdělení termínu voleb na jarní a na podzimní se stalo klíčovým opět pro země střední Evropy. Upřesnění termínu voleb přispělo u zemí střední Evropy k projevení statistické významnosti regresního koeficientu volební proměnné u všech odhadovaných modelů příjmové strany státních rozpočtů. Robustních výsledků bylo dosaženo rovněž v kombinaci s ideologicky smíšenými vládami, které se nacházely před volbami u moci, a řádným termínem voleb. Ideologie vlád a charakter voleb podpořily platnost hypotézy 3 také u modelů, které zkoumaly vliv voleb na výdajové strany státních rozpočtů. Odhalená předvolební fiskální expanze vlád se pak odrazila na zhoršení sald státních rozpočtů v těchto zemích.

U nových členských zemí byl pozitivní efekt upřesnění termínu voleb zachován pouze u modelů s běžnými příjmy státních rozpočtů. V případě výdajů a sald státních rozpočtů korespondovaly dosažené výsledky z větší části s těmi, které byly prezentovány pro země střední Evropy.

Ve starších členských zemích přistupovaly vlády s předstihem ke změnám ve fiskální politice ve dvou oblastech: zdanění pracovní síly a odměňování státních zaměstnanců. V obou případech bylo možné sledovat změny již v roce, který parlamentním volbám předcházel.

Lze tedy konstatovat, že snaha „předpřipravit se“ na parlamentní volby byla typická pro vlády zemí střední Evropy nebo širěji pro vlády nových členských zemí. Důvodem tohoto jednání mohla být zmiňovaná nezkoušenost vlád, která je nutila k tomu, aby podnikaly kroky k ovlivnění voličů s dostatečným předstihem.

Hypotéza 4: Rozhodnou-li se pravicové vlády zneužívat fiskální politiku k volebním účelům, lákají voliče na nižší zdanění. Jeho důsledkem je pokles (daňových) příjmů státu v roce voleb. Naopak levicové vlády nabízejí voličům sociální výhody, které v roce voleb zatěžují výdajovou stránku státního rozpočtu.

Výsledky odhadovaných modelů nepotvrdily tvrzení obsažené v první části hypotézy 4. Ukázalo se, že sklon zneužívat nižší daně k volebním účelům byl typický pro ideologicky smíšené vlády. Jejich snaha pojistit si volební vítězství se ve starších členských zemích odrážela zejména v poklesu tempa růstu daní z příjmu fyzických osob. Ideologicky smíšené vlády se tedy v těchto zemích snažily získat podporu voličů skrze snížení daňové zátěže pracovní síly.

Ještě zřetelněji bylo populistické jednání ideologicky smíšených vlád viditelné v nových členských zemích Evropské unie a z nich vyčleněných zemích střední Evropy. V letech konání voleb v nich docházelo k poklesu tempa růstu celkových i běžných příjmů státních rozpočtů. Robustnost těchto výsledků byla zachována (resp. posílena) s upřesněním termínu a charakteru voleb. Zcela opačný trend vývoje byl odhalen u levicových vlád nových členských zemí. Za jejich působení u moci se tempo růstu příjmů státních rozpočtů zvyšovalo. Na základě dosažených zjištění můžeme konstatovat, že tyto vyšší příjmy sloužily levicovým vládám k pokrytí expanze na straně výdajů státních rozpočtů tak, aby nedošlo k výraznějšímu zhoršení sald státních rozpočtů. Pro financování svých populistických politik pak levicové vlády upřednostňovaly příjmy z daní z příjmu právnických osob.⁶⁵ Jinak řečeno, zvýšení veřejných výdajů za účelem získání volebních hlasů nízko-příjmových skupin obyvatelstva uskutečňovaly levicové vlády na úkor zisků podniků (resp. podnikatelské sféry).

Druhá část hypotézy 4 již byla empirickou analýzou potvrzena. Současně se jednalo o její nejvýraznější výsledek. K prokazatelnému zvyšování tempa růstu veřejných výdajů inklinovaly v letech voleb levicové vlády ve všech zkoumaných skupinách zemí. Silná statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné se projevila v modelech s celkovými, běžnými i sociálními výdaji státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou. Impulz, který v tomto směru vydávaly levicové vlády v nových členských zemích, pak byl silnější než u těch starších. Například u sociálních výdajů se v nových členských zemích zvyšovalo v letech voleb tempo růstu vůči průměru z let 1995–2008 o 63 %, u starších členských zemí pak dosahovalo „pouhých“ 18 %. V nových členských zemích se na těchto výsledcích podílely především levicové vlády Litvy nebo Maďarska, ve starších členských zemích vlády Portugalska, Řecka a Španělska.⁶⁶ V modelu s kompenzacemi vyplácenými státním zaměstnancům v pozici vysvětlované proměnné byla prokázána snaha levicových vlád uskutečňovat populistické politiky zejména u nových členských zemí Evropské unie.

Z výsledků analýzy tedy vyplývá, že levicové vlády zemí Evropské unie byly silně nakloněny zvyšovat veřejné výdaje za účelem podpory svého volebního vítězství. Lišily se však mezi sebou důrazem na zvolený typ veřejných výdajů. Vlády ve starších členských zemích upřednostňovaly využití sociálních výdajů, kdežto vlády v nových členských zemích se vedle sociálních výdajů soustředily také na (lívivou) mzdovou politiku vůči

⁶⁵ Zvýšení příjmů vůči průměru z období 1995–2008 činilo 27 % u příjmů z daní z příjmu fyzických osob a 69 % u příjmů z daní právnických osob.

⁶⁶ Stojí za povšimnutí, že se jedná o země, které v současné době řeší vážné ekonomické potíže doprovázené/způsobené dluhovou krizí státu.

státním zaměstnancům. Intenzita expanze byla zároveň u nových členských zemí větší než u těch starších.

Hypotéza 5: Zhoršení otevřenosti demokracie vytváří prostor pro neefektivní jednání vlád a zvyšuje pravděpodobnost výskytu politicko-rozpočtového cyklu.

Provedená empirická analýza nepotvrdila platnost páté hypotézy ani pro modely s výdaji státních rozpočtů ani se saldy státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné. V prvním případě se objevila statistická významnost regresního koeficientu volební proměnné až v užších specifikacích modelů. Vyskytovala se však jak u členských zemí Evropské unie, v nichž v letech 1997–2008 docházelo ke zhoršení otevřenosti demokracie, tak v těch, v nichž fungovaly kontrolní mechanismy demokracie lépe. U druhého typu modelů se saldy státních rozpočtů v pozici vysvětlované proměnné se robustní výsledky nacházely pouze u levicových vlád, ovšem opět u obou zkoumaných skupin zemí. Jinak řečeno, empirická analýza neprokázala, že zhoršení otevřenosti demokracie usnadňovalo vládám zemí Evropské unie iniciaci politicko-rozpočtového cyklu, tj. motivovalo je ke zvyšování veřejných výdajů (resp. zhoršování sald státních rozpočtů) v letech voleb za účelem zisku volebních hlasů.

Z uvedených výsledků odhadovaného modelu je navíc patrné, že se v nich význam ideologie vlád prosazoval na úkor rozsahu prostoru pro neefektivní jednání vlád (tj. otevřenosti demokracie). Neznamená to však, že se vlády v členských zemích Evropské unie nechovaly neefektivně. Ukazuje se, že pro představitele politických stran bylo důležité profilovat se před voliči prostřednictvím ideologií, nikoliv jejich (prokázaných) schopností a dovedností. Příčiny můžeme hledat v motivaci politiků nebo spíše v nastavení politických (resp. volebních) systémů, které mimo jiné určují mantinely chování. Ve většině členských zemí Evropské unie mají volební systémy do dolních komor parlamentů poměrný charakter. Znamená to, že voliči si obvykle vybírají své zástupce v zákonodárných (resp. zprostředkovaně výkonných) orgánech státní moci formou rozsáhlých volebních kandidátek. Voliči obvykle nejsou schopni u tak velkého množství kandidátů zhodnotit jejich potenciál pro výkon veřejné funkce. Poměrný volební systém tedy s sebou přináší prvek anonymity a nepřímo nutí voliče, aby se rozhodovali podle ideologií politických stran, s nimiž se mohou ztotožnit. Jak jsme však již několikrát zmínili, ideologie ovšem říká voličům pouze, jaký by měl výkon vlád být, nikoliv jaký skutečně je. Neefektivní jednání politiků u moci se v tomto prostředí o to lépe skrývá. Apelování na větší osobní odpovědnosti politiků se voličům hůře prosazuje.

Provedená analýza politicko-rozpočtového cyklu prokázala, že se tento fenomén vyskytoval v období 1995–2008 napříč zeměmi Evropské unie. Přístup k účelové manipulaci fiskální politikou před parlamentními volbami se však mezi jednotlivými skupinami zemí (vlád) lišil. Vlády ve starších členských zemích přistupovaly k fiskální expanzi méně razantně (v procentním vyjádření vůči průměru zkoumaného období), ovšem komplexněji. Soustředily se jak na stranu příjmů tak výdajů státních rozpočtů, což se odrazilo na zhoršení sald státních rozpočtů. Efekty těchto změn pak byly patrné výhradně v letech konání voleb. Znamenalo to, že i když se parlamentní volby konaly v jarním termínu, vlády koncentrovaly svá populistická opatření do období těsně před jejich zahájením. Jedním z možných vysvětlení tohoto jednání je větší zkušenost vlád ve starších členských zemích s procesem vládnutí.

Naproti tomu vlády v nových členských zemích (resp. v zemích střední Evropy) se uchýlovaly k významné předvolební fiskální expanzi pouze na jedné ze stran státního rozpočtu. Tlumily ji však korekcemi na jeho druhé straně tak, aby nedocházelo k výraznému zhoršení salda státního rozpočtu. Na jarní termín parlamentních voleb se pak snažily „předpřipravit“ již v kalendářním roce, který mu předcházal. Důvody tohoto jednání můžeme spatřovat ve snaze vlád zajistit si závčas podporu voličů.

Nejdůležitějším faktorem, který ovlivňoval motivaci vlád zneužívat fiskální politiku k volebním účelům, se však stala ideologie. Ideologie představovala klíčovou determinantu vzniku politicko-rozpočtového cyklu v zemích Evropské unie v letech 1995–2008. Opomíjení jejího vlivu v dosud provedeném výzkumu tohoto fenoménu se tímto ukázalo jako nesprávné. Příjmovou stranou státních rozpočtů v členských zemích Evropské unie manipulovaly ve zkoumaném období především ideologicky smíšené vlády. Naopak výdajovou stranu státních rozpočtů zneužívaly k získání volebních hlasů vlády levicové.

Lze tedy konstatovat, že politický cyklus značně zasahoval do rozhodování vlád o směřování hospodářských politik a tímto ovlivňoval výkonnost ekonomik členských zemí Evropské unie. Stabilizační funkce fiskální politiky vlád nebyla v tomto ohledu naplněna. Pokud mají vlády v členských zemích Evropské unie do budoucna přispívat k lepším hospodářským výsledkům, nezbyvá než apelovat na větší odpovědnost politiků, kteří se nacházejí u moci a současně také projevit ve vyšší míře svoji osobní (voličskou) odpovědnost.

Na základě dosažených výsledků můžeme přínos této knihy spatřovat hned v několika rovinách. V její teoretické části byla zdůrazněna důležitost snadného přenosu informací od vlád směrem k voličům (či naopak), který výrazně snižuje náklady volby a umožňuje voličům rozhodovat se podle

skutečných faktů o výkonu funkce politiků a nikoliv podle obecných (proklamovaných) ideologií. Tato argumentace vedla k vytvoření indexu otevřenosti demokracie. Otevřenost demokracie představovala inovativní faktor, který dosud nebyl ve spojitosti s politicko-rozpočtovým cyklem zkoumán. Na rozdíl od dosud publikovaných studií byla analýza politicko-rozpočtového cyklu zaměřena na téměř kompletní vzorek členských zemí Evropské unie. Mimo pozornost těchto studií stálo rovněž rozdělení zemí podle data jejich vstupu do této mezinárodní organizace. V porovnání se studii Brender and Drazen (2004), Brender and Drazen (2006), Shi and Svensson (2004) atd. byla použita aktuální časová řada, což zvýšilo atraktivitu výzkumu zejména u nových členských zemí Evropské unie. Celkové veličiny tradičně používané jako vysvětlované proměnné byly v modelu politicko-rozpočtového cyklu doplněny o podrobněji členěné příjmy a výdaje státních rozpočtů. Jejich užší specifikace měla za cíl odhalit konkrétní typy příjmů a výdajů, které byly vládami zneužívány k volebním účelům. Do empirické analýzy byla vedle obvykle zkoumaného charakteru nebo termínu voleb zařazena také ideologie vlád. Na vlády bylo dosud v modelech politicko-rozpočtového cyklu nahlíženo jako na oportunistické. Včlenění ideologie bylo návratem ke starším modelům politicko-ekonomického cyklu, v nichž ideologie patřila mezi základní vysvětlující faktory. Ukázalo se, že zvláště v prostředí, ve kterém převažuje poměrný volební systém (jako u většiny členských zemí Evropské unie), hraje ideologie podstatnou roli jak v rozhodování voličů, tak v profilaci politických stran. Tato zjištění prokázala, že ideologie by neměla být při výzkumu politicko-rozpočtového cyklu opomíjena.

SUMMARY

The political-budget cycle is defined as a repeated abuse of the fiscal policy to reelection of the government. This phenomenon is still actual problem. Therefore, we aimed to determine whether governments in the European Union countries tended to initiate the political-budget cycle. Our empirical analysis was conducted using the data obtained from the sample of 23 EU member states for period 1995–2008. We also pay attention to institutional factors which could contribute to creation of the political-budget cycle: length of functioning of democratic system, type of parliamentary elections, terms of elections, ideology and openness of democracy. The openness of democracy was new factor in the research. We found that there was difference in the ways of fiscal policy manipulation in groups of the European Union countries. The fiscal expansion was usually more complex in the old member states and had the negative effect on the state budget balance. On the other hand, the expansive fiscal policy was larger on the one side of the state budget and compensated by second side of it without any significant effect on the state budget balance in the new member states. The term of election was more important in the new member states too. However, we conclude that the ideology of political parties in power was the most fundamental factor for appearance of the political-budget cycle. Lower taxes which reduce government revenues in election years were typically used by ideologically mixed governments. The expansion on the expenditure side of the state budget in pre-election period was domain of the left-wing governments.

LITERATURA

- AGHION, Phillipe, ALESINA, Alberto, TREBBI, Francesco: *Democracy, Technology and Growth*. 2007. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w13180>
- AHREND, Rudiger: *Press Freedom, Human Capital and Corruption*. 2002. Dostupný z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=620102
- ALESINA, Alberto, DRAZEN, Allan: *Why are stabilization delayed?* 1989. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w3053>
- ALESINA, Alberto, CARLONI, Dorian, LECCE, Giampaolo: *The Electoral Consequences of Large Fiscal Adjustments*. 2011. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w17655>
- ALESINA, Alberto, ROUBINI, Nouriel, COHEN, Gerald D.: *Political Cycles and the Macroeconomy*. Vyd. 2. Mass: MIT Press, 1999, 302 s. ISBN 0-262-01161-1.
- ALESINA, Alberto, TABELLINI, Guido: A Positive Theory of Fiscal Deficits and Government Debt. *The Review of Economic Studies*. 1990, roč. 57, č. 3, s. 403–414.
- ALT, James E., LASSEN, David D.: *Fiscal Transparency, Political Parties and Debt in OECD Countries*. 2003. Dostupný z: www.papers.ssrn.com
- ARELLANO, Manuel: *Panel Data Econometrics*. Vyd. 2. New York: Oxford University Press, 2003, 230 s. ISBN 978-0-19-924529-1.
- ARELLANO, Manuel, BOND, Stephen: Some Tests of Specification for Panel Data: Monte Carlo Evidence and an Application to Employment Equations. *The Review of Economic Studies*. 1991, roč. 58, č. 2, s. 277–297.
- BARREIRA, Ana P., BALEIRAS, Rui N.: *Elections and the public expenditure mix*. 2004. Dostupný z: <http://www-sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa04/PDF/291.pdf>
- BARRO, Robert J.: *Democracy & Growth*. 1994. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w4909>
- BARRO, Robert J.: *Determinants of Economic Growth: A Cross-Country Empirical Study*. 1996. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w5698>
- BECK, Thorsten, KEEFER, Philip E., CLARKE, George R.: Database of Political Institutions (2010). 2010. Dostupný z: <http://econ.worldbank.org>
- BENITO, Bernardino, BASTIDA, Francisco: Budget Transparency, Fiskal Performance and Political Turnout: An International Approach. *Public Administration Review*. 2009, roč. 69, č. 3, s. 403–417. DOI: 10.1111/j.1540-6210.2009.01988.x
- Bertelsman Stiftung. *Bertelsman Stiftung's Transformation Index*. 2012. Dostupný z: <http://www.bti-project.org/home/index.nc>
- Bertelsman Stiftung. *Bertelsman Sustainable Governance Indicators*. 2012. Dostupný z: <http://www.sgi-network.org/>
- BLOCK, Steven A.: *Elections, Electoral Competitiveness and Political Budget Cycles in Developing Countries*. Center for International Development at Harvard University. 2002, Working paper č. 78, s. 1–36.
- BRENDER, Adi, DRAZEN, Allan: *Political Budget Cycles In New Versus Established Democracies*. 2004. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w10539>
- BRENDER, Adi, DRAZEN, Allan: *How Do Budget Deficits and Economic Growth Affect Reelection Prospects? Evidence from a Large Cross-Section of Countries*. 2006. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w11862>

- BRENDER, Adi, DRAZEN, Allan: *Electoral Economics in New Democracies: Affecting Attitudes About Democracy*. 2007. Dostupný z: http://www.economicdynamics.org/meetpapers/2007/paper_530.pdf
- DE BROMHEAD, Alan, EICHENGREEN, Barry, O'ROURKE, Kevin H.: *Right-Wing Political Extremism in the Great Depression*. 2012. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w17871>
- BRÜCKNER, Markus, GRÜNER, Hans P.: *Economic growth and the rise of political extremism: theory and evidence*. 2010. Dostupný z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1573427
- BRUNETTI, Aymo, WEDER, Beatrice: *A free press is bad news for corruption*. 2003. Dostupný z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0047272701001864>
- BÜHLMANN, Marc, MERKEL, Wolfgang, MÜLLER, Lisa, GIEBLER, Heiko, WESSELS, Bernhard: *Democracy Barometer*. 2011. Dostupný z: http://www.democracybarometer.org/concept_en.html
- CABADA, Ladislav, DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a kolektiv: *Komparace politických systémů III*. Vyd. 2. Praha: Oeconomica, 2004, 330 s. ISBN 80-245-0806-0.
- CAMPBELL, David F. J.: *The Democracy Ranking of the Quality of Democracy*. 2011. Dostupný z: <http://www.democracyranking.org/en/index.htm>
- CAPLAN, Bryan D.: *The Myth of the Rational Voter*. Vyd. 1. Princeton: Princeton University Press, 2007, 209 s. ISBN 0-691-12942-8.
- COLANDER, David: *The Myth of The Myth of the Rational Voter*. 2008. Dostupný z: www.middlebury.edu/~econ
- COPPEDGE, Michael, LINDBERG, Staffan, GERRING, John: *Varieties of Democracy*. 2011. Dostupný z: <https://v-dem.net/>
- DJANKOV, Simeon, McLIESH, Caralee, NENOVA, Tatiana, SHLEIFER, Andrei: *Who Owns the Media?* 2001. Dostupný z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=267386
- DOLEŽALOVÁ, Jitka: *Politicko-rozpočtový cyklus v České republice a v Rakousku*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 31 s., CVKSČR. ISSN 1801-4496.
- DOLEŽALOVÁ, Jitka: *The Political-Budget Cycle in Countries of European Union*. *Národohospodářský obzor*. 2011, roč. 11, č. 1, s. 12–33.
- DONAHUE, Kenneth, WARIN, Thierry: *The Stability and Growth Pact: A European Answer to the Political Budget Cycle?* *Middlebury College Economics Discussion Paper*. 2006, č. 6, s. 1–24.
- DOWNS, Anthony: *An Economic Theory of Democracy: Why Democracies Choose Bad Policies*. Vyd. 2. Boston: Addison-Wesley Publishing Company, 1985, 310 s. ISBN 0-06-041750-1.
- DRAZEN, Allan: *Political Business Cycle After 25 Years*, 2000. Dostupný z: <http://www.nber.org/chapters/c11055.pdf>
- DRAZEN, Allan: *Political Economy in Macroeconomics*. Vyd. 1. Princeton: Princeton University Press, 2002, 775 s. ISBN 0-691-09257-5.
- DRAZEN, Allan: *Is There a Difference Political Economy for Developing Countries? Issues, Perspectives and Methodology*. 2006. Dostupný z: http://econweb.umd.edu/~drazen/working_papers/pe_of_development_final.pdf

- DRAZEN, Allan, ESLAVA, Marcela: *Reconciling Fiscal Conservatism and Political Fiscal Cycles*. 2003. Dostupný z: www.economia.uniandes.edu.co/share/pdf_doc/home/foros/lacea/lacea2003/marcela_eslava.pdf
- DRAZEN, Allan, ESLAVA, Marcela: *Pork Barrel Cycles*. 2006. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w12190>
- DRAZEN, Allan, ESLAVA, Marcela: *Electoral Manipulation via Voter-Friendly Spending: Theory and Evidence*. 2008. Dostupný na: http://econweb.umd.edu/~drazen/Working_Papers/voter_friendly_07162008.pdf
- Economist Intelligence Unit. *Economist Intelligence Unit Democracy Index*. 2010. Dostupný z: https://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=demo2010
- EFTHYVOULOU, Georgios: Political Budget Cycle in the European Union and the Impact of Political Pressures: A dynamic panel regression analysis. *Birkbeck Working Papers in Economics & Finance*. 2010, č. 1002, s. 1–38.
- ESLAVA, Marcela: *The Political Economy of Fiscal Policy: Survey*. Inter-American Development Bank. 2006, Working paper 583, s. 1–35.
- Election Resources on the Internet. 2011. Dostupný z: <http://electionresources.org/>
- European Election Database. 2011. Dostupný z: <http://eed.nsd.uib.no/webview/>
- European Commission: *New and Updated Budgetary Sensitivities for the EU Budgetary Surveillance*. 2005. Dostupný z: http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/budg_sensitivities_092005_v02_en.pdf
- Eurostat. Statistics Database. 2010. Dostupný z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
- Evropská komise. 2012. Dostupný z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_182_cs.htm
- FIDRMUC, Jan: Economic reform, democracy and growth during post-communist transition. *European Journal of Political Economy*. 2003, roč. 19, č. 3, s. 583–604.
- FRANZESE, Robert, JUSKO, Karen L.: *Political-Economic Cycles*. 2005. Dostupný z: www.personal.umich.edu/~franzese
- FRANZESE, Robert: *Electoral and Partisan Manipulation of Public Debt in Developed Democracies, 1956–90*. 1998. Dostupný z: www.personal.umich.edu/~franzese
- Freedom House. *The Indicator of Freedom of the Press*. 2010. Dostupný z: www.freedomhouse.org
- Freedom House. *Nations in Transit*. 2010. Dostupný z: www.freedomhouse.org
- Freedom House. *Freedom in World*. 2012. Dostupný z: <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world>
- FREILLE, Sebastian, HAQUE, Emranul, KNELLER, Richard: *A contribution to the empirics of press freedom and corruption*. 2007. Dostupný z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=863805
- GIAVAZZI, Francesco, TABELLINI, Guido: *Economic and Political Liberalizations*. Innocenzo Gasparini Institute for Economic Research. 2004, Working paper č. 264, s. 1–36.
- GREGOR, Martin: *Nová politická ekonomie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, 315 s. ISBN 80-246-1066-3.

- DE HAAN, Jacob, LUNDSTRÖM, Susanna, STURM, Jan-Egbert: Market-oriented Institutions and Policies and Economic Growth: A Critical Survey. *Journal of Economic Surveys*. 2006, roč. 20, č. 2, s. 159–191.
- HALPERIN, Morton H., SIEGLE, Joseph T., WEINSTEIN, Michael M.: *The Democracy Advantage. How Democracies Promote Prosperity and Peace*. Vyd. 1. New York: Routledge, 2005, 290 s. ISBN 0-415-95052-X.
- HAYEK, Friedrich A.: *Právo, zákonodárství a svoboda*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1994, 415 s. ISBN 80-200-0241-3.
- HEFFERNANOVÁ, Jana: *Tajemství dvou partnerů*. Vyd. 2. Praha: Argo, 2008, 389 s. ISBN 978-80-7203-957-9.
- HELLIWELL, John F.: *Empirical Linkages Between Democracy and Economic Growth*. 1994. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w4066>
- HEYWEED, Andrew: *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Victoria Publishing, 1994, 294 s. ISBN 80-85865-10-6.
- FREY, Bruno S.: *Political business cycles*. Vyd. 1. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 1997, 495 s. ISBN 1-85898-399-1.
- HOLMAN, Robert a kolektiv: *Dějiny ekonomického myšlení*. Vyd. 2. Praha: C. H. Beck, 2001, 541 s. ISBN 80-717-9380-9.
- HUME, David: *Zkoumání o lidském rozumu*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1996, 236 s. ISBN 80-205-0521-0.
- ILO. LABORSTA – Database of Labour Statistics. 2010. Dostupný z: <http://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/lang--en/index.htm>
- IMF. World Economic Outlook Database. 2010. Dostupný z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/index.aspx>
- John Hopkins University. *Global Civil Society At-a-Glance*. 1999. Dostupný z: <http://www.ccss.jhu.edu>
- KAUFMANN, Daniel, KRAAY, Aart, MASTRUZZI, Massimo: *Governance Matters V: Governance Indicators for 1996–2009*. 2010. Dostupný z: www.worldbank.org/wbi/governance/
- MARSHALL, Monty G., JAGGERS, Keith: *Polity IV Project. Political Regime Characteristics and Transition, 1800–2009*. 2010. Dostupný z: <http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm>
- MELTON, James, MESERVE, Stephen, PEMSTEIN, Daniel: *Unified Democracy Scores*. 2011. Dostupný z: <http://www.unified-democracy-scores.org/index.html>
- MINK, Mark, DE HAAN, Jakob: *Are There Political Budget Cycles in the Euro Area?* 2005. Dostupný z: http://congress.utu.fi/epcs2006/docs/D6_mink.pdf
- MUELLER, Dennis C.: *Public Choice III*. Vyd. 9. New York: Cambridge University Press, 2009, 768 s. ISBN 978-0-521-89475-3.
- VON MISES, Ludwig: *Lidské jednání. Pojednání o ekonomii*. Vyd. 1. Praha: Liberální institut, 2006, 959 s. ISBN 80-86389-45-6.
- NOVÁK, Michael: *Duch demokratického kapitalismu*. Vyd. 1. Praha: Občanský institut, 1992, 337 s. ISBN 80-900190-1-3.
- OECD. *OECD StatExtracts*. 2010. Dostupný z: <http://stats.oecd.org/index.aspx?>
- OECD. *International Budget Practices and Procedures Database*. 2008. Dostupný z: http://www.oecd.org/document/61/0,3746,en_2649_34119_2494461_1_1_1_1,00.html

- PERSSON, Torsten, ROLAND, Gerard, TABELLINI, Guido: *How Do Electoral Rules Shape Party Structures, Government Coalitions and Economic Policies?* 2003. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w10176>
- PERSSON, Torsten, ROLAND, Gerard, TABELLINI, Guido: *Electoral rules and government spending in parliamentary democracies*. 2006. Dostupný z: <http://www.econ.berkeley.edu/~groland/pubs/ms.pdf>
- PERSSON, Torsten, SVENSSON, Lars E. O.: Why a Stubborn Conservative Would Run a Deficit: Policy with Time Inconsistent Preferences. *Quarterly Journal of Economics*. 1989, č. 104, s. 325–346.
- PERSSON, Torsten, TABELLINI, Guido: *Political Economics – Explaining Economic Policy*. Vyd. 1. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology, 2000, 533 s. ISBN 0-262-66131-4.
- PERSSON, Torsten, TABELLINI, Guido: *The Economic Effect of Constitutions: What Do the Data Say?* 2003a. Dostupný z: www.people.fas.harvard.edu/~iversen/PDFfiles/Persson&Tabellini2003.pdf
- PERSSON, Torsten, TABELLINI, Guido: *The Economic Effect of Constitutions*. Vyd. 1. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology, 2003b, 306 s. ISBN 0-262-16219-9.
- PERSSON, Torsten, TABELLINI, Guido: *Democratic capital: The nexus of political and economic change*. Innocenzo Gasparini Institute for Economic Research. 2006, Working paper č. 308, s. 1–48.
- PERSSON, Torsten, TABELLINI, Guido: *Democracy and Development: The Devil in the Details*. 2006. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w11993>
- PRZEWORSKI, Adam, LIMONGI, Fernando: Political Regimes and Economic Growth. *Journal of Economic Perspectives*. 1993, roč. 7, č. 3, s. 51–69. DOI: 10.1257/jep.7.3.51
- ROGOFF, Kenneth: *Equilibrium Political Budget Cycle*. 1990. Dostupný z: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2006731?uid=3737856&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21104169004627>
- ROGOFF, Kenneth, SIBERT, Anne: *Elections and Macroeconomic Policy Cycle*. 1988. Dostupný z: <http://www.nber.org/papers/w1838>
- ROHÁČ, Dalibor: Je předpoklad voličské racionality len mýtus? *Politická ekonomie*. 2009, roč. 57, č. 2, s. 163–176.
- ROSE, Shanna: Do fiscal rules dampen the political business cycle? *Public Choice*. 2006, č. 128, s. 407–431.
- SAPORITI, Alejandro, STREB, Jorge M.: Separation of powers and political budget cycles. *Public Choice*. 2008, č. 137, s. 329–345.
- SEDLÁČEK, Tomáš: *Ekonomie dobra a zla. Po stopách lidského tážání od Gilgameše po finanční krizi*. Vyd. 1. Praha: 65. Pole, 2009, 270 s. ISBN 987-80-903944-3-8.
- SCHUKNECHT, Ludger: Fiscal policy cycles and public expenditure in developing countries. *Public Choice*. 2000, č. 102, s. 115–130.
- SHEPSON, Kenneth A., BONCHEK, Mark S.: *Analyzing Politics. Rationality, Behaviour and Institutions*. Vyd. 1. New York: W. W. Norton & Company, 1997, 472 s. ISBN 0-393-97107-4.
- SHI, Min, SVENSSON, Jakob: Political budget cycles: Do they differ across countries and why? *Journal of Public Economics*. 2004a, s. 1367–1389.

- SHI, Min, SVENSSON, Jakob: *Political Budget Cycles: A Review of Recent Developments*. 2004b. Dostupný z: www.ecopapers.repec.org
- SLANÝ, Antonín a kolektiv: *Konkurenceschopnost a stabilita*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 285 s. ISBN 978-80-210-5336-6.
- STATISTICAL OFFICE OF AUSTRIA. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.statistik.at>
- STATISTICAL OFFICE OF BELGIUM. Election. 2011. Dostupný z: <http://statbel.fgov.be>
- STATISTICAL OFFICE OF THE CZECH REPUBLIC. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.czso.cz>
- STATISTICAL OFFICE OF DENMARK. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.dst.dk>
- STATISTICAL OFFICE OF ESTONIA. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.stat.ee>
- STATISTICAL OFFICE OF FINLAND. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.stat.fi>
- STATISTICAL OFFICE OF FRANCE. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.insee.fr>
- STATISTICAL OFFICE OF GERMANY. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.destatis.de>
- STATISTICAL OFFICE OF GREECE. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.statistics.gr>
- STATISTICAL OFFICE OF HUNGARY. Election. 2011. Dostupný z: <http://portal.ksh.hu>
- STATISTICAL OFFICE OF ITALY. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.istat.it>
- STATISTICAL OFFICE OF IRELAND. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.cso.ie>
- STATISTICAL OFFICE OF LAVIA. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.csb.gov.lv>
- STATISTICAL OFFICE OF LITHUANIA. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.stat.gov.lt>
- STATISTICAL OFFICE OF LUXEMBOURG. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.statistiques.public.lu>
- STATISTICAL OFFICE OF THE NETHERLANDS. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.cbs.nl>
- STATISTICAL OFFICE OF POLAND. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.stat.gov.pl>
- STATISTICAL OFFICE OF PORTUGAL. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.ine.pt>
- STATISTICAL OFFICE OF SLOVAKIA. Election. 2011. Dostupný z: <http://portal.statistics.sk>
- STATISTICAL OFFICE OF SLOVENIA. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.stat.si>
- STATISTICAL OFFICE OF SPAIN. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.ine.es>
- STATISTICAL OFFICE OF SWEDEN. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.scb.se>
- STATISTICAL OFFICE OF THE UNITED KINGDOM. Election. 2011. Dostupný z: <http://www.statistics.gov.uk>
- SMITH, Adam: *Teorie mravních citů*. Vyd. 1. Praha: Liberální institut, 2005, 460 s. ISBN 80-86389-38-3.

- STREB, Jorge M.: *Signaling in Political Budget Cycles: How Far Are You Willing to Go?* 2005. Dostupný z: www.ecopapers.repec.org
- STREB, Jorge B., TORRENS, Gustavo: *Making Rules Credible: Divided Government and Political Budget Cycles*. 2009. Dostupný z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1400239
- STRMISKA, Maxmilián, HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír, CHYTILEK, Roman: *Politické strany moderní Evropy: Analýza stranicko-politických systémů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 727. ISBN 80-7367-038-0.
- ŠTIKOVÁ, Radka: Models of Political Cycles: The Czech Experience. *Prague Economic Papers*. 2008, roč. 17, č. 3, s. 213–229.
- TABELLINI, Guido: The Role of the State in Economic Development. *KYKLOS*. 2005, roč. 58, č. 2, s. 283–303. DOI: 10.1111/j.0023-5962.2005.00289.x
- TALEB, Nassim N.: *Černá labuť. Následky vysoce nepravděpodobných událostí*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2011, 469 s. ISBN 978-80-7432-128-3.
- Transparency International. *Corruption Perception Index*. 2011. Dostupný z: www.transparency.org
- TUFTE, Edward R.: *Political Control of the Economy*. Vyd. 2. Princeton: Princeton University Press, 1978, 168 s. ISBN: 0-691-02180-5.
- TULLOCK, Gordon: *The Economics of Politics*. Vyd. 1. Indianapolis: Liberty Fund, 2005, 465 s. ISBN 0865975345.
- TŘEŠŇÁK, Petr: Zlatá horečka v lidském mozku. *Respekt*. 2010, roč. 21, č. 24, s. 60–67.
- VANHANEN, Tatu: *Vanhanen's Index of Democracy*. 2011. Dostupný z: <http://www.prio.no/CSCW/Datasets/Governance/Vanhanens-index-of-democracy/>
- WITTMAN, Donald A.: *The Myth of Democratic Failure*. Vyd. 1. Chicago: The University of Chicago Press, 1995, 229 s. ISBN 0-226-90423-7.
- United Nations. *United Nations E-Government Development Database*. 2010. Dostupný z: <http://www2.unpan.org/egovkb/>
- Wikipedia. 2011. Dostupný z: www.wikipedia.org
- ZOOK, Darren C.: The Curious Case of Finland's Clean Politics. *Journal of Democracy*. 2009, roč. 20, č. 1, s. 157–168. DOI: 10.1353/jod.0.0058
- ŽÍDEK, Libor: *Dějiny světového hospodářství*. Vyd. 1. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 391 s. ISBN 978-80-7380-035-2.

PŘÍLOHA

Tabulková část

Tabulka 1: Souhrn ukazatelů demokracie

NAZEV INDEXU	POČET ZEMÍ	ZÁKROVNE OBDOBÍ	SKALA	HODNOCENÍ		VÝZNAM	TVORBA		ZDROJ
				NASTAVENÍ	PREKVENCE		SLŮŽENÍ	TVŮRBA	
Berleham Stiftung s Informační Index	128	2003-2012	1-10	(nejhorší -> nejlepší)	2 roky	Index analyzuje a hodnotí, zda v jakém zhruběm provedl rozvoj či se nebo transformoval se země v demokracii a jakou transformaci, zrušit či demokracii a jejího charakteru.	Index vznikl agregací dvou subindexů "Status Index" (hodnotí demokracii a ekonomické transformace v zemích) a "Freedom Index" (hodnotí práva občanská a politická). První subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003. Druhý subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003.	http://www.bhi-project.org/home/index.nc	
Berleham Sustainable Democracy Indicators	46	2009-2011	1-10	(nejhorší -> nejlepší)	2 roky	Index identifikuje efektivní strategie tvorbě hospodářských politik zemí OECD.	Index je sestaven ze dvou subindexů "Status Index" (zobrazuje práva občanská a politická) a "Freedom Index" (zobrazuje práva občanská a politická). První subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003. Druhý subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003.	http://www.sgi-network.org/	
Democracy Barometer	30	1994-1997	0-100	(nejhorší -> nejlepší)	1 rok	Index je sleduje za cíl rovnosti kvalit demokracie v tzv. rozvíjejících se zemích. Index je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 1994. Index je sledován každoročně a výsledky jsou publikovány v průběhu každého roku.	Index je sestaven ze 10 ukazatelů, které byly sestaveny v roce 1994. Index je sledován každoročně a výsledky jsou publikovány v průběhu každého roku.	http://www.democracybarometer.org/	
Democracy Ranking of the Quality of Democracy	110	2006-2007 2009-2010	1-100	(nejhorší -> nejlepší)	2 roky	Zobrazuje a porovnává lidský práva a svobodu spolu s dalšími charakteristkami politického systému. V uvažování bere v úvahu sociální, ekonomické, kulturní a jiné faktory, které je zohledňují.	Index je sestaven ze dvou subindexů "Status Index" (zobrazuje práva občanská a politická) a "Freedom Index" (zobrazuje práva občanská a politická). První subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003. Druhý subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003.	http://www.democracyranking.org/	
Economic Intelligence Unit Democracy Index	167	2009-2010	0-10	(nejhorší -> nejlepší)	2 roky	Index představitelů lidí v demokracii. Hlavní se nezobrazuje pouze například politických práv a občanských svobod. Současné však nezahrnuje ekonomické a sociální faktory. Hlavní jsou součástí jiných politických systémů.	Index je sestaven ze dvou subindexů "Status Index" (zobrazuje práva občanská a politická) a "Freedom Index" (zobrazuje práva občanská a politická). První subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003. Druhý subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003.	http://www.eiu.com/public/annual-report.aspx?accpage=gr4-wrno2010	
Freedom in World	209	1972-2012	1-7	(nejhorší -> nejlepší)	1 rok	Index hodnotí v celosvětovém kontextu dodržování politických práv a občanských svobod.	Index se skládá ze dvou částí. Hodnotí politických práv a občanských svobod. Index je sledován každoročně a výsledky jsou publikovány v průběhu každého roku.	http://www.freedomhouse.org/report-type/press-freedom-world	
Polity IV Project	164	1800-2010	0-10 (+10)	(nejhorší -> nejlepší)	1 rok	Index se zaměřuje na hodnocení charakteristik autent. které se objeví v celat' už autoritativní či demokratických politických systémech.	Index je sestaven ze dvou subindexů "Status Index" (zobrazuje práva občanská a politická) a "Freedom Index" (zobrazuje práva občanská a politická). První subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003. Druhý subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003.	http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm	
Tufte Democracy Scores	163 zemí	1946-2008	-	-	-	Index se o sobě rozhodl, který měl na cíl politických vědeckých pracovníků souhrně měřit demokracii, depopulaci měřím odhadů jejího.	Index je sestaven ze dvou subindexů "Status Index" (zobrazuje práva občanská a politická) a "Freedom Index" (zobrazuje práva občanská a politická). První subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003. Druhý subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003.	http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm	
Vaclav Havel's Index of Democracy	187	1810-2000	0-100	(nejhorší -> nejlepší)	1 rok	Index autorem byl vytvořen předtím, než index demokracie, který je založen na tzv. vztáhlých datech.	Index je sestaven ze dvou subindexů "Status Index" (zobrazuje práva občanská a politická) a "Freedom Index" (zobrazuje práva občanská a politická). První subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003. Druhý subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003.	http://www.vaclavhavel.com/	
Varieties of Democracy	všechny země	1900-2011	-	-	1 rok	Index se snaží postihnout 7 základních principů demokracie, které se vlní volitelnosti, liberálnímu myšlením, politické angažovanosti, diskuzivnímu rozhodování, občanské participaci, právnímu státu, možnost otevřené diskuse a rovnostářství v rámci společnosti.	Index je sestaven ze dvou subindexů "Status Index" (zobrazuje práva občanská a politická) a "Freedom Index" (zobrazuje práva občanská a politická). První subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003. Druhý subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003.	http://www.v-dem.net/	
Worldwide Governance Indicators	213	1996-2010	(-2,5 - +2,5)	(nejhorší -> nejlepší)	1996-2002 (2 roky) 2003-2010 (8 roky) (1 rok)	Index hodnotí činnost vlády. V rámci se procesy, jakými jsou vlády vytvářeny, monitorovány a měřeny, vztahem občanské k státním institucím apod.	Index je sestaven ze dvou subindexů "Status Index" (zobrazuje práva občanská a politická) a "Freedom Index" (zobrazuje práva občanská a politická). První subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003. Druhý subindex je založen na 10 kritériích, které byly sestaveny v roce 2003.	http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp	

Zdroj: viz text tabulky

Tabulka 2: Hodnocení fungování politického systému v zemích Evropské unie v letech 1997–2008

POLITICKÝ SYSTÉM	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Rakousko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Belgie	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	8	8
Česká republika	10	10	10	10	10	10	10	10	10	8	8	8
Dánsko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Estonsko	6	6	7	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Finsko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Francie	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Německo	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Řecko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Maďarsko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Irsko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Itálie	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Lotyšsko	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Litva	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Lucembursko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nizozemsko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Polsko	9	9	9	9	9	10	10	10	10	10	10	10
Portugalsko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Slovensko	7	9	9	9	9	9	9	9	9	10	10	10
Slovensko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Španělsko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Švédsko	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Velká Británie	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10

Zdroj: Marshall, Jagers (2010)

Poznámka: Ukazatel Polity (tj. politický systém) nabývá hodnot od nuly do desíti, kdy nejvyšší hodnota značí standardní rozdělení moci mezi instituce státu.

Tabulka 3: E-government index zemí Evropské unie v letech 2001–2008

E-GOVERNMENT INDEX	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgie	0,7525	0,6804	0,6700	0,7520	0,7381	0,7209	0,7009	0,6779
Česká republika	0,6660	0,5650	0,5420	0,6210	0,6396	0,6527	0,6633	0,6696
Dánsko	0,8397	0,8225	0,8200	0,9050	0,9058	0,9074	0,9100	0,9134
Estonsko	0,6712	0,6865	0,6970	0,7030	0,7347	0,7478	0,7567	0,7600
Finsko	0,8288	0,7703	0,7610	0,8240	0,8231	0,8127	0,7867	0,7488
Francie	0,8000	0,7330	0,6900	0,6687	0,6925	0,7233	0,7602	0,8038
Irsko	0,8085	0,7280	0,6970	0,7060	0,7251	0,7277	0,7292	0,7296
Itálie	0,7780	0,7242	0,6850	0,6598	0,6794	0,6790	0,6760	0,6680
Litva	0,5588	0,5584	0,5570	0,5370	0,5786	0,6116	0,6401	0,6617
Lotyšsko	0,5735	0,5185	0,5060	0,5490	0,6050	0,6046	0,6019	0,5944
Lucembursko	0,7740	0,6898	0,6560	0,6600	0,6513	0,6628	0,6965	0,7512
Maďarsko	0,5915	0,5264	0,5160	0,5860	0,6536	0,6534	0,6521	0,6485
Německo	0,8240	0,7759	0,7620	0,7873	0,8050	0,7961	0,7669	0,7136
Nizozemsko	0,8091	0,7549	0,7460	0,8030	0,8021	0,8099	0,8312	0,8631
Polsko	0,6430	0,5911	0,5760	0,6026	0,5872	0,5882	0,5950	0,6134
Portugalsko	0,7061	0,6818	0,6460	0,5950	0,6084	0,6217	0,6348	0,6479
Rakousko	0,7710	0,6915	0,6760	0,7490	0,7602	0,7596	0,7550	0,7428
Řecko	0,6388	0,5658	0,5400	0,5580	0,5921	0,5913	0,5861	0,5718
Slovensko	0,5860	0,5403	0,5280	0,5560	0,5887	0,5888	0,5889	0,5889
Slovinsko	0,6512	0,6336	0,6310	0,6510	0,6762	0,6759	0,6738	0,6681
Španělsko	0,7700	0,6607	0,6020	0,5844	0,5847	0,6029	0,6514	0,7228
Švédsko	0,8627	0,8428	0,8400	0,8740	0,8983	0,9074	0,9135	0,9157
Velká Británie	0,8480	0,8182	0,8140	0,8852	0,8777	0,8599	0,8292	0,7872

Zdroj: United Nation (2010)

Poznámka: E-government index nabývá hodnoty od nuly do jedné, kdy vyšší hodnota značí lepší dostupnost/využitelnost e-governmentu v dané zemi.

Tabulka 4: Ukazatel svobody tisku zemí Evropské unie v letech 1997–2008

SVOBODA TISKU	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgie	10	10	9	9	9	9	9	9	11	11	11	11
Česká republika	19	19	20	20	24	25	23	23	22	20	18	18
Dánsko	9	9	9	9	9	9	11	8	10	10	11	10
Estonsko	22	20	20	20	20	20	18	17	17	16	16	16
Finsko	15	15	15	15	14	10	10	9	9	9	9	9
Francie	26	26	27	24	21	17	17	19	20	21	21	22
Irsko	19	21	20	21	18	16	16	16	15	15	16	15
Itálie	27	27	28	27	27	27	28	33	35	35	29	29
Litva	20	17	18	20	20	19	18	18	18	18	18	18
Lotyšsko	21	21	21	24	24	19	18	17	17	19	19	22
Lucembursko	10	10	10	10	10	14	14	12	11	11	12	12
Maďarsko	31	28	28	30	28	23	23	20	21	21	21	21
Německo	11	11	13	13	13	15	15	16	16	16	16	16
Nizozemsko	14	14	14	14	15	15	15	12	11	11	13	13
Polsko	27	25	25	19	19	18	18	19	20	21	22	24
Portugalsko	17	17	17	17	17	15	15	14	14	14	14	16
Rakousko	12	12	12	12	14	24	23	23	21	21	21	21
Řecko	27	30	30	30	30	30	28	28	28	28	25	27
Slovensko	49	47	30	30	26	22	21	21	21	20	20	22
Slovinso	28	27	27	27	21	20	19	19	19	20	21	23
Španělsko	19	17	21	18	20	17	16	19	22	21	22	23
Švédsko	10	10	10	11	10	8	8	8	9	10	11	11
Velká Británie	22	21	20	20	17	18	18	19	18	19	19	18

Zdroj: Freedom House (2010)

Poznámka: Ukazatel nabývá hodnot od 100 (nejhorší výsledek) do 0 (nejlepší výsledek).

Tabulka 5: Ukazatel vyspělosti občanské společnosti v zemích Evropské unie v letech 1997–2008

OBČANSKÁ SPOLEČNOST	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgie	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Česká republika	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,75	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,25
Dánsko	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Estonsko	2,25	2,25	2,50	2,50	2,25	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,75
Finsko	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Francie	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Irsko	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Itálie	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Litva	2,25	2,00	2,00	2,00	1,75	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,75	1,75
Lotyšsko	2,25	2,25	2,25	2,25	2,00	2,00	2,00	2,00	1,75	1,75	1,75	1,75
Lucembursko	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Maďarsko	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,50	1,50
Německo	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Nizozemsko	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Polsko	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Polsko	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,50	1,25
Rakousko	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Řecko	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Slovensko	3,25	3,00	2,25	2,25	2,00	1,75	1,50	1,25	1,25	1,25	1,50	1,50
Slovinso	2,00	2,00	1,75	1,75	1,75	1,50	1,50	1,50	1,75	1,75	2,00	2,00
Španělsko	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Švédsko	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Velká Británie	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Zdroj: Freedom House (2010)

Poznámka: Ukazatel se pohybuje v rozmezí od jedné do sedmy, kdy hodnota jedna značí vyspělou občanskou společnost.

Tabulka 6: Ukazatel decentralizace moci v zemích Evropské unie v letech 1997–2008

DECENTRALIZACE	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgie	12,6	12,6	13,0	13,3	13,2	13,7	13,8	13,8	13,4	14,2	13,9	13,7
Česká republika	22,8	22,8	21,7	22,9	22,9	23,8	28,1	27,9	26,3	27,5	26,2	26,6
Dánsko	55,7	56,5	57,4	58,1	59,2	60,2	61,3	61,6	63,6	65,9	63,8	64,6
Estonsko	27,1	25,0	23,8	23,4	28,8	28,9	27,5	28,2	28,2	27,6	28,1	27,7
Finsko	35,1	35,3	35,2	36,7	37,7	38,2	38,5	38,7	39,2	40,1	40,7	41,6
Francie	17,8	18,0	18,2	18,9	18,7	19,0	19,3	20,2	20,4	20,9	21,5	21,6
Irsko	33,4	33,8	35,0	39,0	41,3	42,5	42,0	42,2	18,4	19,1	19,5	17,6
Itálie	27,1	27,8	29,0	30,5	30,7	31,5	31,0	32,5	32,2	31,9	31,4	31,7
Litva	17,5	22,4	24,6	23,3	27,4	27,4	27,0	26,6	24,3	25,2	23,9	25,0
Lotyšsko	25,0	24,7	24,9	25,9	27,8	28,6	27,0	27,9	26,5	27,8	30,0	30,9
Lucembursko	14,3	14,2	14,2	13,8	14,8	14,1	13,8	13,0	12,8	12,3	12,6	12,7
Maďarsko	24,8	24,9	25,2	25,2	25,1	25,1	26,8	26,1	25,9	24,9	23,5	23,5
Německo	15,8	15,5	15,3	16,2	15,2	15,2	15,0	15,2	15,5	15,9	16,3	16,5
Nizozemsko	32,9	33,7	34,3	35,5	34,8	35,2	35,7	35,2	35,2	33,6	34,1	34,2
Polsko	22,3	22,1	34,0	32,5	32,1	30,5	29,1	30,2	30,4	31,2	31,6	32,7
Portugalsko	14,0	13,4	13,9	14,4	14,9	15,1	14,2	13,7	14,0	14,6	15,2	15,7
Rakousko	17,6	17,5	17,7	17,4	15,3	15,3	15,1	14,1	15,2	15,2	15,4	15,6
Řecko	4,8	5,0	5,0	5,3	5,6	5,8	5,4	5,9	5,9	6,0	5,7	5,7
Slovensko	9,6	8,1	7,4	5,2	6,7	7,9	18,1	17,1	17,6	17,7	17,6	17,2
Slovinsko	17,4	17,2	18,0	18,1	18,1	18,7	18,7	18,9	19,1	19,6	19,9	20,5
Španělsko	14,3	14,9	15,5	15,3	15,4	15,6	15,8	15,1	15,6	16,2	16,9	16,1
Švédsko	40,5	43,2	42,9	43,2	44,7	44,8	44,7	44,7	44,9	45,6	47,2	48,1
Velká Británie	26,8	27,2	27,7	29,4	28,7	29,0	29,1	29,2	29,3	29,2	29,2	28,2

Zdroj: Eurostat (2010), vlastní výpočty

Poznámka: Ukazatel nabývá hodnot od 100 (plná decentralizace) do 0 (plná centralizace).

Tabulka 7: Index otevřenosti demokracie zemí Evropské unie v letech 1997–2008

INDEX OTEVŘENOSTI DEMOKRACIE	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgie	0,8522	0,8521	0,8600	0,8603	0,8572	0,8519	0,8472	0,8488	0,8311	0,8269	0,8209	0,8138
Česká republika	0,7793	0,7792	0,7709	0,7718	0,7400	0,7212	0,7409	0,7423	0,7465	0,7591	0,7690	0,7743
Dánsko	0,8956	0,8963	0,8970	0,8976	0,8972	0,8960	0,8813	0,9069	0,8952	0,8974	0,8899	0,8975
Estonia	0,7395	0,7527	0,7447	0,7445	0,7535	0,7729	0,7768	0,7753	0,7759	0,7815	0,7813	0,7868
Finsko	0,8334	0,8336	0,8335	0,8348	0,8425	0,8686	0,8659	0,8750	0,8737	0,8716	0,8669	0,8597
Francie	0,7365	0,7367	0,7293	0,7524	0,7750	0,8013	0,7974	0,7804	0,7736	0,7690	0,7731	0,7732
Irsko	0,8020	0,7874	0,7959	0,7917	0,8158	0,8279	0,8236	0,8218	0,8078	0,8063	0,7983	0,8007
Itálie	0,7367	0,7374	0,7309	0,7396	0,7407	0,7402	0,7305	0,6955	0,6838	0,6840	0,7208	0,7193
Litva	0,7465	0,7800	0,7743	0,7583	0,7641	0,7737	0,7755	0,7687	0,7654	0,7653	0,7571	0,7578
Lotyšsko	0,7452	0,7450	0,7452	0,7235	0,7285	0,7593	0,7586	0,7635	0,7693	0,7534	0,7510	0,7287
Lucembursko	0,8536	0,8535	0,8535	0,8532	0,8517	0,8171	0,8117	0,8210	0,8224	0,8189	0,8131	0,8179
Maďarsko	0,6979	0,7205	0,7207	0,7057	0,7182	0,7490	0,7453	0,7654	0,7610	0,7576	0,7467	0,7436
Německo	0,8474	0,8471	0,8319	0,8327	0,8310	0,8140	0,8117	0,8054	0,8063	0,8050	0,8006	0,7914
Nizozemsko	0,8390	0,8397	0,8402	0,8413	0,8324	0,8300	0,8280	0,8502	0,8553	0,8531	0,8425	0,8466
Polsko	0,7258	0,7406	0,7505	0,7943	0,7908	0,7915	0,7852	0,7768	0,7651	0,7555	0,7398	0,7350
Portugalsko	0,8009	0,8003	0,8008	0,8011	0,7992	0,8104	0,8046	0,8032	0,7997	0,7970	0,7948	0,7809
Rakousko	0,8414	0,8413	0,8414	0,8412	0,8228	0,7469	0,7514	0,7544	0,7690	0,7684	0,7674	0,7651
Řecko	0,7182	0,6959	0,6958	0,6961	0,6951	0,6915	0,7010	0,6994	0,6996	0,6972	0,7124	0,6952
Slovensko	0,4946	0,5152	0,6630	0,6612	0,6965	0,7284	0,7456	0,7489	0,7480	0,7507	0,7397	0,7234
Slovinsko	0,6934	0,7006	0,7083	0,7084	0,7507	0,7621	0,7657	0,7640	0,7566	0,7481	0,7326	0,7181
Španělsko	0,7861	0,8016	0,7721	0,7944	0,7789	0,7958	0,7965	0,7698	0,7464	0,7516	0,7488	0,7505
Švédsko	0,8754	0,8777	0,8774	0,8702	0,8782	0,8911	0,8894	0,8904	0,8855	0,8805	0,8765	0,8781
Velká Británie	0,7740	0,7819	0,7898	0,7912	0,8134	0,8057	0,8056	0,8041	0,8115	0,8042	0,8010	0,8003

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Index nabývá hodnot od 0 (nejhorší výsledek) do 1 (nejlepší výsledek).

Tabulka 8: Ukazatel efektivity vlád zemí Evropské unie v letech 1996–2008

EFEKTIVITA VLÁDY	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgie	2,01	1,82	1,73	1,74	1,75	1,87	1,99	1,97	1,91	1,78	1,82	1,65	1,36
Česká republika	0,97	0,79	0,72	0,74	0,79	0,87	0,93	0,84	0,87	1,11	1,14	0,98	1,07
Dánsko	2,21	1,99	1,90	1,93	2,00	2,09	2,17	2,20	2,30	2,16	2,32	2,29	2,19
Estonsko	0,50	0,61	0,70	0,80	0,85	0,83	0,81	1,07	1,04	1,06	1,16	1,06	1,15
Finsko	2,11	1,94	1,88	1,93	2,02	2,13	2,21	2,23	2,15	2,18	2,21	1,99	1,95
Francie	1,79	1,45	1,32	1,48	1,63	1,62	1,61	1,65	1,67	1,57	1,47	1,36	1,54
Irsko	1,81	1,75	1,73	1,75	1,76	1,74	1,68	1,55	1,58	1,69	1,68	1,72	1,61
Itálie	0,88	0,92	0,93	0,92	0,91	0,92	0,93	0,94	0,79	0,66	0,47	0,32	0,39
Litva	-0,20	0,35	0,58	0,47	0,35	0,44	0,61	0,86	0,74	0,83	0,75	0,70	0,64
Lotyšsko	-0,20	0,35	0,59	0,52	0,45	0,51	0,59	0,63	0,65	0,62	0,67	0,50	0,56
Lucembursko	2,23	2,10	2,05	2,06	2,09	2,14	2,17	2,01	2,04	1,93	1,76	1,74	1,65
Maďarsko	0,65	0,85	0,94	0,94	0,93	0,97	1,01	0,91	0,89	0,82	0,89	0,73	0,66
Německo	1,65	1,72	1,75	1,76	1,76	1,69	1,60	1,57	1,56	1,81	1,95	1,82	2,09
Nizozemsko	2,29	2,16	2,10	2,11	2,12	2,11	2,09	2,07	2,10	1,96	1,87	1,82	1,86
Polsko	0,63	0,68	0,69	0,66	0,62	0,59	0,56	0,54	0,45	0,56	0,54	0,38	0,48
Portugalsko	1,00	1,29	1,40	1,27	1,14	1,16	1,20	1,23	1,08	1,06	0,81	0,87	1,05
Rakousko	2,06	1,85	1,77	1,86	1,96	1,97	1,98	1,97	1,82	1,70	1,75	1,77	1,71
Řecko	0,67	0,84	0,90	0,82	0,74	0,79	0,84	0,83	0,83	0,68	0,61	0,46	0,56
Slovensko	0,54	0,42	0,37	0,39	0,43	0,45	0,47	0,62	0,72	0,90	0,84	0,64	0,76
Slovinsko	0,70	0,88	0,94	0,86	0,78	0,81	0,88	1,05	0,98	1,00	1,05	0,98	1,09
Španělsko	1,38	1,61	1,72	1,73	1,73	1,78	1,82	1,76	1,34	1,41	0,99	1,00	0,99
Švédsko	2,19	2,10	2,05	2,04	2,04	2,05	2,07	2,12	2,13	2,01	2,06	2,11	1,99
Velká Británie	2,04	2,0372	2,03	1,985	1,94	1,9354	1,93	1,83	1,9	1,72	1,82	1,78	1,74

Zdroj: Kaufmann, Kraay, Mastruzzi (2010)

Poznámka: Ukazatel efektivity vlád se pohybuje v rozmezí od $-2,5$ (nejhorší výsledek) do $+2,5$ (nejlepší výsledek).

Tabulka 9: Index vnímání korupce zemí Evropské unie v letech 1997–2008

INDEX VNÍMÁNÍ KORUPCE	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Belgie	5,3	5,4	5,3	6,1	6,6	7,1	7,6	7,5	7,4	7,3	7,1	7,7
Česká republika	5,2	4,8	4,6	4,3	3,9	3,7	3,9	4,2	4,3	4,8	5,2	5,2
Dánsko	9,9	10,0	10,0	9,8	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,4	9,3
Estonsko	5,6	5,7	5,7	5,7	5,6	5,6	5,5	6,0	6,4	6,7	6,5	6,6
Finsko	9,5	9,6	9,8	10,0	9,9	9,7	9,7	9,7	9,6	9,6	9,4	9,0
Francie	6,7	6,7	6,6	6,7	6,7	6,3	6,9	7,1	7,5	7,4	7,3	6,9
Irsko	8,3	8,2	7,7	7,2	7,5	6,9	7,5	7,5	7,4	7,4	7,5	7,7
Itálie	5,0	4,6	4,7	4,6	5,5	5,2	5,3	4,8	5,0	4,9	5,2	4,8
Litva	3,6	3,7	3,8	4,1	4,8	4,8	4,7	4,6	4,8	4,8	4,8	4,6
Lotyšsko	3,0	3,2	3,4	3,4	3,4	3,7	3,8	4,0	4,2	4,7	4,8	5,0
Lucembursko	8,6	8,7	8,8	8,6	8,7	9	8,7	8,4	8,5	8,6	8,4	8,3
Maďarsko	5,2	5,0	5,2	5,2	5,3	4,9	4,8	4,8	5,0	5,2	5,3	5,1
Německo	8,2	7,9	8,0	7,6	7,4	7,3	7,7	8,2	8,2	8,0	7,8	7,9
Nizozemsko	9,0	9,0	9,0	8,9	8,8	9,0	8,9	8,7	8,6	8,7	9,0	8,9
Polsko	5,1	4,6	4,2	4,1	4,1	4,0	3,6	3,5	3,4	3,7	4,2	4,6
Portugalsko	7,0	6,5	6,7	6,4	6,3	6,3	6,6	6,3	6,5	6,6	6,5	6,1
Rakousko	7,6	7,5	7,6	7,7	7,8	7,8	8,0	8,4	8,7	8,6	8,1	8,1
Řecko	5,4	4,9	4,9	4,9	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,4	4,6	4,7
Slovensko	3,8	3,9	3,7	3,5	3,7	3,7	3,7	4,0	4,3	4,7	4,9	5,0
Slovinsko	5,8	5,9	6,0	5,5	5,2	6,0	5,9	6,0	6,1	6,4	6,6	6,7
Španělsko	5,9	6,1	6,6	7,0	7,0	7,1	6,9	7,1	7,0	6,8	6,7	6,5
Švédsko	9,4	9,5	9,4	9,4	9,0	9,3	9,3	9,2	9,2	9,2	9,3	9,3
Velká Británie	8,2	8,7	8,6	8,7	8,3	8,7	8,7	8,6	8,6	8,6	8,4	8,7

Zdroj: Transparency International (2011)

Poznámka: Index nabývá hodnot od nuly (nejhorší výsledek) do desíti (nejlepší výsledek).

Tabulka 10: Odhad modelu PBC s celkovými příjmy státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnou (řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVĚ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0025 (0,0022)	0,0025 (0,0022)	0,0025 (0,0022)	0,0025 (0,0022)	-0,0011 (0,0020)	-0,0013 (0,0021)	-0,0011 (0,0020)	-0,0012 (0,0020)	0,0054** (0,0054)	0,0053** (0,0054)	0,0053** (0,0054)	0,0053** (0,0053)	-0,0018 (0,0018)	-0,0017 (0,0019)	-0,0016 (0,0019)	-0,0016 (0,0018)
LD_ITR_it	0,3085*** (0,1128)	0,3083*** (0,1128)	0,3082*** (0,1130)	0,3077*** (0,1125)	0,4578*** (0,4578)	0,4576*** (0,1003)	0,4568*** (0,0993)	0,4588*** (0,0993)	0,2579 (0,1982)	0,2560 (0,2037)	0,2527 (0,1946)	0,2616 (0,1955)	0,1166 (0,1116)	0,1104 (0,1104)	0,1195 (0,1104)	0,1212 (0,1099)
LD_EA_POP_it	0,3030 (0,4185)	0,3090 (0,4149)	0,3050 (0,4130)	0,2940 (0,4270)	0,9638 (0,6595)	0,9902 (0,6542)	0,9393 (0,6113)	0,9725 (0,6545)	-0,1446 (0,2677)	-0,1280 (0,2271)	-0,1299 (0,2277)	-0,2265 (0,2496)	-0,1712 (0,4952)	-0,1560 (0,4146)	-0,1334 (0,4463)	-0,1422 (0,5062)
ELFC_it	-0,0030 (0,0036)	-0,0015 (0,0088)	-0,0012 (0,0099)	-0,0090 (0,0073)	-0,0012 (0,0058)	0,0091 (0,0039)	-0,0101 (-0,0101)	-0,0043 (0,0066)	-0,0032 (0,0062)	-0,0046 (0,0177)	0,0168 (0,0127)	-0,0258*** (0,0086)	-0,0089*** (0,0026)	-0,0064 (0,0135)	0,0007 (0,0096)	-0,0303*** (0,00018)
R ²	0,409	0,408	0,408	0,410	0,411	0,415	0,417	0,411	0,184	0,184	0,189	0,193	0,189	0,184	0,183	0,205
Adj. R ²	0,352	0,352	0,352	0,353	0,350	0,354	0,357	0,350	0,087	0,087	0,092	0,097	0,060	0,054	0,053	0,078
F-statistika	7,195	7,181	7,181	7,223	6,721	6,837	6,905	6,738	1,890	1,890	1,943	2,003	1,465	1,415	1,406	1,620
P-hodnota (F)	2,03E-18	2,25E-18	2,20E-18	1,71E-18	5,03E-12	3,03E-12	2,20E-12	4,68E-12	0,051	0,051	0,044	0,037	0,305	0,223	0,227	0,155
DW test	0,981	0,985	0,982	0,980	1,501	1,522	1,527	1,498	0,888	0,888	0,896	0,947	0,895	1,150	1,143	1,077
P-hodn. (úrov. konst.)	6,20E-19	9,46E-19	7,10E-19	7,00E-19	0,015	0,014	0,012	0,014	0,063	0,061	0,059	0,082	0,042	0,044	0,049	0,080
Počet pozorování	286	286	286	299	182	182	182	182	104	104	104	104	104	52	52	52
Počet průřez. jedn.	22	22	22	22	14	14	14	14	8	8	8	8	8	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Ze souboru zkoumaných zemí bylo z důvodu chybějící dat u vysvětlující proměnné implicitní míry zdanění (LD_ITR_it) vyloučeno Řecko.

Tabulka 11: Odhad modelu PBC s celkovými příjmy státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnou (termín voleb)

PROMĚNNÉ	ČLENSKÉ ZEMĚ EU						STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY							
	vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci				
	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené		
GAP_it	0,0025 (0,0022)	0,0025 (0,0022)	0,0025 (0,0022)	0,0025 (0,0022)	-0,0011 (0,0020)	-0,0011 (0,0020)	-0,0011 (0,0020)	-0,0011 (0,0020)	0,0053** (0,0023)	0,0053** (0,0024)	0,0053** (0,0023)	0,0056** (0,0023)	-0,0015 (0,0018)	-0,0017 (0,0019)	-0,0016 (0,0019)	-0,0015 (0,0018)	-0,0015 (0,0018)	-0,0015 (0,0018)	-0,0015 (0,0018)	-0,0015 (0,0018)	-0,0015 (0,0018)	-0,0015 (0,0018)	-0,0015 (0,0018)	-0,0015 (0,0018)	-0,0015 (0,0018)	
LD_ITR_it	0,3076*** (0,1134)	0,3085*** (0,1139)	0,3077*** (0,1118)	0,3084*** (0,1131)	0,4611*** (0,1037)	0,4615*** (0,0994)	0,4632*** (0,0944)	0,4632*** (0,0944)	0,4602*** (0,1000)	0,4611*** (0,1037)	0,4615*** (0,0994)	0,4632*** (0,0944)	0,4632*** (0,0944)	0,4602*** (0,1000)	0,4611*** (0,1037)	0,4615*** (0,0994)	0,4632*** (0,0944)	0,4632*** (0,0944)	0,4602*** (0,1000)	0,4611*** (0,1037)	0,4615*** (0,0994)	0,4632*** (0,0944)	0,4632*** (0,0944)	0,4602*** (0,1000)		
LD_EA_POP_it	0,3075 (0,4148)	0,3073 (0,4145)	0,3110 (0,4111)	0,3068 (0,4149)	0,9734 (0,6541)	0,9688 (0,6533)	0,9530 (0,6593)	0,9530 (0,6593)	0,9690 (0,6510)	0,9734 (0,6541)	0,9688 (0,6533)	0,9530 (0,6593)	0,9530 (0,6593)	0,9690 (0,6510)	0,9734 (0,6541)	0,9688 (0,6533)	0,9530 (0,6593)	0,9530 (0,6593)	0,9690 (0,6510)	0,9734 (0,6541)	0,9688 (0,6533)	0,9530 (0,6593)	0,9530 (0,6593)	0,9530 (0,6593)	0,9530 (0,6593)	
ELFC_it	0,0010 (0,0024)	-0,0009 (0,0077)	0,0021 (0,0060)	0,0013 (0,0048)	0,0016 (0,0060)	-0,0039 (0,0033)	0,0057 (0,0048)	0,0057 (0,0048)	0,0006 (0,0029)	0,0016 (0,0060)	-0,0039 (0,0033)	0,0057 (0,0048)	0,0057 (0,0048)	0,0006 (0,0029)	0,0016 (0,0060)	-0,0039 (0,0033)	0,0057 (0,0048)	0,0057 (0,0048)	0,0006 (0,0029)	0,0016 (0,0060)	-0,0039 (0,0033)	0,0057 (0,0048)	0,0057 (0,0048)	-0,0126* (0,0067)	-0,0173 (0,0126)	
R ²	0,408	0,408	0,409	0,408	0,410	0,411	0,412	0,412	0,412	0,410	0,411	0,412	0,412	0,410	0,411	0,412	0,412	0,412	0,410	0,411	0,412	0,412	0,412	0,412	0,412	
Adj. R ²	0,332	0,332	0,332	0,332	0,349	0,349	0,351	0,351	0,351	0,349	0,349	0,351	0,351	0,349	0,349	0,349	0,351	0,351	0,349	0,349	0,349	0,349	0,349	0,349	0,349	
F-statistika	7,181	7,180	7,183	7,181	6,717	6,720	6,730	6,730	6,730	6,717	6,720	6,730	6,730	6,717	6,720	6,730	6,730	6,730	6,717	6,720	6,730	6,730	6,730	6,730	6,730	
P-hodnota (F)	2,24E-18	2,20E-18	2,22E-18	2,20E-18	5,13E-12	5,05E-12	4,44E-12	4,29E-12	4,44E-12	5,13E-12	5,05E-12	4,44E-12	4,29E-12	4,44E-12	5,13E-12	5,05E-12	4,44E-12	4,29E-12	4,44E-12	5,13E-12	5,05E-12	4,44E-12	4,29E-12	4,44E-12	5,13E-12	
DW test	0,985	0,985	0,989	0,984	1,503	1,506	1,497	1,497	1,503	1,503	1,506	1,497	1,497	1,503	1,503	1,506	1,497	1,497	1,503	1,503	1,506	1,497	1,497	1,503	1,503	
P-hodn. (úrov. konst.)	6,90E-19	7,11E-19	7,05E-19	7,07E-19	0,015	0,015	0,014	0,014	0,015	0,015	0,015	0,014	0,014	0,015	0,015	0,015	0,014	0,014	0,015	0,015	0,015	0,014	0,014	0,015	0,015	
Počet pozorování	286	286	286	299	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182
Počet průřez. jedn.	22	22	22	22	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Ze souboru zkoumaných zemí bylo z důvodu chybějící dat u vysvětlující proměnné implicitní míry zdanění (LD_ITR_it) vyloučeno Řecko.

Tabulka 12: Odhad modelu PBC s celkovými příjmy státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY, TERMÍN VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVĚ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍEVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0025 (0,0022)	0,0025 (0,0022)	0,0024 (0,0022)	0,0025 (0,0022)	-0,0011 (0,0020)	-0,0012 (0,0020)	-0,0011 (0,0020)	-0,0011 (0,0020)	0,0053** (0,0023)	0,0053** (0,0023)	0,0053** (0,0023)	0,0056** (0,0023)	-0,0018 (0,0018)	-0,0017 (0,0018)	-0,0016 (0,0019)	-0,0016 (0,0018)
LD_ITR_it	0,3085*** (0,1128)	0,3077*** (0,1146)	0,3078*** (0,1123)	0,3080*** (0,1142)	0,4688*** (0,0954)	0,4688*** (0,1029)	0,4602*** (0,0994)	0,4696*** (0,0880)	0,2512 (0,2012)	0,2536 (0,211)	0,2543 (0,1972)	0,2612 (0,1966)	0,1166 (0,1116)	0,1104 (0,1116)	0,1195 (0,1104)	0,1212 (0,1099)
LD_EA_POP_it	0,3079 (0,4122)	0,3055 (0,4132)	0,3154 (0,4097)	0,3073 (0,4142)	0,9719 (0,6453)	0,9885 (0,6416)	0,9641 (0,6567)	0,9486 (0,6610)	-0,1430 (0,2571)	-0,1456 (0,2345)	-0,1030 (0,2177)	-0,1592 (0,2537)	-0,1712 (0,4953)	-0,1560 (0,4149)	-0,1334 (0,4463)	-0,1422 (0,5062)
ELIC_it	0,0024 (0,0027)	0,0027 (0,0092)	0,0034 (0,0066)	-0,0004 (0,0022)	0,0039 (0,0036)	0,0096 (0,0069)	-0,0028 (0,0033)	0,0061 (0,0053)	0,0016 (0,0063)	0,0005 (0,0230)	0,0165 (0,0144)	-0,0169** (0,0083)	-0,0089*** (0,0026)	-0,0064 (0,0135)	0,0007 (0,0096)	-0,0303*** (0,0002)
R ²	0,409	0,409	0,409	0,408	0,413	0,415	0,411	0,412	0,184	0,184	0,188	0,188	0,189	0,184	0,183	0,205
A.dj. R ²	0,352	0,352	0,352	0,352	0,352	0,355	0,350	0,351	0,086	0,086	0,091	0,091	0,060	0,054	0,053	0,078
F-statistika	7,190	7,184	7,188	7,180	6,780	6,853	6,729	6,760	1,885	1,885	1,941	1,936	1,465	1,415	1,406	1,620
P-hodnota (F)	2,13E-18	2,20E-18	2,15E-18	2,27E-18	3,90E-12	2,84E-12	4,87E-12	4,26E-12	0,051	0,051	0,044	0,044	0,205	0,223	0,227	0,155
DW test	0,989	0,982	0,991	0,984	1,507	1,537	1,507	1,498	0,898	0,893	0,949	0,976	1,096	1,150	1,143	1,077
P-hodn. (úrov. konst.)	8,69E-19	1,22E-18	6,59E-19	7,01E-19	0,016	0,014	0,014	0,014	0,062	0,067	0,058	0,074	0,042	0,044	0,049	0,080
Počet pozorování	286	286	286	299	182	182	182	182	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	22	22	22	22	14	14	14	14	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Ze souboru zkoumaných zemí bylo z důvodu chybějící dat u vysvětlující proměnné implicitní míry zdanění (LD_ITR_it) vyloučeno Řecko.

Tabulka 13: Odhad modelu PBC s běžnými příjmy státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby)

PROMĚNNÉ	ČLENSKÉ ZEMĚ EU						STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY						NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						ZEMĚ STŘEDNÍEVROPY							
	vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci				
	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené				
GAP_it	0,0051 (0,0022)	0,0031 (0,0022)	0,0031 (0,0022)	0,0032 (0,0023)	0,0004 (0,0027)	0,0002 (0,0028)	0,0004 (0,0028)	0,0003 (0,0028)	0,0054** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	0,0060*** (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0004 (0,0020)	-0,0003 (0,0021)	0,0060*** (0,0021)	0,0054** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	0,0060*** (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0004 (0,0020)	-0,0003 (0,0021)	0,0060*** (0,0021)	0,0054** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	0,0054** (0,0022)	0,0060*** (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0004 (0,0020)	-0,0003 (0,0021)	
LD_ITR_it	0,3866** (0,1164)	0,3866** (0,1165)	0,3870** (0,1168)	0,2858** (0,1160)	0,5671*** (0,1142)	0,3738*** (0,1138)	0,3653*** (0,1164)	0,3654*** (0,1147)	0,2754 (0,2017)	0,2754 (0,2017)	0,2754 (0,2017)	0,2851 (0,2015)	0,1194 (0,1088)	0,1134 (0,1148)	0,1194 (0,1148)	0,2851 (0,2015)	0,2754 (0,2017)	0,2754 (0,2017)	0,2754 (0,2017)	0,2851 (0,2015)	0,1194 (0,1088)	0,1134 (0,1148)	0,1194 (0,1148)	0,2851 (0,2015)	0,2754 (0,2017)	0,2754 (0,2017)	0,2754 (0,2017)	0,2851 (0,2015)	0,1194 (0,1148)	0,1134 (0,1148)	0,1194 (0,1148)	
LD_EA_POP_it	0,3048 (0,4123)	0,3029 (0,4150)	0,3138 (0,4082)	0,2857 (0,4276)	1,0700 (0,6908)	1,0847 (0,6876)	1,0440 (0,7064)	1,0883 (0,6928)	-0,1651 (0,2242)	-0,1537 (0,1926)	-0,1537 (0,1926)	-0,2438 (0,2203)	-0,2702 (0,4583)	-0,2812 (0,4819)	-0,2812 (0,4819)	-0,2438 (0,2203)	-0,1537 (0,1943)	-0,1537 (0,1943)	-0,1537 (0,1943)	-0,2438 (0,2203)	-0,2702 (0,4583)	-0,2812 (0,4819)	-0,2812 (0,4819)	-0,2438 (0,2203)	-0,1537 (0,1943)	-0,1537 (0,1943)	-0,1537 (0,1943)	-0,2438 (0,2203)	-0,2702 (0,4583)	-0,2812 (0,4819)	-0,2812 (0,4819)	
ELFC_it	0,0009 (0,0050)	0,0005 (0,0089)	0,0065 (0,0131)	-0,0125* (0,0066)	0,0016 (0,0075)	0,0100* (0,0056)	-0,0060 (0,0145)	-0,0096** (0,0047)	0,0020 (0,0072)	0,0020 (0,0072)	0,0020 (0,0072)	-0,0031 (0,0177)	0,0308* (0,0163)	-0,0044 (0,0276)	0,0316 (0,0276)	-0,0255*** (0,0083)	-0,0031 (0,0177)	0,0308* (0,0163)	0,0308* (0,0163)	-0,0255*** (0,0083)	-0,0008 (0,0091)	-0,0044 (0,0276)	0,0316 (0,0276)	-0,0255*** (0,0083)	-0,0008 (0,0091)	-0,0044 (0,0276)	0,0316 (0,0276)	-0,0255*** (0,0083)	-0,0008 (0,0091)	-0,0044 (0,0276)	0,0316 (0,0276)	
R ²	0,398	0,398	0,399	0,400	0,349	0,353	0,350	0,352	0,200	0,200	0,200	0,216	0,209	0,227	0,234	0,200	0,200	0,200	0,216	0,209	0,209	0,227	0,234	0,200	0,200	0,200	0,216	0,209	0,209	0,227	0,234	
Adj. R ²	0,340	0,340	0,341	0,343	0,281	0,286	0,283	0,285	0,104	0,104	0,104	0,123	0,083	0,103	0,112	0,104	0,104	0,104	0,123	0,083	0,084	0,103	0,112	0,104	0,104	0,104	0,123	0,084	0,103	0,112	0,112	
F-statistika	6,865	6,864	6,893	6,946	5,168	5,256	5,204	5,233	2,086	2,086	2,086	2,310	1,659	1,664	1,915	2,310	2,086	2,086	2,310	1,659	1,664	1,841	1,915	2,086	2,086	2,086	2,310	1,664	1,841	1,915	1,915	
P-hodnota (F)	1,76E-17	1,77E-17	1,46E-17	1,04E-17	5,51E-09	3,66E-09	4,65E-09	4,04E-09	0,029	0,029	0,029	0,015	0,020	0,143	0,090	0,029	0,029	0,029	0,015	0,020	0,144	0,143	0,103	0,090	0,029	0,029	0,029	0,015	0,143	0,103	0,090	
DW test	1,070	1,069	1,074	1,062	1,601	1,622	1,618	1,587	0,845	0,845	0,845	0,924	0,844	0,990	0,917	0,845	0,845	0,845	0,924	0,844	0,990	1,001	1,085	0,917	0,844	0,844	0,844	0,924	0,844	1,001	1,085	0,917
P.hodn. (úrov. konst.)	9,71E-18	1,33E-17	7,40E-18	1,061794	0,080	0,080	0,071	0,083	0,043	0,043	0,043	0,036	0,058	0,024	0,046	0,043	0,043	0,043	0,036	0,058	0,024	0,024	0,035	0,046	0,043	0,043	0,043	0,024	0,035	0,046	0,046	
Počet pozorování	286	286	286	299	182	182	182	182	104	104	104	104	104	52	52	104	104	104	104	52	52	52	52	52	104	104	104	52	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	22	22	22	22	14	14	14	14	8	8	8	8	8	4	4	8	8	8	8	4	4	4	4	4	8	8	8	4	4	4	4	
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Ze souboru zkoumaných zemí bylo z důvodu chybějící dat u vysvětlující proměnné implicitní míry zdanění (LD_ITR_it) vyloučeno Řecko.

Tabulka 15: Odhad modelu PBC s běžnými příjmy státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby)

PROMĚNNÉ	ČLENSKÉ ZEMĚ EU						STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						NOVĚ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY					
	vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci		
	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0031 (0,0022)	0,0031 (0,0022)	0,0031 (0,0022)	0,0031 (0,0022)	0,0005 (0,0003)	0,0005 (0,0003)	0,0005 (0,0003)	0,0054*** (0,0022)	0,0055*** (0,0022)	0,0054*** (0,0022)	0,0058*** (0,0022)	-0,0003 (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0004 (0,0020)	-0,0003 (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0003 (0,0021)	-0,0003 (0,0021)
LD_ITR_it	0,3870*** (0,1153)	0,2849*** (0,1176)	0,2857*** (0,1153)	0,2862*** (0,1179)	0,3772*** (0,1071)	0,3813*** (0,1152)	0,3664*** (0,1175)	0,5762*** (0,1108)	0,3772*** (0,1071)	0,3813*** (0,1152)	0,3664*** (0,1175)	0,5762*** (0,1108)	0,3772*** (0,1071)	0,3813*** (0,1152)	0,3664*** (0,1175)	0,5762*** (0,1108)	0,3772*** (0,1071)	0,3813*** (0,1152)	0,3664*** (0,1175)	0,5762*** (0,1108)	0,3772*** (0,1071)	0,3813*** (0,1152)	0,3664*** (0,1175)	0,5762*** (0,1108)
LD_EA_POP_it	0,5038 (0,4063)	0,2997 (0,4097)	0,3194 (0,4086)	0,3043 (0,4113)	1,0650 (0,6791)	1,0951 (0,6652)	1,0495 (0,6929)	1,0384 (0,6930)	1,0650 (0,6791)	1,0951 (0,6652)	1,0495 (0,6929)	1,0384 (0,6930)	1,0650 (0,6791)	1,0951 (0,6652)	1,0495 (0,6929)	1,0384 (0,6930)	1,0650 (0,6791)	1,0951 (0,6652)	1,0495 (0,6929)	1,0384 (0,6930)	1,0650 (0,6791)	1,0951 (0,6652)	1,0495 (0,6929)	1,0384 (0,6930)
ELFC_it	0,0051 (0,0044)	0,0077 (0,0087)	0,0063 (0,0117)	-0,0006 (0,0056)	0,0052 (0,0067)	0,0168*** (0,0046)	-0,0062 (0,0128)	0,0069 (0,0045)	0,0052 (0,0067)	0,0168*** (0,0046)	-0,0062 (0,0128)	0,0069 (0,0045)	0,0052 (0,0067)	0,0168*** (0,0046)	-0,0062 (0,0128)	0,0069 (0,0045)	0,0052 (0,0067)	0,0168*** (0,0046)	-0,0062 (0,0128)	0,0069 (0,0045)	0,0052 (0,0067)	0,0168*** (0,0046)	-0,0062 (0,0128)	0,0069 (0,0045)
R ²	0,399	0,399	0,399	0,398	0,352	0,361	0,351	0,350	0,352	0,361	0,351	0,350	0,352	0,361	0,351	0,350	0,352	0,361	0,351	0,350	0,352	0,361	0,351	0,350
A.dj.R ²	0,341	0,341	0,341	0,340	0,285	0,294	0,283	0,283	0,285	0,294	0,283	0,283	0,285	0,294	0,283	0,283	0,285	0,294	0,283	0,283	0,285	0,294	0,283	0,283
F-statistika	6,909	6,902	6,891	6,864	5,235	5,439	5,197	5,197	5,235	5,439	5,197	5,197	5,235	5,439	5,197	5,197	5,235	5,439	5,197	5,197	5,235	5,439	5,197	5,197
P-hodnota (F)	1,32E-17	1,38E-17	1,48E-17	1,77E-17	4,04E-09	1,58E-09	4,60E-09	4,80E-09	4,04E-09	1,58E-09	4,60E-09	4,80E-09	4,04E-09	1,58E-09	4,60E-09	4,80E-09	4,04E-09	1,58E-09	4,60E-09	4,80E-09	4,04E-09	1,58E-09	4,60E-09	4,80E-09
DW test	1,079	1,065	1,082	1,069	1,605	1,641	1,592	1,602	1,605	1,641	1,592	1,602	1,605	1,641	1,592	1,602	1,605	1,641	1,592	1,602	1,605	1,641	1,592	1,602
P.hodn. (úrov. konst.)	1,11E-17	1,91E-17	7,61E-18	8,81E-18	0,083	0,076	0,069	0,071	0,083	0,076	0,069	0,071	0,083	0,076	0,069	0,071	0,083	0,076	0,069	0,071	0,083	0,076	0,069	0,071
Počet pozorování	286	286	286	299	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182
Počet průřez. jedn.	22	22	22	22	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Poznámka: Ze souboru zkoumaných zemí bylo z důvodu chybějící dat u vysvětlující proměnné implicitní míry zdanění (LD_ITR_it) vyloučeno Řecko.

Tabulka 16: Odhad modelu PBC s příjmy z daní z příjmu fyzických osob jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby)

PROMĚNNÉ	ČLENSKÉ ZEMĚ EU						ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY						NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						ZEMĚ STŘEDNÍEVROPY					
	vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci		
	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0033 (0,0027)	0,0032 (0,0027)	0,0032 (0,0028)	0,0032 (0,0028)	0,0000 (0,0028)	-0,0001 (0,0028)	0,0000 (0,0028)	0,0000 (0,0028)	0,0079*** (0,0028)	0,0081*** (0,0029)	0,0081*** (0,0029)	0,0083*** (0,0029)	0,0091 (0,0081)	0,0092 (0,0084)	0,0092 (0,0081)	0,0083*** (0,0029)	0,0091 (0,0081)	0,0092 (0,0084)	0,0092 (0,0081)	0,0083*** (0,0029)	0,0091 (0,0081)	0,0092 (0,0084)	0,0092 (0,0081)	0,0102 (0,0079)
LD_EA_POP_it	0,3820 (0,6437)	0,3965 (0,6440)	0,3795 (0,6410)	0,3881 (0,6465)	1,6858** (0,7281)	1,7067** (0,7144)	1,6845** (0,7345)	1,7172** (0,7215)	-0,8700*** (0,2561)	-0,8858*** (0,2455)	-0,8427*** (0,2750)	-0,9020*** (0,2693)	-1,5525* (0,6354)	-1,5037*** (0,5320)	-1,5037*** (0,5849)	-0,9020*** (0,2693)	-1,5525* (0,6354)	-1,5037*** (0,5320)	-1,5037*** (0,5849)	-0,9020*** (0,2693)	-1,5525* (0,6354)	-1,5037*** (0,5320)	-1,5037*** (0,5849)	-1,5489** (0,5389)
FLEEC_it	-0,0031 (0,0059)	-0,0092 (0,0119)	-0,0042 (0,0109)	0,0029 (0,0131)	-0,0121** (0,0061)	-0,0101 (0,0125)	-0,0187* (0,0102)	0,0012 (0,0146)	0,0127 (0,0112)	0,0052 (0,0188)	0,0271* (0,0159)	-0,0115 (0,0161)	0,0103*** (0,0227)	0,0074** (0,0175)	0,0074** (0,0261)	-0,0115 (0,0161)	0,0103*** (0,0227)	0,0074** (0,0175)	0,0074** (0,0261)	-0,0115 (0,0161)	0,0103*** (0,0227)	0,0074** (0,0175)	0,0074** (0,0261)	-0,0463 (0,0064)
R ²	0,216	0,216	0,216	0,215	0,175	0,170	0,176	0,169	0,180	0,177	0,183	0,178	0,117	0,115	0,120	0,183	0,117	0,115	0,120	0,178	0,117	0,115	0,120	0,125
Adj. R ²	0,144	0,145	0,144	0,144	0,096	0,091	0,097	0,089	0,089	0,089	0,095	0,089	0,089	-0,001	-0,003	0,003	-0,001	-0,003	0,003	0,089	-0,001	-0,003	0,003	0,008
F-statistika	3,002	3,014	3,001	2,999	2,216	2,137	2,231	2,113	2,048	2,003	2,080	2,012	0,990	0,976	1,025	2,080	0,990	0,976	1,025	2,012	0,990	0,976	1,025	1,070
P-hodnota (F)	5,36E-06	4,9E-06	5,40E-06	5,51E-06	0,005	0,007	0,005	0,008	0,037	0,042	0,034	0,041	0,444	0,452	0,421	0,034	0,444	0,452	0,421	0,034	0,444	0,452	0,421	0,394
DW test	1,324	1,327	1,324	1,326	1,448	1,429	1,453	1,434	1,335	1,313	1,349	1,308	1,354	1,332	1,373	1,349	1,335	1,313	1,373	1,308	1,354	1,332	1,373	1,494
P-hodn. (úrov. konst.)	4,69E-06	4,36E-06	4,78E-06	4,99E-06	0,308	0,310	0,241	0,306	0,080	0,089	0,083	0,094	0,206	0,207	0,228	0,080	0,094	0,207	0,228	0,083	0,206	0,207	0,228	0,219
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	104	52	52	52	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	8	4	4	4	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 17: Odhad modelu PBC s příjmy z daní z příjmu fyzických osob jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb)

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY_TERMIN_VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0032 (0,0027)	0,0032 (0,0027)	0,0032 (0,0027)	-0,0003 (0,0028)	-0,0004 (0,0028)	-0,0003 (0,0028)	-0,0005 (0,0028)	-0,0012 (0,0028)	0,0077*** (0,0027)	0,0081*** (0,0030)	0,0080*** (0,0038)	0,0076*** (0,0029)	0,0089 (0,0075)	0,0094 (0,0081)	0,0094 (0,0081)	0,0091 (0,0076)
LD_EA_POP_it	0,3900 (0,6385)	0,3850 (0,6432)	0,3946 (0,6384)	0,3834 (0,6397)	1,7179** (0,7229)	1,7139** (0,7276)	1,7168** (0,7219)	1,7309** (0,7188)	-0,8264*** (0,2121)	-0,8669*** (0,2553)	-0,8150*** (0,2605)	-0,8162*** (0,2320)	-1,4078*** (0,4946)	-1,4729*** (0,5402)	-1,4729*** (0,5402)	-1,4867*** (0,4460)
HLIC_it	0,0067 (0,0062)	-0,0030 (0,0095)	0,0061 (0,0084)	0,0133 (0,0133)	-0,0026 (0,0043)	-0,0022 (0,0106)	-0,0015 (0,0087)	-0,0074 (0,0056)	0,0214 (0,0144)	0,0003 (0,0222)	0,0213 (0,0171)	0,0220 (0,0232)	0,0248 (0,0289)	0,0132 (0,0299)	0,0132 (0,0299)	0,0103 (0,0393)
R ²	0,217	0,216	0,216	0,217	0,169	0,169	0,169	0,169	0,188	0,177	0,180	0,181	0,126	0,116	0,116	0,115
Adj. R ²	0,145	0,144	0,144	0,145	0,089	0,089	0,089	0,089	0,100	0,088	0,092	0,093	0,009	-0,002	-0,002	-0,002
F-statistika	3,025	3,003	3,007	3,029	2,119	2,115	2,114	2,125	2,147	2,000	2,048	2,038	1,077	0,984	0,984	0,979
P-hodnota (F)	4,58E-06	5,33E-06	5,20E-06	4,43E-06	0,008	0,008	0,008	0,008	0,028	0,042	0,037	0,036	0,390	0,448	0,448	0,450
DW test	1,331	1,331	1,331	1,335	1,435	1,437	1,433	1,432	1,351	1,314	1,342	1,328	1,384	1,549	1,549	1,547
P-hodn. (úrov. konst.)	4,61E-06	4,67E-06	4,61E-06	4,22E-06	0,292	0,294	0,302	0,329	0,076	0,091	0,083	0,076	0,198	0,223	0,223	0,204
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	104	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	8	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 18: Odhad modelu PBC s příjmy z daní z příjmu fyzických osob jako vysvětlovanou proměnou (termín voleb, řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY - TERMÍN VOLEB														
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci				
	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0032 (0,0027)	0,0032 (0,0027)	0,0032 (0,0028)	-0,00008 (0,0028)	-0,00003 (0,0028)	-0,00003 (0,0028)	-0,00021 (0,0028)	0,0079*** (0,0028)	0,0081*** (0,0030)	0,0080*** (0,0028)	0,0079*** (0,0030)	0,0095 (0,0084)	0,0095 (0,0082)	0,0094 (0,0081)	0,0094 (0,0083)
LD_EA_POP_it	0,3850 (0,6438)	0,3878 (0,6437)	0,3930 (0,6384)	0,3842 (0,6430)	1,7101** (0,7296)	1,7107** (0,7248)	1,7530** (0,7110)	-0,8549 (0,2404)	-0,8669*** (0,2553)	-0,8150*** (0,2605)	-0,8603*** (0,2620)	-1,4749*** (0,4948)	-1,4686*** (0,5067)	-1,4729*** (0,5402)	-1,5187*** (0,5486)
ELFC_it	0,0006 (0,0033)	-0,0074 (0,0107)	0,0040 (0,0101)	0,0006 (0,0120)	-0,0090* (0,0050)	-0,0088 (0,0124)	-0,0161** (0,0070)	0,0148 (0,0112)	0,0003 (0,0222)	0,0213 (0,0171)	0,0077 (0,0230)	0,0090 (0,0230)	0,0132 (0,0112)	0,0132 (0,0299)	-0,0341*** (0,0090)
R ²	0,215	0,216	0,216	0,215	0,173	0,169	0,172	0,182	0,177	0,180	0,177	0,116	0,116	0,116	0,120
Adj. R ²	0,144	0,144	0,144	0,144	0,093	0,090	0,093	0,094	0,088	0,092	0,089	-0,002	-0,002	-0,002	0,003
F-statistika	2,997	3,008	3,001	2,997	2,171	2,124	2,164	2,063	2,000	2,048	2,003	0,985	0,985	0,984	1,026
P-hodnota (F)	5,53E-06	5,17E-06	5,42E-06	5,56E-06	0,006	0,008	0,007	0,035	0,042	0,037	0,041	0,447	0,449	0,448	0,421
DW test	1,325	1,333	1,328	1,325	1,451	1,443	1,435	1,332	1,314	1,342	1,318	1,543	1,521	1,549	1,508
P-hodn. (úrov. konst.)	5,03E-06	4,66E-06	4,89E-06	5,02E-06	0,300	0,288	0,341	0,083	0,091	0,083	0,084	0,211	0,215	0,223	0,221
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	104	104	104	104	104	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 19: Odhad modelu PBC s příjmy z daní z příjmu právnických osob jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby)

PROMĚNNÉ	ČLENSKÉ ZEMĚ EU					STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU					RÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY					NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU					ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY								
	vlády u moci					vlády u moci					vlády u moci					vlády u moci					vlády u moci								
	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené					
GAP_it	0,0065 (0,0086)	0,0066 (0,0086)	0,0067 (0,0085)	0,0067 (0,0086)	-0,0122** (0,0051)	-0,0126** (0,0054)	-0,0121** (0,0049)	-0,0125** (0,0051)	0,0231** (0,0105)	0,0231** (0,0105)	0,0233** (0,0104)	0,0236** (0,0105)	0,0043 (0,0135)	0,0038 (0,0108)	0,0043 (0,0125)	0,0043 (0,0140)	0,3857*** (0,2157)	0,3934*** (0,2193)	0,5876*** (0,2206)	0,5742** (0,2237)	0,1189 (0,2528)	0,1114 (0,2480)	0,0673 (0,2499)	0,1000 (0,2537)	0,3857*** (0,2486)	0,3529** (0,2415)	0,3329** (0,1398)	0,3831*** (0,1261)	
LD_EX_IM_GDP_it	0,0054 (0,0256)	-0,0029 (0,0432)	0,0274 (0,0454)	-0,0321 (0,0224)	0,0060 (0,0410)	0,0371 (0,0486)	0,0138 (0,0659)	-0,0570** (0,0226)	0,0012 (0,0173)	-0,0259 (0,0641)	0,0853*** (0,0182)	-0,0377 (0,0320)	0,0025 (0,0186)	-0,1100 (0,0907)	0,0801*** (0,0133)	0,0045 (0,0441)													
R ²	0,086	0,086	0,088	0,087	0,114	0,116	0,114	0,118	0,165	0,166	0,175	0,167	0,137	0,139	0,166	0,137													
Adj. R ²	0,003	0,002	0,004	0,004	0,029	0,031	0,029	0,034	0,075	0,077	0,087	0,077	0,022	0,081	0,054	0,022													
F-statistika	1,031	1,030	1,048	1,047	1,342	1,370	1,346	1,399	1,841	1,856	1,979	1,864	1,188	1,752	1,488	1,188													
P-hodnota (F)	0,426	0,428	0,405	0,406	0,171	0,156	0,169	0,142	0,064	0,061	0,044	0,060	0,330	0,131	0,204	0,330													
DW test	1,757	1,756	1,755	1,754	2,172	2,186	2,165	2,171	1,331	1,330	1,383	1,337	1,841	1,770	1,948	1,836													
P.hodn. (úrov. konst.)	0,805	0,801	0,795	0,794	0,996	0,997	0,996	0,995	0,458	0,451	0,491	0,470	0,242	0,196	0,333	0,259													
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52													
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4													
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13													

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 20: Odhad modelu PBC s příjmy z daní z příjmu právnických osob jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb)

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY_TERMÍN VOLEB														
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci				
	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0064 (0,0086)	0,0065 (0,0085)	0,0066 (0,0085)	-0,0122** (0,0050)	-0,0121** (0,0050)	-0,0118** (0,0049)	0,0225** (0,0108)	0,0226** (0,0108)	0,0233** (0,0107)	0,0233** (0,0104)	0,0226** (0,0108)	0,0037 (0,0131)	0,0036 (0,0128)	0,0045 (0,0129)	0,0040 (0,0130)
LD_EX_IM_GDP_it	0,6049*** (0,2115)	0,6087*** (0,2113)	0,5899*** (0,2209)	1,1033*** (0,2519)	1,0957*** (0,2527)	1,1034*** (0,2542)	0,1214 (0,3822)	0,1211 (0,2788)	0,1296 (0,2788)	0,0680 (0,2944)	0,1231 (0,0297)	0,4315*** (0,1474)	0,3415*** (0,0792)	0,3354*** (0,1190)	0,3871*** (0,1405)
HLIC_it	0,0242 (0,0253)	0,0435 (0,0255)	0,0123 (0,0311)	0,0093 (0,0279)	0,0017 (0,0330)	0,0386 (0,0330)	0,0545 (0,0403)	0,0545 (0,0403)	0,0381 (0,0730)	0,0866*** (0,0301)	0,0297 (0,0385)	0,0472** (0,0222)	-0,0419 (0,1057)	0,0819* (0,0475)	0,0114 (0,0432)
R ²	0,089	0,095	0,086	0,091	0,115	0,114	0,116	0,178	0,167	0,176	0,167	0,164	0,143	0,167	0,137
Adj. R ²	0,006	0,012	0,003	0,008	0,030	0,029	0,031	0,089	0,078	0,087	0,077	0,052	0,028	0,056	0,022
F-statistika	1,070	1,151	1,034	1,091	1,347	1,340	1,341	2,010	1,871	1,984	1,860	1,471	1,246	1,502	1,193
P-hodnota (F)	0,378	0,286	0,423	0,353	0,169	0,173	0,157	0,041	0,059	0,044	0,061	0,210	0,301	0,199	0,327
DW test	1,762	1,767	1,739	1,757	2,176	2,174	2,170	1,336	1,323	1,366	1,329	1,853	1,817	1,851	1,837
P-hodn. (uvov. konst.)	0,799	0,824	0,794	0,799	0,996	0,996	0,996	0,461	0,478	0,491	0,477	0,240	0,224	0,333	0,242
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 21: Odhad modelu PBC s příjmy z daní z příjmu právnických osob jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY - TERMÍN VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVĚ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0065 (0,0085)	0,0066 (0,0086)	0,0066 (0,0085)	0,0064 (0,0085)	-0,0120** (0,0049)	-0,0122** (0,0051)	-0,0122** (0,0051)	-0,0118** (0,0049)	0,0228** (0,0107)	0,0233** (0,0107)	0,0233** (0,0107)	0,0228** (0,0107)	0,0048 (0,0131)	0,0056 (0,0128)	0,0045 (0,0129)	0,0043 (0,0135)
LD_EX_IM_GDP_it	0,6087*** (0,2113)	0,6030*** (0,2111)	0,5835*** (0,2205)	0,6119*** (0,2146)	1,1130*** (0,2542)	1,1096*** (0,2500)	1,0937*** (0,2549)	1,1034*** (0,2542)	0,1264 (0,2818)	0,1296 (0,2788)	0,1296 (0,2788)	0,1256 (0,2894)	0,4079*** (0,1296)	0,3413*** (0,0792)	0,3354*** (0,1190)	0,3732*** (0,1331)
HELC_it	0,0455* (0,0255)	0,0531 (0,0415)	0,0294 (0,0346)	0,0607* (0,0313)	0,0394 (0,0291)	0,0562 (0,0225)	0,0181 (0,0517)	0,0386 (0,0330)	0,0490 (0,0435)	0,0381 (0,0730)	0,0381 (0,0730)	0,0385 (0,0478)	0,0222 (0,0134)	-0,0419 (0,1057)	0,0819* (0,0475)	-0,0864*** (0,0032)
R ²	0,095	0,088	0,088	0,091	0,122	0,119	0,115	0,116	0,175	0,167	0,167	0,166	0,142	0,143	0,167	0,141
Adj. R ²	0,012	0,005	0,004	0,008	0,038	0,035	0,030	0,031	0,086	0,078	0,078	0,076	0,028	0,028	0,056	0,027
F-statistika	1,151	1,055	1,051	1,093	1,446	1,411	1,330	1,369	1,966	1,871	1,871	1,833	1,241	1,246	1,502	1,233
P-hodnota (F)	0,286	0,396	0,401	0,350	0,120	0,136	0,167	0,157	0,046	0,059	0,059	0,062	0,304	0,301	0,199	0,308
DW test	1,767	1,738	1,739	1,757	2,180	2,191	2,173	2,170	1,348	1,323	1,323	1,331	1,867	1,817	1,851	1,817
P-hodn. (úrov. konst.)	0,824	0,824	0,795	0,788	0,996	0,997	0,996	0,996	0,475	0,478	0,478	0,49	0,249	0,224	0,335	0,307
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	104	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 22: Odhad modelu PBC s celkovými výdaji státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby)

PROMĚNNÉ	ČLENSKÉ ZEMĚ EU						STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						ZEMĚ STŘEDNÍEVROPY					
	vůle v moci			vůle v moci			vůle v moci			vůle v moci			vůle v moci			vůle v moci			vůle v moci			vůle v moci		
	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0018 (0,0013)	0,0018 (0,0012)	0,0020 (0,0012)	0,0018 (0,0013)	0,0027*** (0,0009)	0,0027*** (0,0009)	0,0028*** (0,0009)	0,0028*** (0,0009)	0,0004 (0,0028)	0,0004 (0,0028)	0,0004 (0,0028)	0,0007 (0,0028)	0,0118** (0,0056)	-0,0114** (0,0046)	0,0007 (0,0028)	0,0118** (0,0056)	-0,0114** (0,0046)	0,0004 (0,0028)	0,0004 (0,0028)	0,0007 (0,0028)	0,0118** (0,0056)	-0,0114** (0,0046)	0,0007 (0,0028)	0,0118** (0,0056)
LD_DEM_P_it	0,1517 (0,4641)	0,1458 (0,4545)	0,1698 (0,4536)	-0,1384 (0,4605)	0,1845 (0,3443)	0,1741 (0,3423)	0,1831 (0,3305)	0,1960 (0,3335)	0,0620 (1,4871)	0,0629 (1,4771)	0,1831 (0,3305)	0,1960 (0,3335)	0,0620 (1,4871)	2,2139*** (0,6466)	0,0629 (1,4771)	0,1831 (0,3305)	2,2139*** (0,6466)	0,0629 (1,4771)	0,0629 (1,4771)	0,1831 (0,3305)	2,2139*** (0,6466)	0,0629 (1,4771)	0,0629 (1,4771)	2,2139*** (0,6466)
LD_PUB_EMP_it	0,2057 (0,1538)	0,2295 (0,1585)	0,1915 (0,1591)	0,2309 (0,1619)	0,3251*** (0,1102)	0,3636*** (0,1110)	0,3217*** (0,1062)	0,3595*** (0,1073)	0,1066 (0,2618)	0,1223 (0,2605)	0,1066 (0,2618)	0,1223 (0,2605)	0,1066 (0,2618)	0,6182 (0,7885)	0,1223 (0,2605)	0,1066 (0,2618)	0,6182 (0,7885)	0,1223 (0,2605)	0,1223 (0,2605)	0,1066 (0,2618)	0,6182 (0,7885)	0,1223 (0,2605)	0,1223 (0,2605)	0,6182 (0,7885)
LD_CHILD_it	0,1673 (0,1880)	0,1662 (0,1915)	0,1661 (0,1831)	0,1648 (0,1908)	0,1935 (0,1450)	0,1792 (0,1471)	0,1867 (0,1445)	0,1826 (0,1483)	0,2455 (0,2838)	0,2569 (0,2968)	0,1826 (0,1483)	0,2455 (0,2838)	0,2569 (0,2968)	0,0725 (0,3295)	0,2214 (0,2563)	0,2376 (0,2888)	0,0725 (0,3295)	0,0725 (0,3295)	0,2214 (0,2563)	0,2376 (0,2888)	0,0725 (0,3295)	0,0725 (0,3295)	0,2214 (0,2563)	0,2376 (0,2888)
ELEC_it	0,0091 (0,0063)	-0,0013 (0,0127)	0,0267*** (0,0094)	-0,0050 (0,0083)	0,0096*** (0,0029)	0,0039 (0,0052)	0,0133*** (0,0034)	0,0074*** (0,0026)	0,0076 (0,0148)	-0,0087 (0,0283)	0,0076 (0,0148)	0,0076 (0,0283)	0,0076 (0,0148)	0,0065 (0,0220)	0,0506*** (0,0174)	-0,0190 (0,0146)	0,0065 (0,0220)	0,0065 (0,0220)	0,0506*** (0,0174)	-0,0190 (0,0146)	0,0065 (0,0220)	0,0065 (0,0220)	0,0506*** (0,0174)	-0,0190 (0,0146)
R ²	0,360	0,357	0,369	0,357	0,534	0,524	0,533	0,525	0,130	0,130	0,130	0,130	0,207	0,207	0,130	0,130	0,207	0,207	0,130	0,130	0,207	0,207	0,130	0,130
A-dj R ²	0,296	0,293	0,307	0,293	0,483	0,472	0,482	0,473	0,015	0,015	0,015	0,015	0,041	0,041	0,015	0,015	0,041	0,041	0,015	0,015	0,041	0,041	0,015	0,015
F-statistika	5,651	5,270	5,879	5,271	10,345	10,120	10,500	10,170	1,135	1,128	1,128	1,366	1,149	1,399	1,128	1,366	1,149	1,128	1,366	1,149	1,399	1,128	1,366	1,149
P-hodnota (F)	8,47E-15	1,53E-14	1,64E-15	1,46E-14	2,22E-20	1,27E-19	2,67E-20	1,03E-19	0,343	0,348	0,348	0,197	0,332	0,225	0,348	0,197	0,332	0,348	0,197	0,332	0,225	0,348	0,197	0,332
DW test	1,512	1,521	1,570	1,524	1,972	1,982	1,974	1,992	1,418	1,418	1,418	1,554	1,440	1,810	1,418	1,554	1,440	1,418	1,554	1,440	1,810	1,418	1,554	1,440
P-hodn. (úrov. konst.)	2,79E-14	3,14E-14	8,90E-15	2,86E-14	1,93E-10	5,84E-10	2,31E-10	4,25E-10	0,097	0,096	0,096	0,087	0,116	0,135	0,096	0,087	0,116	0,096	0,087	0,116	0,135	0,120	0,173	0,131
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	104	52	104	52	104	52	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	8	4	8	4	8	4	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 23: Odhad modelu PBC s celkovými výdaji státních rozpočtů jako vysvětlanou proměnnou (termín voleb)

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY_TERMIN_VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU							
	stády u měsí		stády u měsí		stády u měsí		stády u měsí		stády u měsí		stády u měsí					
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0018 (0,0013)	0,0018 (0,0013)	0,0018 (0,0013)	0,0019 (0,0013)	0,0028*** (0,0009)	0,0027*** (0,0009)	0,0028*** (0,0009)	0,0028*** (0,0010)	0,0001 (0,0026)	0,0007 (0,0029)	0,0007 (0,0027)	0,0006 (0,0028)	-0,0123 (0,0038)	-0,0113 (0,0055)	-0,0119 (0,0053)	-0,0117 (0,0052)
LD_DEM_P_it	0,1532 (0,4635)	0,1459 (0,4635)	0,1378 (0,4536)	0,1363 (0,4530)	0,1804 (0,3351)	0,1783 (0,3378)	0,1784 (0,3346)	0,1820 (0,3406)	0,0755 (1,3332)	0,0715 (1,491)	0,0839 (1,4021)	0,0580 (1,4751)	2,4115 (0,6093)	2,2108 (0,7032)	2,2007 (0,5355)	2,2201 (0,7048)
LD_PUB_EMP_it	0,1968 (0,1607)	0,2239 (0,1571)	0,2201 (0,1598)	0,2372 (0,1631)	0,3380*** (0,1081)	0,3604*** (0,1093)	0,3632*** (0,1110)	0,3640*** (0,1082)	0,0472 (0,2634)	0,0472 (0,2665)	0,1456 (0,2630)	0,1284 (0,3100)	0,6144 (0,7393)	0,6691 (0,7136)	0,6737 (0,7352)	0,6607 (0,7372)
LD_CHILD_it	0,1800 (0,1896)	0,1615 (0,1911)	0,1705 (0,1882)	0,1601 (0,1913)	0,1817 (0,1449)	0,1791 (0,1480)	0,1795 (0,1485)	0,1795 (0,1453)	0,2905 (0,2697)	0,2265 (0,3048)	0,2260 (0,2662)	0,2396 (0,3107)	0,0975 (0,3562)	0,0458 (0,3164)	0,1254 (0,3618)	0,0377 (0,3332)
ELEC_it	0,0094* (0,0054)	0,0081 (0,0068)	0,0160 (0,0097)	-0,0043 (0,0104)	0,0015 (0,0037)	0,0025 (0,0045)	0,0006 (0,0038)	0,0011 (0,0124)	0,0244** (0,0120)	0,0163 (0,0212)	0,0525*** (0,0188)	-0,0037 (0,0205)	0,0249 (0,0120)	0,0230 (0,0068)	0,0410 (0,0193)	0,0020 (0,0053)
R ²	0,361	0,338	0,362	0,337	0,523	0,523	0,523	0,523	0,145	0,131	0,155	0,129	0,231	0,211	0,231	0,205
A.dj. R ²	0,297	0,294	0,299	0,293	0,472	0,472	0,471	0,471	0,032	0,017	0,043	0,014	0,088	0,065	0,088	0,057
F-statistika	5,072	5,600	5,699	5,576	10,109	10,111	10,097	10,097	1,282	1,146	1,386	1,121	1,612	1,440	1,614	1,386
P-hodnota (F)	7,28E-15	1,23E-14	5,98E-15	1,47E-14	1,32E-19	1,32E-19	1,40E-19	1,39E-19	0,243	0,334	0,187	0,353	0,150	0,208	0,149	0,230
DW-test	1,325	1,313	1,345	1,324	1,996	1,994	1,991	1,989	1,420	1,402	1,371	1,425	1,820	1,838	1,962	1,836
P.hodn. (úrov. konst.)	1,63E-14	3,28E-14	1,31E-14	2,79E-14	5,48E-10	5,61E-10	6,22E-10	6,38E-10	0,094	0,120	0,082	0,101	0,129	0,136	0,152	0,124
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	104	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 24: Odhad modelu PBC s celkovými výdaji státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY TERMÍN VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVĚ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravicově	levicově	smíšené	všechny	pravicově	levicově	smíšené	všechny	pravicově	levicově	smíšené	všechny	pravicově	levicově	smíšené
GAP_it	0,0018 (0,0013)	0,0019 (0,0013)	0,0018 (0,0013)	0,0018 (0,0013)	0,0028*** (0,0009)	0,0028*** (0,0009)	0,0028*** (0,0009)	0,0027*** (0,0010)	0,0004 (0,0026)	0,0007 (0,0029)	0,0007 (0,0027)	0,0007 (0,0030)	-0,0112** (0,0054)	-0,0113** (0,0055)	-0,0119** (0,0053)	-0,01175** (0,0052)
LD_DEM_P_it	0,1724 (0,4602)	0,1387 (0,4631)	0,1710 (0,4455)	0,1257 (0,4638)	0,1798 (0,3354)	0,1742 (0,3397)	0,1789 (0,3330)	0,1660 (0,3421)	0,0700 (1,4817)	0,0715 (1,4911)	0,0839 (1,4021)	0,0711 (1,4726)	2,3039*** (0,6333)	2,2108*** (0,7032)	2,2007*** (0,5355)	2,1687*** (0,6697)
LD_PUB_EMP_it	0,2041 (0,1621)	0,2247 (0,1573)	0,2199 (0,1598)	0,2445 (0,1642)	0,3635*** (0,1102)	0,3601*** (0,1112)	0,3643*** (0,1109)	0,3665*** (0,1081)	0,0649 (0,2684)	0,0619 (0,2665)	0,1456 (0,2630)	0,1418 (0,3124)	0,6026 (0,7391)	0,6691 (0,7136)	0,6737 (0,7552)	0,6787 (0,7377)
LD_CHILD_it	0,1674 (0,1855)	0,1597 (0,1912)	0,1709 (0,1878)	0,1607 (0,1916)	0,1791 (0,1467)	0,1796 (0,1470)	0,1788 (0,1491)	0,1782 (0,1464)	0,3456 (0,2618)	0,2265 (0,3048)	0,2260 (0,2662)	0,2334 (0,2996)	0,0524 (0,3398)	0,0458 (0,3164)	0,1234 (0,3618)	0,0661 (0,3265)
ELEC_it	0,0086 (0,0033)	0,0101 (0,0087)	0,0183* (0,0106)	-0,0088 (0,0103)	0,0002 (0,0036)	0,0036 (0,0065)	0,0000 (0,0039)	-0,0036 (0,0098)	0,0726** (0,0108)	0,0163 (0,0212)	0,0525*** (0,0188)	-0,0094 (0,0249)	0,0195** (0,0104)	0,0230*** (0,0068)	0,0410** (0,0193)	-0,0072 (0,0085)
R ²	0,360	0,358	0,363	0,358	0,523	0,523	0,523	0,523	0,141	0,131	0,155	0,129	0,219	0,211	0,231	0,206
A·dj·R ²	0,296	0,294	0,299	0,294	0,471	0,472	0,471	0,472	0,028	0,017	0,043	0,014	0,074	0,065	0,088	0,058
F-statistika	5,643	5,606	5,713	5,591	10,096	10,117	10,096	10,113	1,248	1,146	1,386	1,126	1,508	1,440	1,614	1,391
P-hodnota (F)	8,98E-15	1,18E-14	5,34E-15	1,31E-14	1,40E-19	1,28E-19	1,40E-19	1,31E-19	0,264	0,334	0,187	0,349	0,183	0,208	0,149	0,228
DW test	1,325	1,309	1,371	1,328	1,990	1,990	1,989	1,992	1,430	1,402	1,571	1,432	1,819	1,838	1,962	1,867
P-hodn. (úrov. konst.)	2,90E-14	5,57E-14	1,65E-14	3,17E-14	5,69E-10	5,44E-10	6,21E-10	8,27E-10	0,100	0,120	0,082	0,107	0,145	0,136	0,152	0,131
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 25: Odhad modelu PBC s běžnými výdaji státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU							
	vlády u moci			smíšené	vlády u moci			smíšené	vlády u moci			smíšené				
	všechny	pravcové	levicové	0,0025*** (0,0008)	0,0023*** (0,0008)	0,0027*** (0,0008)	0,0025*** (0,0008)	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	
GAP_it	0,2982 (0,2982)	0,2317 (0,30013)	0,2602 (0,2945)	0,0025 (0,3013)	0,0025*** (0,0008)	0,0027*** (0,0008)	0,0025*** (0,0008)	0,0032*** (0,0016)	0,7875 (0,9316)	0,0033** (0,0016)	0,0036** (0,0015)	0,7814** (0,9519)	0,0008 (0,0027)	0,0005 (0,0031)	0,0014 (0,0020)	
LD_DEM_P_it	0,3030* (0,1539)	0,3306** (0,1605)	0,2962** (0,1629)	0,3328** (0,1620)	0,3114*** (0,0768)	0,3416*** (0,0677)	0,3403*** (0,0667)	0,7875 (0,9316)	0,3264 (0,3577)	0,7859 (0,9316)	0,3264 (0,3577)	0,3327 (0,2736)	2,0223*** (0,7398)	1,9616** (0,8864)	2,0759*** (0,5894)	1,9885** (0,8441)
LD_PUB_EMP_it	-0,0279 (0,1631)	-0,0301 (0,1675)	-0,0394 (0,1644)	-0,0297 (0,1683)	0,2217** (0,1015)	0,2103** (0,1029)	0,2184** (0,1012)	0,2114** (0,1033)	0,3087 (0,2519)	0,1689 (0,1833)	0,1606 (0,2019)	-0,1599 (0,2000)	0,2153 (0,5120)	0,2630 (0,5392)	0,2628 (0,5095)	0,3385 (0,4926)
LD_CHILD_it	0,0116*** (0,0031)	0,0036 (0,0086)	0,0260** (0,0106)	-0,0007 (0,0038)	0,0075*** (0,0027)	0,0017 (0,0038)	0,0138*** (0,0024)	0,0023 (0,0032)	0,0187*** (0,0061)	0,0067 (0,0183)	0,0524** (0,0246)	-0,0037 (0,0143)	0,0148*** (0,0038)	0,0263* (0,0137)	0,0321* (0,0179)	-0,0238*** (0,0055)
R ²	0,556	0,480	0,546	0,527	0,724	0,713	0,751	0,197	0,713	0,180	0,231	0,179	0,328	0,356	0,350	0,323
A _{dj} R ²	0,490	0,480	0,501	0,480	0,694	0,682	0,701	0,091	0,682	0,071	0,129	0,071	0,204	0,212	0,229	0,198
F-statistika	11,600	11,208	12,09394	11,194	24,145	22,867	24,993	1,860	22,879	1,660	2,273	1,653	2,629	2,719	2,895	2,570
P-hodnota (F)	1,34E-31	1,31E-30	7,98E-33	1,43E-30	3,51E-39	9,42E-38	4,23E-40	0,050	9,13E-38	0,089	0,014	0,090	0,019	0,016	0,011	0,022
DW test	0,726	0,740	0,772	0,748	1,537	1,566	1,519	0,648	1,570	0,652	0,792	0,673	1,115	1,095	1,234	1,248
P-hodn. (úrov. konst.)	1,40E-27	4,34E-27	1,07E-28	2,40E-27	2,15E-23	2,67E-22	6,44E-24	0,035	2,78E-22	0,045	0,025	0,046	0,016	0,014	0,028	0,017
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	104	195	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	8	15	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 26: Odhad modelu PBC s běžnými výdaji státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb)

PROMĚNNÉ	ČLĚNSKÉ ZEMĚ EU						STARŠÍ ČLĚNSKÉ ZEMĚ EU						NOVĚ ČLĚNSKÉ ZEMĚ EU						ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY					
	vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci			vlády u moci		
	všechny	pravicově	levicově	smíšené	všechny	pravicově	levicově	smíšené	všechny	pravicově	levicově	smíšené	všechny	pravicově	levicově	smíšené	všechny	pravicově	levicově	smíšené	všechny	pravicově	levicově	smíšené
GAP_it	0,0023*** (0,0008)	0,0025*** (0,0008)	0,0025*** (0,0008)	0,0026*** (0,0008)	0,0021*** (0,0004)	0,0021*** (0,0005)	0,0021*** (0,0005)	0,0031*** (0,0016)	0,0033* (0,0017)	0,0036** (0,0014)	0,0039*** (0,0016)	0,0011 (0,0021)	0,0012 (0,0021)	0,0009 (0,0020)	0,0015 (0,0023)									
LD_DEM_P_it	0,2403 (0,3015)	0,2355 (0,3008)	0,2287 (0,3008)	0,2244 (0,2958)	0,0012 (0,1578)	-0,0023 (0,1579)	-0,0042 (0,1603)	0,0073 (0,1632)	0,7191 (0,9619)	0,7683 (0,9035)	0,8003 (0,9035)	0,7746 (0,9275)	2,0142** (0,8840)	1,9940** (0,8474)	1,9917*** (0,7276)	1,7920** (0,8310)								
LD_PUB_EMP_it	0,3150** (0,1583)	0,3327*** (0,1600)	0,3237*** (0,1615)	0,3439*** (0,1596)	0,3393*** (0,0628)	0,3390*** (0,0657)	0,3371*** (0,0643)	0,3411*** (0,0673)	0,3055 (0,2711)	0,3305 (0,2777)	0,3615 (0,2777)	0,4025 (0,2820)	0,3143 (0,5012)	0,3209 (0,5079)	0,3267 (0,5147)	0,3320 (0,4879)								
LD_CHILD_it	-0,0218 (0,1687)	-0,0293 (0,1693)	-0,0230 (0,1649)	-0,0375 (0,1687)	0,2160** (0,0995)	0,2104** (0,1033)	0,2133** (0,1009)	0,2122** (0,1022)	-0,1409 (0,2039)	-0,1509 (0,2099)	-0,1809 (0,1754)	-0,2192 (0,1916)	-0,6767*** (0,1525)	-0,6841*** (0,1593)	-0,6335*** (0,1472)	-0,6595*** (0,1616)								
ELEC_it	0,0051* (0,0028)	-0,0003 (0,0069)	0,0163 (0,0102)	-0,0039 (0,0032)	0,0030 (0,0019)	0,0018 (0,0038)	0,0026 (0,0032)	0,0032 (0,0053)	0,0092 (0,0070)	-0,0034 (0,0212)	0,0530** (0,0238)	-0,02100** (0,0087)	0,0027 (0,0069)	0,0055*** (0,0008)	0,0295** (0,0145)	-0,0202*** (0,0034)								
R ²	0,529	0,527	0,536	0,528	0,715	0,713	0,714	0,713	0,183	0,179	0,232	0,187	0,306	0,306	0,344	0,322								
A-dj R ²	0,482	0,480	0,490	0,481	0,684	0,682	0,682	0,682	0,075	0,071	0,131	0,080	0,177	0,177	0,221	0,196								
F-statistika	11,286	11,193	11,604	11,229	23,111	22,883	22,940	22,917	1,701	1,631	2,289	1,742	2,373	2,375	2,813	2,531								
P-hodnota (F)	8,31E-31	1,43E-30	1,31E-31	1,16E-30	4,99E-38	8,99E-38	7,79E-38	8,26E-38	0,079	0,091	0,014	0,071	0,033	0,032	0,013	0,023								
DW test	0,750	0,748	0,790	0,750	1,595	1,578	1,581	1,565	0,663	0,674	0,800	0,678	1,180	1,173	1,262	1,203								
P-hodn. (úrov. konst.)	1,49E-27	2,44E-27	3,91E-28	2,43E-27	1,79E-22	2,54E-22	3,50E-22	2,38E-22	0,041	0,042	0,024	0,041	0,013	0,014	0,024	0,021								
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52								
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4								
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13								

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 27: Odhad modelu PBC s běžnými výdaji státních rozpočtů jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY TERMÍN VOLEB																							
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU						STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY					
	všechny		pravicově		levicově		smíšené		všechny		pravicově		levicově		smíšené		všechny		pravicově		levicově		smíšené	
GAP_it	0,0023*** (0,0008)	0,0025*** (0,0008)	0,0025*** (0,0008)	0,0025*** (0,0008)	0,0021*** (0,0005)	0,0021*** (0,0005)	0,0021*** (0,0005)	0,0021*** (0,0005)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	0,0033*** (0,0016)	
LD_DEM_P_it	0,2520 (0,2989)	0,2538 (0,2999)	0,2620 (0,2973)	0,2204 (0,3030)	-0,0056 (0,1559)	0,0010 (0,1573)	0,0010 (0,1573)	-0,0064 (0,1614)	0,7190 (0,5992)	0,7683 (0,9619)	0,8003 (0,9035)	0,8003 (0,9035)	0,8039 (0,9704)	2,0179** (0,8618)	1,9940** (0,8474)	1,9917*** (0,7276)	1,9917*** (0,7276)	1,9917*** (0,7276)	1,9917*** (0,7276)	1,9917*** (0,7276)	1,9917*** (0,7276)	1,9917*** (0,7276)	1,9917*** (0,7276)	
LD_PUB_EMP_it	0,3179** (0,1583)	0,3327** (0,1600)	0,3256** (0,1613)	0,3452** (0,1589)	0,33867*** (0,0658)	0,3391*** (0,0642)	0,3391*** (0,0642)	0,3428*** (0,0671)	0,3054 (0,2650)	0,3305 (0,2711)	0,3615 (0,2777)	0,3615 (0,2777)	0,3853 (0,2741)	0,3040 (0,4867)	0,3209 (0,5079)	0,3267 (0,5147)	0,3267 (0,5147)	0,3267 (0,5147)	0,3267 (0,5147)	0,3267 (0,5147)	0,3267 (0,5147)	0,3267 (0,5147)	0,3267 (0,5147)	
LD_CHILD_it	-0,0287 (0,1656)	-0,0292 (0,1694)	-0,0246 (0,1646)	-0,0538 (0,1694)	0,2109** (0,1014)	0,2118** (0,1022)	0,2118** (0,1022)	0,2100** (0,1027)	-0,1585 (0,1915)	-0,1509 (0,2099)	-0,1809 (0,1754)	-0,1809 (0,1754)	-0,1920 (0,1987)	-0,6826*** (0,1646)	-0,6841*** (0,1593)	-0,6535*** (0,1472)	-0,6535*** (0,1472)	-0,6535*** (0,1472)	-0,6535*** (0,1472)	-0,6535*** (0,1472)	-0,6535*** (0,1472)	-0,6535*** (0,1472)	-0,6535*** (0,1472)	
ELFC_it	0,0051 (0,0033)	-0,0005 (0,0089)	0,0183 (0,0116)	-0,0071* (0,0038)	0,0014 (0,0020)	0,0028 (0,0053)	0,0017 (0,0042)	-0,0013 (0,0021)	0,0115 (0,0077)	-0,0034 (0,0212)	0,0530** (0,0238)	0,0530** (0,0238)	-0,0196** (0,0095)	0,0050 (0,0080)	0,0055*** (0,0008)	0,0295** (0,0145)	0,0295** (0,0145)	0,0295** (0,0145)	0,0295** (0,0145)	0,0295** (0,0145)	0,0295** (0,0145)	0,0295** (0,0145)	0,0295** (0,0145)	
R ²	0,529	0,527	0,537	0,528	0,713	0,713	0,713	0,713	0,185	0,179	0,232	0,232	0,184	0,308	0,306	0,344	0,344	0,344	0,344	0,344	0,344	0,344	0,344	
A.dj. R ²	0,482	0,480	0,491	0,481	0,682	0,682	0,682	0,682	0,078	0,071	0,131	0,131	0,077	0,179	0,177	0,221	0,221	0,221	0,221	0,221	0,221	0,221		
F-statistika	11,271	11,194	11,635	11,237	22,891	22,909	22,877	22,856	1,724	1,651	2,289	2,289	1,713	2,393	2,375	2,813	2,813	2,813	2,813	2,813	2,813	2,813		
P-hodnota (F)	9,07E-31	1,43E-30	1,10E-31	1,11E-30	8,85E-38	8,45E-38	9,19E-38	9,71E-38	0,074	0,091	0,014	0,014	0,077	0,031	0,032	0,013	0,013	0,013	0,013	0,013	0,013	0,013		
DW test	0,748	0,748	0,795	0,749	1,577	1,575	1,576	1,570	0,661	0,674	0,800	0,800	0,676	1,169	1,173	1,262	1,262	1,262	1,262	1,262	1,262	1,262		
P-hodn. (úrov. konst.)	2,52E-27	3,46E-27	5,73E-28	2,68E-27	2,47E-22	2,33E-22	3,67E-22	3,99E-22	0,042	0,042	0,024	0,024	0,044	0,044	0,014	0,014	0,024	0,024	0,024	0,024	0,024	0,024		
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	104	52	52	52	52	52	52	52	52	52		
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	8	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13		

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 28: Odhad modelu PBC s kompenzacemi vyplacenými státním zaměstnancům jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY																			
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU					STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU					NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU					ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY				
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	
GAP_it	0,0011 (0,0016)	0,0011 (0,0016)	0,0012 (0,0016)	0,0011 (0,0016)	0,0001 (0,0009)	0,0001 (0,0009)	0,0001 (0,0009)	0,0018 (0,0029)	0,0021 (0,0029)	0,0022 (0,0029)	0,0016 (0,0031)	-0,0038 (0,004)	-0,0041 (0,0041)	-0,0032 (0,0048)	0,0016 (0,0031)	-0,0038 (0,004)	-0,0041 (0,0041)	-0,0032 (0,0048)		
LD_PUB_EMP_it	0,5454** (0,2452)	0,5797** (0,2485)	0,5356** (0,2488)	0,5758** (0,2429)	0,7532*** (0,1583)	0,7625*** (0,1566)	0,7495*** (0,1623)	0,7615*** (0,1560)	0,3940 (0,3577)	0,4259 (0,3834)	0,4388 (0,3905)	0,4293 (0,3511)	0,9334* (0,5524)	1,0494*** (0,3811)	1,1264** (0,5313)	0,9334* (0,5524)	1,0494*** (0,3811)	1,1264** (0,5313)		
ELEC_it	0,0146*** (0,0046)	0,0040 (0,0118)	0,0208* (0,0126)	0,0169 (0,0113)	0,0023 (0,0023)	-0,0003 (0,0038)	0,0041 (0,0050)	0,0016 (0,0028)	0,0320*** (0,0061)	0,0109 (0,0251)	0,0502* (0,0291)	0,0362* (0,0199)	0,0332*** (0,0103)	0,0599** (0,0231)	0,0337 (0,0279)	0,0332*** (0,0103)	0,0599** (0,0231)	0,0337 (0,0279)		
R ²	0,513	0,502	0,511	0,506	0,620	0,619	0,620	0,619	0,227	0,187	0,222	0,201	0,281	0,305	0,281	0,281	0,305			
A dj R ²	0,468	0,456	0,466	0,461	0,583	0,583	0,584	0,583	0,227	0,099	0,139	0,116	0,186	0,212	0,133	0,186	0,212			
F-statistika	11,480	11,007	11,417	11,186	16,982	16,936	17,004	16,942	2,724	2,152	2,656	2,345	2,938	3,283	2,300	2,938	3,283			
P-hodnota (F)	5,56E-30	8,11E-29	7,95E-30	2,92E-29	7,78E-29	8,95E-29	7,27E-29	8,79E-29	0,006	0,029	0,007	0,016	0,017	0,009	0,051	0,017	0,009			
DW test	0,995	0,999	1,013	0,986	1,410	1,414	1,408	1,413	0,842	0,869	0,936	0,830	1,036	0,977	1,126	1,036	0,977			
P-hodn. (úrov. konst.)	2,73E-27	5,56E-27	1,01E-27	1,45E-27	3,59E-11	4,08E-11	3,56E-11	4,71E-11	0,012	0,021	0,013	0,014	0,024	0,016	0,032	0,024	0,016			
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52	52			
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4	4			
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13			

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 29: Odhad modelu PBC s kompenzacemi vyplacenými státním zaměstnancům jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb)

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY_TERMIN_VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVĚ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0011 (0,0016)	0,0011 (0,0016)	0,0012 (0,0016)	0,0011 (0,0016)	0,0001 (0,0009)	0,0001 (0,0009)	0,0001 (0,0009)	0,0001 (0,0009)	0,0020 (0,0029)	0,0020 (0,0030)	0,0022 (0,0029)	0,0022 (0,0030)	-0,0035 (0,0044)	-0,0034 (0,0041)	-0,0032 (0,0045)	-0,0036 (0,0044)
LD_PUB_EMP_it	0,5816** (0,2465)	0,5867** (0,2503)	0,5756** (0,2487)	0,5904** (0,2445)	0,7801*** (0,1573)	0,7665*** (0,1557)	0,7758*** (0,1571)	0,7625*** (0,1569)	0,4160 (0,3778)	0,4543 (0,3852)	0,4658 (0,4030)	0,4612 (0,3915)	1,1437** (0,4698)	1,1718** (0,4846)	1,1817** (0,5080)	1,1537** (0,4913)
ELEC_it	0,0001 (0,0034)	-0,0071 (0,0090)	0,0122 (0,0120)	-0,0048 (0,0069)	-0,0043 (0,0038)	-0,0026 (0,0037)	-0,0073 (0,0038)	-0,0007 (0,0034)	0,0076 (0,0063)	-0,0177 (0,0262)	0,0591** (0,0246)	-0,0087 (0,0167)	0,0114* (0,0060)	-0,0053 (0,0288)	0,0454** (0,0176)	0,0088 (0,0171)
R ²	0,302	0,503	0,506	0,502	0,622	0,620	0,623	0,619	0,187	0,189	0,237	0,186	0,230	0,223	0,269	0,224
A.dj. R ²	0,456	0,457	0,460	0,456	0,586	0,583	0,587	0,583	0,099	0,102	0,154	0,098	0,127	0,119	0,171	0,120
F-statistika	10,993	11,047	11,163	11,011	17,147	16,966	17,217	16,938	2,137	2,173	2,882	2,119	2,242	2,148	2,756	2,163
P-hodnota (F)	8,77E-29	6,47E-29	3,29E-29	7,92E-29	4,70E-29	8,17E-29	3,80E-29	8,91E-29	0,029	0,026	0,004	0,030	0,056	0,066	0,023	0,064
DW test	1,002	1,006	1,024	1,003	1,386	1,412	1,363	1,414	0,875	0,885	0,896	0,880	1,057	1,081	1,029	1,070
P-hodn. (úrov. konst.)	3,20E-27	2,47E-27	1,53E-27	2,90E-27	4,14E-11	4,07E-11	2,12E-11	5,49E-11	0,019	0,016	0,011	0,019	0,021	0,019	0,030	0,019
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 30: Odhad modelu PBC s kompenzacemi vyplacenými státním zaměstnancům jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY TERMÍN VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0011 (0,0016)	0,0011 (0,0016)	0,0011 (0,0016)	0,0011 (0,0016)	0,0001 (0,0009)	0,0001 (0,0009)	0,0001 (0,0010)	0,0001 (0,0009)	0,0020 (0,0029)	0,0020 (0,0030)	0,0022 (0,0029)	0,0021 (0,0030)	-0,0030 (0,0043)	-0,0034 (0,0041)	-0,0032 (0,0045)	-0,0033 (0,0043)
LD_PUB_EMP_it	0,5690** (0,2457)	0,5813** (0,2495)	0,5748** (0,2488)	0,5823** (0,2441)	0,7637*** (0,1565)	0,7575*** (0,1556)	0,7695*** (0,1578)	0,7619*** (0,1564)	0,4073 (0,3803)	0,4543 (0,3852)	0,4638 (0,4030)	0,4381 (0,3815)	1,1206** (0,4812)	1,1718** (0,4846)	1,1817** (0,5080)	1,1380** (0,5084)
ELEC_it	0,0047 (0,0032)	-0,0047 (0,0112)	0,0173 (0,0130)	-0,0002 (0,0072)	-0,0004 (0,0029)	0,0041** (0,0021)	-0,0044 (0,0055)	0,0010 (0,0043)	0,0123* (0,0066)	-0,0177 (0,0262)	0,0591** (0,0246)	-0,0011 (0,0165)	0,0152*** (0,0063)	-0,0035 (0,0288)	0,0454** (0,0176)	0,0161 (0,0178)
R ²	0,303	0,302	0,308	0,456	0,619	0,620	0,620	0,619	0,190	0,189	0,237	0,184	0,235	0,223	0,269	0,226
A·dj·R ²	0,457	0,456	0,463	0,993	0,583	0,584	0,584	0,583	0,103	0,102	0,154	0,097	0,132	0,119	0,171	0,123
F-statistika	11,043	11,011	11,288	10,993	16,937	16,988	17,018	16,938	2,187	2,173	2,882	2,103	2,298	2,148	2,756	2,195
P-hodnota (F)	6,59E-29	7,92E-29	1,64E-29	8,78E-29	8,92E-29	7,64E-29	6,97E-29	8,89E-29	0,025	0,026	0,004	0,032	0,051	0,066	0,023	0,061
DW test	1,005	1,004	1,023	1,002	1,411	1,420	1,394	1,412	0,876	0,885	0,896	0,878	1,032	1,081	1,029	1,061
P-hodn. (úrov. konst.)	4,37E-27	3,26E-27	1,53E-27	3,23E-27	4,30E-11	3,63E-11	3,30E-11	4,94E-11	0,019	0,016	0,011	0,020	0,023	0,019	0,030	0,018
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	104	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	8	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 31: Odhad modelu PBC se sociálními výdaji jako vysvětlovanou proměnnou (rádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY														
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU						
	vlády u moci			smíšené	vlády u moci			smíšené	vlády u moci			smíšené			
	všechny	pravice	levice		všechny	pravice	levice		všechny	pravice	levice		všechny	pravice	levice
GAP_it	0,0033*** (0,0010)	0,0034*** (0,0010)	0,0035*** (0,0010)	0,0034*** (0,0010)	0,0025*** (0,0009)	0,0025*** (0,0009)	0,0026*** (0,0010)	0,0026*** (0,0010)	0,0047*** (0,0020)	0,0048*** (0,0019)	0,0048*** (0,0019)	0,0034 (0,0033)	0,0038 (0,0034)	0,0042* (0,0021)	0,0045* (0,0026)
LD_DEM_P_it	0,2641 (0,3891)	0,2629 (0,3883)	0,2789 (0,3898)	0,2640 (0,3898)	-0,1233 (0,2376)	-0,1318 (0,2282)	-0,1265 (0,2395)	-0,1197 (0,2377)	1,1561 (1,0999)	1,1603 (1,1278)	1,1539 (1,1383)	2,8426*** (0,9474)	2,7178** (1,1282)	2,9057*** (0,7729)	2,7139** (1,1199)
LD_CHILD_it	-0,2528* (0,1337)	-0,2511* (0,1385)	-0,2554* (0,1331)	-0,2509* (0,1374)	0,1251 (0,1796)	0,1157 (0,1776)	0,1197 (0,1780)	0,1161 (0,1792)	-0,4715*** (0,1452)	-0,4493** (0,1717)	-0,4559*** (0,1571)	-0,9135*** (0,3384)	-0,9177*** (0,3384)	-0,9045*** (0,2843)	-0,9550*** (0,3165)
FLEC_it	0,0111*** (0,0039)	-0,0005 (0,0112)	0,0279** (0,0129)	0,0015 (0,0030)	0,0070** (0,0031)	0,0061 (0,0069)	0,0090* (0,0053)	0,0019 (0,0015)	0,0184** (0,0082)	-0,0071 (0,0223)	0,0690*** (0,0690)	0,0220* (0,0112)	0,0218 (0,0146)	0,05290*** (0,0097)	-0,0065* (0,0034)
R ²	0,462	0,456	0,473	0,456	0,620	0,616	0,619	0,614	0,141	0,128	0,128	0,309	0,289	0,350	0,277
Adj. R ²	0,411	0,404	0,423	0,404	0,581	0,576	0,580	0,575	0,038	0,024	0,024	0,199	0,176	0,246	0,162
F-statistika	8,993	8,771	9,401	8,772	15,961	15,655	15,872	15,360	1,370	1,227	1,227	2,809	2,559	3,381	2,413
P-hodnota (F)	3,51E-24	1,43E-23	2,77E-25	1,42E-23	3,13E-28	8,48E-28	4,19E-28	1,15E-27	0,200	0,280	0,280	0,033	0,287	0,027	0,006
DW test	1,057	1,068	1,081	1,066	1,503	1,516	1,504	1,521	1,023	1,037	1,037	1,129	1,033	1,129	1,175
P-hodn. (úrov. konst.)	1,53E-21	1,32E-21	2,49E-22	1,46E-21	1,91E-24	3,56E-24	2,60E-24	4,13E-24	0,217	0,223	0,223	0,224	0,022	0,026	0,026
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 32: Odhad modelu PBC se sociálními výdaji jako vysvětlovanou proměnou (termín voleb)

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY_TERMÍN VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVĚ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené	všechny	pravcové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0033*** (0,0010)	0,0034*** (0,0010)	0,0034*** (0,0010)	0,0034*** (0,0010)	0,0025*** (0,0009)	0,0025*** (0,0009)	0,0026*** (0,0009)	0,0026*** (0,0010)	0,0046** (0,0019)	0,0047*** (0,0019)	0,0051*** (0,0019)	0,0052*** (0,0019)	0,0042 (0,0028)	0,0051* (0,0028)	0,0043* (0,0025)	0,0048* (0,0028)
LD_DEM_P_it	0,2628 (0,3953)	0,2624 (0,3902)	0,2540 (0,3875)	0,2659 (0,3838)	-0,1232 (0,2400)	-0,1272 (0,2364)	-0,1234 (0,2372)	-0,1030 (0,2424)	1,1454 (1,1503)	1,1429 (1,1425)	1,1993 (1,1690)	1,1716 (1,1299)	2,8116** (1,1462)	2,7324** (1,2007)	2,7168*** (1,0015)	2,5681** (1,1243)
LD_CHILD_it	-0,2444* (0,1372)	-0,2514* (0,1391)	-0,2479* (0,1355)	-0,2500* (0,1409)	0,1221 (0,1765)	0,1155 (0,1781)	0,1146 (0,1762)	0,1198 (0,1801)	-0,4429*** (0,1585)	-0,4438*** (0,1741)	-0,4769*** (0,1407)	-0,4816*** (0,1676)	-0,9425*** (0,3158)	-0,9798*** (0,3070)	-0,9127*** (0,2975)	-0,9424*** (0,3222)
ELEC_it	0,0061 (0,0037)	0,0003 (0,0094)	0,0151 (0,0121)	0,0011 (0,0070)	0,0039 (0,0038)	0,0055 (0,0053)	-0,0005 (0,0042)	0,0075 (0,0087)	0,0105 (0,0079)	-0,0078 (0,0267)	0,0577** (0,0284)	-0,0108 (0,0098)	0,0097 (0,0102)	0,0371 (0,0240)	0,0279 (0,0169)	-0,0142** (0,0063)
R ²	0,458	0,456	0,462	0,456	0,616	0,616	0,614	0,616	0,132	0,128	0,176	0,129	0,283	0,305	0,297	0,281
A.dj. R ²	0,407	0,404	0,411	0,404	0,577	0,577	0,575	0,577	0,028	0,024	0,077	0,025	0,169	0,194	0,185	0,167
F-statistika	8,852	8,771	8,982	8,771	15,709	15,681	15,535	15,693	1,270	1,228	1,784	1,238	2,483	2,756	2,654	2,463
P-hodnota (F)	8,56E-24	1,43E-23	3,77E-24	1,43E-23	7,10E-28	7,78E-28	1,18E-27	7,49E-28	0,235	0,280	0,068	0,274	0,031	0,018	0,022	0,032
DW test	1,069	1,067	1,093	1,066	1,528	1,546	1,522	1,503	1,030	1,043	1,155	1,040	1,702	1,647	1,775	1,703
P-hodn. (úrov. konst.)	1,14E-21	1,56E-21	6,91E-22	1,47E-21	4,13E-21	3,73E-21	4,99E-21	2,62E-21	0,215	0,220	0,194	0,227	0,023	0,023	0,032	0,034
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 33: Odhad modelu PBC se sociálními výdaji jako vysvětlovanou proměnou (termín voleb, řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY TERMÍN VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU					NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU					ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY					
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené	všechny	pravavicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0034*** (0,0034)	0,0034*** (0,0010)	0,0034*** (0,0010)	0,0034*** (0,0010)	0,0026*** (0,0010)	0,0025*** (0,0009)	0,0026*** (0,0009)	0,0025*** (0,0009)	0,0048** (0,0020)	0,0047** (0,0019)	0,0051*** (0,0019)	0,0050*** (0,0019)	0,0047 (0,0029)	0,0051* (0,0028)	0,0043* (0,0025)	0,0044 (0,0027)
LD_DEM_P_it	0,2738 (0,2738)	0,2627 (0,3878)	0,2850 (0,3889)	0,2593 (0,3897)	-0,1205 (0,2396)	-0,1330 (0,2314)	-0,1268 (0,2345)	-0,1285 (0,2344)	1,1453 (1,1175)	1,1429 (1,1425)	1,1993 (1,0690)	1,1733 (1,1422)	2,6269** (1,1233)	2,7324** (1,2007)	2,7168*** (1,0015)	2,6848** (1,1554)
LD_CHILD_it	-0,2520* (0,1332)	-0,2509* (0,1397)	-0,2476* (0,1346)	-0,2519* (0,1375)	0,1165 (0,1775)	0,1166 (0,1783)	0,1132 (0,1766)	0,1150 (0,1781)	-0,4628** (0,1493)	-0,4438** (0,1741)	-0,4769*** (0,14066)	-0,4660*** (0,1580)	-0,9629*** (0,3112)	-0,9798*** (0,3070)	-0,9127*** (0,2975)	-0,9516*** (0,3221)
ELIC_it	0,0054 (0,0039)	-0,0005 (0,0120)	0,0171 (0,0139)	-0,0018 (0,0040)	0,0010 (0,0031)	0,0072 (0,0074)	-0,0021 (0,0032)	-0,0013 (0,0039)	0,0129 (0,0083)	-0,0078 (0,0267)	0,0677** (0,0284)	-0,0078 (0,0068)	0,0156 (0,0095)	0,0371 (0,0240)	0,0279 (0,0169)	-0,0065 (0,0062)
R ²	0,458	0,456	0,463	0,456	0,614	0,616	0,614	0,614	0,134	0,128	0,176	0,128	0,292	0,305	0,297	0,277
Adj. R ²	0,406	0,404	0,411	0,404	0,575	0,577	0,575	0,575	0,030	0,024	0,077	0,024	0,179	0,194	0,185	0,162
F-statistika	8,823	8,771	9,002	8,772	15,561	15,697	15,570	15,555	1,290	1,228	1,784	1,226	2,593	2,756	2,654	2,413
P-hodnota (F)	1,03E-23	1,43E-23	3,33E-24	1,42E-23	1,15E-27	7,40E-28	1,12E-27	1,17E-27	0,243	0,280	0,068	0,281	0,025	0,018	0,022	0,035
DW test	1,066	1,068	1,095	1,069	1,522	1,535	1,524	1,525	1,028	1,043	1,155	1,038	1,696	1,647	1,775	1,704
P-hodn. (úrov. konst.)	1,92E-21	1,80E-21	9,52E-22	1,49E-21	4,47E-24	3,14E-24	4,50E-24	4,62E-24	0,229	0,220	0,194	0,221	0,023	0,023	0,032	0,027
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Delka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 34: Odhad modelu PBC s celkovými výdaji SR jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby, otevřenost demokracie)

ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0020 (0,0017)	0,0020 (0,0020)	0,0022 (0,0017)	0,0020 (0,0017)	0,0015 (0,0017)	0,0014 (0,0018)	0,0016 (0,0016)	0,0016 (0,0017)
LD_DEM_P_it	-0,2657 (0,4633)	-0,2816 (0,4314)	-0,2419 (0,4241)	-0,2737 (0,4691)	0,6471 (0,9494)	0,6325 (0,9582)	0,6458 (0,9118)	0,6536 (0,9270)
LD_PUB_EMP_it	0,3965** (0,1671)	0,4264*** (0,1608)	0,3795** (0,1596)	0,4264*** (0,1611)	0,0756 (0,2198)	0,0958 (0,2218)	0,0695 (0,2172)	0,0966 (0,2262)
LD_CHILD_it	0,3427*** (0,0617)	0,3389*** (0,0643)	0,3503*** (0,0590)	0,3382*** (0,0624)	-0,0138 (0,3102)	-0,0076 (0,3247)	-0,0310 (0,2865)	-0,0228 (0,3151)
ELEC_it	0,0092 (0,0083)	0,0019 (0,0162)	0,0192*** (0,0049)	0,0008 (0,0073)	0,0084 (0,0090)	-0,0065 (0,0176)	0,0318** (0,0149)	-0,0088 (0,0113)
R ²	0,552	0,548	0,556	0,547	0,273	0,271	0,286	0,271
Adj. R ²	0,499	0,494	0,503	0,494	0,189	0,187	0,203	0,187
F-statistika	10,248	10,246	10,587	10,243	3,257	3,224	3,474	3,231
P-hodnota (F)	6,73E-16	1,18E-15	4,13E-16	1,19E-15	0,000	0,000	0,000	0,000
DW test	1,734	1,765	1,770	1,771	1,483	1,486	1,568	1,487
P-hodn. (úrov. konst.)	2,34E-13	4,78E-13	1,44E-13	5,51E-13	0,000	0,000	0,000	0,000
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 35: Odhad modelu PBC s celkovými výdaji SR jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, otevřenost demokracie)

PARLAMENTNÍ VOLBY TERMÍN VOLEB								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0020 (0,0017)	0,0020 (0,0017)	0,0020 (0,0017)	0,0020 (0,0019)	0,0014 (0,0017)	0,0014 (0,0018)	0,0016 (0,0017)	0,0015 (0,0017)
LD_DEM_P_it	-0,2742 (0,4530)	-0,2491 (0,4720)	-0,3037 (0,4589)	-0,2860 (0,4595)	0,6640 (0,9546)	0,6449 (0,9330)	0,7207 (0,8971)	0,6408 (0,9437)
LD_PUB_EMP_it	0,3868*** (0,1413)	0,4024*** (0,1539)	0,4246*** (0,1585)	0,4325*** (0,1540)	0,0641 (0,2281)	0,0919 (0,2289)	0,0758 (0,2230)	0,0948 (0,2350)
LD_CHILD_it	0,3601*** (0,3602)	0,3287*** (0,0659)	0,3502*** (0,0521)	0,3352*** (0,0666)	-0,0034 (0,3091)	-0,0115 (0,3192)	-0,0299 (0,2924)	-0,0141 (0,3204)
ELEC_it	0,0102 (0,0074)	0,0120* (0,0069)	0,0095 (0,0095)	-0,0042 (0,0168)	0,0092 (0,0075)	-0,0013 (0,0102)	0,0249* (0,0143)	-0,0009 (0,0142)
R ²	0,554	0,552	0,550	0,548	0,273	0,270	0,280	0,270
Adj. R ²	0,502	0,499	0,497	0,494	0,190	0,186	0,197	0,186
F-statistika	10,536	10,415	10,354	10,253	3,270	3,217	3,383	3,217
P-hodnota (F)	4,82E-16	7,00E-16	8,46E-16	1,16E-15	0,000	0,000	0,000	0,000
DW test	1,786	1,763	1,791	1,770	1,485	1,480	1,568	1,480
P-hodn. (úrov. konst.)	2,04E-13	5,06E-13	2,89E-13	4,54E-13	0,000	0,000	0,000	0,000
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 36: Odhad modelu PBC s celkovými výdaji SR jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby, otevřenost demokracie)

ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY TERMÍN VOLEB								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0021 (0,0017)	0,0020 (0,0017)	0,0020 (0,0017)	0,0018 (0,0018)	0,0014 (0,0017)	0,0014 (0,0018)	0,0016 (0,0017)	0,0015 (0,0017)
LD_DEM_P_it	-0,25724 (0,4506)	-0,290357 (0,4771)	-0,270129 (0,4434)	-0,328165 (0,4614)	0,687242 (0,9427)	0,640377 (0,9545)	0,702705 (0,9018)	0,641196 (0,9461)
LD_PUB_EMP_it	0,4068*** (0,1532)	0,3963** (0,1527)	0,4239*** (0,1580)	0,4384*** (0,1609)	0,0628 (0,2279)	0,0915 (0,2316)	0,0763 (0,2227)	0,0949 (0,2373)
LD_CHILD_it	0,3372*** (0,0615)	0,3258*** (0,0654)	0,3517*** (0,0535)	0,3491*** (0,0581)	-0,0051 (0,3080)	-0,0114 (0,3213)	-0,0310 (0,2914)	-0,0138 (0,3214)
ELEC_it	0,0074 (0,0064)	0,0167** (0,0085)	0,0114 (0,0104)	-0,0180*** (0,0057)	0,0101 (0,0077)	-0,0014 (0,0138)	0,0255* (0,0152)	-0,0009 (0,0151)
R ²	0,550	0,554	0,550	0,552	0,274	0,270	0,280	0,270
Adj. R ²	0,497	0,501	0,497	0,499	0,190	0,186	0,197	0,186
F-statistika	10,364	10,503	10,365	10,416	3,273	3,217	3,380	3,217
P-hodnota (F)	8,18E-16	5,33E-16	8,18E-16	6,97E-16	0,000	0,000	0,000	0,000
DW test	1,779	1,758	1,790	1,770	1,485	1,480	1,569	1,480
P-hodn. (úrov. konst.)	2,94E-13	5,60E-13	2,84E-13	7,90E-13	0,000	0,000	0,000	0,000
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 37: Odhad modelu PBC s běžnými výdaji sSR jako vysvětlovanou proměnnou (otevřenost demokracie)

PARLAMENTNÍ VOLBY								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0035*** (0,0013)	0,0034** (0,0014)	0,0038*** (0,0014)	0,0037*** (0,0014)	0,0012 (0,00094)	0,0011 (0,00070)	0,0014 (0,00089)	0,0012 (0,00089)
LD_DEM_P_it	-0,3019 (0,2546)	-0,3012 (0,2550)	-0,3078 (0,2532)	-0,2937 (0,2560)	1,0329* (0,6076)	1,0468* (0,5797)	1,0671* (0,5663)	1,0375* (0,5961)
LD_PUB_EMP_it	0,3584** (0,1414)	0,4113*** (0,1439)	0,3814** (0,1532)	0,4122*** (0,1376)	0,2598 (0,1901)	0,2813 (0,1964)	0,2512 (0,1953)	0,2762 (0,1997)
LD_CHILD_it	0,1865 (0,1864)	0,1612 (0,1838)	0,1625 (0,1915)	0,1621 (0,2043)	-0,1979 (0,1588)	-0,1883 (0,1698)	-0,2153 (0,1409)	-0,1965 (0,1620)
ELEC_it	0,0130*** (0,0024)	0,0104** (0,0049)	0,0128*** (0,0018)	0,0031 (0,0093)	0,0092** (0,0043)	-0,0106 (0,0124)	0,0330** (0,0164)	0,0000 (0,0087)
R ²	0,726	0,713	0,715	0,708	0,461	0,458	0,485	0,455
Adj. R ²	0,693	0,679	0,681	0,674	0,399	0,395	0,426	0,392
F-statistika	22,379	21,040	21,222	20,553	7,418	7,332	8,176	7,255
P-hodnota (F)	1,16E-28	1,74E-27	1,19E-27	4,79E-27	2,65E-12	3,69E-12	1,54E-13	4,96E-12
DW test	1,141	1,134	1,143	1,162	0,678	0,709	0,771	0,684
P-hodn. (úrov. konst.)	8,08E-23	1,64E-21	5,05E-22	1,97E-21	2,06E-09	1,86E-09	9,80E-10	2,50E-09
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 38: Odhad modelu PBC s běžnými výdaji SR jako vysvětlanou proměnnou (řádné volby, otevřenost demokracie)

ŘÁDNÝ PARLAMENTNÍ VOLBY								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0036*** (0,0013)	0,0034** (0,0013)	0,0038*** (0,0014)	0,0036*** (0,0013)	0,0012 (0,00096)	0,0011 (0,00070)	0,0014 (0,00089)	0,0012 (0,00086)
LD_DEM_P_it	-0,2874 (0,2421)	-0,3414 (0,2551)	-0,2735 (0,2476)	-0,3054 (0,2599)	1,0439* (0,5908)	1,0212* (0,6081)	1,0417* (0,5766)	1,0376* (0,5953)
LD_PUB_EMP_it	0,3750** (0,1532)	0,4125*** (0,1446)	0,3773** (0,1552)	0,4168*** (0,1439)	0,2555 (0,1884)	0,2820 (0,1959)	0,2518 (0,1956)	0,2762 (0,2003)
LD_CHILD_it	0,1650 (0,1859)	0,1616 (0,1791)	0,1691 (0,1919)	0,1602 (0,1912)	-0,1987 (0,1568)	-0,1888 (0,1722)	-0,2167 (0,1403)	-0,1967 (0,1614)
ELEC_it	0,0125*** (0,0026)	0,0142** (0,0058)	0,0157*** (0,0021)	-0,0012 (0,0079)	0,0104** (0,0049)	-0,0113 (0,0165)	0,0338* (0,0174)	-0,0001 (0,0086)
R ²	0,720476	0,715419	0,71637	0,708048	0,461387	0,457421	0,484402	0,455087
Adj. R ²	0,687461	0,681807	0,68287	0,673566	0,399388	0,394966	0,423052	0,392363
F-statistika	21,82289	21,28468	21,3844	20,53358	7,441879	7,323988	8,161853	7,255414
P-hodnota (F)	3,52E-28	1,05E-27	8,56E-28	4,99E-27	2,43E-12	3,81E-12	1,62E-13	4,96E-12
DW test	1,100062	1,12922	1,132221	1,16465	0,682508	0,706097	0,770441	0,683984
P-hodn. (úrov. konst.)	2,00E-22	1,64E-21	3,51E-22	3,61E-21	3,20E-09	1,79E-09	1,24E-09	2,45E-09
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 39: Odhad modelu PBC s běžnými výdaji SR jako vysvětlanou proměnnou (termín voleb, otevřenost demokracie)

PARLAMENTNÍ VOLBY TERMÍN VOLEB								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0036*** (0,0013)	0,0036*** (0,0014)	0,0036*** (0,0014)	0,0036** (0,0014)	0,0011 (0,0009)	0,0011 (0,0007)	0,0014 (0,0009)	0,0013 (0,0009)
LD_DEM_P_it	-0,3010 (0,2507)	-0,2905 (0,2514)	-0,3065 (0,2585)	-0,3064 (0,2508)	1,0558* (0,5973)	1,0656* (0,5687)	1,1423** (0,5574)	1,0338* (0,5905)
LD_PUB_EMP_it	0,4029*** (0,1344)	0,4061*** (0,1410)	0,4158*** (0,1438)	0,4189*** (0,1385)	0,2527 (0,1963)	0,2713 (0,2013)	0,2540 (0,1958)	0,2843 (0,1994)
LD_CHILD_it	0,1666 (0,1956)	0,1554 (0,1934)	0,1615 (0,1932)	0,1579 (0,1986)	-0,1894 (0,1591)	-0,1918 (0,1660)	-0,2203 (0,1430)	-0,2036 (0,1651)
ELEC_it	0,0034 (0,0027)	0,0050 (0,0051)	0,0017 (0,0030)	-0,0020 (0,0086)	0,0077* (0,0042)	-0,0123 (0,0112)	0,0331** (0,0160)	-0,0032 (0,0071)
R ²	0,709	0,709	0,708	0,708	0,459	0,459	0,485	0,455
Adj. R ²	0,675	0,675	0,674	0,674	0,397	0,396	0,426	0,393
F-statistika	20,646	20,638	20,543	20,540	7,367	7,360	8,184	7,262
P-hodnota (F)	3,94E-27	4,01E-27	4,88E-27	4,92E-27	3,23E-12	3,32E-12	1,49E-13	4,84E-12
DW test	1,173	1,154	1,167	1,162	0,684	0,711	0,797	0,686
P-hodn. (úrov. konst.)	1,48E-21	2,11E-21	1,83E-21	2,40E-21	2,25E-09	1,94E-09	1,09E-09	2,43E-09
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 40: Odhad modelu PBC s běžnými výdaji SR jako vysvětlanou proměnnou (termín voleb, řádné volby, otevřenost demokracie)

PROMĚNNĚ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY TERMÍN VOLEB							
	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0037*** (0,0014)	0,0036*** (0,0014)	0,0037*** (0,0014)	0,0036** (0,0014)	0,0012 (0,0009)	0,0011 (0,0007)	0,0014 (0,0009)	0,0013 (0,0008)
LD_DEM_P_it	-0,2965 (0,2491)	-0,3094 (0,2464)	-0,3017 (0,2527)	-0,3224 (0,2559)	1,0748* (0,5833)	1,0222* (0,6030)	1,1185** (0,5655)	1,0347* (0,5968)
LD_PUB_EMP_it	0,4107*** (0,1393)	0,3995*** (0,1403)	0,4162*** (0,1438)	0,4208*** (0,1430)	0,2518 (0,1956)	0,2659 (0,2027)	0,2547 (0,1960)	0,2868 (0,1991)
LD_CHILD_it	0,1591 (0,1935)	0,1525 (0,1920)	0,1594 (0,1943)	0,1637 (0,1881)	-0,1908 (0,1571)	-0,1898 (0,1698)	-0,2218 (0,1426)	-0,2046 (0,1643)
ELEC_it	0,0020 (0,0027)	0,0092 (0,0062)	-0,0001 (0,0027)	-0,0072 (0,0053)	0,0083* (0,0047)	-0,0149 (0,0151)	0,0339*** (0,0169)	-0,0039 (0,0050)
R ²	0,708	0,711	0,708	0,709	0,459	0,459	0,485	0,455
Adj. R ²	0,674	0,677	0,674	0,675	0,397	0,397	0,425	0,393
F-statistika	20,564	20,814	20,531	20,632	7,372	7,374	8,169	7,264
P-hodnota (F)	4,68E-27	2,77E-27	5,02E-27	4,06E-27	3,18E-12	3,15E-12	1,58E-13	4,81E-12
DW test	1,162	1,144	1,163	1,166	0,687	0,715	0,797	0,686
P-hodn. (úrov. konst.)	1,75E-21	2,22E-21	1,92E-21	4,42E-21	3,35E-09	1,53E-09	1,38E-09	2,37E-09
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 41: Odhad modelu PBC s kompenzacemi vypláceními státním zaměstnancům jako vysvětlanou proměnnou (otevřenost demokracie)

PROMĚNNĚ	PARLAMENTNÍ VOLBY							
	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0031 (0,0028)	0,0030 (0,0029)	0,0032 (0,0028)	0,0030 (0,0028)	-0,0011 (0,0009)	-0,0012* (0,0007)	-0,0010 (0,0008)	-0,0015 (0,0010)
LD_PUB_EMP_it	0,7180*** (0,1519)	0,7270*** (0,1474)	0,7155*** (0,1558)	0,7344*** (0,1485)	0,4339 (0,3383)	0,4653 (0,3463)	0,4380 (0,3458)	0,4562 (0,3281)
ELEC_it	0,0025 (0,0053)	0,0033 (0,0090)	0,0048 (0,0074)	-0,0062 (0,0068)	0,0146** (0,0061)	-0,0098 (0,0184)	0,0279 (0,0195)	0,0229 (0,0148)
R ²	0,636	0,636	0,637	0,637	0,420	0,410	0,426	0,418
Adj. R ²	0,600	0,600	0,600	0,600	0,362	0,351	0,369	0,360
F-statistika	17,370	17,362	17,383	17,381	7,292	6,987	7,488	7,241
P-hodnota (F)	1,62E-22	1,65E-22	1,57E-22	1,58E-22	2,97E-11	8,95E-11	1,47E-11	3,57E-11
DW test	1,330	1,326	1,331	1,337	0,803	0,845	0,856	0,808
P-hodn. (úrov. konst.)	3,09E-17	3,84E-17	3,28E-17	3,06E-17	1,01E-11	1,26E-11	6,48E-12	8,23E-12
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 42: Odhad modelu PBC s kompenzacemi vyplácenými státním zaměstnancům jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby, otevřenost demokracie)

ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0030 (0,0028)	0,0029 (0,0029)	0,0032 (0,0028)	0,0031 (0,0028)	-0,0011 (0,0009)	-0,0012* (0,0007)	-0,0010 (0,0008)	-0,0014 (0,0010)
LD_PUB_EMP_it	0,6996*** (0,1529)	0,7232*** (0,1454)	0,7084*** (0,1567)	0,7286*** (0,1468)	0,4241 (0,3354)	0,4660 (0,3458)	0,4382 (0,3459)	0,4484 (0,3225)
ELEC_it	0,0092* (0,0048)	0,0119 (0,0105)	0,0090 (0,0065)	-0,0004 (0,0071)	0,0179*** (0,0064)	-0,0106 (0,0238)	0,0290 (0,0206)	0,0302* (0,0156)
R ²	0,640	0,639	0,638	0,636	0,424	0,409	0,427	0,424
Adj. R ²	0,604	0,603	0,601	0,599	0,367	0,351	0,370	0,366
F-statistika	17,659	17,587	17,467	17,339	7,420	6,982	7,496	7,399
P-hodnota (F)	8,49E-23	9,97E-23	1,30E-22	1,74E-22	1,88E-11	9,13E-11	1,43E-11	2,02E-11
DW test	1,338	1,336	1,332	1,330	0,795	0,848	0,857	0,803
P-hodn. (úrov. konst.)	1,87E-17	4,25E-17	2,52E-17	3,93E-17	2,10E-11	1,13E-11	8,14E-12	6,69E-12
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 43: Odhad modelu PBC s kompenzacemi vyplácenými státním zaměstnancům jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, otevřenost demokracie)

PARLAMENTNÍ VOLBY _ TERMÍN VOLEB								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0031 (0,0028)	0,0031 (0,0028)	0,0031 (0,0028)	0,0030 (0,0028)	-0,0011 (0,0008)	-0,0013* (0,0007)	-0,0010 (0,0008)	-0,0011 (0,0008)
LD_PUB_EMP_it	0,7473*** (0,1529)	0,7362*** (0,1478)	0,7295*** (0,1478)	0,7344*** (0,1486)	0,4443 (0,3441)	0,4538 (0,3482)	0,4399 (0,3472)	0,4537 (0,3472)
ELEC_it	-0,0053 (0,0050)	-0,0039 (0,0055)	-0,0042 (0,0081)	-0,0057 (0,0053)	0,0052 (0,0037)	-0,0165 (0,0178)	0,0280 (0,0191)	0,0027 (0,0085)
R ²	0,638	0,636	0,637	0,636	0,409	0,413	0,427	0,408
Adj. R ²	0,601	0,600	0,600	0,600	0,351	0,355	0,370	0,349
F-statistika	17,474	17,370	17,376	17,374	6,975	7,093	7,495	6,934
P-hodnota (F)	1,28E-22	1,62E-22	1,60E-22	1,61E-22	9,35E-11	6,09E-11	1,44E-11	1,09E-10
DW test	1,318	1,331	1,317	1,334	0,831	0,842	0,865	0,831
P-hodn. (úrov. konst.)	3,19E-17	3,10E-17	4,12E-17	3,10E-17	1,49E-11	1,17E-11	8,65E-01	1,45E-11
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 44: Odhad modelu PBC s kompenzacemi vyplácenými státním zaměstnancům jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby, otevřenost demokracie)

ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY_ TERMÍN VOLEB								
PROMĚNNĚ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0031 (0,0028)	0,0031 (0,0028)	0,0031 (0,0028)	0,0031 (0,0028)	-0,0011 (0,0008)	-0,0013** (0,0006)	-0,0010 (0,0008)	-0,0012 (0,0008)
LD_PUB_EMP_it	0,7202*** (0,1466)	0,7169*** (0,1479)	0,7284*** (0,1471)	0,7283*** (0,1468)	0,4406 (0,3439)	0,4458 (0,3471)	0,4401 (0,3474)	0,4420 (0,3463)
ELEC_it	0,0032 (0,0032)	0,0057*** (0,0019)	0,0019 (0,0084)	0,0004 (0,0055)	0,0067 (0,0042)	-0,0217 (0,0228)	0,0291 (0,0201)	0,0070 (0,0091)
R ²	0,637	0,637	0,636	0,636	0,410	0,415	0,427	0,408
Adj. R ²	0,600	0,600	0,599	0,599	0,351	0,357	0,370	0,350
F-statistika	17,379	17,391	17,344	17,339	6,996	7,149	7,503	6,953
P-hodnota (F)	1,59E-22	1,55E-22	1,72E-22	1,74E-22	8,68E-11	4,98E-11	1,39E-11	1,01E-10
DW test	1,335	1,336	1,332	1,329	0,831	0,850	0,866	0,834
P-hodn. (úrov. konst.)	3,04E-17	3,87E-01	3,38E-17	3,87E-17	2,35E-11	6,96E-12	8,05E-12	1,52E-11
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 45: Odhad modelu PBC se sociálními výdaji jako vysvětlovanou proměnnou (otevřenost demokracie)

PARLAMENTNÍ VOLBY								
PROMĚNNĚ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0041*** (0,0015)	0,0040*** (0,0015)	0,0043*** (0,0016)	0,0043*** (0,0016)	0,0025 (0,0016)	0,0023 (0,0014)	0,0027* (0,0016)	0,0024 (0,0016)
LD_DEM_P_it	-0,2858 (0,2641)	-0,2670 (0,2540)	-0,2794 (0,2652)	-0,2542 (0,2568)	1,0842 (0,7658)	1,1022 (0,7181)	1,1292 (0,6908)	1,0844 (0,7560)
LD_CHILD_it	0,0039 (0,1434)	-0,0109 (0,1444)	-0,0130 (0,1515)	-0,0083 (0,1571)	-0,4766*** (0,1719)	-0,4600** (0,1889)	-0,5001*** (0,1562)	-0,4658** (0,1816)
ELEC_it	0,0106*** (0,0032)	0,0102 (0,0066)	0,0084 (0,0055)	0,0055 (0,0103)	0,0121* (0,0063)	-0,0154 (0,0163)	0,0428** (0,0181)	0,0051 (0,0094)
R ²	0,475	0,469	0,467	0,465	0,481	0,478	0,509	0,474
Adj. R ²	0,418	0,411	0,409	0,407	0,425	0,422	0,457	0,418
F-statistika	8,284	8,077	8,025	7,958	8,635	8,532	9,689	8,412
P-hodnota (F)	1,98E-12	3,94E-12	4,68E-12	5,86E-12	8,53E-14	1,22E-13	2,27E-15	1,88E-13
DW test	1,470	1,449	1,473	1,472	0,954	0,972	1,036	0,952
P-hodn. (úrov. konst.)	7,73E-12	1,52E-11	1,28E-11	1,29E-11	3,01E-09	3,02E-09	7,55E-10	3,93E-09
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 46: Odhad modelu PBC se sociálními výdaji jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby, otevřenost demokracie)

ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0041*** (0,0016)	0,0040*** (0,0015)	0,0043*** (0,0016)	0,0042*** (0,0016)	0,0025 (0,0016)	0,0023* (0,0014)	0,0027* (0,0016)	0,0025 (0,0016)
LD_DEM_P_it	-0,2679 (0,2553)	-0,3075 (0,2341)	-0,2599 (0,2573)	-0,2762 (0,2577)	1,0980 (0,7424)	1,0601 (0,7457)	1,0962 (0,7007)	1,0838 (0,7476)
LD_CHILD_it	-0,0118 (0,1512)	-0,0104 (0,1424)	-0,0098 (0,1527)	-0,0097 (0,1484)	-0,4776*** (0,1700)	-0,4584*** (0,1922)	-0,5018*** (0,1559)	-0,4680*** (0,1779)
ELEC_it	0,0089** (0,0040)	0,0145* (0,0081)	0,0076 (0,0074)	-0,0038 (0,0049)	0,0123** (0,0062)	-0,0197 (0,0206)	0,0439** (0,0191)	0,0039 (0,0052)
R ²	0,471	0,472	0,467	0,465	0,480	0,479	0,509	0,474
Adj. R ²	0,413	0,414	0,408	0,406	0,424	0,423	0,456	0,417
F-statistika	8,126	8,161	7,995	7,946	8,613	8,569	9,671	8,405
P-hodnota (F)	3,34E-12	2,98E-12	5,18E-12	6,11E-12	9,21E-14	1,07E-13	2,42E-15	1,92E-13
DW test	1,443	1,448	1,461	1,473	0,962	0,967	1,030	0,955
P-hodn. (úrov. konst.)	9,57E-12	1,34E-11	1,26E-11	2,17E-11	4,49E-09	2,36E-09	9,94E-10	4,03E-09
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 47: Odhad modelu PBC se sociálními výdaji jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, otevřenost demokracie)

PARLAMENTNÍ VOLBY TERMÍN VOLEB								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0043*** (0,0016)	0,0042*** (0,0016)	0,0043*** (0,0016)	0,0042*** (0,0016)	0,0024 (0,0017)	0,0024 (0,0014)	0,0027 (0,0016)	0,0023 (0,0017)
LD_DEM_P_it	-0,2662 (0,2582)	-0,2588 (0,2647)	-0,2524 (0,2615)	-0,2691 (0,2478)	1,1199 (0,7576)	1,1112 (0,7168)	1,2054 (0,6964)	1,0974 (0,7449)
LD_CHILD_it	-0,0111 (0,1519)	-0,0172 (0,1522)	-0,0172 (0,1523)	-0,0134 (0,1530)	-0,4649*** (0,1744)	-0,4693*** (0,1813)	-0,5011*** (0,1627)	-0,4594*** (0,1840)
ELEC_it	0,0006 (0,0041)	0,0047 (0,0065)	-0,0043 (0,0063)	-0,0021 (0,0126)	0,0121** (0,0054)	-0,0096 (0,0172)	0,0364* (0,0190)	0,0067 (0,0086)
R ²	0,465	0,466	0,465	0,465	0,480	0,475	0,499	0,474
Adj. R ²	0,406	0,407	0,407	0,406	0,425	0,419	0,446	0,418
F-statistika	7,938	7,966	7,962	7,940	8,631	8,450	9,311	8,422
P-hodnota (F)	6,26E-12	5,71E-12	5,79E-12	6,22E-12	8,65E-14	1,64E-13	8,17E-15	1,81E-13
DW test	1,470	1,467	1,470	1,467	0,954	0,969	1,062	0,945
P-hodn. (úrov. konst.)	1,39E-11	1,49E-11	1,26E-11	1,53E-11	2,90E-09	3,67E-09	1,38E-09	3,79E-09
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 48: Odhad modelu PBC se sociálními výdaji jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby, otevřenost demokracie)

ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY_TERMÍN VOLEB								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
GAP_it	0,0042*** (0,0016)	0,0042*** (0,0016)	0,0043*** (0,0016)	0,0041*** (0,0016)	0,0024 (0,0017)	0,0024* (0,0014)	0,0027 (0,0016)	0,0024 (0,0016)
LD_DEM_P_it	-0,2689 (0,2604)	-0,2786 (0,2484)	-0,2683 (0,2599)	-0,2993 (0,2497)	1,1458 (0,7392)	1,0767 (0,7491)	1,1786* (0,7037)	1,0938 (0,7424)
LD_CHILD_it	-0,0106 (0,1505)	-0,0201 (0,1526)	-0,0198 (0,1531)	-0,0034 (0,1429)	-0,4676*** (0,1719)	-0,4679*** (0,1838)	-0,5025*** (0,1625)	-0,4622** (0,1781)
ELEC_it	-0,0026 (0,0045)	0,0081 (0,0077)	-0,0069 (0,0060)	-0,0130* (0,0069)	0,0122** (0,0050)	-0,0124 (0,0223)	0,0370* (0,0201)	0,0058* (0,0034)
R ²	0,465	0,467	0,466	0,468	0,480	0,476	0,499	0,474
Adj. R ²	0,407	0,408	0,408	0,409	0,424	0,419	0,445	0,418
F-statistika	7,953	8,002	7,985	8,033	8,608	8,464	9,284	8,413
P-hodnota (F)	5,96E-12	5,05E-12	5,36E-12	4,56E-12	9,36E-14	1,56E-13	8,96E-15	1,87E-13
DW test	1,474	1,457	1,471	1,469	0,960	0,969	1,057	0,950
P-hodn. (úrov. konst.)	1,35E-11	1,42E-11	1,17E-11	2,64E-11	4,34E-09	3,27E-09	1,78E-09	3,91E-09
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 49: Odhad modelu PBC se saldy státních rozpočtů v % HDP jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby)

PROMĚNNÉ	KÁDNĚ PARLAMENTNÍ VOLBY															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené		vlády u moci		smíšené	
	všechny	pravicové	levicové	všechny	pravicové	levicové	všechny	pravicové	levicové	všechny	pravicové	levicové	všechny	pravicové	levicové	smíšené
D_GAP_it	0,4680*** (0,0817)	0,4710*** (0,0787)	0,4387*** (0,0837)	0,4676*** (0,0800)	0,5021*** (0,0891)	0,5053*** (0,0960)	0,4810*** (0,0883)	0,4871*** (0,0878)	0,4413*** (0,1305)	0,4493*** (0,1219)	0,4337*** (0,1319)	0,4456*** (0,1243)	0,7098** (0,3030)	0,6893** (0,3109)	0,7277** (0,2733)	0,7233** (0,3477)
D_DEM_P_it	-0,0019* (0,0012)	-0,0018 (0,0013)	-0,0016 (0,0011)	-0,0016 (0,0012)	-0,0022* (0,0013)	-0,0021 (0,0013)	-0,0016 (0,0012)	-0,0013 (0,0013)	0,0187 (0,0212)	0,0192 (0,0196)	0,0169 (0,0243)	0,0178 (0,0213)	0,0134 (0,0281)	0,0163 (0,0246)	0,0099 (0,0343)	0,0162 (0,0287)
D_PUB_FMP_it	-0,0147*** (0,0049)	-0,0159*** (0,0050)	-0,0137*** (0,0049)	-0,0158*** (0,0050)	-0,0142*** (0,0048)	-0,0160*** (0,0050)	-0,0139*** (0,0050)	-0,0157*** (0,0048)	-0,0217 (0,0181)	-0,0222 (0,0191)	-0,0188 (0,0192)	-0,0222 (0,0190)	-0,0271 (0,0171)	-0,0397* (0,0176)	-0,0252 (0,0188)	-0,0298 (0,0179)
D_CHILD_it	-0,0097*** (0,0028)	-0,0097*** (0,0029)	-0,0097*** (0,0025)	-0,0096*** (0,0028)	-0,0113*** (0,0031)	-0,0113*** (0,0031)	-0,0113*** (0,0029)	-0,0116*** (0,0030)	0,0045 (0,0129)	0,0048 (0,0125)	0,0022 (0,0141)	0,0041 (0,0136)	0,0036 (0,0163)	0,0059 (0,0149)	0,0002 (0,0195)	0,0057 (0,0177)
D_EA_POP_it	-0,0013* (0,0008)	-0,0013 (0,0008)	-0,0015* (0,0008)	-0,0013 (0,0008)	-0,0014* (0,0009)	-0,0013 (0,0009)	-0,0015 (0,0009)	-0,0013 (0,0009)	0,0003 (0,0026)	0,0003 (0,0026)	0,0000 (0,0026)	0,0003 (0,0024)	0,0019 (0,0024)	0,0017 (0,0024)	0,0016 (0,0023)	0,0019 (0,0022)
ELLC_it	-0,4483 (0,2949)	-0,2403 (0,6204)	-0,9612*** (0,2454)	-0,0704 (0,4084)	-0,6923*** (0,2011)	-0,6035 (0,5492)	-0,7878** (0,3246)	-0,4968 (0,3497)	-0,0730 (0,6682)	0,2104 (1,1845)	-1,2007*** (0,3544)	0,4455 (0,6314)	-0,4954 (1,1022)	0,5327 (2,3338)	-1,8158*** (0,4560)	-0,9884* (0,5215)
R ²	0,198	0,192	0,205	0,191	0,283	0,267	0,275	0,265	0,137	0,137	0,150	0,138	0,115	0,111	0,136	0,114
Adj. R ²	0,115	0,108	0,122	0,107	0,201	0,183	0,191	0,181	0,012	0,013	0,027	0,014	-0,077	-0,080	-0,049	-0,075
F-statistika	2,381	2,288	2,479	2,278	3,440	3,174	3,294	3,137	1,097	1,101	1,220	1,111	0,397	0,381	0,736	0,603
P-hodnota (F)	0,000	0,000	0,000	0,000	5,25E-06	0,000	0,000	0,000	0,372	0,369	0,278	0,360	0,792	0,805	0,674	0,788
DW test	1,881	1,880	1,916	1,882	1,646	1,633	1,642	1,625	2,080	2,089	2,136	2,098	1,997	2,076	2,064	1,991
P-hodn. (úrov. konst.)	0,555	0,554	0,505	0,543	0,156	0,174	0,169	0,165	0,826	0,823	0,795	0,833	0,717	0,708	0,658	0,698
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 50: Odhad modelu PBC se saldy státních rozpočtů v % HDP jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb)

PROMĚNNÉ	PARLAMENTNÍ VOLBY - TERMÍN VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STARSÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
D_GAP_it	0,4662*** (0,0811)	0,4653*** (0,0808)	0,4667*** (0,0817)	0,4668*** (0,0810)	0,4891*** (0,0880)	0,4854*** (0,0877)	0,4889*** (0,0878)	0,4893*** (0,0884)	0,4578*** (0,1301)	0,4420*** (0,1362)	0,4342*** (0,1334)	0,4420*** (0,1281)	0,6651* (0,3325)	0,6542* (0,3373)	0,7428** (0,3189)	0,7111* (0,3391)
D_DEM_P_it	-0,0016 (0,0012)	-0,0018 (0,0012)	-0,0014 (0,0012)	-0,0016 (0,0012)	-0,0016 (0,0013)	-0,0017 (0,0013)	-0,0016 (0,0012)	-0,0016 (0,0013)	0,0170 (0,0218)	0,0179 (0,0207)	0,0176 (0,0222)	0,0189 (0,0220)	0,0109 (0,0300)	0,0134 (0,0276)	0,0106 (0,0319)	0,0132 (0,0317)
D_PTB_FMP_it	-0,0155*** (0,0048)	-0,0159*** (0,0050)	-0,0154*** (0,0049)	-0,0159*** (0,0050)	-0,0158*** (0,0047)	-0,0158*** (0,0048)	-0,0159*** (0,0050)	-0,0158*** (0,0048)	-0,0198 (0,0189)	-0,0223 (0,0186)	-0,0194 (0,0199)	-0,0221 (0,0189)	-0,0250 (0,0165)	-0,0284* (0,0168)	-0,0264 (0,0200)	-0,0289 (0,0177)
D_CHILD_it	-0,0096*** (0,0029)	-0,0097*** (0,0029)	-0,0097*** (0,0028)	-0,0097*** (0,0028)	-0,0116*** (0,0030)	-0,0117*** (0,0030)	-0,0116*** (0,0030)	-0,0116*** (0,0030)	0,0040 (0,0138)	0,0043 (0,0130)	0,0022 (0,0140)	0,0045 (0,0133)	0,0037 (0,0184)	0,0044 (0,0170)	-0,0001 (0,0204)	0,0055 (0,0173)
D_EA_POP_it	-0,0013* (0,0008)	-0,0013* (0,0008)	-0,0013* (0,0008)	-0,0013* (0,0008)	-0,0013 (0,0009)	-0,0013 (0,0009)	-0,0013 (0,0009)	-0,0013 (0,0009)	0,0003 (0,0025)	0,0004 (0,0024)	-0,0003 (0,0026)	0,0003 (0,0025)	0,0016 (0,0021)	0,0016 (0,0020)	0,0011 (0,0024)	0,0016 (0,0022)
ELFC_it	-0,1986 (0,1981)	-0,3989** (0,2021)	-0,3379 (0,2531)	0,2119 (0,4783)	0,0071 (0,1993)	-0,2612 (0,2647)	0,0798 (0,2390)	0,3417 (0,6170)	-0,5864 (0,3728)	-0,6702*** (0,2030)	-1,3017*** (0,3844)	-0,0536 (0,7530)	-0,8970 (0,5863)	-0,9340*** (0,2702)	-2,0174*** (0,6811)	-0,3712 (0,9195)
R ²	0,193	0,194	0,193	0,192	0,262	0,263	0,262	0,263	0,145	0,141	0,152	0,137	0,127	0,114	0,143	0,111
A4; R ²	0,109	0,110	0,109	0,108	0,177	0,179	0,177	0,179	0,022	0,017	0,030	0,012	-0,060	-0,076	-0,040	-0,080
F-statistika	2,302	2,316	2,307	2,285	3,085	3,111	3,088	3,112	1,177	1,138	1,245	1,097	0,680	0,601	0,780	0,581
P-hodnota (F)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,309	0,339	0,263	0,372	0,722	0,789	0,636	0,805
DW test	1,890	1,897	1,897	1,890	1,630	1,649	1,639	1,651	2,075	2,084	2,150	2,084	1,992	2,075	2,104	2,010
P-hodn. (úrov. konst.)	0,557	0,546	0,551	0,544	0,181	0,174	0,180	0,187	0,839	0,857	0,784	0,826	0,765	0,763	0,631	0,746
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	52	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	4	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 51: Odhad modelu PBC se saldy státních rozpočtů v % HDP jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY - TERMÍN VOLEB															
	ČLENSKÉ ZEMĚ EU				STĀRSÍ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ EU				ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY			
	vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci		vlády u moci	
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
D_GAP_it	0,4683*** (0,0816)	0,4673*** (0,0807)	0,4679*** (0,0820)	0,4670*** (0,0810)	0,4886*** (0,0878)	0,4891*** (0,0877)	0,4894*** (0,0880)	0,4910*** (0,0889)	0,4433*** (0,1338)	0,4420*** (0,1362)	0,4342*** (0,1334)	0,4446*** (0,1317)	0,6918* (0,3609)	0,6542* (0,3373)	0,7428** (0,3189)	0,7291** (0,3359)
D_DEM_P_it	-0,0018 (0,0012)	-0,0018 (0,0012)	-0,0017 (0,0012)	-0,0016 (0,0012)	-0,0015 (0,0013)	-0,0017 (0,0013)	-0,0016 (0,0013)	-0,0015 (0,0013)	0,0182 (0,0220)	0,0179 (0,0207)	0,0176 (0,0222)	0,0188 (0,0213)	0,0118 (0,0308)	0,0134 (0,0276)	0,0106 (0,0319)	0,0139 (0,0302)
D_PUB_FMP_it	-0,0154*** (0,0030)	-0,0160*** (0,0030)	-0,0150*** (0,0048)	-0,0159*** (0,0050)	-0,0159*** (0,0047)	-0,0158*** (0,0049)	-0,0157*** (0,0048)	-0,0159*** (0,0048)	-0,0199 (0,0190)	-0,0223 (0,0186)	-0,0194 (0,0195)	-0,0220 (0,0191)	-0,0250 (0,0177)	-0,0284 (0,0168)	-0,0264 (0,0200)	-0,0293 (0,0182)
D_CHILD_it	-0,0096*** (0,0028)	-0,0097*** (0,0029)	-0,0096*** (0,0027)	-0,0097*** (0,0028)	-0,0117*** (0,0030)	-0,0116*** (0,0030)	-0,0116*** (0,0030)	-0,0116*** (0,0030)	0,0038 (0,0136)	0,0043 (0,0130)	0,0022 (0,0140)	0,0046 (0,0134)	0,0025 (0,0186)	0,0044 (0,0170)	-0,0001 (0,0204)	0,0049 (0,0180)
D_EA_POP_it	-0,0013* (0,0008)	-0,0013 (0,0008)	-0,0014* (0,0008)	-0,0013 (0,0008)	-0,0013 (0,0009)	-0,0013 (0,0009)	-0,0013 (0,0009)	-0,0013 (0,0009)	0,0004 (0,0026)	0,0004 (0,0024)	-0,0003 (0,0026)	0,0003 (0,0025)	0,0019 (0,0023)	0,0016 (0,0020)	0,0011 (0,0024)	0,0019 (0,0023)
ELLC_it	-0,2283 (0,2032)	-0,3787* (0,2079)	-0,4843** (0,2288)	0,1937 (0,5154)	0,0677 (0,1901)	-0,1359 (0,2951)	-0,0322 (0,2104)	0,4807 (0,5621)	-0,6896* (0,3862)	-0,6702*** (0,2030)	-1,3017*** (0,3844)	-0,1914 (0,5992)	-1,2386** (0,5815)	-0,9340*** (0,2702)	-2,0174*** (0,6811)	-1,3354 (0,8334)
R ²	0,193	0,193	0,195	0,191	0,362	0,362	0,362	0,365	0,148	0,141	0,152	0,137	0,141	0,114	0,143	0,120
A4: F ²	0,109	0,109	0,111	0,108	0,177	0,177	0,177	0,180	0,026	0,017	0,030	0,012	0,043	-0,076	-0,040	-0,068
F-statistika	2,304	2,304	2,329	2,283	3,089	3,092	3,086	3,134	1,207	1,138	1,245	1,099	0,765	0,601	0,780	0,657
P-hodnota (F)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,287	0,339	0,263	0,370	0,648	0,789	0,636	0,759
DW test	1,890	1,890	1,906	1,891	1,627	1,656	1,632	1,653	2,082	2,084	2,150	2,071	2,014	2,075	2,104	1,943
P-hodn. (úrov: konst.)	0,560	0,539	0,545	0,550	0,178	0,178	0,186	0,180	0,856	0,857	0,784	0,823	0,764	0,763	0,631	0,705
Počet pozorování	299	299	299	299	195	195	195	195	104	104	104	104	104	52	52	52
Počet průřez. jedn.	23	23	23	23	15	15	15	15	8	8	8	8	8	4	4	4
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 52: Odhad modelu PBC se saldy státních rozpočtů v % HDP jako vysvětlovanou proměnnou (řádné volby, otevřenost demokracie)

ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
D_GAP_it	0,5127*** (0,0817)	0,4953*** (0,0834)	0,4791*** (0,0841)	0,4930*** (0,0838)	0,4262*** (0,1433)	0,4375*** (0,1378)	0,4349*** (0,1408)	0,4390*** (0,1327)
D_DEM_P_it	-0,0012 (0,0021)	-0,0009 (0,0022)	-0,0011 (0,0019)	-0,0009 (0,0021)	-0,0060 (0,0066)	-0,0067 (0,0063)	-0,0041 (0,0074)	-0,0049 (0,0071)
D_PUB_EMP_it	-0,0147 (0,0122)	-0,0168 (0,0116)	-0,0132 (0,0113)	-0,0168 (0,0115)	-0,0144*** (0,0043)	-0,0156*** (0,0050)	-0,0139*** (0,0045)	-0,0153*** (0,0048)
D_CHILD_it	-0,0162*** (0,0047)	-0,0161*** (0,0048)	-0,0158*** (0,0045)	-0,0160*** (0,0047)	-0,0049 (0,0030)	-0,0049 (0,0030)	-0,0050 (0,0031)	-0,0048 (0,0032)
D_EA_POP_it	-0,0010 (0,0008)	-0,0011 (0,0009)	-0,0014 (0,0009)	-0,0011 (0,0008)	-0,0009 (0,0009)	-0,0009 (0,0008)	-0,0010 (0,0008)	-0,0009 (0,0008)
ELEC_it	-0,5456 (0,4145)	-0,0770 (0,9978)	-1,2420*** (0,3857)	-0,0280 (0,3932)	-0,4283 (0,4457)	-0,5339 (0,7725)	-0,7257** (0,3345)	-0,1114 (0,5793)
R ²	0,271	0,260	0,283	0,260	0,156	0,153	0,158	0,150
Adj. R ²	0,178	0,167	0,192	0,166	0,052	0,049	0,054	0,045
F-statistika	2,924	2,773	3,110	2,772	1,501	1,465	1,518	1,434
P-hodnota (F)	0,000	0,001	0,000	0,001	0,103	0,116	0,097	0,129
DW test	1,643	1,642	1,693	1,645	2,053	2,057	2,075	2,052
P-hodn. (úrov. konst.)	0,230	0,226	0,205	0,223	0,850	0,837	0,830	0,830
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 53: Odhad modelu PBC se saldy státních rozpočtů v % HDP jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, otevřenost demokracie)

PARLAMENTNÍ VOLBY, TERMÍN VOLEB								
PROMĚNNÉ	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
D_GAP_it	0,4911*** (0,0829)	0,4963*** (0,0831)	0,4921*** (0,0838)	0,4950*** (0,0833)	0,4393*** (0,1374)	0,4370*** (0,1384)	0,4398*** (0,1387)	0,4411*** (0,1391)
D_DEM_P_it	-0,0008 (0,0021)	-0,0012 (0,0020)	-0,0008 (0,0021)	-0,0009 (0,0021)	-0,0051 (0,0074)	-0,0049 (0,0072)	-0,0050 (0,0074)	-0,0049 (0,0072)
D_PUB_EMP_it	-0,0166 (0,0113)	-0,0164 (0,0114)	-0,0169 (0,0114)	-0,0171 (0,0115)	-0,0148*** (0,0044)	-0,0154*** (0,0049)	-0,0141*** (0,0045)	-0,0153*** (0,0048)
D_CHILD_it	-0,0161*** (0,0049)	-0,0158*** (0,0049)	-0,0160*** (0,0048)	-0,0159*** (0,0047)	-0,0048 (0,0032)	-0,0050 (0,0032)	-0,0049 (0,0030)	-0,0048 (0,0033)
D_EA_POP_it	-0,0010 (0,0008)	-0,0011 (0,0008)	-0,0011 (0,0008)	-0,0011 (0,0009)	-0,0010 (0,0009)	-0,0010 (0,0008)	-0,0011 (0,0008)	-0,0009 (0,0008)
ELEC_it	-0,1868 (0,2647)	-0,5278** (0,2082)	-0,1479 (0,3674)	0,5426 (0,6511)	-0,2142 (0,2975)	-0,2137 (0,3681)	-0,5314* (0,2763)	-0,0028 (0,6309)
R ²	0,262	0,266	0,261	0,263	0,152	0,151	0,154	0,150
Adj. R ²	0,168	0,173	0,167	0,170	0,047	0,046	0,050	0,045
F-statistika	2,796	2,853	2,778	2,817	1,452	1,440	1,481	1,433
P-hodnota (F)	0,001	0,001	0,001	0,001	0,122	0,127	0,110	0,130
DW test	1,655	1,672	1,651	1,648	2,060	2,060	2,078	2,056
P-hodn. (úrov. konst.)	0,233	0,250	0,223	0,215	0,828	0,828	0,818	0,831
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 54: Odhad modelu PBC se saldy státních rozpočtů v % HDP jako vysvětlovanou proměnnou (termín voleb, řádné volby, otevřenost demokracie)

PROMĚNNÉ	ŘÁDNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY_TERMÉN VOLEB							
	OPEN MINUS				OPEN PLUS			
	vlády u moci				vlády u moci			
	všechny	pravicové	levicové	smíšené	všechny	pravicové	levicové	smíšené
D_GAP_it	0,4939*** (0,0854)	0,4942*** (0,0846)	0,4929*** (0,0842)	0,4913*** (0,0836)	0,4414*** (0,1375)	0,4394*** (0,1359)	0,4412*** (0,1381)	0,4418*** (0,1370)
D_DEM_P_it	-0,0010 (0,0021)	-0,0011 (0,0021)	-0,0009 (0,0020)	-0,0009 (0,0021)	-0,0055 (0,0072)	-0,0054 (0,0071)	-0,0049 (0,0074)	-0,0049 (0,0072)
D_PUB_EMP_it	-0,0164 (0,0112)	-0,0166 (0,0114)	-0,0164 (0,0111)	-0,0172 (0,0115)	-0,0148*** (0,0046)	-0,0156*** (0,0049)	-0,0142*** (0,0044)	-0,0153*** (0,0049)
D_CHILD_it	-0,0160*** (0,0048)	-0,0160*** (0,0049)	-0,0160*** (0,0046)	-0,0160*** (0,0047)	-0,0049 (0,0031)	-0,0049 (0,0032)	-0,0049 (0,0031)	-0,0048 (0,0032)
D_EA_POP_it	-0,0011 (0,0008)	-0,0011 (0,0008)	-0,0011 (0,0008)	-0,0012 (0,0008)	-0,0009 (0,0009)	-0,0009 (0,0008)	-0,0011 (0,0008)	-0,0009 (0,0008)
ELEC_it	-0,1979 (0,3013)	-0,4101 (0,2704)	-0,4827 (0,3268)	0,7234 (0,7191)	-0,2517 (0,2813)	-0,3303 (0,3094)	-0,4758 (0,3134)	-0,1057 (0,6523)
R ²	0,262	0,263	0,264	0,265	0,152	0,151	0,153	0,150
Adj. R ²	0,168	0,169	0,171	0,172	0,048	0,047	0,049	0,045
F-statistika	2,793	2,810	2,825	2,841	1,457	1,446	1,469	1,434
P-hodnota (F)	0,001	0,001	0,001	0,001	0,120	0,125	0,115	0,129
DW test	1,661	1,660	1,673	1,656	2,054	2,057	2,074	2,051
P-hodn. (úrov. konst.)	0,232	0,242	0,222	0,222	0,839	0,838	0,824	0,830
Počet pozorování	143	143	143	143	156	156	156	156
Počet průřez. jedn.	11	11	11	11	12	12	12	12
Délka časové řady	13	13	13	13	13	13	13	13

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 55: Průměrné tempo růstu výdajů státních rozpočtů v zemích Evropské unie v letech 1995–2008

PRŮMĚRNÉ TEMPO RŮSTU	VŠECHNY ČLENSKÉ ZEMĚ	STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ	NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ	ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY
Celkové výdaje	6,47	4,59	10,01	8,15
Běžné výdaje	6,65	4,69	10,31	8,82
Kompensace vyplácené státním zaměstnancům	6,77	4,69	10,65	8,97
Sociální výdaje	7,21	5,19	10,99	9,96

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 56: Průměrné tempo růstu příjmů státních rozpočtů v zemích Evropské unie v letech 1995–2008

PRŮMĚRNÉ TEMPO RŮSTU	VŠECHNY ČLENSKÉ ZEMĚ	STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ	NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ	ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY
Celkové příjmy	6,89	4,98	10,24	8,78
Běžné příjmy	7,00	5,20	10,15	8,73
Příjmy z daně z příjmu fyzických osob	6,99	5,38	10,02	8,08
Příjmy z daně z příjmu právnických osob	8,97	7,12	12,44	8,87

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 57: Rozdíl sald státních rozpočtů vyjádřených v % HDP v zemích Evropské unie v letech 1995–2008

DIFERENCE	VŠECHNY ČLENSKÉ ZEMĚ	STARŠÍ ČLENSKÉ ZEMĚ	NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ	ZEMĚ STŘEDNÍ EVROPY
Saldo státních rozpočtů v % HDP	0,2546	0,3079	0,1546	0,3445

Zdroj: vlastní výpočty

Vědecká redakce MU:

prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc., Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.,
Mgr. Michaela Hanousková, doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.,
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D., Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.,
prof. PhDr. Petr Macek, CSc., PhDr. Alena Mizerová, doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D.,
doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D., Mgr. David Povolný,
Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D., prof. RNDr. David Trunec, CSc.,
prof. MUDr. Anna Vašků, CSc., prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.,
Mgr. Iva Zlatušková, doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.

Politický cyklus a fiskální politika: význam jejich vztahu pro hospodářskou politiku

Ing. Jitka Doležalová, Ph.D.

Ediční rada:

Petr Pirožek, Petr Suchánek, Milan Víturka, Vladimír Hyánek,
Eva Hýblová, Daniel Němec, Markéta Matulová

Vydala Masarykova univerzita roku 2014

Redakce: Radka Vyskočilová

Návrh obálky: Jarmila Marvanová

1. vydání

Tisk: Reprocentrum, a.s., Bezručova 29, 678 01 Blansko

ISBN 978-80-210-7418-7

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.M210-7418-2014

Autorka knihy se snaží prostřednictvím empirické analýzy ověřit, zda vlády v 23 členských zemích Evropské unie inklinovaly v období 1995–2008 k vytváření politicko-rozpočtového cyklu. Výzkum se rovněž zaměřuje na institucionální faktory, které mohou vznik politicko-rozpočtového cyklu podporovat. Jedná se o charakter voleb, termín jejich konání, délku existence demokratického politického systému, ideologii vládnoucích politických stran a otevřenost demokracie. Otevřenost demokracie představuje inovativní prvek zkoumání. Výsledky výzkumu ukazují, že vznik politicko-rozpočtového cyklu je podmíněn především ideologií vlád. Nižší daně vedoucí k poklesu příjmů státních rozpočtů jsou v předvolebním boji typicky využívány ideologicky smíšenými vládami. Fiskální expanze na straně výdajů státních rozpočtů je pak doménou levicových politických stran.

Jitka Doležalová (1980) je vědeckou pracovnící Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity. Věnuje se výzkumu, který propojuje ekonomii s politikou a analyzuje jejich důsledky pro hospodářskou politiku. V minulosti byla zapojena do projektu Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky a podílela se na několika projektech specifického výzkumu.

muni
PRESS

ISBN 978-80-210-7142-1

9 788021 071421